

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Mgr. Petra Zaoralová

Dohoda o vině a trestu
Agreement on Guilt and Punishment

Rigorózní práce

Vedoucí rigorózní práce: prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce: únor 2016

Prohlašuji, že předloženou rigorózní práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne _____

Mgr. Petra Zaoralová

Na tomto místě bych ráda poděkovala prof. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc., za jeho vstřícnost a cenné rady, které mi během vypracování této práce poskytl.

Obsah

Obsah	4
Seznam použitých zkratk	6
Úvod.....	8
1. Systémová východiska dohodovacího řízení	11
1.1. Alternativní způsoby řízení jako prostředek racionalizace trestní justice	11
1.2. Implementace konsenzuálních prvků do trestního procesu	15
2. Dohodovací řízení z pohledu Evropského soudu pro lidská práva.....	20
3. Dohodovací řízení ve vybraných státech kontinentální Evropy	28
3.1. Slovenská republika – „dohoda o vině a trestu“	28
3.2. Francie – tzv. „zkrácené řízení s předběžným uznáním viny“	34
4. Dohoda o vině a trestu jako projev restorativní justice	37
5. Cesta k zavedení dohody o vině a trestu do českého právního řádu.....	42
5.1. Historie legislativních návrhů	42
5.2. Důvody pro zavedení dohody o vině a trestu	44
5.3. Důvody proti zavedení dohody o vině a trestu	47
6. Platná právní úprava v České republice.....	50
6.1. Dohoda o vině a trestu jako odklon v trestním řízení	50
6.2. Základní charakteristika institutu.....	52
6.3. Zahájení jednání o dohodě o vině a trestu	54
6.4. Nárok obviněného na vyjednávání o dohodě o vině a trestu	58
6.5. Podmínky přípustnosti dohody o vině a trestu.....	65
6.6. Zákonná limitace okruhu trestných činů.....	67
6.7. Nutná obhajoba v řízení o dohodě o vině a trestu.....	73
6.8. Průběh sjednávání dohody o vině a trestu a její obsahové náležitosti	81
6.9. Prohlášení obviněného o spáchání skutku	87
6.10. Dokazování a přezkum prohlášení obviněného	94
6.11. Rizika nepravdivých doznání.....	97
6.12. Dohodnutý trest.....	103
6.12.1. Chybějící hmotněprávní úprava sankcionování.....	103
6.12.2. Další důvod mimořádného snížení trestu odnětí svobody?	106
6.13. Návrh na schválení dohody o vině a trestu	112
6.14. Ochrana zájmů poškozeného	116
6.15. Dohoda o vině a trestu ve zkráceném přípravném řízení.....	119
6.16. Možnost sjednání dohody o vině a trestu podání obžaloby	120
6.17. Řízení o schválení dohody o vině a trestu před soudem.....	123
6.17.1. Přezkum návrhu na schválení dohody o vině a trestu soudem	124
6.17.2. Veřejné zasedání ke schválení dohody o vině a trestu.....	126
6.17.3. Neschválení dohody o vině a trestu ze strany soudu	129
6.18. Přípustnost opravných prostředků	132
6.19. Dohoda o vině a trestu v řízení proti právnickým osobám	136
6.20. Shrnutí návrhů de lege ferenda	141

Závěr	145
Resumé (ČJ).....	148
Resumé (EN).....	149
Seznam použité literatury	150
Seznam tabulek	161
Seznam příloh	163
Příloha č. 1: Vzory – dohoda o vině a trestu, návrh na schválení dohody o vině a trestu a výzva státního zástupce k možnosti zahájení jednání o dohodě o vině a trestu	163
Příloha č. 2: Schválené dohody o vině a trestu podle paragrafů v letech 2013, 2014 a 2015	163
Příloha č. 3: Přehled uložených trestů a trestných činů u schválených dohod v letech 2013, 2014 a 2015.....	163
Klíčová slova – Key words	164
Příloha č. 1: Vzory – dohoda o vině a trestu, návrh na schválení dohody o vině a trestu a výzva státního zástupce k možnosti zahájení jednání o dohodě o vině a trestu	165
Vzor č. 1 – Dohoda o vině a trestu	165
Vzor č. 2 – Návrh na schválení dohody o vině a trestu	168
Vzor č. 3 – Výzva státního zástupce k možnosti zahájení jednání o dohodě o vině a trestu.....	170
Příloha č. 2: Schválené dohody o vině a trestu podle paragrafů v letech 2013, 2014 a 2015	171
Příloha č. 3: Přehled uložených trestů a trestných činů u schválených dohod v letech 2013, 2014 a 2015.....	174

Seznam použitých zkratk

ESLP	Evropský soud pro lidská práva
Úmluva	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (sdělení FMZV č. 209/1992 Sb.), ve znění pozdějších protokolů
Ústava	Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Listina	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2 ze dne 16. 12. 1992, o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky (č. 2/1993 Sb.), ve znění pozdějších předpisů
ZTOPO	Zákon č. 418/2011, o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů
ZSVM	Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
K.P.K.	Kodeks postępowania karnego; Polský trestní řád ze dne 6. 6. 1997
STZ	Zákon č. 300/2005 Z. Z., Trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů
STP	Zákon č. 301/2005 Z. Z., Trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů
Pokyn NSZ	Pokyn obecné povahy Nejvyššího státního zástupce č. 8/2009, o trestním řízení, ve znění pokynu obecné povahy č. 7/2012
StPO	Schweizerische Strafprozessordnung, Švýcarský trestní řád ze dne 5. 10. 2007
AIDP	Association Internationale de Droit Pénal
tr. řád	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
tr. zákoník	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

o. s. ř.	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
C.P.P	Codice di Procedura Penale; Italský trestní řád ze dne 24. 10. 1988
L.E.C.	Ley de Enjuiciamiento Criminal; Španělský trestní řád ze dne 14. 9. 1882
C.p.p.	Code de procédure pénale; Francouzský trestní řád ze dne 31. 12. 1957

Úvod

Český trestní proces je, obdobně jako ostatní kontinentální systémy trestní justice, charakteristický tradiční rigidní právní úpravou, která neposkytuje orgánům činným v trestním řízení otevřený prostor pro uplatňování vhodných postupů při hledání nejvhodnějších řešení trestních případů. Přesto se celoevropsky stále více projevují tendence alternativního přístupu k řešení trestních věcí, které by přetížený systém trestní spravedlnosti odbřemenily. Jedním významným prvkem takových snah je pronikání prvků konsenzuálních forem řízení, který formalistické trestní řízení svou povahou veřejnoprávního charakteru mění ve prospěch adversálních prvků známých systémům práva common law.

Dohodovací řízení postupně nachází uplatnění v mnoha právních řádech kontinentální Evropy. Český zákonodárce za inspirační zdroj zvolil institut známý angloamerickému právu – tzv. „plea bargaining“, který v modifikované podobě implementoval do českého procesu. Hlavním očekávaným přínosem zavedení dohody o vině a trestu do českého trestního systému je odbřemenění orgánů trestní justice vyznačující se stále narůstajícím nápadem trestních věcí, které není možné za současného stavu personálního aparátu efektivně řešit. V konečném důsledku má předmětné legislativní opatření vést k celkovému urychlení trestního řízení, stranou jeho pozornosti nezůstává ani naplnění cílů tzv. restorativní justice prostřednictvím zesílené participace poškozeného na řešení trestních věcí a účelnějšího prosazování jeho zájmů.

S účinností od 1. 9. 2012 byl koncept dohodovacího řízení promítnut i do českého právního řádu, kdy byl tuzemskému trestnímu procesu představen nový procesní způsob vyřízení trestních věcí – dohoda o vině a trestu. Proces přijímání nového institutu byl provázen zásadními dogmatickými i praktickými připomínkami z řad praktiků i teoretiků. Institut byl do českého právního řádu přijat, aniž by proběhly podrobné odborné diskuze a jeho právní zakotvení se událo bez širšího společenského konsenzu. Český zákonodárce si koncept dohody o vině a trestu přizpůsobil své představě a odklonil se od některých zásadních teoretických východisek známých ze zahraniční právní praxe. Výsledkem je, že trestní řád obsahuje pro aplikaci dohody o vině a trestu velmi nestandardní podmínky, které oprávněně vyvolávají otázky, zda česká verze tohoto institutu nebude sama překážkou svému hlavnímu cíli, tj. zrychlení a zjednodušení trestního řízení. Institut neodpovídá téměř všem základním zásadám českého trestního procesu, jejichž dikce

zůstala nezměněna. Nabízela se přitom možnost zavést institut do nového trestního řádu, jehož přijetí je však zatím otázkou nejisté legislativní budoucnosti. Připomínky ze strany odborné veřejnosti se dnes, téměř tři a půl roku od zavedení tohoto institutu do českého trestního procesu, ukazují částečně důvodnými.

Tato práce má za cíl kriticky zhodnotit současnou právní úpravu a poukázat na některé její nedostatky. Za tím účelem se práce pokusí nalézt odpovědi na následující výzkumné otázky:

- 1) Zda je dohoda o vině a trestu institutem vhodným a žádoucím, zejména s ohledem na to, zda je tento institut schopen naplnit proklamované cíle (popř. zda již nějaké naplnil)?
- 2) Zda je tento institutem efektivním, popř. proč účinným nástrojem není a jaké změny lze za účelem navýšení jeho efektivity učinit?

Obsahem práce je juristický rozbor institutu dohody o vině a trestu zaměřený na podrobné zkoumání jeho jednotlivých aspektů. Otázka potřebnosti zavedení institutu dohody o vině a trestu do českého právního řádu bude řešena formou zhodnocení podmínek přípustnosti dohody o vině a trestu a jejich bezprostředního vlivu na fungování institutu v českém trestním procesu. Stranou nezůstane ani využitelnost institutu v jednotlivých formách a stádiích trestného řízení se zohledněním poznatků z aplikační praxe, neboť jen tímto způsobem je možné správně pochopit fungování paragrafového znění zákona v reálném světě a jen zkušenosti z právní praxe ukáží, zda a v jakých ohledech je třeba doplnit platnou zákonnou úpravu. Využity budou metody komparativní – studium a aplikace zahraničních právních úprav vztahujících se ke zkoumanému institutu, a to včetně mezinárodních právních předpisů a judikatury Evropského soudního dvora. Částečně bude použita i systémová analýza a využity budou jak teoretické, tak praktické zkušenosti z aplikace odklonů v trestním řízení, a to včetně statistických údajů.

Součástí práce bude podrobný rozbor vstupních aplikačních předpokladů institutu dohody o vině a trestu za současného zhodnocení jejich dopadů na praktickou využitelnost institutu v českém trestním řízení a následné posouzení možných legislativních změn (pohled de lege ferenda).

Práce je rozčleněna do šesti kapitol. První kapitola se zabývá systémovými a ideovými východisky dohodovacího řízení a shrnuje důvody, proč je postupně původně angloamerický institut dohody o vině a trestu implementován do mnoha právních řádů

systemů kontinentálního práva. Druhá kapitola nabízí shrnutí cenné mezinárodní judikatury a představuje dohodovací řízení z pohledu Evropského soudu pro lidská práva. Třetí kapitola se věnuje právní úpravě dohody o vině a trestu v jiných právních řádech kontinentální Evropy, přičemž hlavní pozornost je věnována právní úpravě v sousední Slovenské republice. Čtvrtá kapitola odkrývá restorativní charakter institutu dohody o vině a trestu. V páté kapitole je čtenáři nabídnut vhled do legislativní historie a představen proces implementace institutu do českého právního řádu, včetně uvedení kladných ohlasů a kritických poznámek, které tento proces vzbuzoval na poli odborné veřejnosti. V šesté kapitole se autorka zevrubně věnuje platné právní úpravě institutu v trestním řádu a současně poukazuje na rizika, který současný legislativní stav přináší. Autorka upozorňuje na konkrétní legislativní nedostatky, které pak shrnuje do několika poznámek de lege ferenda.

1. Systémová východiska dohodovacího řízení

1.1. Alternativní způsoby řízení jako prostředek racionalizace trestní justice

Pojmovým znakem současné trestní justice je její přetíženost a s tím související neúměrná délka trestního řízení. Příčiny těchto jevů úzce souvisí se základním posláním trestní justice v podobě zajištění ochrany občanů ze strany státu. Její povinností je tak pružně reagovat na nové výzvy, které s sebou moderní společnost v důsledku industrializace, integračních procesů, konzumního způsobu života a rozvoje komunikačních technologií přináší. Vystává tak potřeba kriminalizace některých nových společensky nebezpečných jednání prostřednictvím vytváření nových skutkových podstat trestných činů. Současně dochází ke zvyšování požadavků na orgány činné v trestním řízení, které musí čelit novým sofistikovaným způsobům páchaní trestné činnosti. Takové procesy není však stávající trestní justice schopná kapacitně absorbovat a v důsledku příliš vysokého nápadu trestních věcí dochází k jejímu přetížení, neboť současný personální justiční aparát není schopen na zvýšený příliv agendy účinně reagovat. Ve většině evropských států tak dochází k postupnému zahlcení systému trestní justice a ani Česká republika nepředstavuje z tohoto pravidla výjimku.

Tabulka č. 1: Nápad agend na státní zastupitelství v ČR

Nápad na státní zastupitelství v agendě trestní v jednotlivých letech	2011	2012	2013	2014	2015
Nápad na OSZ v agendě trestní	107946	105230	110122	107332	99461
Nápad na KSZ v agendě trestní	21666	21001	18835	18429	18597

Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR; tabulka vypracována autorkou práce

Důsledkem těchto jevů je neúměrná délka trestního řízení, přitom zdlouhavost trestního procesu je státům vytýkána hodnotovými postuláty obsaženými v základních mezinárodních dokumentech. Podle Jelínka vede pomalý průběh trestního řízení k zamezení řádného výkonu trestní spravedlnosti a v této souvislosti hovoří o „*spravedlnosti odmítnuté*“.¹ Právo na přiměřenou délku trestního řízení je podle

¹ Jelínek, J.: Zásada rychlosti trestního řízení – bilance a perspektivy. Kriminalistika. 2008, č. 4., s. 247.

Ústavního soudu integrálním atributem práva na spravedlivý proces obsaženého v čl. 6 Úmluvy, podle kterého má každý právo *“aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem”*.² Přiměřená délka trestního řízení však již nikde definována není. Trestní řád obsahuje obecný požadavek na projednání věcí bez zbytečných průtahů a formuluje ho do základní zásady trestního řízení obsažené v ustanovení § 2 odst. 4 tr. řádu – tj. zásady rychlosti a hospodárnosti.³ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, stejně jako judikatura Ústavního soudu⁴, přímo konkrétní únosnou délku trestního řízení nestanoví a omezují se na vymezení obecných kritérií pro posuzování přiměřenosti délky řízení.⁵ Trestní justice se musí spokojit s obecným východiskem pro projednávání věcí za současného zachování spravedlnosti a práva na řádný proces, které Jelínek interpretuje jako požadavek projednávat trestní věci v *„časově únosných mezích bez zbytečných průtahů”*.⁶ Přiměřenou délku trestního řízení nelze žádnou přesnou numerickou hodnotou vyjádřit zejména proto, že je podmíněna objektivně charakterem projednávané věci a musí být zkoumána ve světle konkrétních okolností případu. V této souvislosti Ústavní soud i Evropský soud pro lidská práva opakovaně zdůraznil, že právo na přiměřenou délku řízení nemusí být narušeno pouze v důsledku individuálního jednání konkrétních soudců. O porušení práva na spravedlivý proces se může jednat také v případě systémových chyb způsobených objektivním faktorem spočívajícím v množství napadlých věcí, v právní úpravě organizace soudnictví či v nedostatečném administrativním a technickém zázemí obecných soudů.⁷

Prioritním úkolem justičního systému je hledání možných řešení vedoucí

² Srov. např. náleží Ústavního soudu ČR ze dne 5. listopadu 1996, sp. zn. I. ÚS 5/96.

³ Do českého trestního řízení je tato zásada dále promítnuta na několika dalších místech trestního řádu, tj. jak v obecných ustanoveních o trestním řízení (srov. § 164 odst. 2 tr. řádu, § 157 odst. 1 tr. řádu, § 41 odst. 1 tr. řádu, § 38 odst. 1 tr. řádu, § 157a tr. řádu, 181 odst. 2 tr. řádu, § 198 odst. 3 tr. řádu, § 238 tr. řádu, § 196 odst. 2 tr. řádu, § 203 odst. 2 tr. řádu, apod.), tak prostřednictvím stanovení zákonných lhůt k provedení procesních úkonů.

⁴ Srov. např. náleží Ústavního soudu ČR ze dne 19. ledna 2005, sp. zn. I. ÚS 641/04 nebo náleží Ústavního soudu ČR ze dne 24. listopadu 2005, sp. zn. II. ÚS 168/05.

⁵ Blíže viz. Molek, P.: Právo na spravedlivý proces. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 299 – 302.

⁶ Jelínek, J.: Zásada rychlosti trestního řízení – bilance a perspektivy. Kriminalistika. 2008, č. 4., s. 246. V případech, kdy k průtahům v trestním řízení dochází u v důsledku chování na straně obviněného, např. obstrukce, o porušení práva na přiměřenou délku trestního řízení nejde – viz. Musil, J.: Rychlost trestního řízení – ústavněprávní aspekty. In Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám. 1. vyd. Praha: ASPI, 2008, str. 192 – 209.

⁷ Viz. například náleží Ústavního soudu ČR ze dne 16. ledna 2004 sp. zn. I. ÚS 600/03, náleží Ústavního soudu ČR ze dne 10. listopadu 1998 sp. zn. IV. ÚS 358/98, rozsudek ESLP *Guincho vs. Portugalsko* ze dne 10. 7. 1984, stížnost č. 8990/80, rozsudek *Scopelliti vs. Itálie* ze dne 23. 11. 1993, stížnost č. 15511/89.

k zajištění požadavků práva na spravedlivý proces. K dispozici jsou neuspokojivá řešení v podobě zvýšení počtu soudců a administrativních pracovníků aparátu, která jsou však limitována rozpočtovými možnostmi justičního resortu. Stále více se do popředí dostávají tendence hledající odlehčení orgánů trestní spravedlnosti v dekriminalizaci některých méně závažných jednání a současné depenalizaci. V posledních letech se nicméně setkáváme i s protichůdnými tendencemi. Nejen v České republice, ale i v dalších státech se objevují tendence, jejichž pojmovým znakem je vytváření nových skutkových podstat a v konečném důsledku k rozšiřování podmínek trestní odpovědnosti.⁸ Řešení státy hledají v urychlení trestního procesu prostřednictvím částečného odklonu od původních principů, na kterých je trestní proces postaven. Tyto trendy však musí mít své meze, o častém vybočení z únosných limitů svědčí i kritické poznámky některých odborníků. Jelínek v odklonu od tradičních východisek trestního procesu ve prospěch urychlení trestního řízení vidí možné ohrožení kvality trestního řízení.⁹ Odvážnější postoj k problému urychlování trestního řízení za každou cenu zaujali soudci ESLP Zupančič a Yudkivskéjak, kteří se ve svém částečném disentaním stanovisku vyjádřili následovně: „*spravedlnost uspěchaná je spravedlnost pohřbená.*“¹⁰

Snahy o zrychlení trestního řízení se celosvětově projevují v hledání nových procesních postupů, které se odrážejí v relevantních revizích právních řádů prostřednictvím zavádění alternativ – různých forem zkrácených řízení, zjednodušených řízení, řízení daných na výběr obviněného a dalších procesních postupů umožňujících zrychlit průběh trestního procesu. Tyto alternativy, které jsou však spojeny s určitým omezením záruk pro obviněného, jsou nezbytným prostředkem k udržení dostatečné kvality trestního řízení za situace, kdy v době explozivního růstu kriminality selhávají tradiční prostředky společenské kontroly (škola, církev, rodina, apod.) a pomalý výkon spravedlnosti se stává celosvětovým problémem trestní spravedlnosti. Například ve Spojených státech amerických existuje zákon o rychlém soudu tzv. „Speedy Trial Act of 1974“¹¹, který

⁸ Český zákonodárce, ač deklaruje snahy o dekriminalizaci, zavedl v trestním zákoníku z roku 2009 nové skutkové podstaty trestných činů. S účinností od 1. 1. 2012 kriminalizoval též jednání právnických osob prostřednictvím zákona č. 418/2011, o trestní odpovědnosti právnických osob.

⁹ Jelínek, J.: Zásada rychlosti trestního řízení – bilance a perspektivy. *Kriminalistika*. 2008, č. 4., s. 247.

¹⁰ V originále „justice hurried is justice buried“, přeloženo z: Rozsudek ESLP *Doroshenko vs. Ukrajina* ze dne 12. 4. 2001, stížnost č. 1328/04, částečné disentaním stanovisko soudců Zupančiče a Yudkivskéjaka.

¹¹ Srov. Conway, C. A.: Speedy Trial: The path to protecting the rights of citizens and defendants. Příspěvek z 11. konference, University of Florida – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na – http://www.law.ufl.edu/pdf/academics/centers/cgr/11th_conference/Anne_Conway_SPEEDYTRIAL.pdf.

stanovuje maximální lhůtu 100 dní, která může uplynout mezi zatčením a přelíčením, obdobně, jak zdůrazňuje český zákonodárce s přijetím novely představující dohodu o vině a trestu, ve skotském právu existuje tzv. pravidlo 110 dnů, po jejichž uplynutí je trestní stíhání automaticky zastaveno.¹² Pravidlo o rychlém soudu zná od roku 2007 též polské právo, kde byla zavedena nová fakultativní forma zrychleného řízení, tzv. 24 hodinový soud, při kterém může být pachatel odsouzen do 72 hodin od spáchání trestného činu.¹³ Tyto alternativní způsoby průběhu trestního řízení mají povahu tzv. odklonů a jsou projevem tendencí, které probíhají již od 90. let 20. století – tzv. racionalizace trestní justice. Snahy o racionalizaci trestní justice vznikly v důsledku neschopnosti běžných forem trestní represe z dlouhodobého hlediska účinně řešit rozvoj kriminality a celospolečenské problémy s tím spojené. V České republice dochází k obohacování trestního procesu o alternativní varianty a zavadení odklonů do původního trestního řádu z roku 1961 až po roce 1989. V roce 1994 byl novelou trestního řádu č. 292/1993 Sb., s účinností od 1. 1. 1994, představen institut podmíněného zastavení trestního stíhání a znovu umožněno vyřízení věci formou trestního příkazu. V následujícím roce byl prostřednictvím novely č. 152/1995 Sb., jež nabyla účinnosti 1. 9. 1995, systém odklonů doplněn o možnost uzavření narovnáni mezi obviněným a poškozeným. Odklonem představeným novým zákonem o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb. je institut odstoupení trestního stíhání, který lze uplatnit u mladistvých pachatelů. V roce 2004 bylo umožněno, aby státní zástupce věc vyřídil formou podmíněného odloženi návrhu na potrestání, který do trestního řádu s účinností od 1. 7. 2004 inkorporovala novela č. 283/2004 Sb. Současně tato novela upravila další možný postup ve zkráceném přípravném řízení, a to možnost odloženi věci za současného schválení narovnáni. Poslední z alternativ, které český proces přijal za své, je problematický institut dohody o vině a trestu představený novelou trestního řádu č. 193/2012 Sb., která nabyla účinnosti 1. 9. 2012.

Jak upozorňuje Jelínek¹⁴, implementace téměř každého nového institutu do českého procesu v posledních letech je v důvodových zprávách k předmětným novelám

¹² Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

¹³ Zeman, P. a kol.: Zkrácené formy trestního řízení – možnosti a limity. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2013. s 30.

¹⁴ Jelínek, J.: Zásada rychlosti trestního řízení – bilance a perspektivy. Kriminallistika. 2008, č. 4., s. 246.

odůvodňována potřebou urychlit trestní řízení. V některých případech to však vypadá, že zákonodárce jen stěží hledá konstruktivnější důvody, které by přijetí daného institutu podpořily. Podíváme-li se na novější statistické údaje v České republice, zjistíme, že průměrná délka trestního řízení se v posledních letech zkracuje. Od roku 2008 do roku 2014 se trestní věci u okresních soudů vyřizují o celých 20,5 % rychleji. V případě závažnější trestné činnosti, která spadá pod agendu krajských soudů, dochází v tomto období k urychlení o 10 %.¹⁵

1.2. Implementace konsenzuálních prvků do trestního procesu

V souvislosti se společenskými změnami, které trestní justice v posledních desetiletích zažívá, do jejího systému pronikají dříve cizorodé prvky. Postupem času dochází k opuštění státního monopolu trestního postihu a trestní řízení je i ve státech kontinentální Evropy stále více obohacováno o prvky, které jsou vlastní právu soukromému – soukromé žaloby, subsidiární žaloby, instituty podmíněné souhlasem obviněného, dohody o následném průběhu řízení, apod. Tyto prvky jsou pak méně či více komplementární s původním kontinentálním systémem trestního procesu, neboť dochází k implementaci jinak systémově založených institutů do původního neměnného stavu základních principů, na nichž systém stojí. Tyto jevy se stávají předmětem značné kritiky autorů. Pipek považuje pronikání prvků soukromého práva za jeden z projevů *privatizace trestního práva*.¹⁶ Jelínek v souvislosti se zaváděním konsenzuálních prvků do veřejného práva dokonce hovoří o *komercializaci trestního řízení*.¹⁷

Masové pronikání konsenzuálních prvků do trestního řízení je odůvodňováno, kromě již zmiňovaného nárůstu kriminality, také fenoménem změny v právní filozofii regulace společenských jevů, kdy se původní pojetí založené na autoritativní bázi státní moci posouvá směrem k individualismu.¹⁸ Klasický trestní proces je rovněž nedostačujícím prostředkem reakce na společenské změny v chápání kriminality jako interpersonálního konfliktu mezi pachatelem a obětí, který je lépe řešitelný dialogem mezi zúčastněnými stranami a akceptováním odpovědnosti pachatele za své činy. K

¹⁵ Ministerstvo spravedlnosti ČR – statistický přehled soudních agend – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na – <http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>.

¹⁶ Pipek, J.: Oficiální nebo dalekosáhle privatizované trestní řízení. Právník 2000, č. 12, s. 1144–118.1

¹⁷ Jelínek, J.: Dohoda o vině a trestu – novinka v českém právu. Právní rádce. 2012, č. 8., s. 50.

¹⁸ Repík, B., Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo. Praha: Orac, 2002, s. 95.

implementaci prvků anglosaského práva do kontinentálního systému trestní justice se vyjadřuje i Tiedemann a tvrdí, že „modely v trestním procesu jsou málokdy čisté a mezi spravedlností dohodnutou a spravedlností vnucenou existují různé přechody.“¹⁹

Neostré hranice, které vedou k posunu hodnotových základů systému trestní justice, se stávají odrazovým můstkem kritiků z řad mnoha autorů. K tomu se již v roce 2006 vyjádřil Novotný, když uvedl, že „klasický trestní proces probíhající podle základních zásad se stává výjimečným fenoménem“²⁰. Jinak řečeno, ze zaběhnutých zásad kontinentálního trestního procesu se stávají výjimky a naopak, tyto výjimky postupně nabývají charakteru pravidel. Dnes už není zcela jasné, zda uznáváme zásadu legality nebo zda platí naopak zásada oportunity, stejně tak zásada materiální pravdy je narušována celou řadou procesních institutů, které umožňují, aby od prokazování skutkového stavu bylo buď zcela, nebo částečně upuštěno.

Na druhou stranu, jiní autoři považují tyto procesy za standardní a nevyhnutelný jev, zejména se pak kladně vyjadřují k prolínání prvků angloamerického práva s prvky kontinentálních systémů.²¹ Implementaci prvků známých angloamerickému právu konkrétně český zákonodárce odůvodňuje skutečností, že „většina *progresivních reform* evropského kontinentálního trestního procesu byla, alespoň nepřímou, inspirována některými koncepcemi nebo základními instituty angloamerického trestního řízení“²².

Dohody umožňující zjednodušení náročnosti přípravného stadia trestního řízení uzavírané mezi státním zástupcem a obviněným, resp. jeho obhájcem, se v celosvětovém měřítku vyskytují stále častěji. Obsahem těchto dohod je konstatování viny a stanovení trestu – ty se stávají předmětem, svou povahou soukromoprávního, vyjednávání mezi státním zástupcem a obviněným. Takové dohody vycházejí z institutu „plea bargaining“, který byl původně známý anglosaskému právu, a jejich pojmovým znakem je vyjednávání („bargaining“) o konečném výsledku trestní věci za předpokladu, že obviněný uzná svoji vinu („guilty plea“). Ve Spojených státech amerických, kde je tímto

¹⁹ Viz Tiedemann K.: Les mouvements de réforme de la procédure pénale et la protection des droits de l'homme, *Revue international de droit pénal* No. 3–4/1983, s. 820. prostřednictvím Repík, B., *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Praha: Orac, 2002, s. 95

²⁰ Novotný, O.: Je naše trestní právo procesní v krizi? *Trestní právo*. 2006, č. 7–8, s. 29.

²¹ Štěpán J.: některé rysy trestního řízení ve Spojených státech amerických. *Právo a zákonnost*. 1991. č. 5, s. 292 – 303.

²² Návrh novely trestního řádu, Poslanecká sněmovna PČR, sněmovní tisk 574, V. volební období – [cit. 30. 1. 2016]– dostupné na – <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=574&CT1=0>.

způsobem řešeno kolem 90 % trestních věcí²³, se rozlišuje několik druhů dohod. První z nich je dohoda o právní kvalifikaci žalovaného skutku („charge bargaining“), která umožňuje vyjednávání o rozsahu obvinění, kdy je obžaloba podána jenom za ty trestné činy, ke kterým se obviněný doznal, případně za trestný čin menší závažnosti. Druhým typem jsou dohody o trestu („sentence bargaining“), kterému nejvíce odpovídá podstata českého institutu dohody o vině a trestu. Třetí, nejméně využívaný, druh dohod („fact bargaining“), umožňuje stranám vyjednat ohledně skutečností, které mají sloužit jako důkaz před soudem, a dohodnout se na tom, které skutkové okolnosti nebudou v soudním řízení zohledněny.²⁴ Ve spojených státech amerických jsou dohody stran nezbytným filtrem, kterým trestní případy prochází, než budou projednány soudem a ukazuje se, že podobná síta musí používat každý právní systém.²⁵ Tyto názory odráží i tendence prosazující se postupně v mnoha státech kontinentální Evropy.

V roce 1987 vydal Výbor Ministrů Rady Evropy doporučení²⁶ státům, aby zjednodušili a zefektivnili trestní řízení na svých národních úrovních a, pokud to národní právní řád umožňuje, aby implementovali do trestního procesu řízení na základě „guilty plea“. Postupem času tak nachází dohodovací řízení své uplatnění v mnoha evropských státech. V roce 1981 se dohodovací řízení stalo součástí italského trestního řádu. Od roku 1987 zná dohodovací řízení portugalský trestní řád, od roku 1988 se dohodovací řízení aplikuje ve Španělsku.²⁷ Podobné instituty upravuje od roku 1969 i polský trestní řád, od roku 2004 francouzský trestní řád a od roku 2007 se tyto instituty uplatňují i ve Švýcarsku. V Německu se neformální dohodovací praktiky využívaly více než deset, než došlo k zákonné úpravě procesních dohod v roce 2009. Od roku 2006 byl institut dohody o vině a trestu zakotven v právním řádu Slovenské republiky, tamní právní úprava se, spolu s právní úpravou „plea bargaining“ ve Spojených státech amerických, stala hlavním inspiračním vzorem pro českého zákonodárce.

Angloamerický institut dohodnuté spravedlnosti v pozměněné podobě na podzim

²³ Štěpán J.: některé rysy trestního řízení ve Spojených státech amerických. *Právo a zákonnost*. 1991. č. 5, s. 292 – 303.

²⁴ Bergman, P., Berman – Barrett, S. J.: *The Criminal Law Handbook – Know Your Rights, Survive the System*. 5th ed. Berkeley : Nolo, 2003, s. 20/3 a násl.

²⁵ Štěpán J.: některé rysy trestního řízení ve Spojených státech amerických. *Právo a zákonnost*. 1991. č. 5, s. 292 – 303.

²⁶ Doporučení Výboru Ministrů Rady Evropy R (87) 18 ze dne 14. 9. 1987.

²⁷ Horká, K. Věcný záměr nového trestního řádu–odklony a dohodovací řízení. *Státní zastupitelství*. 2011, č. 3, s. 8 – 13.

roku 2012 implementoval také český zákonodárce a přizpůsobil ho kontinentálnímu typu trestního řízení. Takové rozhodnutí odůvodnil, stejně jako zákonodárce sousední Slovenské republiky a některých dalších zemí, potřebou urychlit trestní řízení. V této souvislosti nelze opomíjet fakt, že urychlení trestního řízení nemůže být bezmezným cílem jakéhokoliv stávajícího nebo připravovaného procesního institutu. Zásada rychlosti trestního řízení totiž nepůsobí absolutně – naopak, musí být poměřována s jinými základními zásadami trestního procesu a působit s nimi souladně.²⁸ Samozřejmě, každá zásada má své výjimky, ale snaha o zrychlení trestního řízení nesmí ústit v opuštění jiných důležitých principů trestního řízení, neboť trestní proces musí fungovat harmonicky. Nalezení takové harmonie však bohužel není za současného právního stavu lehkým úkolem, nejde totiž jen o otázku právní, ale také politickou, která také v současné době stojí před zákonodárcem v souvislosti s rekonstrukcí trestního práva procesního. Správným východiskem těchto úvah však není holá definice základního cíle, kterého chceme v trestním procesu dosáhnout. Současně je totiž třeba, a to je ještě důležitější, také zvolit vhodné prostředky k jeho dosažení. Stranou nemůže zůstat ani zjišťování příčin, které k nežádoucímu stavu vedou. Podle obecných poznatků totiž dochází k průtahům v trestním řízení v předsoudním stadiu trestního řízení. Z kapacitního a časového hlediska je pak nejvíce zatěžující zejména dokazování. Právě proces dokazování je v případě dohodovacího řízení omezen na minimum a výsledek trestní věci nepramení ze skutečného skutkového průběhu trestné činnosti, nýbrž je předmětem dohody stran. Musíme si uvědomit, zda chceme trvat na základních atributech trestního procesu za současného zachování práva na spravedlivý proces v co nejširší možné míře²⁹ – což však s sebou potenciálně nese paralyzování trestní justice a z toho vyplývající snížení kvality trestního procesu, nebo zda jsme ochotni ustoupit od některých tvrdostí zákona a připustit alternativy – konsensus stran o skutkových otázkách případu, řízení bez širší účasti veřejnosti, rozhodnutí soudu na základě spisu, nikoliv na základě reálného průběhu trestného činu, apod. Který z uvedených směrů je žádoucí? Musil upozorňuje, že druhá alternativa může vést až k „*destrukci kontinentální kultury*.“³⁰ Nabízí se tak

²⁸ Srov. např. Jelínek, J.: Nad poslední (osmdesátou třetí) novelou trestního řádu a osmou novelou trestního zákoníku. *Kriminalistika*. 2012, č. 4, s. 247.

²⁹ Srov. čl. 6 odst. 3 Evropské úmluvy o lidských právech, dále čl. 8 a čl. 36 a násl. Listiny a čl. 90 Ústavy a § 2 tr. řádu.

³⁰ Musil, J.: Dohoda o vině a trestu. In *Rekonstrukce trestního práva procesního (aktuální problémy)*. Sborník č. 41. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008, s. 84.

přímo otázka, zda jsou takové procesní alternativy odstraňující tvrdost zákona ve prospěch individuálního přístupu k pachatelům trestných činů přípustné? Nezašel už český zákonodárce přijetím dohody o vině a trestu daleko za hranice, které jsou povahou trestního procesu jakožto odvětví práva veřejného vytyčeny, neboť jak uvádí Novotný „*odklony i dohodnutá spravedlnost musí mít své meze, a to meze patřičně určité.*“³¹?

Nalézt odpovědi na tyto otázky není snadným úkolem, stejně jako není jednoduché vymezit místo dohody o vině a trestu v českém procesu. Určitým východiskem je pečlivá analýza podmínek, které český zákonodárce pro aplikaci kontroverzního institutu dohody o vině a v českém procesu formuloval, a zjištění míry, do které tento institut koresponduje s podmínkami trestního procesu. Za účelem eliminace nežádoucích dopadů zavedení dohodovacího řízení do českého procesu zákonodárce zavedl systém tzv. brzd, jako je například institut nutné obhajoby, omezení její aplikace na méně závažnou trestnou činnost, možnost napadnout rozsudek alespoň v některých případech odvoláním, apod. Otázkou zůstává, zda je takový brzdící systém dostatečnou pojistkou proti nastolení dohodnuté spravedlnosti, která nemá co dočinění se základními principy českého trestního procesu, neboť právě problematická kolize institutu dohody o vině a trestu se základními zásadami trestního práva se stala předmětem nejzásadnějších kritických výtek k tomuto institutu.

³¹ Novotný, O.: Je naše trestní právo procesní v krizi? Trestní právo. 2006, č. 7 – 8, s. 31.

2. Dohodovací řízení z pohledu Evropského soudu pro lidská práva

Evropský soud pro lidská práva (dále „ESLP“ nebo „Soud“) se ve svých rozhodnutích zabýval konkrétními otázkami dohodovacího řízení tzv. „plea bargaining“ jen v několika případech, ve kterých se vyjadřuje vůbec k otázce přípustnosti postupů v řízení, jejichž výsledkem je uzavření dohod obsahujících konečné řešení věci, tj. vinu a trest. Na řízení o dohodě o vině a trestu je však také nutné nazírat obecně jako na institut, kterým se obviněný vzdává některých svých práv, která mu náleží při klasickém projednání jeho trestní věci v hlavním líčení. Tímto jsou potenciálně ohroženy některé součásti práva na spravedlivý proces obsažené v čl. 6 odst. 1 Úmluvy³² obecně pro jakékoliv řízení před soudem, a dále jeho dílčí atributy vztahující se výlučně k trestnímu řízení, které jsou obsahem čl. 6 odst. 2³³ a odst. 3 garantující tzv. minimální práva obviněného.³⁴ V úvahu přichází zejména konflikt se zásadou presumpce nevinu, zásadou rovnosti před zákonem, zásadou veřejnosti procesu a v neposlední řadě s požadavkem adekvátnosti trestních sankcí.

Přímý význam pro dohodovací řízení mají rozhodnutí ESLP, ve kterých se Soud zabývá souladem praktik spočívajících v uzavírání dohod obsahujících konstatování viny a trestu, jež jsou výsledkem vyjednávání mezi veřejným žalobcem a obviněným („plea bargaining“) s právem na spravedlivý proces zaručený Úmluvou. Potenciálním souladem vyjednávání o vině a trestu s Úmluvou se ESLP komplexně zabýval ve svém rozhodnutí

³² „Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Rozsudek musí být vyhlášen veřejně, avšak tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého nebo části procesu v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, nebo když to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníků, anebo v rozsahu považovaném soudem za zcela nezbytný pokud by, vzhledem ke zvláštním okolnostem, veřejnost řízení mohla být na újmu zájmům spravedlnosti.“

³³ „Každý, kdo je obviněn z trestného činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem.“

³⁴ „Každý, kdo je obviněn z trestného činu, má tato minimální práva:

- a. být neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, podrobně seznámen s povahou a důvodem obvinění proti němu;
- b. mít přiměřený čas a možnosti k přípravě své obhajoby;
- c. obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru nebo, pokud nemá prostředky na zaplacení obhájce, aby mu byl poskytnut bezplatně, jestliže to zájmy spravedlnosti vyžadují;
- d. vyslyšet nebo dát vyslyšet svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výslech svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek, jako svědků proti sobě;
- e. mít bezplatnou pomoc tlumočníka, jestliže nerozumí jazyku používanému před soudem nebo tímto jazykem nemluví.“

ve věci *Babar Ahmad a ostatní vs. Spojené království* v roce 2010. V částečném rozhodnutí o přijatelnosti stížnosti skupiny osob podezřelých z terorismu ESLP dospěl k závěru, že z pohledu Úmluvy není dohodovací řízení v zásadě namísto považovat za postup, který by měl být v rozporu s právem na spravedlivý proces (článek 6 Úmluvy).³⁵

Vůbec poprvé se ESLP detailně zabýval souladem dohod, které jsou výsledkem vyjednávání mezi veřejným žalobcem a obviněným, s postuláty tvořící obsah práva na spravedlivý proces v případě *Natsvlshvili and Togonidze vs. Georgia*. Posuzovány byly praktiky vyjednávání o vině a trestu v Gruzii. Soud uvedl, že dohodovací řízení („plea bargaining“) je naprosto běžným způsobem řešení trestních věcí v zemích kontinentální Evropy a na takovém postupu není principiálně nic nepatřičného. Současně vyzdvihl význam dohod, jejichž výsledkem je konstatování viny a stanovení trestu, které kromě toho, že jejich přínos pro soudní systém spočívá v urychlení trestního řízení a odlehčení nápadu věcí, které na soudy přicházejí, představují také znatelnou výhodu pro státní zástupce a obhájce. Neméně významným přínosem těchto dohod podle Soudu je, že se za předpokladu jejich správné aplikace mohou stát velmi efektivním nástrojem v boji proti korupci a organizovanému zločinu a dále mohou přispět k redukci uložených trestů a ve výsledku tak ke snížení počtu odsouzených pachatelů ve věznicích. V kontextu předchozích rozhodnutí soudu, která budou představeny o několik řádků níže, ESLP stanovuje podmínky, jejichž dodržení v rámci vyjednávání o vině a trestu, naplňuje postuláty práva na spravedlivý proces zaručené Úmluvu. Dohody, jejímž obsahem je ujednání o vině a trestu, jsou v souladu s požadavky Úmluvy, jestliže:

- je dohoda akceptována s plnou znalostí všech skutkových okolností případu a právních následků, které v případě přijetí dohody nastanou, a to čistě dobrovolným projevem vůle
- obsah takové dohody, stejně jako spravedlivost postupu stran při jejím uzavření, jsou předmětem dostatečného přezkumu ze strany soudu.³⁶

ESLP v tomto rozhodnutí dále potvrzuje, že vyslovením souhlasu s vyřízením věci formou dohody o vině a trestu se obviněný vzdává některých práv, které jsou zárukou spravedlivého procesu. Na tomto však nespáruje nic špatného za předpokladu, že bude

³⁵ Částečné rozhodnutí ESLP ve věci *Babar Ahmad a ostatní vs. Spojené království* ze dne 6. července 2010, § 168, stížnost č. 24027/07.

³⁶ Rozsudek ESLP ve věci *Natsvlshvili and Togonidze vs. Georgia* ze dne 29. 4. 2014, § 92, stížnost č. 9043/05.

zaručeno, že vůle obviněného je při takovém úkonu svobodná.

Otázka, zda je vůbec možné se vzdát práva na projednání věci v řádném a spravedlivém procesu představuje pro ESLP základní otázku, ke které se vyjádřil v několika rozhodnutích. Obecně Soud připouští, že některých práv zaručených Úmluvou, popř. jednotlivých dílčích záruk, se vzdát lze. Předně je možné vzdát se těch práv, u nichž to povaha jejich výkonu nevyklučuje.³⁷ Obdobně v rozhodnutí ve věci *Barberà a ostatní vs. Španělsko* Soud opakuje, že některých práv se nepochybně vzdát lze,³⁸ konkrétní výčet těchto práv však není v žádném rozhodnutí obsažen. Nicméně ESLP postupně ve svých rozhodnutích vyslovuje jednotlivá práva, u kterých se vzdání se připouští nebo odmítá. Tato práva musí být dle názoru vysloveného v rozsudku *Deweer vs. Belgie* předmětem patřičného zkoumání.

Pokud jde o materiální požadavek na prohlášení obviněného, kterým se obviněný vzdává určitých práv na spravedlivý proces, ESLP ve věci *Le Compte, Van Leuven a De Meyere vs. Belgie* stanovil, že takové vyjádření musí být učiněno svobodně a jednoznačně.³⁹ V rozhodnutí z roku 2006⁴⁰ pak doplnil, že takové prohlášení musí být rovněž spojené s určitými procesními zárukami garantujícími, že proces bude veden spravedlivě ve smyslu čl. 6 Úmluvy, a vyžaduje, aby byly vytvořeny náležité pojistky proti zneužití, které musí odpovídat významnosti takového úkonu.⁴¹ Zároveň nesmí být vzdání se některého z práv na spravedlivý proces v rozporu s důležitými společenskými zájmy.⁴² Pokud jde o formu projevu vůle, ESLP obecně připouští, aby prohlášení obviněného, kterým se vzdává práva na projednání věci v rámci spravedlivého procesu před soudem, bylo učiněno nejen výslovně, ale i konkludentně⁴³. Nicméně český právní řád jde správně nad tento rámec a vyžaduje, aby prohlášení viny bylo učiněno expresivním projevem vůle obviněného.

V tomto smyslu je pro ESLP zásadní otázkou vůbec soulad konsenzuálních

³⁷ Rozsudek ESLP ve věci *Le Compte, Van Leuven a De Meyere vs. Belgie* ze dne 23. 6. 1981, stížnost č. 6878/75 a č. 7238/75.

³⁸ Rozsudek ESLP ve věci *Barberà a ostatní vs. Španělsko* ze dne 6. 12. 1988, § 82.

³⁹ Rozsudek ESLP ve věci *Le Compte, Van Leuven a De Meyere vs. Belgie* ze dne 23. 6. 1981, stížnost č. 6878/75 a č. 7238/75.

⁴⁰ Rozsudek ESLP ve věci *Sejdovic vs. Itálie* ze dne 1.3. 2006, stížnost č. 56581/00.

⁴¹ Rozsudek ESLP ve věci *Poitrinol sv. Francie* ze dne 23. 11. 1993

⁴² Rozsudek ESLP ve věci *Sodadžiev vs. Bulharsko* ze dne 5. 10. 2006, stížnost č. 58733/00, srov. též rozsudek ESLP ve věci *Håkansson a Sturesson vs. Švédsko* ze dne 21. 2. 1990, § 66.

⁴³ Rozsudek pléna ESLP ve věci *Le Compte, Van Leuven a De Meyere vs. Belgie* ze dne 23. 6. 1981 (č. 6878/75 a 7238/75)

institutů, jako je i dohoda o vině a trestu, s právem na zachování presumpce nevin, které je nedílnou součástí práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 2 Úmluvy. Právo na presumpci nevin je nezávislé na ostatních právech garantovaných čl. 6 Úmluvy, tudíž je možné o jejím porušení uvažovat i v případě, že všechny ostatní záruky spravedlivého procesu zůstanou zachovány.⁴⁴ Členové Komise Treschel a Frowein vyjádřili ve věci *Lutz proti Německu* názor, že presumpce nevin je zárukou obviněného v jeho individuálním zájmu, se kterou může libovolně disponovat. Proto je možné se tohoto práva vzdát tím, že obviněný uzná vinu.⁴⁵ Právem na zachování presumpce nevin se ESLP zabýval i ve svém rozhodnutí *Philip Hall vs. Spojené Království* ze dne 19. 2. 2002, ve kterém uvedl, že situace, kdy soud upozorní obviněného, na možnost zmírnění trestu po prohlášení viny (v tomto případě prostřednictvím předložení relevantního právního předpisu), nepředstavuje nepřípustný nátlak na obviněného a nejde o porušení principu presumpce nevin. Obviněnému je umožněna informovaná volba, která s právem na presumpci nevin žádným způsobem nekoliduje.⁴⁶ Své stanovisko k porušení principu presumpce nevin vyjádřil ESLP též v rozsudku *Deweer vs. Belgie* ESLP. K popření tohoto práva podle Soudu dojde tehdy, jestliže soudní rozhodnutí nebo vyjádření úřední osoby indikuje, že osoba obviněná ze spáchání trestného činu je vina, a to dříve, než byla její vina prokázána v souladu se zákonem. Rozhodnutí soudu nebo stanovisko úřední osoby přitom nemusí mít charakter formálního nálezu, postačí jakékoliv existující, byť neformální, odůvodnění, ze kterého vyplývá, že soud nebo úřední osoba pokládají obviněného za vinného.⁴⁷

Pozornost ESLP se v souvislosti s dohodovacím řízením zaměřuje rovněž na otázku trestní sankce, která je předmětem dohody, a to zejména s ohledem na její proporcionalitu ve vztahu k sankci, která by obviněného mohla postihnout v případě, že jeho vina bude konstatována až soudem v rámci standardního řízení. Soud k této otázce vyjádřil názor zásadního významu již v roce 1980 ve věci *Deweer vs. Belgie*, když uvedl, že není přípustné, aby byl souhlas obviněného s alternativním vyřízením věci vynucován prostřednictvím neadekvátně přísné sankce. V předmětném rozhodnutí se Soud zabýval podmínkami vzdání se práva na projednání věci soudem a absencí donucení jakožto

⁴⁴ Rozsudek ESLP ve věci *I a C vs. Švýcarsko*, stížnost č. 10107/82.

⁴⁵ Rozhodnutí ESLP ve věci *Lutz vs. Německo* ze dne 25. 8. 1987, stížnost. č. 9912/82.

⁴⁶ Rozhodnutí ESLP ve věci *Philip Hall vs. Spojené Království* ze dne 19.2. 2002, stížnost č. 65327/01.

⁴⁷ Rozsudek ESLP ve věci *Deweer vs. Belgie* ze dne 27. 2. 1980, stížnost. č. 6903/75, § 56.

obligatorní podmínky takového vzdání se práv. Obviněný řezník, který se dopustil cenového deliktu, byl postaven prokurátorem před alternativu: buď souhlasit s narovnáním a v rámci něj zaplatit peněžitou pokutu ve výši 10 000 FB (dnes cca 670 000 Kč), anebo strpět uzavření jeho provozovny až do doby, než soud o jeho případu rozhodne, přičemž druhá alternativa by byla pro obviněného likvidační. ESLP zdůraznil, že jednou z podmínek vyžadovaných Úmluvou je dobrovolnost souhlasu obviněného s alternativním procesním postupem a absence jakéhokoliv donucení. V případě hrozby neúměrně vysokým trestem ze strany prokurátora však tato podmínka splněna není. Nepoměr mezi tím, co obviněnému hrozilo při typickém průběhu trestního řízení, a velmi mírnou peněžitou sankcí, která byla prokurátorem navržena v rámci narovnání, byl v daném případě nepřiměřený. Soud kategoricky prohlásil, že konsenzuální procesní postupy, během nichž je obviněný vystaven hrozbě neúměrně vysokého trestu v případě, že s alternativním způsobem řízení nesouhlasí a trvá na projednání věci ve standardním řízení, jsou nepřijatelné. V citovaném rozhodnutí byl tak vysloven požadavek testu proporcionality mezi sankcemi připadajícími v úvahu při řádném projednání věci soudem a sankcemi, které jsou výsledkem dohody.⁴⁸ Otázce sankcionování se ESLP podrobně věnuje v již zmiňovaném rozhodnutí ve věci *Babar Ahmad a ostatní vs. Spojené království* z roku 2010. Soud v úvodu konstatuje, že je naprosto běžné, že v evropských trestních systémech může být obviněnému zmírněn trest, pokud uzná vinu nebo pokud poskytne policii či obžalobě významnou součinnost. Uznání viny v brzkém stadiu trestního řízení bude často vyžadovat dohodu obžaloby a obhajoby na základu takového uznání. Proto skutečnost, že obžaloba nebo soud oznámí obviněnému, jaký trest by dostal, pokud by v prvotním stadiu řízení uznal vinu, a jaký by mu byl uložen v případě, pokud by byl shledán vinným soudem, nemůže *per se* představovat nátlak na obviněného. Na takovém postupu není ve vztahu k článku 6 Úmluvy nic nezákonného nebo problematického. Soud zastává názor, že by problém mohl nastat pouze ve třech případech:

- rozdíl mezi oběma tresty by byl tak velký, že by to bylo možné považovat za nepatřičný tlak na nevinného obviněného, aby uznal vinu,
- dohoda o vině a trestu by představovala takový nátlak, který by byl zcela v rozporu s právem obviněného neobviňovat sebe sama, nebo

⁴⁸ Rozsudek ESLP ve věci *Deweert vs. Belgie* ze dne 27. 2. 1980, stížnost. č. 6903/75.

- dohoda o vině a trestu by byla jedinou možnou cestou, jak se vyhnout závažnému trestu, který by nerespektoval postulát zákazu mučení a nelidského či ponižujícího trestu obsaženého v článku 3 Úmluvy.⁴⁹

V rozhodnutí *X. proti spojenému Království* ze dne 23. 3. 1972 se ESLP věnuje již konkrétně uznání viny. Stěžovatel v tomto případě tvrdil, že byl k prohlášení viny donucen jeho obhájcem. Soud zastal názor, že prohlášení viny je v souladu s čl. 6 Úmluvy za předpokladu, že je obviněný dostatečně informován o následcích svého prohlášení a s těmito následky srozuměn. Dále znovu připomněl, že praktiky, které umožňují, aby o vině nebo nevině obviněného bylo rozhodnuto na základě prohlášení viny bez veřejného slyšení, nejsou v rozporu s čl. 6 Úmluvy za předpokladu, že existují záruky proti zneužití uznání viny.⁵⁰

ESLP se ve svých rozhodnutích věnuje i zajištění práva na obhajobu obviněného a podkládá si otázku, zda je žádoucí, aby byl obviněný v řízení, které je postaveno na principu vyjednávání o vině a trestu se státním zástupcem, zastoupen obhájcem. V rozsudku *Lala vs. Nizozemsko* ESLP zdůraznil význam přítomnosti obhájce jakožto podstatného atributu práva na obhajobu deklarovaného v čl. 6 odst. 3 Úmluvy. Skutečnost, že se obviněný vzdal některých aspektů Úmluvou deklarovaných práv tím, že se k soudnímu řízení nedostavil, nemůže znamenat popření jeho práva na pomoc obhájce. Na právo obviněného na obhájce musí být nahlíženo z hlediska efektivity jeho vykonávání, nikoliv formalisticky.⁵¹ K důležitosti právní pomoci obhájce při dohodovacím řízení se ESLP přímo vyjádřil v již citovaném rozhodnutí ve věci *Natsvlshvili and Togonidze vs. Georgia*. Podle názoru Soud představuje dostatečnou záruku, že souhlas obviněného byl učiněn jednoznačně na základě jeho svobodného rozhodnutí právě skutečnost, že se sjednání dohody bylo iniciováno obviněným, který tak učinil na základě porady s jedním ze svých dvou obhájců. Soud však zdůraznil význam přítomnosti obhájce i v soudním stadiu řízení o přezkumu sjednané dohody, když považoval za postačující garanci dodržení práv obviněného na spravedlivý proces skutečnost, že se soudce během soudního přezkumu dohody výslovně dotázal jak obviněného, tak jeho obhájce, zda nebyli žádným způsobem k uzavření takového dohody

⁴⁹ Částečné rozhodnutí ve věci *Babar Ahmad a ostatní vs. Spojené království* ze dne 6. července 2010, § 168, stížnost č. 24027/07.

⁵⁰ Rozhodnutí ESLP ve věci *X. proti spojenému Království* ze dne 23. 3. 1972, stížnost č. 5076/71.

⁵¹ Rozsudek ESLP ve věci *Lala vs. Nizozemsko* ze dne 22. 9. 1994, stížnost č. 14861/89.

nuceni.⁵² V dalším rozhodnutí ESLP dodal, že podmínkou prohlášení obviněného, kterým se vzdává některých svých práv na soud, je dostatečná informovanost ze strany obviněného, který musí svůj souhlas vyjádřit s plnou znalostí věci, to jest po poradě s obhájcem a v jeho přítomnosti.⁵³ Ve věci *Airey v. Irsko* ESLP připustil, že článek 6 odst. 1 Úmluvy v některých případech od členských států vyžaduje, aby zajistili, že obviněný bude vždy zastoupen obhájcem v těch případech, kdy se přítomnost obhájce jeví nezbytným prostředek k zajištění efektivního přístupu k soudu.⁵⁴

Vůbec poprvé se soud také ve svém rozhodnutí v roce 2014 zabýval postavením soudu při přezkumné činnosti směřující k obsahu sjednané dohody. Úloha soudu, jakožto garanta zachování spravedlnosti v případě vyřízení věci formou dohodovacího řízení byla zdůrazněna v několikrát citovaném rozhodnutí *Natsvlshvili and Togonidze vs. Georgia*⁵⁵. Významnou zárukou, že přezkum sjednané dohody ze strany soudu bude dostatečným prostředek k zajištění práv obviněného, spatřuje mimo jiné ve skutečnosti, že soud není předloženou dohodou státního zástupce a obviněného vázán.

Významným atributem práva na spravedlivý proces zaručeným Úmluvou, který je povahou dohod o vině a trestu ohrožen, je také zásada veřejnosti. Souhlasem s vyřízením věci formou uzavření dohody o vině a trestu v českém procesu se obviněný vzdává svého práva na veřejné projednání věci nezávislým a nestranným soudem, neboť dohodu sjednává státní zástupce s obviněným neveřejně. Lze se setkat s názory, že právo na veřejné projednání věci soudem je v případě dohody o vině a trestu naplňováno ingerencí soudu, který sjednanou dohodu schvaluje v rámci veřejného zasedání. Na druhou stranu, i k takovému pojetí je nutné přistupovat rezervovaně, neboť úloha soudu se omezuje na pravomoc kasačního přezkumu dohody, kdy soud může v odůvodněných případech uzavřenou dohodu pouze neschválit a nepřísluší mu dohodu změnit. Je nutné mít na paměti, že vlastní obsah dohody včetně sjednaného trestu je vždy stanoven na základě neveřejného vyjednávání mezi obviněným a státním zástupcem. Princip publicity řízení nadto není možné chápat pouze jako postulát sloužící ke garanci práv obviněného. Mám za to, že atributem tohoto práva je též právo veřejnosti na účast na řízení a vykonávání

⁵² Rozsudek ESLP ve věci *Natsvlshvili and Togonidze vs. Georgia* ze dne 29. 4. 2014, § 93, stížnost č. 9043/05.

⁵³ Rozsudek ESLP ve věci *Pfeifer a Plank vs. Rakousko* ze dne 25. února 1992, § 37, 38.

⁵⁴ Rozsudek ESLP ve věci *Airey vs. Irsko* ze dne 9.10. 1979, § 36, stížnost č. 6289/73.

⁵⁵ Rozsudek ESLP ve věci *Natsvlshvili and Togonidze vs. Georgia* ze dne 29. 4. 2014, § 95, stížnost č. 9043/05.

kontroly soudní moci, jejímž účelem je snaha zamezit tzv. kabinetní justici a zaručit stejné podmínky projednávání trestních věcí pro všechny občany. Podle judikatury ESLP se obviněný může vzdát práva na veřejné projednání věci jen tehdy, jestliže mu to vnitrostátní právo přiznává. Není-li tomu tak, nelze ze skutečnosti, že obviněný nežádal o veřejné projednání věci v hlavním líčení usuzovat, že se tohoto práva vzdal.⁵⁶

Závěrem lze shrnout, že z pohledu ESLP není institut dohody o vině a trestu principiálně v rozporu s právy na spravedlivý proces zaručenými Úmluvou v jejím článku 6. Je však nutné, aby prohlášení obviněného a jeho souhlas s vyřízením věci jinak než v řádném soudním procesu byly splněny určité požadavky. Především musí být státní mocí zajištěno, že obviněný nebude ke svému prohlášení žádným způsobem donucován, současně musí právní řády jednotlivých států poskytnout dostatečné záruky toho, že obviněný si bude plně vědom všech následků svého souhlasu s dohodou. Velmi efektivním prostředkem státní garance může být přítomnost obhájce, která eliminuje rizika zneužití institutu v neprospěch některých obviněných a vytváření nerovných podmínek pro občany. S takovým pojetím lze zásadně souhlasit, nicméně je nutné se znovu přesvědčit, zda jsou takto poskytnuté záruky v České republice dostatečným prostředkem k naplnění postulátů stanovených Úmluvou, a to zejména ve smyslu zajištění materiálního přezkumu celého procesu vyjednávání mezi státním zástupcem a obviněným (jak bude uvedeno v dalších částech práce, dokazování v řízení před soudem je v podstatě omezeno na formální přezkum spisového materiálu).

⁵⁶ Rozsudek ESLP ve věci *Le Compte, Van Leuven a De Meyere vs. Belgie* ze dne 23. 6. 1981, stížnost č. 6878/75 a č. 7238/75.

3. Dohodovací řízení ve vybraných státech kontinentální Evropy

3.1. Slovenská republika – „dohoda o vině a trestě“

Institut dohody o vině trestu se stal součástí slovenského trestního procesu dne 1. 1. 2006, kdy byly rekodifikací slovenského trestního řádu (zákon č. 301/2005 Z.z, trestný poriadok) **vytvořeny** zákonné podmínky pro uplatnění tohoto institutu. Předmětná novela znamenala velký posun vpřed, neboť rozšířila slovenský katalog odklonů o další institut, který je možné aplikovat na všechny trestné činy bez ohledu na jejich závažnost, tedy jak na přečiny, tak na zločiny a na zvlášť závažné zločiny. Předchozí právní úprava omezovala aplikaci odklonů pouze na méně závažné formy trestné činnosti, kdy využitelnost některých odklonů byla limitována horní hranicí trestní sazby trestu odnětí svobody. Zavedením tohoto institutu do slovenského procesu se stejně, jako v případě České republiky, sledovalo odlehčení činnosti soudů a snížení počtu věcí projednávaných v hlavním líčení a celkové odlehčení systému trestní justice. Prvotní očekávání spojená s vyřešením cca 70 – 80 %⁵⁷ trestních věcí formou tohoto odklonu se však nenaplnila, avšak její využití v aplikační praxi v porovnání s Českou republikou je znatelně širší. V prvních letech účinnosti institutu došlo ve Slovenské republice k enormnímu nárůstu jeho praktické aplikace. Dohoda o vině a trestu byla v roce 2006 uzavřena s celkem 2916 obviněnými, v roce 2007 pak šlo již o 5328 osob, což představuje meziroční nárůst o více než 80%. Tento trend pokračoval i v dalších letech, v roce 2011 bylo schváleno soudem již 8012 dohod o vině a trestu, což je opět téměř dvojnásobný nárůst oproti roku 2007, v roce 2014 pak soud schválil celkem už jen 6885 dohod.⁵⁸ I přes drobný pokles praktické využitelnosti institutu v posledních letech lze na základě zkušeností s využitím institutu dohody o vině a trestu konstatovat, že tento institut je pro slovenský trestní proces vhodným a současně nezbytným „filtrem“, kterým prochází trestní případy, než dospějí do řízení před soudem. Implementace řízení o dohodě o vině a trestu do slovenského trestního řádu je podle některých autorů dokonce považována za jeden z nejúspěšnějších kroků nového slovenského trestního procesu.⁵⁹

⁵⁷ Srov. Syrový I.: Nárok na dohodu o vině a trestě, *Justičná revue*. 2008, č. 12, s. 1712.

⁵⁸ Statistické ročenky Generálnej prokuratúry SR za jednotlivé roky 2006 – 2014 – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na – <https://www.genpro.gov.sk/statistiky-12c1.html>.

⁵⁹ Srov. Čentěš J. a kol.: *Trestné právo procesné. Všeobecná a osobitná část*. 2. vyd. Šamorín: Heuréka, 2012, s. 682.

Vlastní právní úprava řízení o dohodě o vině a trestu je rozvrstvena do několika ustanovení trestného poriadku, základ právní úpravy tvoří § 232 a § 233 STP upravující postup při sjednávání dohody o vině a trestu v přípravném řízení a dále ustanovení § 331 až § 335 STP, které se věnují vlastnímu řízení před soudem o návrhu na schválení dohody o vině a trestu.

Pojetí dohody o vině a trestu ve Slovenské republice se vyznačuje značně širokým aplikačním dosahem, neboť podmínky její přípustnosti nejsou zásadním způsobem limitovány. Negativní podmínku co do typové závažnosti trestných činů slovenský trestný poriadok nezná. Dohodu o vině a trestu je možné uzavřít v řízení o všech trestných činech, které jsou obsaženy ve zvláštní části trestního zákona, tedy i tehdy, byl-li spáchán zvláště závažný zločin. Ostatně v praxi slovenských prokurátorů se již setkáme s případy, kdy bylo takto postupováno, když u v rámci činnosti Krajské prokuratury v Trenčine byla s obviněným uzavřena dohoda ohledně zvláště závažného zločinu vraždy podle § 145 odst. 1, odst. 2 písm. b) a c) STZ, kdy se obviněný s prokurátorem dohodl na trestu odnětí svobody v délce trvání osmnácti let.⁶⁰ Dohodu o vině a trestu lze sjednat i s mladistvým pachatelem, v takovém případě však dohodu o vině a trestu musí podepsat i zákonný zástupce obviněného. V případě, kdy mladistvý nedovrší v době veřejného zasedání o schválení dohody o vině a trestu 19 let, je dán důvod nutné obhajoby a předmětnou dohodu podepisuje též obhájce mladistvého (§ 333 odst. 5 TP).

Zahájení jednání o uzavření dohody o vině a trestu je možné pouze za předpokladu, že výsledky vyšetřování jednoznačně prokazují, že se skutek stal, tento skutek je trestným činem a spáchal ho obviněný (§ 231 STP). Obviněný nemusí být při jednání obligatorně zastoupen obhájcem, to však nevylučuje, aby si obviněný obhájce za tímto účelem zvolil, nadto jeho účast bude vyžadována v případech, kdy jsou dány důvody nutné obhajoby zakotveny v § 37 – 38 STP. Řízení o dohodě o vině a trestu je oprávněn prokurátor zahájit z vlastní iniciativy nebo na návrh obviněného, popř. jeho obhájce, je-li obviněný právně zastoupen. Za návrh obviněného k zahájení jednání o dohodě o vině a trestu lze dle slovenské praxe považovat *„písemný podnět obviněného, který bude doručen na příslušnou prokuraturu, anebo vyjádření obviněného do protokolu o výsledku před policií, o tom, že obviněný souhlasí s postupem ve smyslu § 232 a násl. trestného poriadku*

⁶⁰ Magvašiová, A., Čentés, J.: K aplikácii inštitútu konania o dohode o vine a treste, Trestněprávní revue. č. 1, 2008, s. 15.

*vůči němu.*⁶¹ Na uzavření dohody o vině a trestu však nemá obviněný právní nárok (§ 232 odst. 1 TP). Prokurátor je při zvažování vhodnosti zahájení jednání o dohodě o vině a trestu vázán vyhláškou Ministerstva spravedlnosti SR č. 619/2005 Z. z., o podmienkach a postupe prokurátora pri konaní o dohode o uznání viny a prijatí trestu, která obsahuje základní kritéria, která musí prokurátor pro započetí jednání vzít v úvahu. K jednání o dohodě o vině a trestu prokurátor předvolá obviněného a zároveň o místě a čase plánovaného jednání vyrozumí obhájce obviněného a poškozeného (§ 232 odst. 2 STP). Zákon pro vyjádření se obviněného k takovému návrhu prokurátora nestanovuje žádnou lhůtu, stejně tak nejsou řešeny procesní následky toho, že se obviněný k jednání s prokurátorem nedostaví.

Základní vstupním požadavkem kladeným na obviněného je, aby se k jednání, které je mu orgány činnými v trestním řízení kladeno za vinu, přiznal, a uznal ze spáchání skutku svoji vinu (§ 232 odst. 1 STP). Citovaná vyhláška obsahuje rovněž základní kvalitativní požadavky na uznání viny obviněným, neboť podmínkou uzavření dohody o vině a trestu je, aby se obviněný přiznal a uznal svoji vinu ze spáchání skutku, který je nejzávažnější ze skutků, které jsou dosud získanými důkazy prokazatelné, jeho spáchání je podloženo i jinými důkazy, tento skutek odůvodňuje výrok o trestu, příp. jiné výroku, které mají ve výroku o trestu svůj základ, a jeho projednání nemá nepříznivý vliv na trestné stíhání jiných osob.⁶² Takto učiněné prohlášení obviněného je v dalším řízení nadále použitelné a obviněný nese procesní zodpovědnost za svůj postup, současně je zmírněno riziko, že obviněný uzná svoji vinu pouze v rámci svých taktických plánů. Na druhou stranu, jistota obviněného je tímto ustanovením zásadním způsobem narušena. Pokud si prokurátor vyřízení věci formou dohody o vině a trestu rozmyslí a podá obžalobu, obviněný se ocitne ve velmi nevýhodné pozici. Slovenský trestní řád obsahuje v porovnání s jinými právními řády států, kde se dohodovací řízení uplatňuje, určité specifikum, upravuje totiž způsoby, kterými dochází k ukončení jednání o dohodě o vině a trestu.⁶³ V případě, že ke sjednání dohody o vině a trestu nedojde, podá prokurátor ohledně předmětného skutku obžalobu, ve které uvede popis původně obviněným

⁶¹ Barošová, L.: Konanie o dohode o vine a treste a jeho vplyv na skrátenie trestného konania. Policajná teória a prax. 2006, roč. 14, č. 2, s. 19–29.

⁶² Viz. § 4 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti SR č. 619/2005 Z. z., o podmienkach a postupe prokurátora pri konaní o dohode o uznání viny a prijatí trestu

⁶³ Srov. Čentěš J. a kol.: Trestné právo procesné. Všeobecná a osobitná časť. 2. vyd. Šamorín: Heuréka, 2012, s. 518.

uznaného skutku včetně právní kvalifikace, a navrhne soudu, aby vykonal hlavní líčení a rozhodl o vině obviněného a stanovení trestu, případně o dalších výrocích, které mají svůj podklad ve výroku o vině (§ 232 odst. 4 STP). Obdobně prokurátor postupuje, uzná-li obviněný svou vinu jen zčásti nebo jen ohledně části stíhaných skutků (§ 232 odst. 5 STP). Pokud v průběhu jednání nedošlo k dohodě o náhradě škody, prokurátor navrhne soudu, aby odkázal poškozeného s jeho nárokem na řízení ve věcech občanskoprávních (§ 232 odst. 3 STP).

Dohoda o vině a trestu má zákonem stanovené náležitosti, které jsou upraveny v ustanovení § 232 STP:

- označení účastníků dohody datum, místo a čas jejího sepsání,
- popis skutku s uvedením místa, času, případně jiných okolností, za kterých k němu došlo, tak, aby skutek nemohl být zaměněn s jiným skutkem, jeho právní kvalifikaci s uvedením příslušného ustanovení trestního zákona,
- druh, výměru a způsob výkonu trestu,
- rozsah a způsob náhrady škody, byla-li činem způsobena,
- ochranné opatření, přichází-li jeho uložení v úvahu.

Slovenský zákonodárce výslovně honoruje spolupráci obviněného a za jeho uznání viny ho odměňuje mírnějším trestním postihem. Jde-li o obviněného, se kterým byla uzavřena dohoda o vině a trestu, může soud využít svého diskrečního oprávnění a snížit dolní hranici trestu odnětí svobody o jednu třetinu pod hranici uvedenou v trestním zákoně podle ustanovení § 39 odst. 2 písm. b), § 39 odst. 4 STZ. Výjimku z tohoto pravidla tvoří taxativně uvedené trestné činy, za které je možné uložit trest ve výměře 20 let a výše (u těch se uplatní stejná kritéria, jaká udává § 38 odst. 8 STZ).⁶⁴ V úvahu přichází i upuštění od potrestání pachatele (§ 232 odst. 3 STP). Není však vyloučeno, že soud v případě schválení dohody o vině a trestu uloží trest pod danou dolní hranici pouze za předpokladu, že současně budou naplněny i jiné důvody mimořádného snížení trestu odnětí svobody, například pokud dojde ke schválení dohody o vině a trestu soudem s pachatelem, který se dopustil jen přípravy trestného činu nebo významnou měrou přispěl k objasňování trestného činu ve prospěch organizované zločinecké skupiny

⁶⁴ Podrobněji viz. Prokeiová, M.: Mimoriadne zníženie trestu v konaní o dohode o vine a treste. Justičná revue. 2009,č. 4, s. 552 – 554.

apod.⁶⁵

Dospěje-li jednání o uzavření dohody o vině a trestu do svého úspěšného konce, sjednanou dohodu podepíše prokurátor, obviněný, jeho obhájce a případě poškozený, byli jednání účasten, a prokurátor podá návrh na schválení takto sjednané dohody soudu. Pokud k uzavření dohody o vině a trestu nedojde, prokurátor o této skutečnosti učiní záznam do spisu (§ 232 odst. 9 STP).

Sjednat dohodu o vině a trestu je možné i po podání obžaloby, a to nejen po předběžném projednání obžaloby soudem (§ 243 odst. 5 STP), ale též v případě, že soud k projednání obžaloby nařídí hlavní líčení (§ 255 odst. 3 STP). Novelou trestného poriadku č. 262/2011 Z.z. se slovenský zákonodárce pokusil vyřešit problém, který s sebou nesla možnost sjednání dohody o vině a trestu ve stadiu, kdy je již soudu doručena obžaloba. Pokud měl soud za to, že je vhodné, aby strany sporu uzavřely dohodu o vině a trestu, nezbývalo než, aby věc svým rozhodnutím vrátil do přípravného řízení, ve kterém mohla být takto navrhovaná dohoda o vině a trestu sjednána. Předmětná novela revidovala ustanovení § 243 STP a 255 STP v tom směru, že soud po zahájení po začátku hlavního líčení obligatorně zjistí, zda prokurátor a obviněný nemají zájem sjednat dohodu o vině a trestu. Vyjádří-li strany svůj zájem o takový procesní postup, připadají v úvahu dva možné postupy. Buďto soud věc vrátí za tím účelem prokurátorovi do přípravného řízení podle ustanovení § 232 a § 233, to je však možné pouze za předpokladu, že prokurátor s takovým postupem vysloví svůj souhlas. V opačném případě soud odročí hlavní líčení a poskytne stranám prostor, aby uzavřeli dohodu o vině a trestu, aniž by bylo nutné vracet věc do přípravného řízení. Dojde-li ke sjednání dohody o vině a trestu, postupuje soud přiměřeně podle ustanovení § 331 až 334 TP upravující postup při schvalování dohody o vině a trestu při veřejném zasedání a pokračuje v hlavním líčení. Pokud dohoda uzavřena nebude, soud sjednanou dohodu odmítne nebo ji v navrhovaném rozsahu neschválí, anebo pokud obviněný odpoví na jednu z otázek soudu „ne“, pokračuje soud v hlavním líčení na podkladě původní obžaloby.

Po obdržení návrhu na schválení dohody o vině a trestu soud návrh prokurátora přezkoumá a neučiní-li jiné z rozhodnutí uvedených v § 331 STP, nařídí veřejné zasedání o projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu, které se koná za stálé přítomnosti všech členů senátu, zapisovatele, obviněného a případně obhájce obviněného. Po zahájení

⁶⁵ Čentěš, J. a kol.: Trestný zákon. Velký komentár. 2. aktual. vyd., Bratislava: Eurokodex. 2015.

veřejného zasedání, poté co prokurátor přednese návrh na chválení dohody o vině a trestu, předseda senátu obligatorně položí obviněnému deset otázek dle § 333 odst. 3 STP. Prostřednictvím odpovědí, které obviněný udává, má soud zjistit, zda jeho stanovisko, včetně udělení souhlasu se sjednanou dohodou uzavřenou s prokurátorem, bylo skutečně dobrovolné. Současně se má zamezit tomu, aby obviněný zpochybňoval zákonnost postupu prokurátora na vyšších instancích.

Pokud by pouze na jedinou z položených otázek obviněný odpověděl negativně, soud nesmí dohodu o vině a trestu schválit a věc se vrací usnesením prokurátorovi do přípravného řízení. Soud je při rozhodování o návrhu o dohodě o vině a trestu vázán skutkem, jeho právní kvalifikací, nepřisluší mu právní posouzení skutku měnit (§ 334 odst. 1 STP). Považuje-li soud dohodu stran v navrhovaném znění za nepřiměřenou, oznámí svoje výhrady stranám, které mohou navrhnout nové znění dohody, a pro tento účel přeruší veřejné zasedání. Dojde-li obviněný s prokurátorem ke konsenzu, postupuje soud stejně jako v případě, že by žádné výhrady k dohodě o vině a trestu nevyslovil (§ 334 odst. 2 STP). Dospěje-li soud k přesvědčení, že uzavřená dohoda o vině a trestu je správná, schválí prokurátorem předloženou dohodu odsuzujícím rozsudkem, který nabývá právní moci dnem vyhlášení. Proti takovému rozsudku zákon nepřipouští žádný řádný opravný prostředek (§ 333 odst. 3 písm. j) TP a § 334 odst. 4). Na druhou stranu, zákon výslovně nevyklučuje možnost, aby obviněný nebo státní zástupce napadali schvalující rozsudek formou mimořádných opravných prostředků – dovoláním nebo žádostí o povolení obnovy řízení. Možnost podat dovolání je však omezena na případy, kdy bylo zásadním způsobem porušeno právo obviněného na obhajobu podle § 334 odst. 4 STP a § 371 odst. 1 písm. c) STP. Oprávněním obviněného podat dovolání do rozsudku, jimž byla schválena dohoda o vině a trestu, se několikrát zabýval jak slovenský Nejvyšší soud, tak tamní Ústavní soud. Jejich rozhodovací praxe však není zdaleka jednotná, zejména pokud jde o osobu oprávněnou podat dovolání, některá soudní rozhodnutí přiznávají toto právo pouze ministru spravedlnosti⁶⁶, jiná rozhodnutí naopak potvrzují, že toto právo náleží též obviněnému.⁶⁷

⁶⁶ usnesení Nejvyššího soudu SR ze dne 30.10.2013, sp. zn. 5 Tdo 47/2013, Rozsudek Nejvyššího soudu SR ze dne 6.9.2012, sp. zn. 5 Tdo 51/2012

⁶⁷ Nález Ústavního soudu SR ze dne 6.3.2012, sp. zn. III. ÚS 220/2011–53

3.2. Francie – tzv. „zkrácené řízení s předběžným uznáním viny“

Dohodovací řízení ve Francii je právně upraveno institutem tzv. zkráceného trestního řízení s předběžným uznáním viny („*la comparution sur reconnaissance préalable de culpabilité*“), který byl do francouzského právního řádu implementován dne 9. března 2004. Tento legislativní počín znamenal převratnou změnu ve francouzském trestním systému a představoval posun od rigidního pojetí zákonné spravedlnosti směrem ke spravedlnosti vyjednané. Právní úprava je obsažena v člancích 495–7 až 495–16 francouzského trestního řádu (C.p.p.). Hlavním cílem, který zákonodárce zavedením zkráceného řízení s předběžným uznáním viny sledoval, bylo urychlení trestního řízení a odlehčení nápadu věcí u soudů prvního stupně.

Postup formou zkráceného trestního řízení s předběžným uznáním viny bylo původně limitováno na méně závažné typy trestné činnosti, neboť znění francouzského trestního řádu do roku 2012 připouštělo aplikaci institutu pouze v případě deliktů (tzv. *délits*),⁶⁸ za které bylo možné uložit peněžitý trest a trest odnětí svobody s horní hranicí nepřevyšující pět let.⁶⁹ Omezení tohoto postupu jen na jednoduché případy předpokládají též Směrnice ministerstva spravedlnosti.⁷⁰ Novelou trestního řádu ze dne 13. 12. 2011 byla dikce ustanovení článku 495–7 C.p.p. změněna ve prospěch rozšíření aplikačního dopadu institutu na širší okruh trestné činnosti a bylo umožněno, aby tímto způsobem byly řešeny téměř všechny případy, kdy bude spáchán čin, který je co do typové závažnosti deliktem. Distinkce trestněprávních jednání je ve francouzském trestním právu charakterizována značnou nelogičností a nesrozumitelností, nicméně zjednodušeně lze jako delikt (někdy též nazýván přečin) označit trestné činy, za které hrozí trest odnětí svobody nepřevyšující deset let.⁷¹

Výjimky z tohoto pravidla představují taxativně vyjmenované trestné činy jednak v ustanovení samotného článku 495–7 C.p.p., kterými jsou nově od roku 2012 úmyslné a nedbalostní trestné činy narušující lidskou integritu a trestné činy v oblasti sexuální agrese.⁷²

Další skupinu výjimek nalezneme v ustanovení článku 495–16, přečin usmrcení z

⁶⁸ viz. Article 111–1 Code pénal.

⁶⁹ Srov. Article 495–7 C.p.p. ve znění do roku 2012.

⁷⁰ Srov. Circulaire du 2 septembre 2004. Le Garde des Sceaux, Ministre de la Justice. In. Code de procédure pénale. 55e éd. Paris: Dalloz, 2014.

⁷¹ Srov. Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Droit pénal général. 17e éd. Paris: Dalloz, 2000.

⁷² Article 222–1 až 222–33–1 Code pénal.

nedbalosti, přečin ublížení na zdraví, dále přečiny označované jako tzv. přečiny spáchané tiskem (*délits de presse*) a dále tzv. pořádkové delikty a přečiny spáchané proti státu (*délits politiques*), dále jsou z aplikačního dopadu řízení s předběžným uznáním viny vyloučeny specifické delikty v oblasti rybářství, lesnictví, daňové podvody, apod.

Vlastní řízení s předběžným uznáním viny je rozčleněno do několika fází. Předpokladem takového postupu je skutečnost, že se obviněný ke spáchání stíhaného skutku ve fázi vyšetřování dozná. Má-li prokurátor za to, že by bylo vhodné postupovat podle článku 495–7 a násl. C.p.p., vyzve obviněného a předvolá ho k osobnímu jednání. K takovému kroku prokurátora může dojít až po podání obžaloby.

Prokurátor následně navrhne po zohlednění povahy a závažnosti spáchaného přečinu a osobních poměrů pachatele dle článku 132–24 Code pénal obviněnému druh trest a jeho výměru. Pokud jde o druh trestného činu, který může být obviněnému navržen, zákon neobsahuje žádná specifická pravidla. Je-li však takto navrženým trestem trest odnětí svobody, nesmí jeho výměra převyšovat jeden rok nebo polovinu zákonné trestní sazby (článek 495–8 C.p.p.). Předmětem návrhu prokurátora může být též podmíněný trest odnětí svobody nebo trest odnětí svobody, jehož výkon je plně odložen, čili obdoba českého upuštění od potrestání. Nicméně aby žalobce motivoval obviněného k udělení souhlasu, obvykle navrhne mírnější trest, než který by obviněnému hrozil při standardním projednání věci soudem.⁷³ Prokurátor může obviněnému též uložit některá omezení a nařídít splnění některých z povinností uvedených v článku 712–6. Obviněný může prokurátorem navržený trest přijmout, nebo odmítnout, popřípadě si může svůj postup rozmyslet ve lhůtě deseti dnů. Souhlasí-li obviněný s takto navrženým trestem, musí znovu před prokurátorem prohlásit, že spáchal skutek, pro který je stíhán a vyslovit souhlas s druhem trestu a jeho výměry. Takové jednání s prokurátorem se musí obligatorně uskutečnit za účasti obhájce, francouzská právní úprava v tomto směru stanovuje důvod nutné obhajoby. Uzavřenou dohodu následně přezkoumá soud příslušný jednat o deliktech (*le Tribunal correctionne*). Soud rozhoduje ve veřejném zasedání, o jehož průběhu je vyrozuměn také obhájce obviněného a poškozený, účast prokurátora není povinná. Jestliže se poškozený na jednání soudu dostaví, může uplatnit své restituční nároky vůči obviněnému. Přezkumná pravomoc soudce se vztahuje na skutkovou stránku

⁷³ Srov. Zeman, P. a kol.: Zkrácené formy trestního řízení – možnosti a limity. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2013, s. 23.

věci i právní posouzení skutku, neboť dle francouzského práva je vyloučeno, aby předmětem vyjednávání mezi prokurátorem a obviněným byla otázka právní kvalifikace. Soud musí pečlivě zjišťovat, zda prohlášení o spáchání skutku bylo učiněno dobrovolně a zda obviněný rozumí následkům takového procesního postupu. Stranou přezkumné činnosti soudu nezůstává ani přiměřenost dohodnuté sankce.⁷⁴ Soudem schválená dohoda má povahu odsuzujícího rozsudku, který obviněný může napadnout odvoláním ve lhůtě deseti dnů.

Postup řízení s předběžným uznáním viny je vyloučen v trestním řízení proti mladistvým pachatelům, u kterých převládá zájem na výchovném projednání jejich případu ve standardním řízení před soudem.

Francouzská právní úprava v řízení s předběžným uznáním viny nijak neprivileguje zájmy poškozeného oproti klasickému průběhu trestního řízení, jde tak spíše o ryzí procesní postup, jehož cílem je rychlý průběh trestního řízení v případech, kdy se obviněný ke svému protiprávnímu jednání dozná.

⁷⁴ Circulaire du 2 septembre 2004. Le Garde des Sceaux, Ministre de la Justice. In. Code de procédure pénale. 55e éd. Paris: Dalloz, 2014.

4. Dohoda o vině a trestu jako projev restorativní justice

Jedním z argumentů podporujících zavedení dohody o vině a trestu do českého právního systému je, kromě již zmiňovaného zrychlení a zjednodušení trestného řízení, také schopnost institutu dostát požadavky tzv. restorativní justice, jejíž systém je v současné době široce prosazován zákonodárnými sbory po celém světě, včetně České republiky. Jedním z významných atributů tohoto pojetí trestní spravedlnosti je zavádění procesních alternativ – tzv. odklonů, které umožňují řešení konfliktu mezi pachatelem a obětí trestného činu, samotný pojem je nicméně výrazně širší. Nachází však alternativní vyřízení trestní věci formou dohody o vině a trestu v restorativní justici skutečně tak zásadní místo, jak se uvádí? Abychom mohli nalézt odpověď na tuto otázku, je nutné se předně podrobněji seznámit s pojetím restorativního chápání spravedlnosti a základními pilíři jeho uplatňování.

Pod pojem restorativní justice lze řadit názorové proudy vznikající již od 80. let 20. století, které jsou označovány jako obnovující spravedlnost („restorative justice“) či napomáhající spravedlnost, která je alternativní k jejím přísnějším formám. Koncept trestní spravedlnosti zažívá neúprosných proměn, neboť dochází ke značné relativizaci původního chápání trestního postihu za současného posunu směrem k ochraně jednotlivce a sociálního společenství před kriminalitou prostřednictvím účinné reakce na spáchané trestné činy, zdůrazňována je zejména prevence jejich opakování. Východiskem těchto úvah je pojetí trestného činu jakožto konfliktu mezi dvěma stranami – pachatelem a obětí – který je možné řešit jen za podmínky účinné součinnosti dotčených stran. Duchovní otec restorativního přístupu Howard Zehr definuje Restorativní justici jako „*proces, jenž v maximální možné míře zapojuje všechny, kterých se daná trestná činnost dotkla. Restorativní justice usiluje o maximální možnou míru uzdravení a obnovu trestným činem narušených vztahů a za tímto účelem účastníkům umožňuje společně identifikovat způsobené újmy a vzniklé potřeby a od nich se odvíjející povinnosti a závazky.*“⁷⁵ Teoretická východiska pak Zehr spatřuje mimo jiné také v takovém pohledu na trestní spravedlnost, který svou pozornost soustřeďuje na řešení budoucích závazků, vytváří možnosti pro pokání a lítost nad kriminálním jednáním ústící v odpuštění, jehož znakem je aktivní jednání se zapojením všech účastníků konfliktu, tedy pachatele, oběti a

⁷⁵ Zehr, H.: Úvod do restorativní justice. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003, s. 26.

společnosti.⁷⁶ Základním pilířem restorativního přístupu k trestní spravedlnosti je způsob náhledu na trestnou činnost, která je pojmána jako konflikt, který není v zásadě odlišný od jiných společenských konfliktů, a následných náležitých reakcí společnosti. Druhým klíčovým aspektem je přístup k obětem trestné činnosti, jejichž zájmy se dostávají do popředí a převyšují nad zájmem na potrestání pachatele. Třetí oblastí je nově definovaný způsob nakládání s pachateli, kteří se považují za řádové jedince a retributivní trestní politika již nepředstavuje morálně přijatelnou formu odpovědi společnosti na jimi páchané trestné činy. Konečně je třeba, aby společnost aktivně přispívala k nápravě a reintegraci pachatelů prostřednictvím osobního řešení konfliktů mezi nimi a oběti jejich kriminálního jednání, kdy si pachatelé plně uvědomí rozsah jimi spáchaného bezpráví a následky jejich jednání, které pociťují oběti.⁷⁷ Stále více do popředí se dostávají takové formy řešení trestních věcí, které svou povahou znamenají narovnaní vztahu mezi pachatelem trestného činu a jeho obětí, neboť dobrovolné a cílené organizované setkání pachatele s obětí může představovat posun v psychologickém chápání trestné činnosti jak ze strany pachatelů, tak ze strany obětí.⁷⁸ Stranou pozornosti však nezůstává ani problematika výchovného působení trestní represe na mladistvé pachatele a krize trestu odnětí svobody a hledání alternativních trestů s odnětím svobody nespojených.⁷⁹

Institut dohody o vině a trestu je konzistentní s politikou uplatňování restorativní spravedlnosti hned v několika ohledech. Pojmový znakem dohody o vině a trestu, stejně jako jiných forem konsenzuálních řízení, je souhlas obviněného s následným průběhem a způsobem řešení trestní věci, který v případě schválení dohody soudem kulminuje v konstatování viny obviněného a uložení trestu soudem. Obviněný svou odpovědnost za spáchaný skutek přijímá a souhlasí s trestem, který mu je uložen. To je z hlediska nápravné funkce trestu zásadním pozitivním obratem směrem k restorativní spravedlnosti. Obviněný nebude trest pociťovat jako křivdu ze strany společnosti, nýbrž jako krok k dosažení svého odčinění, čímž se razantním způsobem zvýší generálně

⁷⁶ Ibid., s. 15. Blíže též Zehr, H.: *Changing Lenses*, Herald Press, Scottdale, 1990 nebo Zehr, H.: *The Little Book of Restorative Justice*. PA: Good Books, 2002.

⁷⁷ Johnstone G.: *Restorative justice – Ideas, Values and Debates*, 2nd ed, Oxon: Routledge, 2001, s. 10 – 13.

⁷⁸ Tato setkání často mívají formu moderované mediace mezi obětí a pachatelem, příkladem je projekt Mezinárodního vězeňského společenství s názvem *Building Bridges* podporovaný z fondů pro programy trestní justice Evropské unie – více viz. <http://www.prisonfellowship.cz/projekty/program-zachuv-strom/>.

⁷⁹ Srov. Adler, F. Mueller, G. O. W., Laufer, W.: *Criminology*. New York: McGraw-Hill, 1991, s. 469 – 441.

preventivní účinek trestního práva. Dalším výrazným restorativním přínosem řízení o dohodě o vině a trestu je lepší reintegrace a resocializace pachatele za současného naplnění účelu trestu. Restorativní koncepce chápání trestního postihu jde cestou alternativních postihů a mírnějších způsobů trestání, přičemž dosažení mírnějšího trestu výměnou za ulehčení práce orgánům činným v trestním řízení je hlavním pojmovým znakem institutu dohody o vině a trestu. Smyslem dohody o vině a trestu je urychlení celého procesu s obviněným a zkrácení doby jeho nejistoty ohledně výsledku trestního řízení. Jestliže obviněný přistoupí na sjednání dohody o vině a trestu, nebude vystaven klasickému, mnohdy zdoluhavému procesu kulminujícího v obligatorní hlavní líčení, které může být za účelem zajištění potřebných svědeckých výpovědí dále několikrát odročeno. Je obecně uznáváno, že se stoupající délkou trestního řízení současně klesá účinnost trestního postihu a naopak, mírnější sankce uložená v krátkém časovém horizontu po spáchání trestného činu, lépe naplní účel trestu ve smyslu individuální i generální prevence.⁸⁰

Primární zájem restorativní spravedlnosti směřuje k narovnání konfliktů mezi pachatelem trestných činů a jejich oběti, resp. poškozenými. Dohoda o vině a trestu je ale ze své podstaty spíše narovnáním mezi pachatelem a státem, který je reprezentován státním zástupcem. Restorativní koncepce trestní spravedlnosti vycházející z názoru, že současný stav není adekvátní reakcí společnosti na růst kriminality a opouští od klasické retributivní funkce trestu, jeho účel naopak vidí v nápravě škod a odčinění újmy ve prospěch teorií restitutivních.⁸¹ Důraz je kladen nejen na kompenzaci nároků poškozeného, ale i jeho zohlednění oprávněných zájmů, s čímž jde ruku v ruce posílení jeho procesního postavení v trestním řízení. V případě platné právní úpravy však nemůže mluvit o posíleném postavení poškozeného. Souhlas poškozeného se k platnému uzavření dohody nevyžaduje, stejně jako se nevyžaduje jeho přítomnost při samotném jednání o jejím obsahu. Náhrada škody není obligatorní náležitostí dohody a pozice poškozeného se tak omezuje na „holé“ právo na uplatnění svého restitučního nároku. Navíc, cílem poškozeného nemusí být vždy pouhá materiální satisfakce, naopak k jeho rehabilitaci může přispět skutečnost, že obviněný bude odsouzen formou řádného a veřejností sledovaného procesu.⁸²

⁸⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 31. 3. 2005, sp. zn. I ÚS 554/04.

⁸¹ K tomu srov. Lata, J.: Účel a smysl trestu, Praha: LexisNexis CZ, 2007, s. 32 – 33.

⁸² Jelínek, J.: Dohoda o vině a trestu – novinka v českém právu. Právní rádce. 2012, č. 8, s. 50.

Za novodobého konfliktního pojetí trestného činu, který je formou rozepře mezi pachatelem a obětí, je restorativními směry široce zdůrazňován význam mediace. Žádoucí je tak přítomnost prostředníka, jehož přičiněním spor mezi obětí a pachatelem může vyústit ve prospěch obou stran, tj. uvědomění si následků svého protiprávního jednání ze strany pachatele, dosažení kompenzace a zbavení se pocitu ohrožení ze strany oběti. Vyzdvihovány jsou různé formy mediace, které se mohou svou povahou částečně lišit, například se může jednat o pouhou přítomnost probační a mediační služby, ale i moderovanou mediaci, apod., které by se však měly uskutečnit za co nejširšího možného respektování individuality stran a maximalizace jejich dispozice se sporem.⁸³ Účast mediátora na sjednávání dohody o vině a trestu však v současné době není zákonem předpokládána, a to i přesto, že se s jeho součinností původně počítalo.⁸⁴

Jedním z pojmových znaků obnovující spravedlnosti je pochopení a uznání viny kdy jen opravdová lítost, pokání a morální uvědomění si následků jednání pachatele vede k následnému odpuštění ze strany oběti trestného činu.⁸⁵ Zájem společnosti směřuje k minimální stigmatizaci pachatele a následné sociální toleranci a akceptaci pachatele na základě jím odčiněné újmy nebo jiných důsledků svého protiprávního jednání.⁸⁶ Vyřízení trestní věci formou uzavření dohody o vině a trestu však jakékoliv morální pokání postrádá. Tím, že zákonodárce zvolil chladnou podobu podmínky prohlášení obviněného o přijetí jeho odpovědnosti za kriminální jednání formou prohlášení o spáchání stíhaného skutku, a nevyžaduje se tak ze strany obviněného uznání viny, etický rozměr takového vyjádření obviněného je téměř nulový.

Východiska restorativního přístupu k řešení trestních konfliktů počítají s nikoliv formálním, nýbrž materiálním přičiněním ze strany pachatele, neboť jen jeho osobním převzetím odpovědnosti za spáchané činy mohou být naplněny základní cíle, o jejichž dosažení se restorativní spravedlnost snaží. Zákon však s takovým osobním přičiněním obviněného primárně nepočítá, neboť stanoví, že při sjednávání dohody o vině a trestu musí být obviněný obligatorně zastoupen obhájcem. Institut nutné obhajoby však není

⁸³ Johnstone G.: Restorative justice – Ideas, Values and Debates, 2nd ed, Oxon: Routledge, 2001, s. 122.

⁸⁴ Návrh novely trestního řádu, Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, sněmovní tisk 574, V. volební období – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na – <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=574&CT1=0>.

⁸⁵ Srov. Johnstone G.: Restorative justice – Ideas, Values and Debates, 2nd ed, Oxon: Routledge, 2001, s. 95 a násl., anebo Ščerba, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě, 2. vyd., Praha: Leges, 2014, s. 25.

⁸⁶ Válková, H., Sotolář, A.: Restorativní justice – politika pro 21. století. Trestní právo. č. 1, 2000, s. 8.

komplementární s cíli vytyčenými restorativní spravedlností. Pachatel nebude přímým účastníkem sporu, neboť veškerá iniciativa přechází na jeho obhájce, který k trestnímu případu přistupuje pragmaticky s cílem dosáhnout co nejvýhodnější pozice pro jeho klienta.⁸⁷

Konečně i možnost aplikace institutu u velmi širokého okruhu trestných činů vyšší typové závažnosti (tedy i zločinů), svědčí v neprospěch restorativního přístupu, neboť ten je zpravidla spojován s méně závažnou trestnou činností. Tomu ostatně odpovídají i procesní podmínky využitelnosti ostatních odklonů, které trestní řád v trestním řízení nabízí.

Z výše uvedených poznámek je zřejmé, že ačkoliv institut dohody o vině a trestu obsahuje prvky restorativní justice a v některých ohledech, zejména v akceptaci trestu ze strany obviněného, znamená značný posun směrem k obnovující koncepci trestní spravedlnosti, v řadě aspektů se tímto konceptem rozchází. Nesoulad s restorativními alternativami lze spatřovat ve slabém postavení poškozeného, absentujícím morálním aspektem výsledku vyjednávání a opuštění od požadavku na obviněného v podobě uznání své viny, sjednávání dohody o vině a trestu prostřednictvím obligatorně přítomného obhájce a také v chybějící součinnosti mediátora při jejím uzavírání. Koncept restorativní justice je však stále více zdůrazňován prostřednictvím snah směřujících k procesní rekodifikaci⁸⁸, přičemž úlohou zákonodárce bude, aby tato deklarovaná východiska nezůstala, a to nejen v případě řízení o dohodě o vině a trestu, pouhými prázdnými slovy.

⁸⁷ Válková, H., Sotolář, A.: Restorativní justice – politika pro 21. století. Trestní právo. č. 1, 2000, s. 8; srov. též Musil, J.: Dohoda o vině a trestu. In Rekodifikace trestního práva procesního (aktuální problémy). Sborník č. 41. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008, s. 89.

⁸⁸ Ministerstvo spravedlnosti ČR: Věcný záměr nového trestního řádu, dostupné z: <http://portal.justice.cz>.

5. Cesta k zavedení dohody o vině a trestu do českého právního řádu

5.1. Historie legislativních návrhů

První zmínky o zavedení dohodovacího řízení do českého právního řádu se objevují již od roku 2005, kdy při projednání vládního návrhu změn některých zákonů v souvislosti s tehdy předloženým návrhem nového trestního zákoníku a zákona o trestní odpovědnosti právnických osob se v textu, po zohlednění pozměňovacích návrhů ústavně právního výboru Poslanecké sněmovny, objevil v hlavě třinácté trestního řádu nový čtvrtý oddíl nazvaný „řízení o prohlášení viny obžalovaným“⁸⁹. Navrhovaná právní úprava nepředstavovala institut, který by měl povahu dohody a byl výsledkem konsenzu stran. Počítalo se zavedením nového řízení na základě procesního úkonu obžalovaného spočívajícího v možnosti obžalovaného po zahájení hlavního líčení a po přednesení obžaloby ze strany státního zástupce prohlásit, že se cítí být vinen skutkem, pro který se řízení vede. Současně byl podle navrhovaného znění trestního řádu obžalovaný oprávněn soudu podat návrh na vydání odsuzujícího rozsudku, ve kterém je uveden jaký výrok o trestu, popř. o ochranném opatření, a náhradě škody navrhuje a současně v něm prohlásí, zda se cítí vinen skutkem popsáním v obžalobě a zda souhlasí s jeho právním posouzením nebo navrhuje jiné vymezení skutku nebo odlišnou právní kvalifikaci. V hlavním líčení, v němž se rozhoduje na základě jeho návrhu po prohlášení viny, musel být obviněný obligatorně zastoupen obhájcem. Aplikace takového procesního postupu byla omezena co do typové závažnosti trestných činů a postup byl vyloučen v případě řízení o zvlášť závažném zločinu. Citovaný pozměňovací návrh ze dne 14. a 20. dubna 2005⁹⁰ nebyl podložen žádnou důvodovou zprávou ani provázen žádnou předcházející diskuzí na poli odborné veřejnosti. Dne 15. 2. 2006 byl návrh zamítnut Senátem a Poslanecká sněmovna jej při opětovném projednání již nepřijala.

Druhý pokus o zavedení dohody o vině a trestu, tentokrát již standardní formou vládního návrhu novelizace trestního řádu, se objevil v roce 2008 jako sněmovní tisk 574,

⁸⁹ Návrh novely trestního zákoníku a návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, Poslanecká sněmovna PČR, sněmovní tisk 746, IV. volební období, ve znění pozměňovacích návrhů obsažených v Usnesení ústavně právního výboru Poslanecké sněmovny PČR z 62. – 63. schůze, dne 14. – 20. 4. 2005, č. 175 – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na – <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=746&ct1=3>.

⁹⁰ Usnesení ústavně právního výboru Poslanecké sněmovny PČR z 62. – 63. schůze, dne 14. – 20. 4. 2005, č. 175 – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na – <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=746&ct1=1>.

V. volební období Poslanecké sněmovny⁹¹. Navrhovaný institut dohody o vině a trestu měl být do českého právního řádu implementován po vzoru zahraničních právních úprav – zejména měl vycházet z úpravy slovenské a německé. Zamýšlená právní úprava měla reagovat na stále se prodlužující délku trestního řízení. Podle důvodové zprávy k předmětné novele trestního řádu je „*pomalý výkon spravedlnosti v současné době všudypřítomným a nejzávažnějším problémem justice ve většině států Rady Evropy.*“ Tento problém je vlastní zejména státům kontinentální Evropy, České republiky nevyjímaje, což zákonodárce dokládá skutečností, že „*více než čtvrtina stížností pocházejících ze států kontinentální Evropy se týká překročení přiměřené lhůty řízení podle článku 6 odst. 1 Úmluvy.*“⁹² Není tedy překvapením, že hlavním cílem zamýšlené novely bylo zrychlení a zhošpodárnění trestního řízení, nicméně stranou nezůstala ani vidina posílení práv obětí trestných činů prostřednictvím zamezení tzv. sekundární viktimizaci a s tím související širší zohledňování zájmů poškozeného. V řízení o schválení dohody o vině a trestu měl být obviněný obligatorně zastoupen obhájcem, a to nejen při jejím sjednávání, ale rovněž při schvalování dohody soudem ve veřejném zasedání. Aplikace institutu dohody o vině a trestu měla být omezena na méně závažné trestné činy, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let. V rámci pozměňovacích návrhů přednesených ústavněprávním výborem Poslanecké sněmovny byl takto stanovený výčet trestných činů pozměněn ve prospěch negativního seznamu těch trestných činů, u nichž je sjednání dohody o vině a trestu vyloučeno.⁹³ Materiálním požadavkem na obviněného bylo podle citovaného návrhu prohlášení obviněného, že se cítí být vinen skutkem, pro který je stíhán. Tato formulace odpovídala pojetí slovenské právní úpravy, stejně jako koncepci angloamerického institutu „*guilty plea*“, kterou si český zákonodárce vzal za inspirační zdroj. Tento vládní návrh neprošel ani do 3. čtení a byl Poslaneckou sněmovnou zamítnut.

Konečně v roce 2011 byl prostřednictvím sněmovního tisku č. 510, VI. volební období Poslanecké sněmovny⁹⁴ představen vládní návrh novely trestního řádu

⁹¹ Návrh novely trestního řádu, Poslanecká sněmovna PČR, sněmovní tisk 574, V. volební období – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na – <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=574&CT1=0>.

⁹² Ibid.

⁹³ Usnesení ústavně právního výboru Poslanecké sněmovny PČR z 53. schůze, dne 4. března 2009, č. 135 – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=574&ct1=1>.

⁹⁴ Návrh novely trestního řádu, Poslanecká sněmovna PČR, sněmovní tisk 510., VI. volební období – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na – <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

implementující dohodu o vině a trestu do českého právního prostředí. Obsahově se úprava nového institutu obsažená v návrhu novely z podstatné části kryla s druhým vládním návrhem z roku 2008. Provedeny však byly některé zásadní formulační změny, které budou předmětem pečlivého zkoumání současné právní úpravy v následujících kapitolách této práce. Rozsah trestných činů, u kterých je možné dohodu uzavřít, byl širší než navrhovaném znění z roku 2008. Takový legislativní počín lze s povděkem kvitovat, neboť původní znění novely trestního řádu z roku 2008 nepřiměřeně limitovalo širší využití institutu. V originálním znění vládního návrhu z roku 2011 byly vyloučeny trestné činy podle části druhé hlavy IX. a XIII. trestního zákoníku a trestné činy, kterými byla nebo měla být způsobena úmyslně smrt, s výjimkou trestného činu zabití (§ 141 tr. zákoníku) a trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou (§ 142 tr. zákoníku). Současné znění § 175a odst. 8 tr. řádu bylo přijato až na základě pozměňovacích návrhů ústavně právního výboru Poslanecké sněmovny zpracovaných jako sněmovní tisk 510/2.⁹⁵ Během procesu přijímání institutu se na poli odborné veřejnosti rozsáhle prodiskutovaly jak argumenty svědící ve prospěch zakotvení dohody o vině a trestu do českého trestního procesu, tak kritické postřehy směřující proti zavedení tohoto institutu. S implementací dohody o vině a trestu nadto počítal již předložený věcný záměr Ministerstva spravedlnosti k připravované rekodifikaci trestního řádu, a to jak z roku 2004⁹⁶, tak z roku 2008.⁹⁷ Vzhledem k tomu, že se zákonodárce rozhodl institut dohody o vině a trestu začlenit již před plánovanou rekodifikací, není institut zcela komplementární se stávající právní úpravou a hodnotící poznámky odborníků zcela neutichají.

5.2. Důvody pro zavedení dohody o vině a trestu

Své příznivce dohoda o vině a trestu nachází zejména ze strany státních zástupců, některých advokátů a soudců.⁹⁸

⁹⁵ Sněmovní tisk 510/2, část č. 1/2, Pozměňovací a jiné návrhy k tisku č. 510/0 – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na – <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=510&ct1=2>.

⁹⁶ Ministerstvo spravedlnosti ČR: Věcný záměr nového trestního řádu z roku 2004 dostupné z: <http://portal.justice.cz>.

⁹⁷ Věcný záměr nového trestního řádu z roku 2008 – dostupné z: <http://portal.justice.cz>.

⁹⁸ Srov. například Šabata, K., Růžička, M.: Dohoda o vině a trestu de lege ferenda v České republice a možnosti využití slovenské právní úpravy. Státní zastupitelství. 2009, č. 6, s. 6 – 14.; Basík, M.: Několik poznámek k dohodě o vině a trestu. Státní zastupitelství. 2012, č. 4, s. 55 – 57; Auklický, P.: Dohoda o vině a trestu. Státní zastupitelství. 2012, č. 3; Vantuch, P.: Dohoda o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem. Trestní právo. 2009, roč. 13, č. 11, s. 5 – 13; Jakožto částečně kladný postoj k dohodám o vině

Hlavním přínosem, který zavedení dohody o vině a trestu do českého trestního řádu očekává, je **zrychlení a z hospodárnění trestního řízení** za současného odlehčení celému systému trestní justice. Konečný výsledek trestní věci bude stanoven bez konání hlavního líčení, které je mnohdy časově a procesně náročné. Dokazování se bude provádět v minimálním rozsahu, stejně tak jako možnosti podat odvolání budou výrazně omezeny. Slibovaným přínosem institutu dohody o vině a trestu je výrazná úspora finančních prostředků, v důsledku čehož má současně dojít k rozšíření kapacitních možností soudů. Institut dohody o vině a trestu by měl přispět i k úspoře financí daňových poplatníků, což bylo jako hlavní přínos nového institutu zdůrazňováno zejména ve sféře politické.⁹⁹

Druhým argumentem, svědčícím ve prospěch přípustnosti dohody o vině a trestu, je **zmírnění konfliktního rázu trestního řízení**. Trestní právo chrání práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob, zájmy společnosti a ústavního zřízení České republiky.¹⁰⁰ Vznikají tak trestněprávní vztahy mezi pachatelem a státem, resp. mezi obviněným a orgány činnými v trestním řízení v rovině procesní, které jsou mnohdy typické svým sporným charakterem. Konflikty v řízení negativně působí na strany sporu – „jsou zatěžující, stresující, zraňující“,¹⁰¹ a to hlavně pro poškozené, resp. oběti trestné činnosti.¹⁰²

Slibovaným přínosem dohody o vině a trestu je **zabránění sekundární viktimizaci obětí**. V rámci řízení o schválení dohody o vině a trestu nebudou oběti postiženy sekundárními následky trestné činnosti natolik, jako při standardním průběhu trestního procesu. Nebudou vystavovány opakovaným výsledkům a setkáním s pachatelem, namísto toho uplatní svůj nárok, a pokud nechtějí, nemusejí se dále s pachatelem setkat.

a trestu lze kategorizovat názory uznávající, že dohoda o vině a trestu má v českém právní řádu místo, avšak její aplikace by měla být omezena pouze na méně závažnou trestnou činnost, kdy v závažných trestní věcech by trestní řízení mělo nadále obligatorně ústít v hlavní líčení – srov. Novotný, O.: Je naše trestní právo procesní v krizi? Trestní právo. 2006, č. 7–8, s. 28 – 31.

⁹⁹ Kučera, P., Ptáček, M.: Několik úvah nad institutem dohody o vině a trestu v českém pojetí. Trestní právo. 2009. č. 7 – 8, s. 3 – 6; Lobotka, A.: Dohoda o vině a trestu a její vztah k účelu trestu. Právní rozhledy. 2012, č. 19, s. 674.

¹⁰⁰ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část, Zvláštní část. 2. vyd. Praha: Leges, 2010, s. 17.

¹⁰¹ Musil, J.: Dohoda o vině a trestu. In Rekodifikace trestního práva procesního (aktuální problémy). Sborník č. 41. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008, s. 79.

¹⁰² Srov. podnět prof. Šámal, který navrhoval užití institutu narovnání jen na taxativně omezené případy, které jsou důsledkem konfliktu mezi pachatelem a obětí – viz. Šámal, P. Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému. Praha: Codex Bohemia, 1999, s. 367. Srov. též věcný záměr nového trestního řádu, kde je narovnání koncipováno rovněž tak, aby se vztahovalo na konkrétně určené trestné činy, a to zejména takové, které mají povahu konfliktu mezi obviněným a poškozeným, přičemž se nemusí jednat jen o přečiny, ale může jít také o méně závažné zločiny. Ministerstvo spravedlnosti ČR: Věcný záměr nového trestního řádu – Východiska a principy nového trestního řádu – dostupné z: <http://portal.justice.cz>.

Dohodovací řízení vede k **posílení procesního postavení** jak obviněného, který aktivně vstupuje do sporu a stává se jeho plnohodnotným subjektem, tak státního zástupce, což koresponduje s jeho postavením *dominus litis* v přípravném řízení. Obviněný nebude pouhým objektem trestního řízení, což je typické pro kontinentální trestní proces, ale bude mu po vzoru adversálních řízení známých systému *common law* umožněno se na jeho výsledku svým přičiněním podílet. Se zavedením sporného charakteru řízení počítá též připravovaná rekonstrukce trestního práva procesního.¹⁰³

Dalším argumentem zastánců dohodovacího řízení je jeho schopnost přispět k **resocializaci obviněného**. Z psychologického hlediska je vhodnější, když se obviněný ke spáchání skutku dozná, akceptuje uložený trest jako spravedlivý a přiměřený. Pozitivní efekt je spatřován v zamezení pocitu křivdy u obviněného pramenícího z jeho odsouzení, které může vnitřně považovat za nespravedlivé.¹⁰⁴

Současně má dojít k **posílení úlohy soudu**, který se v řízení o schválení dohody o vině a trestu stylizuje do role skutečně nezávislého a nestranného orgánu. Nebude již mít zájem na výsledku sporu, za který nebude procesně odpovědný natolik jako při standardním průběhu trestního řízení. Součinnost soudu je omezena pouze na schválení či neschválení již sjednané dohody, která bude výsledkem vyjednávacího procesu mezi státním zástupcem a obviněným, případně poškozeným.

Dalším argumentem podporující zavedení dohody o vině a trestu do českého procesu je posun společenských hodnot. Vztah stát – občan se v současné době modifikuje, kdy se soudobá **postmoderní společnost mění na společnost dialogu**. Dochází k posílení prvků horizontální kooperace a vztah vrchnostenský ustupuje do pozadí. Právo jakožto regulativ společenských vztahů musí na tyto společenské trendy reagovat. Podle Musila není důvodu, aby se trestní proces těmto tendencím stranil.¹⁰⁵

Konečně je nutné zohlednit **zájem obviněného na vyhnutí se medializaci kauzy**. To může mít vliv na nápravu pachatele, kdy v důsledku publicity sporu nebude vystavován dalším sekundárním následkům odsouzení. Dojde tak k určité humanizaci

¹⁰³ Srov. Ministerstvo spravedlnosti ČR: Věcný záměr nového trestního řádu – Východiska a principy nového trestního řádu – dostupné z: <http://portal.justice.cz>.

¹⁰⁴ Šámal, P. Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému, Praha: Codex Bohemia, 1999, s. 336; Král, V.: Dohoda o vině a trestu v návrhu novelizace trestního řádu. Právní rozhledy. 2008, č. 20, s. 2.

¹⁰⁵ Musil, J.: Dohoda o vině a trestu. In Rekonstrukce trestního práva procesního (aktuální problémy). Sborník č. 41. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008, s. 79.

trestního řízení.¹⁰⁶

5.3. Důvody proti zavedení dohody o vině a trestu

Na rozdíl od aplikační praxe, institut dohody o vině a trestu už neshledává pozitivní ohlasy ze strany akademiků.¹⁰⁷ Kritické výtku k institutu vyčerpávajícím způsobem shrnuje ve své práci Musil¹⁰⁸, proto tato část práce nabízí krátké pouze krátké shrnutí zejména jeho argumentů.

Zásadní výtkou směřující proti novému institutu je skutečnost, že **příslušná ustanovení trestního řádu nekorespondují s hmotněprávní úpravou sankcionování** v trestním zákoníku. Trestní právo hmotné se *uplatňuje* prostřednictvím trestního práva procesního. Tedy, pokud trestní proces obsahuje možnost vyřešit věc určitým postupem, měla být zakotvena odpovídající pravidla v trestním právu hmotném. V souladu se zásadou *nullum crimen sine lege*, resp. *nulla poena sine lege* je zákonodárce oprávněn a povinen stanovit pravidla pro ukládání sankcí v trestním zákoně. Součástí dohody o vině a trestu má být také stanovení výměry konkrétního trestu.

Obviněný a státní zástupce nemají povahu smluvních stran, neboť vztahy vznikající v trestním právu jsou vztahy veřejnoprávními, v nichž vystupuje stát jako vrchnostenský subjekt, přičemž pouze stát „*nositel trestní moci*“.¹⁰⁹ Namítáno tak ze strany autorů bývá, že dohody o vině a trestu přibližují trestní právo procesní jakožto odvětví práva veřejného k občanskému soudnímu řízení.

Základní výtkou ze strany teoretiků je **rozpor institutu se základními zásadami trestního řízení**. Na tuto problematiku upozorňuje zejména Jelínek¹¹⁰, když namítá rozpor se zásadou materiální pravdy, kdy v rámci řízení o dohodě o vině a trestu se strany pouze shodnou na skutkovém průběhu, který realitě přesně nemusí odpovídat, a se zásadou vyhledávací, která je její konkretizací v přípravném řízení. Zásada volného hodnocení důkazů je podle jeho názoru dotčena vahou doznání obviněného, neboť jeho prohlášení o spáchání skutku více či méně eliminuje použití dalších důkazních

¹⁰⁶ Šámal, P. a kol.: Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd., Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2252.

¹⁰⁷ Musil, J.: Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení, Kriminalistika. 2008, č. 1, s. 3 – 26.

¹⁰⁸ Musil, J.: Dohoda o vině a trestu. In Rekodifikace trestního práva procesního (aktuální problémy). Sborník č. 41. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008, s. 83 – 84.

¹⁰⁹ Musil, J.: Dohoda o vině a trestu. In Rekodifikace trestního práva procesního (aktuální problémy). Sborník č. 41. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008, s. 84.

¹¹⁰ Jelínek, J.: Dohoda o vině a trestu – novinka v českém právu. Právní rádce. 2012, č. 8., s. 46 – 51.

prostředků. Zásada veřejnosti, ústnosti a bezprostřednosti je narušena zejména tím, že sjednávání dohody o vině a trestu se mezi státním zástupcem a obviněným děje neveřejně, dokazování je v soudním stadiu řízení o dohodě o vině a trestu výrazně redukováno na přečtení protokolů a jiných písemností. Fakultativním postupem státního zástupce při přistoupení na sjednávání dohody o vině a trestu dochází k zásahům do zásady oficiality. Konečně je namítán rozpor i se zásadou presumpce nevinoty.

Možná nejzávažnější výtkou k české právní úpravě je, že vyřízení trestní věci formou uzavření dohody o vině a trestu postrádá jakýkoliv **projev lítosti ze strany obviněného**. Obviněný není nucen k přiznání viny, tedy k určitému projevu vůle, jež by s sebou nesl morální prvek.¹¹¹ K platnému uzavření dohody o vině trestu je pouze třeba, aby obviněný prohlásil, že spáchal skutek, který mu je kladen za vinu a pro který je stíhán. Doznání obviněného tak může být omezeno na formální doznání, které je pouze projevem chladného „*kalkulu zisků a ztrát*“¹¹².

Závažným problémem fungování institutu dohody o vině a trestu je **riziko učinění nepravdivého doznání ze strany obviněného**, jehož účelem bude zmírnit hrozby, které mu neakceptace dohody o vině a trestu přináší.¹¹³ Namítáno někdy bývá, že namísto slibovaného posílení postavení obviněného, dojde ve skutečnosti k jeho oslabení. Obviněný se stane pouhým objektem, kdy veškerou aktivitu převezmou profesionálové – státní zástupce, obhájce a v konečném stadiu soudce.¹¹⁴ Je všeobecně uznávaným pravidlem, že doznání obviněného nemůže být považováno za „*korunu důkazů*“ jak tomu bylo ve středověkých inkvizičních procesech. Podle Musila však prohlášení viny obviněného nikdy nemůže být důkazem jediným. Doznání může být jen účelovým jednáním obviněného a není tedy vyloučeno, že se obviněný i přes svou nevinu dozná a přijme mírnější trest, aby odvrátil hrozbu trestem vysokým.¹¹⁵

Podle názoru kritiků může vedení dohodovacího řízení vést k **nerovnému postavení občanů před zákonem**, trestní řízení je možné vést dvěma různými cestami,

¹¹¹ Srov. Jelínek, J.: Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. Bulletin advokacie. 2012, č. 10, s. 19 – 25.

¹¹² Musil, J.: Dohoda o vině a trestu. In Rekodifikace trestního práva procesního (aktuální problémy). Sborník č. 41. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008, s. 89.

¹¹³ Srov. Wright, R.F.: Trial Distortion and the End of Innocence in the Federal Criminal Justice, University of Pennsylvania Law Review, Vol 154: 79, 2005. – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na http://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1295&context=penn_law_review

¹¹⁴ Musil, J.: Dohoda o vině a trestu. In Rekodifikace trestního práva procesního (aktuální problémy). Sborník č. 41. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008, s. 89.

¹¹⁵ Ibid., s. 91 – 93.

a to formou standardního trestní řízení a řízení o schválení dohody o vině a trestu. V druhém z nich je dokazování značně zredukováno, což vytváří rozdíl v postavení mezi obviněnými, kteří jsou stíháni v rámci standardního řízení ústího v hlavní líčení s plnohodnotným provedením důkazů, a těmi obviněnými, kteří budou vystaveni dohodovacímu řízení.¹¹⁶

Často bývá také institut kritizován z důvodu **nedostatečného zajištění práv poškozeného**. Zájem poškozeného nemusí být prioritně orientován na materiální kompenzaci, tedy dosažení náhrady škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení. Tato otázka pro něj může být druhotná, kdy namísto rychlého vyřízení věci upřednostní zjištění a konstatování skutečného stavu. Jeho oprávněným zájmem může být rovněž morální odsouzení pachatele, a může trvat na tom, aby vina byla konstatována veřejně v řízení před soudem.¹¹⁷

Negativní ohlasy vzbuzuje také fakt, že v rámci řízení o dohodě o vině a trestu se **vytváří faktické nerovné postavení sociálně slabších jedinců oproti bohaté části společnosti**.¹¹⁸ Existuje totiž značné riziko zneužití dohody finančně zajištěnými pachateli, a to zejména v případě trestných činů proti majetku a hospodářských trestných činů. Jelikož je fundamentální podmínkou vyřízení trestní věci formou dohody o vině a trestu nutná přítomnost obhájce, která s sebou nese vyšší náklady ze strany obviněných, může mezi obviněnými vznikat určitá nerovnost. Bohatší pachatelé si mohou přítomnost obhájce dovolit a zaplatit si „kvalitní“ obhajobu. Musil upozorňuje též na to, že se tímto způsobem otevírá také prostor pro korupci, neboť se finanční nerovnost obviněných projeví zejména při ukládání peněžitého trestu¹¹⁹, kdy u zámožných pachatelů nemusí naopak ani vyšší výměra peněžitého trestu plnit zcela represivní funkci a za peníze se tak mohou z trestní represe „vykoupit“.¹²⁰

¹¹⁶ Musil, J.: Dohoda o vině a trestu. In Rekodifikace trestního práva procesního (aktuální problémy). Sborník č. 41. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008, s. 86 – 87.

¹¹⁷ Jelínek, J.: Dohoda o vině a trestu – novinka v českém právu. Právní rádce. 2012, č. 8, s. 50.

¹¹⁸ Srov. Vogel, M., E.: The Social Origins of Plea Bargaining: Conflict and the Law in the Process of State Formation, 1830–1860, 33 Law & Soc’y Review. č. 161, 1999, s. 235 – 37.

¹¹⁹ Počet denních sazeb je totiž určován dle povahy a závažnosti trestného činu, kdežto majetkové poměry pachatele se správně zohledňují až ve stanovení výše jedné denní sazby – srov. § 68 tr. zákoníku.

¹²⁰ O tom svědčí podle Musila případy známé ze zahraniční praxe, které ani v České republice nemusí být výjimkou – srov. Musil, J.: Dohoda o vině a trestu. In Rekodifikace trestního práva procesního (aktuální problémy). Sborník č. 41. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008, s. 91– 93.

6. Platná právní úprava v České republice

6.1. Dohoda o vině a trestu jako odklon v trestním řízení

Podřazení dohody o vině a trestu pod pojem odklonu není otázkou, na níž existuje jednoznačná odpověď. Fundamentální požadavkem pro rozvíjení těchto úvah je způsob vymezení odklonu. Jednotná vědecky přesná definice pojmu odklon však neexistuje. Koncept odklonů není ani teoreticky vymezen. V literatuře¹²¹ můžeme nalézt různé varianty vymezení odklonu, které se liší svými vlastními specifickými aspekty a vlastním účelem, jde tedy o pojem mnohovýznamový.¹²²

Odklony v trestním řízení rozumíme v obecné rovině zvláštní způsoby řešení trestních věcí, které jsou alternativou ke standardnímu projednání věci v rámci hlavního líčení. Suchý odklonem rozumí odchylku od typického průběhu trestního procesu, jde tedy o mimosoudní vyřízení trestní věci, mající své místo dříve než trestní soud rozhodne rozsudkem o vině obžalovaného a uložení trestu.¹²³ Obdobně Jelínek odklon pojímá jako alternativu standardního trestního řízení, která má za důsledek, že trestní řízení nedospěje do svého obvyklého konce, nedojde tedy k vyslovení viny, k uložení klasické trestní sankce, ale řízení se od této cesty „odkloní“ a trestní věc se vyřídí jinak, velmi často tak, že se trestní stíhání zastaví.¹²⁴ Stejně tak obecně je vymezen odklon v duchu rezoluce Mezinárodního kongresu AIDP¹²⁵, který se konal ve dnech 1 – 7. října 1984 v Káhiře a přišel s definicí odklonu jako „každé odchylky z běžného postupu v trestním řízení před vydáním odsuzujícího rozsudku.“ Dále odklony diversifikuje do tří kategorií: „Prostý odklon představuje jednostranné rozhodnutí o ukončení vyšetřování nebo trestního řízení před rozsudkem. Zahrnuje jak činnost orgánů veřejné moci (ale i jiných zařízení), která vykonávají sociální kontrolu mimo systém trestní justice, tak výkon pravomoci policejních orgánů či orgánů žaloby, spočívající ve „zřeknutí se“ stíhání, a rovněž alternativní procesní postupy místo trestního stíhání, k nimž dá justiční orgán souhlas. Odklon s intervencí je stejný způsob ukončení trestního řízení, svázaný ovšem s tím, že dojde k

¹²¹Srov. např. Adler, F. Mueller, G. O. W., Laufer, W.: Criminology. New York: McGraw–Hill, 1991, s. 356 –357; Roberson C., Das, D. K.: An Introduction to Comparative Legal Models of Criminal Justice, Boca Raton, FL : CRC Press, 2008.

¹²²Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 740, Ščerba, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě, 2. vyd., Praha: Leges, 2014, s. 43.

¹²³Suchý, O.: Pojem a funkce odklonu v trestním řízení, Právník, 1991, č. 3 s. 248 – 255.

¹²⁴Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 741.

¹²⁵Association Internationale de Droit Pénal.

vyřešení vzniklého společenského konfliktu např. skrze resocializační, terapeutické, výchovné metody, či pomocí odškodnění nebo obdobného narovnání.“¹²⁶ Moderní trestní právo odklon pojímá primárně jako opatření, které má za důsledek odchýlení údajných pachatelů od formálního řízení v podobě obžaloby, soudu a odsouzení, a zároveň jako prostředek prevence stigmatizace pachatele vyplývající z průběhu trestního řízení a odsuzujícího rozsudku.¹²⁷ V užším smyslu tedy mluvíme o odklonu jako o takovém skončení trestní věci, které je odlišné od typického průběhu trestního řízení končící meritorním rozhodnutím soudu o vině či nevině obviněného. Aplikace odklonů je spojena s výchovným působením na obviněného, neboť jsou s ním spojeny určitá omezení a povinnosti pro obviněného jakožto reakce společnosti na jeho kriminální jednání (např. dohled nad obviněným, uložení některých povinností, apod.), proto má odklon rovněž povahu sankčního opatření.

Hendrychův právní slovník vymezuje odklon širěji: „*odklon v trestním řízení („diversion“)* umožňuje odchýlení od běžného průběhu tr. řízení, a to buď k určitému zkrácenému nebo sumárnímu řízení („summary proceedings“)...“ V nejširším smyslu odklon tedy představuje odchylku od typického, tradičního průběhu trestního řízení, od jehož průběhu se alternativní způsob vyřízení věci „odklání“. Odklony umožňují orgánům činným v trestním řízení neprovádět celé trestní řízení v klasické podobě a umožňují tak dosáhnout účelu trestu méně komplikovaným způsobem. Podstatným smyslem aplikace odklonů je však i urovnání sporu, neboť jeho smyslem je řešení konfliktu, jenž vyústil v trestný čin.¹²⁸ Odpověď na otázku, zda lze tato zvláštní zkrácená řízení ztotožňovat s pojmem odklonu není jednoznačná. Například Šámal však za odklony považuje použití takových způsobů řízení, které se vyhnou tradičnímu hlavnímu líčení před soudem. Mezi pojem odklonů, který používá ve smyslu zjednodušeného řízení v rámci standardního řízení, řadí i variantu spočívající v uzavření dohody obsahující uznání viny a uložení trestu.¹²⁹ Jedním z atributů odklonů je totiž i aktivita stran, tedy okolnost, že se jak státní zástupce, tak zejména obviněný aktivně zapojují do projednání

¹²⁶ Přeloženo z německého překladu rezoluce – In Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft, 1985, roč. 97, č. 3, s. 738 – 745.

¹²⁷ Ščerba, F.: Odklon jako sankční opatření. Trestněprávní revue. č. 2, 2009, s. 33.

¹²⁸ Ščerba, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd., Praha: Leges, 2014, s. 44.

¹²⁹ viz. Šámal, P. a kol.: Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd., Praha: C. H. Beck, 2013 nebo též Šámal, P. Úvahy nad zjednodušenými formami trestního řízení (diversions) de lege ferenda, Časopis pro právní vědu a praxi, č. 4, 1994, s. 120 – 127.

věci,¹³⁰ což v případě dohody o vině a trestu splněno je. Vztahem dohody o vině a trestu k odklonům se byly nuceny vypořádat i legislativci v rámci plánované procesní rekonstrukce. Znění z roku 2004 řadí dohodu o vině a trestu do zvláštní hlavy nazvané odklony, věcný záměr z roku 2008 už tak nečiní a namísto toho navrhuje upravení dohody o vině a trestu v rámci zvláštních způsobů řízení.¹³¹ Věcný záměr novely trestního řádu z roku 2010 k odklonům řadí i dohodu o vině a trestu.¹³²

Lze shrnout, že pozice dohody o vině a trestu mezi odklony v trestním řízení není jednoznačně určitelná, ani jednoznačně určitelnou být nemůže. Vyjdeme-li však z nejšířší definice odklonu jako způsobu vyřízení věci jinak než v rámci standardního průběhu trestního řízení, potom je dohoda o vině a trestu nejmladším typem odklonu v českém trestním procesu.¹³³

6.2. Základní charakteristika institutu

Kontroverzní institut dohody o prohlášení viny a přijetí trestu přinesl do českého právního řádu zákon č. 193/2012 Sb., kterým se mění trestní řád a některé další zákony, s účinností od 1. září 2012. Podstatou dohody o vině a trestu je ujednání mezi státním zástupcem, obviněným a případně poškozeným o konečném řešení trestní věci. Obsahem takového ujednání je prohlášení obviněného o spáchání skutku, pro který je stíhán a stanovení trestu, který bude obviněnému za daný čin uložen. Součástí dohody může být i návrh na uložení ochranného opatření a případně dohodnutý rozsah a způsob náhrady škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení poškozenému. Předmětem dohody je tedy nejen vina a trest, ale je možné v rámci ní uložit i ochranné opatření nebo povinnost k náhradě škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení poškozenému. Jelínek v této souvislosti proto upozorňuje, že vhodnější by bylo institut nazvat „*dohoda o vině, trestu, náhradě škody a vydání bezdůvodného obohacení*“¹³⁴. Proces sjednávání dohody o vině a trestu je procesem dvoufázovým,

¹³⁰ Jelínek, J.: Trestní příkaz jako forma odklonu v trestním řízení. In Jelínek, J.(ed.): Alternativní řešení trestních věcí. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2015, trestní sekce. Praha: Leges, 2015.

¹³¹ Ministerstvo spravedlnosti ČR: Věcný záměr nového trestního řádu z roku 2004, s. 15, Věcný záměr nového trestního řádu z roku 2008, s. 102 – dostupné z: [http://portal.justice.cz](http://portal.justice.cz;);

¹³² Ministerstvo spravedlnosti ČR: Věcný záměr nového trestního řádu – Východiska a principy nového trestního řádu – dostupné z: <http://portal.justice.cz>;

¹³³ Jelínek, J.: Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. Bulletin advokacie. 2012, č. 10, s. 19 – 25.

¹³⁴ Jelínek, J.: Nad poslední (osmdesátou třetí) novelou trestního řádu a osmou novelou trestního zákoníku.

skládajícím se z jednání o dohodě a vině a trestu v přípravném řízení a následného schválení či jiného úkonu ze strany soudu v řízení před soudem, jistou výjimku pak tvoří možnost podat návrh nařízení na předběžné projednání obžaloby, pokud by vzhledem k okolnostem bylo vhodné sjednání této dohody. Soud se na jednáních vedoucích k dohodě nepodílí a je-li dohoda správná, schválí ji bez podrobného dokazování viny ve veřejném zasedání formou odsuzujícího rozsudku. Důsledkem dohody je, že se obviněný vzdává práva na projednání věci v hlavním líčení a práva podat odvolání proti rozsudku, kterým soud dohodu o vině a trestu schválil, ledaže by takový rozsudek nebyl v souladu s dohodou o vině a trestu. V určitých případech je právo na odvolání přiznáno i poškozenému.

S ohledem na vlastní aplikační předpoklady je v převážné většině případů dohoda o vině a trestu uzavírána v trestních věcech, o nichž konají řízení okresní soudy. V řízení o trestných činech, o kterých rozhodují krajské soudy, se institut téměř nevyužívá.¹³⁵ Statistické údaje ukazují, že ani v trestním řízení u okresních soudů není možnost vyřízení věci formou soudního schválení dohody využívána často. Podíl aplikace tohoto institutu nedosahuje ani 1% na všech věcech projednávaných okresními soudy. Nezbyvá než konstatovat, že v porovnání s možnostmi využití jiných procesních alternativ, tj. odklonů nebo vyřízení věci vydáním trestního příkazu, se jedná velmi zanedbatelné procento věcí.

Tabulka č. 2: Vyřízení věcí okresními soudy v ČR

Vyřízení věcí okresními soudy	2012¹³⁶	2013	2014	2015
celkem vyřízeno trestních věcí	95365	100191	97309	89 020
vyřízeno trestním příkazem	50450	60842	55689	45 387
vyřízeno podmíněným zastavením trestního stíhání	1891	2007	2004	1 856
vyřízeno narovnáním	71	79	71	46
vyřízeno schválením dohody o vině a trestu	8	72	70	65
podíl schválených dohod o vině a trestu na vyřízení trestních věcí	0,03%	0,07%	0,07%	0,07%

Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR¹³⁷; tabulka vytvořená autorkou práce.

Kriminalistika. 2012, č. 4, s. 247.

¹³⁵ Podle údajů vyžádaných od Ministerstva spravedlnosti autorkou práce byly v letech 2012 – 2015 podány pouze dva návrhy na schválení dohody o vině a trestu ke krajským soudům v ČR.

¹³⁶ Dohoda o vině a trestu byla do českého procesu zavedena až ke dni 1. 9. 2012, tudíž procentuální využitelnost institutu za rok 2012 odpovídá zlomku jednoho kvartálu.

¹³⁷ Údaje za rok 2012 – 2014 viz. Statistický přehled soudních agend za rok 2012, za rok 2013 a za rok

6.3. Zahájení jednání o dohodě o vině a trestu

Podle platné právní úpravy leží těžiště řízení o dohodě o vině a trestu v přípravném řízení a je možné ji sjednat ve všech formách přípravného řízení. Sjednávání dohody o vině a trestu se může uskutečnit ve všech formách přípravného řízení, probíhá tedy primárně ve fázi vyšetřování, avšak může k němu dojít i ve zkráceném přípravném řízení (§ 175 odst. 5 tr. řádu).

Oprávnění zahájit jednání o dohodě o vině a trestu náleží výlučně státnímu zástupci. Může tak učinit na základě návrhu obviněného, neb je to právě jeho souhlas, který se k platnému sjednání dohody o vině a trestu vyžaduje, ale i bez takového návrhu z vlastní iniciativy. Návrh obviněného na zahájení jednání o dohodě o vině a trestu je podáním ve smyslu § 59 tr. řádu a kromě obecných náležitostí podání na něj nejsou kladeny žádné další specifické nároky.¹³⁸ Otázkou je, zda je vhodné, aby takový návrh obviněného již obsahoval prohlášení ve smyslu § 175a odst. 3 trestního řádu, neboť takový krok může být ze strany obhajoby riskantním. Je však nepochybné, že pokud by ochota obviněného učinit prohlášení o spáchání skutku plynula již ze samotného návrhu, pravděpodobnost kladného přijetí návrhu státním zástupcem se pro obviněného zvýší. Následně je však nutné, aby obviněný své prohlášení při sjednávání dohody o vině a trestu učinil znovu za zákonem stanovených podmínek a aby toto prohlášení bylo ověřeno (§ 175a odst. 3 trestního řádu). K návrhu by v každém případě měl obviněný připojit listiny, které podle jeho názoru mohou pozitivně ovlivnit postoj státního zástupce k zahájení dohodovacího jednání, jako je například potvrzení o uhrazení škody poškozenému apod. Obviněný může svůj návrh pozměnit či podat opakovaně, neboť zákon mu v tomto směru neklade žádné překážky. Zda obviněný bude státnímu zástupci navrhopvat sjednání dohody o vině a trestu je otázkou taktiky obhajoby. Nerealistické představy obviněného může vhodným způsobem usměrnit jeho obhájce.¹³⁹ Sjednání dohody o vině a trestu by nebylo možné, aniž by si mohl obviněný učinit kvalifikovaný úsudek o možném procesním vyřízení jeho věci a mohl tak zvážit alternativy jeho postupu. Proto také musí být obviněný dle ustanovení § 91 odst. 1 tr. řádu již před prvním výsledkem poučen, že v přípravném řízení může se státním zástupcem za přítomnosti obhájce sjednat dohodu o vině a trestu, kterou

2014 – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na – <http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>.

¹³⁸ Šámal, P. a kol.: Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd., Praha: C. H. Beck, 2013.

¹³⁹ Jelínek, J.: Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. Bulletin advokacie. 2012, č. 10, s. 19 – 25.

schvaluje soud. Obviněného je třeba poučit o podstatě a důsledcích sjednání dohody o vině a trestu, o tom, že se vzdává práva na projednání věci v hlavním líčení a práva podat odvolání proti rozsudku, kterým soud schválil dohodu o vině a trestu, s výjimkou případu, kdy takový rozsudek není v souladu s dohodou o vině a trestu, s níž souhlasil, a o podmínkách, za nichž může soud rozhodnout o řádně uplatněném nároku poškozeného.

Iniciace vyjednávání o uzavření dohody pro stranu obhajoby přináší mnoho výhod. Ty spočívají zejména v očekávání obviněného uložení výhodnějšího trestu. Obhajoba však může ušetřit čas strávený na soudních jednáních, neboť věc bude vyřízena rychleji, než je tomu v případě podání obžaloby. Úsporou pro obviněného budou i ušetřené peníze za soudní výlohy a případnou právní pomoc obhájce, které jsou v případě rozsáhlé trestné činnosti a náročného dokazování nemalé.

Nicméně, státní zástupce může zahájit jednání o dohodě o vině a trestu i bez návrhu obviněného. Na zahájení jednání o dohodě o vině a trestu nejsou zákonem kladeny žádné formální požadavky. Má-li státní zástupce za to, že je vhodné zahájit jednání o dohodě o vině a trestu, *předvolá* obviněného, přičemž o době a místě jednání *vyrozumí* obhájce obviněného a též poškozeného (§175a odst. 1 tr. řádu). Trestní řád však už vůbec neřeší způsob, kterým by se měly dotčené osoby předvolávat a jaké budou důsledky jejich nedostavení se, ač byli řádně předvoláni. Stručná ustanovení trestního řádu dále poněkud rozporuplně rozvádí pokyn obecné povahy Nejvyššího státního zástupce¹⁴⁰ (dále jen „pokyn NSZ“), který ve svém čl. 48a odst. 5 uvádí, že shledá-li státní zástupce, že jsou dány důvody k jednání o dohodě o vině a trestu, písemně *vyzve* obviněného a ostatní oprávněné osoby, aby se *vyjádřily* a odkazuje přitom na § 175a odst. 2 tr. řádu. Toto ustanovení trestního řádu však vyjádření obviněného ani jiných osob nepředpokládá, namísto toho počítá s formou předvolání obviněného a vyrozumění ostatních osob.

Pokud se obviněný na předvolání k jednání nedostaví, je otázkou, zda je možné zajistit jeho přítomnost dalšími procesními zajišťovacími instituty, tj. předvedením nebo pořádkovou pokutou. Lze si totiž představit i situace, kdy obviněný sám iniciuje sjednávání dohody o vině a trestu a následně sám zmaří její sjednávání tím, že se k němu nedostaví. Takové jednání by podle některých názorů mohlo naplnit důvod útěkové vazby

¹⁴⁰ Pokyn obecné povahy Nejvyššího státního zástupce č. 8/2009, o trestním řízení, ve znění pokynu obecné povahy č. 7/2012 – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné online – http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/POP/trest/1_SL_902-205_2.pdf

dle § 67 písm. a) tr. řádu.¹⁴¹ Domnívám se, že předvedení obviněného či dokonce vazební stíhání lze považovat toliko za krajní přístup, neboť se nejedná o vhodný prostředek dosažení dohody o vině a trestu. Pojmovým znakem dohody je dosažení konsensu mezi zúčastněnými subjekty. V případě využití „donucovacích“ prostředků je však zpochybněna existence svobodné vůle smluvních stran, která je nutným předpokladem platnosti dohody.

Další navazující nedostatek právní úpravy lze spatřovat v tom, že ačkoliv z pokynu NSZ plyne, že státní zástupce má povinnost nejdříve vyzvat obviněného, aby se k návrhu na sjednávání dohody o vině a trestu vyjádřil, není vyloučeno, aby státní zástupce zahájil sjednávání dohody i v případě negativního stanoviska obviněného. Nadto, pro vyjádření obviněného k návrhu státního zástupce na uzavření dohody o vině a trestu není zákonem stanovená žádná lhůta. Není pochyb o tom, že k zahájení dohodovacího řízení by mělo dojít jen v těch případech, kdy státní zástupce může důvodně očekávat pozitivní přístup k dohodě ze strany obviněného, neboť bez souhlasu obviněného k dohodě nemůže nikdy dojít. Proto není zcela jasné, proč zákonodárce žádnou takovou lhůtu k vyjádření obviněného nestanovil, a proč se tento problém nepokusilo vyřešit ani Nejvyšší státní zastupitelství prostřednictvím vydaného pokynu.¹⁴² V současné době nezbývá, než aby se státní zastupitelství s absencí zákonné lhůty vypořádaly po svém. Bude na státních zástupcích, aby obviněnému v případě, že sjednání dohody o vině a trestu považují za vhodný postup, zaslali výzvu k možnosti zahájit jednání o dohodě o vině a trestu a v této současně stanovili lhůtu pro vyjádření stanoviska obviněného a současně ho poučili, že jestliže se ve stanovené lhůtě nevyjádří, má se za to, že o uzavření dohody o vině a trestu nemá obviněný zájem (vzor viz příloha 1).

De lege ferenda by proto bylo žádoucí, aby určitá základní pravidla pro sjednávání dohody v přípravném řízení mezi obviněným a státním zástupcem obsahoval buď přímo trestní řád, nebo byla alespoň vyjádřena formou jiného obecně závazného právního předpisu. Upravena by měl být zejména lhůta pro vyjádření obviněného k návrhu státního zástupce na zahájení jednání o dohodě a vině a trestu a procesní následek toho, že se obviněný k takovému návrhu ve stanovené lhůtě nevyjádří, a dále důsledky toho, že se obviněný i přes své prvotní kladné stanovisko k jednání nedostaví.¹⁴³ Pokyn NSZ je

¹⁴¹ Basík, M.: Několik poznámek k dohodě o vině a trestu. Státní zastupitelství. 2012, č. 4, s. 55 – 57.

¹⁴² Čl. 48a odst. 6 pokynu NSZ.

¹⁴³ Srov. Jelínek, J.: Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. Bulletin advokacie. 2012, č.

v této otázce zdrojem zásadně nedostačujícím, neboť vyvstávající nejasnosti neosvětluje, nadto jde o předpis doporučujícího charakteru, který nemá povahu obecně závazného právního předpisu.

Pokud jde o fázi řízení, ve které lze vyjednávání o dohodě o vině trestu zahájit, je nutné se spolehnout na výklad ustanovení § 175 odst. 1 tr. řádu. Podle důvodové zprávy by aplikace institutu dohody o vině a trestu měla přicházet v úvahu „v *takové fázi přípravného řízení, v níž budou dostatečně prokázány základní skutkové okolnosti, které potvrzují, že skutek je trestným činem, je jeho právní kvalifikaci a pravdivost prohlášení obviněného učiněného ve smyslu ustanovení.*“¹⁴⁴ Státní zástupce nebo obhájce by tedy měli podat návrh na zahájení jednání o dohodě o vině a trestu až poté, co byly v přípravném řízení provedeny všechny relevantní důkazy, tedy po skončení vyšetřování. V praxi může docházet k vytváření podmínek pro sjednání dohody o vině a trestu již v průběhu přípravného řízení.¹⁴⁵ Tato varianta je pro státní zastupitelství výhodnější, neboť, jak bude rozvedeno dále, pokud se obviněný dozná v rané fázi přípravného řízení, ochota státního zástupce přistoupit k jednání o dohodě o vině a trestu bude s ohledem na ušetřený čas a prostředky mnohem větší.

V tomto směru je potřeba zamyslet se také nad tím, zda by jednání o dohodě o vině a trestu nemělo být zahájeno pouze v případě, že takové jednání iniciuje obviněný, jak je tomu v pojetí švýcarské právní úpravy, která institut obdobného charakteru podmiňuje žádostí ze strany obviněného.¹⁴⁶ Vzhledem k poměrně krátké realizaci dohody o vině a trestu v praxi, nelze v českém právním prostředí učinit ohledně této otázky kategorický závěr, vodítka v podobě praktických zkušeností již však existují.

Při zavedení tohoto institutu do českého právního řádu se očekávalo, že převážný počet návrhů na sjednání dohody o vině a trestu bude přicházet ze strany obviněných a jejich obhájců. Dosavadní praxe naopak ukázala, že k zahájení dohodovacího řízení dochází častěji spíše ze strany státních zástupců. Očekávaný rozmach podávání návrhů ze strany obhájce se po zavedení tohoto institutu do českého právního řádu v roce 2012 nerealizoval a četnost návrhů podaných obviněnými prostřednictvím jejich obhájců není

10, s. 19 – 25.

¹⁴⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

¹⁴⁵ Srov. Vantuch, P.: K možnostem sjednání dohody o vině a trestu. *Trestní právo*. 2012, č. 12, s. 4 – 11.

¹⁴⁶ Srov. čl. 358 odst. 1 a 2 StPO.

nijak vysoká. Důvody rezervovaného přístupu obhájců mohou být různé, nicméně podle státních zástupců lze zásadní problém spatřovat v nedostatečné znalosti právních předpisů. Státní zástupci zastávají názor, že za krátkou dobu fungování institutu v českém procesu si obhájci na možnost vyřízení věci uzavřením dohody o vině a trestu ještě nezvykli a neuzpůsobili tomuto novému institutu v dostatečné míře svoje právní znalosti¹⁴⁷.

Na druhou stranu, ani státní zástupci toto prostředku vyřízení trestních věcí často nevyužívají. Svůj negativní postoj odůvodňují také, mimo jiné, tím, že návrh na zahájení jednání ze strany obhájců je často podán v nevhodném okamžiku. Obhajoba podle státních zástupců nezřídka kdy iniciuje sjednávání dohody o vině a trestu až v konečné fázi přípravného řízení, a to zejména v momentech, kdy obhájce vycítí riziko, že se zjištěnými důkazy by nemusela obhajoba obstát. V této fázi řízení již sjednání dohody o vině a trestu nepředstavuje pro státního zástupce „lákavou nabídku“, ale naopak je pro ně časově velmi nevýhodná. Situace je pak o to závažnější v těch případech, kdy obhajoba navrhuje sjednání dohody v konečné fázi trestního řízení, kde je velké množství poškozených a blíží se konec lhůty ve vazebních věcech.¹⁴⁸

6.4. Nárok obviněného na vyjednávání o dohodě o vině a trestu

Zahájení dohodovacího řízení je podle platné právní úpravy fakultativním postupem státního zástupce, je tedy vždy jen a pouze na jeho úvaze, zda návrh obviněného na zahájení jednání o dohodě o vině a trestu bude akceptovat či nikoliv. To souvisí s právní premisou, že obviněný má právo na řádný a spravedlivý proces (čl. 6 Úmluvy), nikoliv už však nárok na vyřízení jeho trestní věci formou odklonu od takového procesu. Neshledá-li státní zástupce návrh obviněného důvodným, jednání o dohodě o vině a trestu se jednoduše nekoná. Státní zástupce poté o svém negativním stanovisku vyrozumí obviněného, a má-li obviněný obhájce, též jeho, a stejnopis tohoto přípisu založí do trestního spisu¹⁴⁹. Jedná se o neformální písemnost, která nemá formu usnesení, proto také zákon obviněnému nepřiznává žádný řádný opravný prostředek, kterým by mohl

¹⁴⁷ Informace získané na základě rozhovoru se státními zástupci, postoj obhájců k problematice může být samozřejmě odlišný.

¹⁴⁸ Informace získané na základě rozhovoru se státními zástupci, opět, stanovisko obhájců bude pravděpodobně odlišné.

¹⁴⁹ § 175a odst. 1 tr. řádu; čl. 48a odst. 4 pokynu NSZ.

zamítavý postoj státního zástupce napadnout. V úvahu by patrně přicházelo pouze podání podnětu k výkonu dohledu podle ustanovení § 12d zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, i když obecně je tato varianta spíše popírána.¹⁵⁰ Na tomto místě jen poznamenávám, že podle některých názorů může být důvodem, proč zákonodárce nestanovil možnost podání opravného prostředku, například stížnosti, obava z obstrukcí ze strany obviněných a jejich obhájců, což souvisí s legislativní nedůsledností, že obviněnému není k vyjádření se o návrhu státního zákonem zástupce stanovena žádná lhůta (k zabránění těmto možným obstrukcím viz návrhy *de lege ferenda* uvedené v předchozí kapitole). Nejsem si však jistá, zda je takové odůvodnění s ohledem na možnost selektivního využívání oprávnění státního zástupce při zahájení jednání zcela dostačující. Státní zástupce má v důsledku neexistence opravného prostředku absolutně volnou úvahu, zda jednání o dohodě o vině a trestu připustí, či nikoliv.

Proto může v důsledku selektivního postupu státního zástupce docházet k nerovnosti mezi těmi obviněnými, jejichž návrh na zahájení jednání o dohodě státní zástupce akceptuje, a mezi těmi, kterým tento způsob vyřízení věci bude zapovězen. Otevírá se také prostor pro finanční nátlak na státní zástupce ze strany zámožnějších obviněných. Takové hrozby ostatně nejsou ve světě neobvyklými. Riziky spojenými s aplikací dohody o vině a trestu k různým „kategoriím“ obviněných se zabýval i ESLP, ve svém rozhodnutí z roku 2014 citoval zprávu,¹⁵¹ která se zaměřila na kontrolu aplikace dohod o vině a trestu v Gruzii, kde je tímto způsobem řešeno kolem 80% trestních věcí. Obsahem uvedeného dokumentu jsou rovněž závěry přímo říkající, že „*některým obviněným je umožněno, aby si vykoupili cestu ven z vězení, zatímco druzí jsou vystaveni riziku, že s nimi bude zacházeno svévolně, nekorektně či dokonce nepatřičně z politických důvodů.*“¹⁵²

Uvedená rizika nerovného přístupu k obviněným by se eliminovala legislativním opatřením stanovujícím, že obviněný má jednání o dohodě o vině a trestu nárok. Uzákonění nárokového oprávnění obviněného by pak vyžadovalo upravení nových povinností státního zástupce v trestním řádu, a to zejména zavedení povinnosti *jednat se*

¹⁵⁰ Ščerba, F. a kol.: Dohoda o vině a trestu a další poznatky racionalizace trestní justice. Praha: Leges, 2012, s. 33.

¹⁵¹ Na základě této zprávy byla Parlamentním shromážděním Rady Evropy vydána rezoluce č. 1415, 2005.

¹⁵² Rozsudek ESLP ve věci *Natsvlishvili and Togonidze vs. Georgia* ze dne 29. 4. 2014, § 56, stížnost č. 9043/05, srov. též Částečné disentanční stanovisko soudce Gyulumyana.

*stranami o podmínkách dohody o vině a trestu.*¹⁵³ Státní zástupce by nemohl k obviněným přistupovat selektivně, nemohl by si vybírat, s kterým obviněným o dohodě o vině a trestu začne jednat a s kterým nikoliv. Na druhou stranu, pokud z jednání o dohodě o vině a trestu učiníme nárokový procesní postup, není vyloučeno, že subjektivní pocity státních zástupců naleznou svůj odraz v jiné fázi, než je právě prvotní zahajovací úkon. Lze předpokládat, že pokud státní zástupce s uzavřením dohody o vině a trestu nesouhlasí, svůj negativní přístup využije například při stanovení trestu, který je součástí dohody. Navrhne-li státní zástupce záměrně vysoký trest, obviněnému nezbyde, než s rozjednanou dohodou nesouhlasit.

Neexistenci nároku obviněného na sjednávání dohody o vině a trestu lze považovat za správnou, neboť takové pojetí lépe odpovídá povaze odklonů v českém trestním řízení, které jsou fakultativním vyřízením trestní věci i relevantní judikatuře ESLP. Na druhou stranu, dohoda o vině je odklonem svou povahou specifickým a od ostatních alternativních prostředků trestního procesu se liší – řízení o dohodě o vině a trestu ústí v soudní schválení v podobě odsuzujícího rozsudku, tj. na rozdíl od jiných odklonů dochází ke konstatování viny a stanovení trestu, nesoucí s sebou všechny negativní důsledky odsouzení pachatele a nejde tak o ryzí projev oportunity státního zástupce. Mám za to, že vhodné kompromisní řešení zvolil italský právní řád, kde diskrece prokurátora podléhá soudní kontrole. Obžalovaný může požádat soud o přezkoumání důvodů pro nepřijetí dohody prokurátorem, který je povinen předsedajícímu soudci sdělit důvody odmítnutí návrhu obviněného. Dojde-li soud k závěru, že námitky obžalovaného jsou oprávněné a důvodné, může přistoupit ke snížení trestu tak, jako by dohoda uzavřena byla.¹⁵⁴ Podobný princip by *de lege ferenda* mohl fungovat i v českém právním prostředí.

Jestliže obviněný nemá na vyjednávání o dohodě o vině a trestu se státním zástupcem právní nárok a státním zástupcům náleží v otázce zahájení vyjednávání široké diskreční oprávnění, je nezbytné, aby byly stanoveny určité limity proti zamezení svévole ze strany státních zástupců. Vystává tak potřeba vypořádat se stávajícím legislativním stavem a zabývat se tím, v jakých situacích by státní zástupce k jednání o dohodě o vině a trestu měl podle platné právní úpravy přistoupit.

¹⁵³ Srov. Šabata, K., Růžička, M.: Dohoda o vině a trestu *de lege ferenda* v České republice a možnosti využití slovenské právní úpravy. Státní zastupitelství. 2009, č. 6, s. 6 – 14.

¹⁵⁴ čl. 448.1 C.P.P. – viz. Freccero, S., P.: An Introduction to the new Italian Criminal Procedure. American Journal of Criminal Law, Volume 21, 1994, s. 375 – 376.

Je nutné poznamenat, že právní úprava v České republice je v tomto ohledu nedostatečná, neboť trestní řád žádná konkrétní pravidla neobsahuje. Problém, v jakých případech má státní zástupce k dohodovacímu procesu přistoupit se nepodařilo vyřešit ani zahraniční praxi, formulace trestních řádů ve Slovenské republice, v Polsku či v Německu obsahují podobně vágní formulace. Tak například polský trestní řád se omezuje pouze na konstatování, že návrh na dohodu o vině a trestu prokurátor nebo soud může podat nebo akceptovat, aniž by stanovil jakákoliv kritéria (335 K.P.K.), přesto je zde však institut tzv. dobrovolného podrobení se trestu („*zgoda na dobrowolne poddanie się karze karnym*“) využíván s velkou oblibou.¹⁵⁵ Obdobně slovenský trestný poriadok uvádí, že „*prokurátor môže začať konanie o dohode o vine a treste na podnet obvineného alebo aj bez takeho podnetu*“ (§ 232 odst. 1 STP).¹⁵⁶

Neuspokojivou situaci v České republice se pokusilo vyřešit Nejvyšší státní zastupitelství prostřednictvím pokynu obecné povahy, a to po vzoru Slovenské republiky, v případě které je však obdobná právní úprava zahrnuta do právního předpisu.¹⁵⁷ Čl. 48a odst. 3 tohoto pokynu NSZ demonstrativně vyjmenovává relevantní okolnosti sloužící státnímu zástupci pro posouzení, zda se zahájení jednání o dohodě o vině a trestu jeví jako vhodné či nikoliv. Jedná se o tato kritéria: povaha a závažnost spáchaného trestného činu, chování obviněného po činu, zejména jeho projevená lítost a snaha nahradit škodu, nemajetkovou újmu nebo vydat bezdůvodné obohacení nebo snaha odstranit jiné škodlivé následky činu, zájmy poškozeného, dosavadní způsob života obviněného, pravděpodobný druh a výměra trestu, jestliže by obviněný byl uznán vinným v řízení před soudem na podkladě obžaloby, veřejný zájem, na jehož základě by se věc měla projednat v řízení před soudem na podkladě obžaloby, zájem na rychlém a přiměřeném skončení věci, a dále pravděpodobný vliv řízení před soudem na svědky a náklady řízení před soudem.

Základní rámcová kritéria, která má státní zástupce vzít v úvahu při zvažování vhodnosti zahájení jednání o dohodě o vině a trestu tedy upravuje zmiňovaný pokyn NSZ.

¹⁵⁵ Karajawski, K.: Prosecution and Prosecutors in Poland: In Quest of Independence, Crime and Justice: A Review of Research, Vol. 4, 2012, s. 109 – 110.

¹⁵⁶ Srov. též Musil, J.: Dohoda o vině a trestu. In Rekodifikace trestního práva procesního (aktuální problémy). Sborník č. 41. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008, s. 86.

¹⁵⁷ Vyhláška č. 619/2005, Zz. o o podmienkach a postupe prokurátora pri konaní o dohode o uznání viny a prijatí trestu.

Nicméně je nutné mít na paměti, že se nejedná o závazný právní předpis, nýbrž o předpis doporučující povahy, který současný problematický legislativní stav neřeší.

Mám za to, že pro státní zástupce je rozhodující zejména fakt, zda postup, kdy se pokusí vyřešit trestní věc vyjednáváním o vině a trestu s obviněným, přinese nějaké benefity pro průběh trestního řízení, a to zejména v podobě jeho urychlení a snížení administrativní zátěže justičního aparátu. Proto je nutné se na situaci podívat z pohledu efektivity aplikace institutu dohody o vině a trestu pro státní zástupce. Obecně platí, že jednání o uzavření dohody o vině a trestu bude ze strany státních zástupců iniciováno v případech, kdy je to pro státního zástupce výhodné. Bude se jednat zejména o situace, kdy se strany vyhnou dlouhému dokazování před soudem či různým verzím jednoho skutku, podle toho jak jej účastníci vnímali, typicky půjde o případy rozsáhlé trestné činnosti nebo o případy, kdy byl spáchán zločin, který není možné vyřídit formou jiného odklonu nebo vydáním trestního příkazu.

Nicméně zkušenosti ze státních zastupitelství jasně naznačují, že, až na shora řečené případy, je uzavření dohody o vině a trestu pro státní zástupce nepříliš atraktivní způsob vyřízení trestních věcí. Takový procesní postup pro státní zástupce nepředstavuje mnoho výhod, naopak s ohledem na administrativní náročnost je pro státní zástupce ve velké části případů časově a kapacitně zatěžující.

Důvody negativního postoje státních zástupců lze spatřovat v několika skutečnostech. Předně, státní zástupce je odpovědný za zajištění účasti všech obligatorně přítomných osob, tedy za předvolání obviněného a vyrozumění všech mu známých poškozených, kterých však může být velký počet. Dále zodpovídá za protokolaci jednání o dohodě a následné samotné vyhotovení dohody. Všechny uvedené povinnosti však státnímu zástupci nevzniknou, podá-li obžalobu nebo alternativně po formální stránce méně náročný návrh na potrestání.¹⁵⁸ Není potom překvapením, že státní zástupci k dohodovacímu řízení přistupovat nechtějí, ostatně příliš komplikované pojetí tohoto institutu a složitost postupu pro státní zástupce je podle Nejvyššího státního zastupitelství jednou z hlavních příčin nevyužívání institutu v praxi.¹⁵⁹

Není možné opomíjet ani to, že ani shora zmíněný pokyn, ani trestní řád nestanovují, že by státní zástupce při zvažování vhodnosti zahájení jednání o dohodě o

¹⁵⁸ Svrček, L.: Dohoda o vině a trestu po roce v českém trestním procesu aneb je tento institut v praxi (ne)využíván. Státní zastupitelství, 2014, č. 6, s. 38 – 44.

¹⁵⁹ Zpráva NSZ za rok 2013.

vině a trestu měl zvažovat rozsah důkazní situace a s tím související pravděpodobnost uznání obviněného vinným soudem v podobě odsuzujícího rozsudku, pokud by došlo k řízení před soudem, což je rozdíl například od právní úpravy slovenské.¹⁶⁰ Domnívám se totiž, že toto implicitní kritérium nebude pro státního zástupce při zvažování, zda zahájit vyjednávání s obviněným bez významu, naopak, v určitých ohledech může pro státního zástupce mít zásadní relevanci.

Jak již bylo uvedeno, ochota státního zástupce přistoupit k jednání o dohodě o vině je nepochybně ovlivněna i jeho subjektivními pocity, zejména s ohledem na důkazní situaci a na hospodárnost trestního řízení, přičemž stav získaných důkazů se může v jednotlivých případech velmi lišit. Pokud bychom se drželi zkušeností s využíváním institutu narovnání (§ 309 tr. řádu), jehož jednou z podmínek přípustnosti je, stejně jako u dohody o vině a trestu, prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán (srov. § 175a odst. 3 tr. řádu), z praktického hlediska lze tvrdit, že k jednání o dohodě o vině a trestu státní zástupce přistoupí nejčastěji v případech, kdy se obviněný k činu dozná již při výslechu v přípravném řízení. Prohlášení o spáchání skutku pak obviněný následně učiní pouze formálně pro účely uzavření dohody o vině a trestu.¹⁶¹ Pro státního zástupce bude takový případ mnohem akceptovatelnější, než když se pustí do vyjednávání s obviněným, jehož výsledek je z jeho strany nejistý. Většina státních zástupců doznání obviněného velmi ocení, zejména pokud se obviněný dozná již na počátku přípravného řízení, a státnímu zástupci tak reálně odpadne zdoluhavý proces opatřování důkazů. Proto by procesně použitelné doznání ze strany obviněného v rané fázi přípravného řízení mohlo vést v mnoha případech ke vstřícnému postoji státního zástupce k otázce vyjednávání o dohodě o vině a trestu.

¹⁶⁰ Srov. například právní úpravu slovenskou – § 4 vyhlášky č. 619/2005, Zz. o o podmienkach a postupe prokurátora pri konaní o dohode o uznání viny a prijatí trestu, který stanoví obligatorní podmínky uzavření dohody o vině a trestu. Těmito podmínkami je, že obviněný se přiznal a uznal vinu ze spáchaného skutku, který:

1. je nejzávažnější z těch skutků, které jsou již získanými důkazy prokazatelné
2. je prokazatelný i prostřednictvím jiných důkazů
3. je odůvodněn výrok o trestu, případně i jiné výroky, které v něm mají svůj základ
4. nemá nepříznivý vliv na trestní stíhání jiných osob.

¹⁶¹ Viz. Řeháček, J.: K otázce povinné účasti obhájce při sjednávání dohody o vině a trestu. Státní zastupitelství, 2012, roč. 10, č. 6, s. 40–43. Děje se tomu tak i přesto, že prohlášení o spáchání skutku je v případě narovnání součástí výslechu podle § 310 odst. 1 tr. řádu a podle judikatury nemusí být součástí výslechu podle § 90 a násl. tr. řádu, jak je tomu třeba v případě podmíněného zastavení trestního stíhání (§ 307 tr. řádu). Avšak narovnání je jiný procesní institut, neboť schválení narovnání nemá stejný procesní význam jako schválení dohody o vině a trestu, která má povahu odsuzujícího rozsudku.

Na druhou stranu, například Městské státní zastupitelství v Brně k tomuto uvedlo, že se nemusí vždy jednat o případy, kdy se obviněný předem dozná procesním způsobem, neboť ve věcech, které jsou i jinak důkazně podložené, k doznání nezřídka kdy dochází z důvodu, že z obviněného spadne mylná představa. Obviněný když zjistí, že pokud bude spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení a uložený trest bude pro něj velmi příznivý, může ochotně doznání učinit následně. Takže naopak, návrh na uzavření dohody o vině a trestu může zapříčinit pozitivní posun ve stadiu dokazování, který povede až k samotnému procesnímu doznání obviněného.

Pokud jde obecně o množství a sílu usvědčujících důkazů, mám s ohledem na současnou fakultativnost takové procesní varianty za to, že státní zástupce bude k zahájení vyjednávání o dohodě o vině a trestu přistupovat zejména v situaci, kdy dokazování je spleť a vina obviněného je prokázána „napůl“. Pokud by důkazní situace byla velmi slabá, dohoda by s ohledem na ustanovení § 175a odst. 1 tr. řádu nemohla obstát. Naopak, jestliže by důkazy jasně nasvědčovaly vině obviněného, státní zástupce zvolí časově méně náročnou variantu a podá obžalobu (§ 176 tr. řádu).

Tabulka č. 3: Nápad agend u okresních soudů v ČR¹⁶²

Nápad agend u okresních soudů	2012	2013	2014	2015
Celkem věcí	81801	85612	84359	75 696
z toho obžaloby	28388	25448	25176	31 993
z toho návrhy na schválení DVT	20	113	85	90

Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR; tabulka vytvořená autorkou práce.

Takový postup, tj. podání obžaloby, je pro státního zástupce výhodnější i v jiném ohledu, neboť státní zástupce v tomto případě nenes formální procesní zodpovědnost za výsledek řízení, neboť tu podle § 2 odst. 5 tr. řádu nese soud. Za současného právního stavu lze uvažovat nejvýše o jakémsi *materiálním důkazním břemeni stran*.¹⁶³

Jiné světlo by do současného stavu vneslo zavedení tzv. formálního důkazního břemene, které by měla představit plánovaná rekonstrukce trestního práva procesního.

¹⁶² Dohoda o vině a trestu je vzhledem k zákonnému omezení její přípustnosti nejčastěji uzavírána právě v případě trestných činů, o kterých konají řízení okresní soudy. Podle údajů vyžádaných od Ministerstva spravedlnosti ČR autorkou práce byly v letech 2012 – 2015 podány pouze dva návrhy na schválení dohody o vině a trestu ke krajským soudům v ČR.

¹⁶³ Gřivna, T.: Základní zásady trestního řízení ve světle rekonstrukce trestního řádu, PRÁVNÍPROSTOR.CZ. – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na – <http://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/zakladni-zasady-trestniho-rizeni-ve-svetle-rekonstrukce-trestniho-radu>.

Státní zástupce by v případě podání obžaloby a následného konání hlavního líčení odpovídal za výsledek sporu, jeho povinností by bylo prokázat skutečnosti tvrzené v obžalobě, tzn. vinu obžalovaného. Důsledkem je, že státní zástupce byl by vystaven mnohem větší zodpovědnosti při volbě vhodných procesních postupů. Byl by nucen zvažovat, zda podání obžaloby může vzhledem k nashromážděným důkazům obstát a jeho vstřícnost k uzavírání dohod, kterými se dokazování „obchází“, by se v důsledku nejistého výsledku sporu podnítila. Myslím si, že posílení sporného charakteru řízení tím, že formální důkazní břemeno by mělo tížit státního zástupce, by mohlo představovat zásadní proměnu v přístupu státních zástupců k uzavírání dohod. V této souvislosti se není možné ubránit poznámky, že o dohodě o vině a trestu mělo být uvažováno spíše v rámci rekodifikačních prací na novém trestním řádu, který by měl vnést do českého procesu principy sporného řízení. Mám za to, že v takovém prostředí kontradiktorního, či spíše adversálního charakteru by institut dohody o vině a trestu fungoval mnohem lépe, než je tomu za současného právního stavu.

6.5. Podmínky přípustnosti dohody o vině a trestu

V předešlé kapitole byly uvedeny základní vstupní podmínky přípustnosti dohody o vině a trestu, tj. že k zahájení jednání o dohodě o vině a trestu je možné přistoupit pouze tehdy, jestliže výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný (§ 175a odst. 1 tr. řádu). Pokud jde o následné vlastní předpoklady aplikace dohody, jedná se o skutečnosti, které mají nemalý vliv na možnost využití tohoto institutu v praxi, tj. jednak **rozsah trestných činů**, u kterých lze dohodu o vině a trestu sjednat, jednak **limitace v osobě obviněného**. V českém trestním řízení jsou podmínky přípustnosti dohody, oproti praxi v sousední Slovenské republice, kde je aplikační rozsah dohody výrazně širší, nastaveny poměrně přísně.

První skupina předpokladů aplikace dohody je dána okruhem trestných činů, u kterých zákon uzavření dohody o vině a trestu připouští. V současné době připadá sjednání dohody o vině a trestu v úvahu u všech trestných činů, které nejsou zvláště závažnými zločiny (blíže viz kapitola 6.6).

Druhou kategorií aplikačních podmínek pak tvoří soubor požadavků, které jsou kladeny na osobu obviněného, se kterým je prostřednictvím státního zástupce dohoda o vině a trestu uzavírána.

Předně, obviněným nesmí být mladistvá osoba, která nedovršila osmnáctý rok věku. Ustanovení § 63 ZSVM sjednání dohody o vině a trestu v případě těchto mladistvých pachatelů po vzoru zahraničních úprav, například francouzské, vylučuje. Naopak, u mladistvých pachatelů, u nichž trestní stíhání probíhá po dovršení osmnáctého roku věku dohodu o vině a trestu uzavřít lze. Tento selektivně nastavený zákaz sjednat dohodu v případě pachatelů mladších osmnácti let je odůvodňován potřebou výchovného vlivu řízení na mladistvého. Řízení ve věcech mladistvých má podle důvodové zprávy zvláštní povahu¹⁶⁴ a je tak třeba „*upřednostnit uvážlivý výběr vhodného opatření specializovaným soudcem nad rychlostí řízení.*“¹⁶⁵ S takovou limitací použitelnosti dohody lze jen souhlasit, neboť mladistvý nedisponuje zkušenostmi a vyjednáváním schopnostmi, které jsou typické pro dospělého člověka. Domnívám se, že v tomto případě by ani institut nutné obhajoby nebyl s to zabránit možnostem zneužití dohodovacího jednání v neprospěch mladistvého. Otázkou zůstává, zda je správné, že v případě mladistvých starších osmnácti let zákon dohodu již povoluje (§ srov. § 2 odst. 1 písm. c) ZSVM). Není možné rezignovat na účel trestního řízení vedeného proti mladistvým pachatelům, kterým se primárně sleduje výchovné působení na osobu mladistvého pachatele, vytvoření podmínek pro jeho sociální a duševní rozvoj. Cílem je dosažení ochrany mladistvého před škodlivými vlivy a předcházení páchaní další trestné činnosti. Domnívám se, že individuálně preventivní účinek trestního stíhání bude výrazněji naplněn při projednání trestního případu mladistvého v hlavním líčení, které má mnohem větší vliv na nápravu pachatele. O tom svědčí rovněž postoj právní praxe, neboť dohody o vině a trestu jsou v trestním řízení vedeném proti mladistvým pachatelům uzavírány velmi ojediněle.¹⁶⁶

Za druhé, ustanovení § 175a odst. 8 tr. řádu logicky vylučuje, aby dohoda o vině a

¹⁶⁴ Což je vyjádřeno také striktním zákazem vydat trestní příkaz v řízení ve věcech mladistvých (§ 314e tr. řádu; § 63 ZSVM)

¹⁶⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

¹⁶⁶ V letech 2012 – 2015 byla podle dostupných údajů podán pouze 1 návrh na schválení dohody o vině a trestu v řízení proti mladistvým pachatelům – zdroj Ministerstvo spravedlnosti. Přehledy agend: Trestní příkazy, podmíněné zastavení, narovnání, dohody o vině a trestu u mladistvých osob u OS – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na <http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-agend.html>.

trestu byla uzavřena v řízení proti uprchlému (§ 302 a násl. tr. řádu), neboť ke sjednání dohody o vině a trestu se vyžaduje osobní přítomnost obviněného a jeho účast na veřejném zasedání, ve kterém se dohoda schvaluje, je nezbytným zákonným předpokladem aplikace institutu. (srov. 314q odst. 1 tr. řádu)

Naopak, aplikace dohody o vině a trestu není apriori vyloučena v řízení proti právníkům osobám, i když k takové právní úpravě lze mít výhrady (srov. kapitolu 6.19).

Zákon dále připouští, aby dohoda o vině a trestu byla schválena i v případě skupinové trestní věci. To může být výhodné pro pozici státního zástupce, který proti těm, kteří s dohodou nesouhlasili, podá obžalobu.¹⁶⁷ Zákon též nevyklučuje, aby dohoda o vině a trestu byla sjednána také při souběhu trestných činů a její uzavření není vyloučeno ani u recidivujících pachatelů. Nicméně, v případě opakované trestné činnosti by měl státní zástupce pečlivě zvažovat vhodnost uzavření dohody, neboť u pachatelů, kteří se setkali s trestnou činností již poněkolkáté, se pravděpodobnost dosažení jejich nápravy podstatně snižuje.¹⁶⁸ U prvopachatelů existuje důvod pro shovívavější přístup k otázce jejich trestání, neboť spáchaný trestný čin představuje vybočení z jejich dosud bezúhonného způsobu života, ale takové jednání není pro ně charakteristické.¹⁶⁹ Naopak, mnohonásobní pachatelé trestné činnosti se mohou s kriminálním způsobem života asimilovat a páchaní trestné činnosti se pro ně může stát jejich životním stylem. U těchto pachatelů pak může logicky snaha o uzavření dohody o vině a trestu představovat čistě účelové jednání, jehož cílem bude dosáhnout co nejmírnějšího postihu bez vyjádření jakékoliv lítosti nad spáchanými trestnými činy. V případě takového účelového kalkulu bude resocializační funkce trestu potlačena a v konečném důsledku bude oslaben jak individuálně preventivní, tak generálně preventivní účinek trestního postihu.¹⁷⁰

6.6. Zákonná limitace okruhu trestných činů

Rozsah trestných činů, u nichž by mělo být uzavření dohody o vině a trestu

¹⁶⁷ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 770. K tomu blíže Ivor, J. a kol.: Trestné právo procesné. 2. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer (Iura Edition), 2010. s. 781.

¹⁶⁸ Kriminální minulost pachatelů trestných činů lze zohlednit v rámci kritérií vhodnosti obsažených v pokynu NSZ, která by měl státní zástupce zvažovat pokud jde vůbec o zahájení jednání o dohodě o vině a trestu [viz. čl. 48a odst. 3 písm. d)].

¹⁶⁹ Lata, J.: Účel a smyslu trestu, Praha: LexisNexis CZ, 2007, s. 83

¹⁷⁰ Šámal, P. Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému, Praha: Codex Bohemia, 1999, s. 336. Naopak u některých pachatelů, kteří s kriminálním jednáním přišli do styku poprvé, může být včasny a účelný kriminální postih z hlediska individuální i generální prevence mnohem výhodnější – srov. Král, V.: Dohoda o vině a trestu v návrhu novelizace trestního řádu. Právní rozhledy. 2008, č. 20, s. 2.

přípustné, je odborníky často diskutovanou otázkou, což se také odrazilo v procesu přijímání předmětné novely tr. řádu zákona č. 193/2012 Sb. Zákonodárce po neúspěšných pokusech¹⁷¹ o zavedení institutu dohody o vině a trestu do českého procesu nakonec zvolil v důsledku pozměňovacích návrhů¹⁷² plošné negativní vymezení okruhu trestných činů, u kterých dohodu o vině a trestu sjednat nelze. Současné zákonné znění ustanovení § 175a odst. 8 tr. řádu vylučuje možnost uzavření dohody o vině a trestu v řízení o zvlášť závažném zločinu.¹⁷³

Právě citlivě nastavená limitace okruhu trestných činů v České republice je předmětem neutichajících debat na poli odborné veřejnosti. Kritici spatřují v relativně přísném omezení přípustnosti uzavření dohody o vině a trestu důvody, proč není tento institut v praxi aplikován. Stejně tak Nejvyšší státní zastupitelství přičítá mizivému využívání dohody v praxi, mimo jiné, právě skutečnosti, že se dohody o vině a trestu nemohou aplikovat v případě všech trestných činů.¹⁷⁴

Domnívám se, že hledání rovnováhy mezi limitacemi přípustnosti dohody o vině a trestu představuje nejen teoretickou otázkou pro právní vědu, ale jedná se i otázku politickou a etickou. Princip je jasný. Příliš velká omezení jasně zúží prostor pro praktickou aplikaci, a naopak značně liberální přístup spočívající v neomezené aplikovatelnosti institutu co do rozsahu trestných činů může vést až ke zneužití institutu, což je ostatně také zásadním obsahem výtek k tomu institutu.

Jako určité východisko, kromě komparativního pohledu, který bude nabídnut v následujících řádcích, může sloužit ochota obviněných učinit doznání u jednotlivých kategorií trestných činů, neboť právě takové vyjádření obviněného, ač v modifikované podobě ve formě prohlášení o spáchání stíhaného skutku, je základním aplikačním předpokladem dohody o vině a trestu. V případě bagatelní trestné činnosti se doznání obviněných k trestným činům pohybuje až kolem 75 – 80 %. U obecné kriminality pak doznání učiní přibližně 65 % z obviněných, u hospodářské trestné činnosti se jedná přibližně o 45 %. A to nejdůležitější, v případech závažnější trestné činnosti se doznání

¹⁷¹ Srov. návrh novely trestního řádu, Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, sněmovní tisk 574, V. volební období – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na – <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=574&CT1=0>.

¹⁷² Usnesení ústavně právního výboru Poslanecké sněmovny PČR z 39. schůze dne 18. 1. 2012, č. 102 – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na – <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=1>.

¹⁷³ Zvlášť závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let – viz § 14 odst. 3 tr. zákoníku

¹⁷⁴ Zpráva o činnosti NSZ za rok 2013 – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na <http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/zprava-o-innosti>.

ze strany obviněných vyskytuje minimálně.¹⁷⁵

Hodnotné východisko vymezení správného a vhodného okruhu trestných činů, u kterých by mělo být uzavření dohody o vině a trestu zapovězeno, může nabídnout pohled do zahraničních trestních řádů.

Na tomto místě prvotně připomínám, že velmi často je v souvislosti s malým procentem praktické využitelnosti dohody o vině a trestu diskutována otázka, zda by uzavření dohody nemělo být umožněno u všech trestných činů po vzoru právní úpravy slovenské¹⁷⁶, která žádnou negativní podmínku co do rozsahu trestných činů neobsahuje.

K této možnosti je však třeba zaujmout negativní postoj, neboť institut dohody o vině a trestu byl v případě Slovenské republiky přijímán koncepčně prostředním sepsání celého nového trestního kodexu. Dále je třeba mít na paměti fakt, že podkladem pro rozhodnutí slovenských soudů je, na rozdíl o české strohé formule v podobě prohlášení o spáchání stíhaného skutku, jak doznání, tak uznání viny. Domnívám se, že současná limitace využitelnosti dohody o vině a trestu co do typové závažnosti trestných činů je v případě České republiky zcela na místě. Ostatně s širší možností uzavření dohody o vině a trestu u většiny trestných činů obsažených ve zvláštní části trestního zákoníku včetně zvlášť závažných zločinů počítal původně i vládní návrh z roku 2011¹⁷⁷. K adaptaci současného znění došlo až v rámci pozměňovacích návrhů, přičemž taková modifikace byla odůvodňována tím, že je „vhodné nejdříve nový institut dohody o vině a trestu otestovat a až poté, pokud výsledky fungování nového institutu budou vyhodnoceny kladně, přistoupit k jeho rozšíření na všechny trestné činy.“¹⁷⁸

Obecně řečeno, uzavření dohody o vině trestu je vyloučeno u těch trestných činů, u nichž převažuje veřejný zájem na stanovení trestní odpovědnosti obviněného ve standardním řízení před soudem kulminujícím hlavním líčením. Základní premisou současného českého trestního procesu je, že hlavní líčení je nejdůležitějším stadiem trestního procesu a těžiště trestního řízení včetně dokazování tak má ležet v řízení před soudem, na této skutečnosti nic nemění ani postupné oslabování této původní koncepce

¹⁷⁵ Brňáková, S., Korbel, F.: Dohoda o vině a trestu. Trestněprávní revue. 2008, č. 9, s. 271 – 274.

¹⁷⁶ Svrček, L.: Dohoda o vině a trestu po roce v českém trestním procesu aneb je tento institut v praxi (ne)využíván. Státní zastupitelství, 2014, č. 6, s. 38 – 44.

¹⁷⁷ Návrh novely trestního řádu, Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, sněmovní tisk 510, VI. volební období – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na – <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

¹⁷⁸ Srov. Stejnopisecký zápis z 36. schůze Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR ze dne 13. 3. 2012 – [cit. 30. 1. 2016] – dostupný na: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/036schuz/36-1.html#25>

známé trestnímu řádu z roku 1961. Vyloučení přípustnosti dohodovacích institutů v případě zvlášť závažných zločinů zaručuje, že alespoň u nejzávažnějších trestných činů nebude tento princip prolomen.¹⁷⁹ Domnívám se, že pokud připustíme, že dokazování je v rámci řízení o dohodě o vině a trestu redukováno, s čímž zákonodárce sám počítá, je potřeba trvat na požadavcích, které jsou odrazem tohoto principu, tedy, že u nejzávažnějších trestných činů nemůže dohoda o vině a trestu nahradit zjištění skutkového stavu v hlavním líčení. U nejzávažnější kriminality je třeba trvat na bezvýjimečném dodržování základních zásad trestního řízení, tj. zejména zásady materiální pravdy. Nepřípustnost vyřízení trestních věcí prostřednictvím dohody o vině a trestu v případě závažné kriminality odráží mezinárodní konsensus vyjádřený v rezoluci XV. Mezinárodního kongresu trestního práva, která požaduje, aby „zkrácená řízení a řízení na výběr obviněného byla vyloučena u závažných trestných činů.“¹⁸⁰ Obdobné tendence, tedy omezování použitelnost dohodovacího řízení na méně závažnou trestnou činnost, lze na úrovni států kontinentální Evropy spatřovat běžně.¹⁸¹ Základním jednotícím znakem takových trendů je určitá *resistance před prvky vyjednané spravedlnosti*.¹⁸²

V některých evropských státech se koncepce přípustnosti dohodovacího řízení ve srovnání s českou právní úpravou vyznačuje ještě rozsáhlejší limitací. Italský trestní řád zná omezení co do výše sjednané sankce, kdy dohodnutý trest nesmí přesahovat 5 let odnětí svobody.¹⁸³ Ačkoliv španělský právní řád dohodu o vině a trestu formálně nezná, prvky dohodovacího řízení můžeme spatřovat v tzv. zrychlených řízeních.¹⁸⁴ Na to může totiž navazovat zjednodušené soudní řízení založené na dohodě stran, kterou lze uzavřít jen s pachateli u trestných činů ohroženými trestem odnětí svobody nepřesahujícím 3 roky.¹⁸⁵

Limitaci trestných činů nejbližší současnému pojetí v České republice zná právní

¹⁷⁹ Novotný, O.: Je naše trestní právo procesní v krizi? Trestní právo. 2006, č. 7 – 8, s. 28 – 31.

¹⁸⁰ Revue international de droit pénal No. 1–2/1995, s. 65 – 66.

¹⁸¹ D'Ascoli, S.: Sentencing in International Criminal Law: The UN ad hoc Tribunals and Future Perspectives for the ICC (Studies in International and Comparative Criminal Law), 1. ed., Oxford: Hart Publishing, 2011, s. 95.

¹⁸² Damaška, M.: Negotiated justice in International Criminal Courts, 2 Journal of International Criminal Justice 2002, s. 1918 – 1939 et 1925 – 1926.

¹⁸³ viz čl. 444.1 C.P.P.

¹⁸⁴ viz čl. 795 L.E.C.

¹⁸⁵ Zeman, P. a kol.: Zkrácené formy trestního řízení – možnosti a limity. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2013, s. 20 – 37.

úprava francouzská, která limituje přípustnost obdobného institutu tzv. zkráceného trestního řízení s předběžným uznáním viny („*la comparution sur reconnaissance préalable de culpabilité*“) na méně závažné trestné činy („*délits*“) ¹⁸⁶, tj. zjednodušeně trestné činy, za které hrozí trest odnětí svobody nepřevyšující deset let, s výjimkou těch, u nichž je aplikace zkráceného trestního řízení s předběžným uznáním viny absolutně vyloučena.

Méně často se setkáme s názory propagujícími ještě přísnější limitaci použitelnosti dohody o vině a trestu, tj. pouze případy méně závažné trestné činnosti. S konstrukcí omezenou co do závažnosti trestných činů pouze na trestné činy s horní hranicí nepřevyšující pět let počítal vládní návrh z roku 2008 a v přijaté novele trestního řádu z roku 2011 se již toto omezení neobjevilo. Jsem toho názoru, že ani tato cesta prostřednictvím značně široké limitace není správná. Trestní řád totiž obsahuje řadu prostředků, které umožňují bagatelní kriminalitu postihnout efektivněji (například vyřízení věci formou trestního příkazu, možnost státního zástupce podmíněně zastavit trestního stíhání či podmíněně odložit návrhu na potrestání v případě zkráceného přípravného řízení). Proto je také v současné době podle zkušeností státních zástupců dohoda o vině a trestu využívána zejména v těch případech, kdy státní zástupce neshledá jiný odklon jako dostačující prostředek vyřízení věci, tedy zejména v případech trestných činů, jejichž horní hranice převyšuje pět let. ¹⁸⁷

Mám za to, že ani jedno z výše nastíněných řešení (limitace přípustnosti dohody na přečiny nebo rozšíření její použitelnosti na všechny trestné činy ve zvláštní části tr. zákoníku) není vhodným prostředkem řešení samo osobě. Domnívám se totiž, že není možné stranou ponechat ani etický rozměr toto problému, neboť platí, že právo je odrazem morálky, a v případě některých jednání pachatelů trestných činů by „neveřejná domluva“ o vině a trestu mohla být na hraně hodnotových zásad uznávaných společností.

Domnívám se, že rozpor se společensky přijímanými morálními zásadami nastává předně v případě některých trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, u kterých je v současné době uzavření dohody o vině a trestu přípustné, a to zejména pokud

¹⁸⁶ viz. Article 111–1 Code pénal. Pozn. znění francouzského trestního řádu do roku 2012 připouštělo aplikaci institutu i v případě přečinů, za které bylo možné uložit peněžitý trest a trest odnětí svobody s horní hranicí nepřevyšující pět – Srov. Article 495–7 Code de procédure pénale.

¹⁸⁷ Jde o převažující názor ze strany státních zástupců, srov. např. Kučera, P., Ptáček, M. Několik úvah nad institutem dohody o vině a trestu v českém pojetí, Trestní právo č. 7 – 8/2009, str. 3 – 6

jde o trestný čin sexuálního nátlaku (§ 186 tr. zákoníku) a trestný čin pohlavního zneužití (§ 187 tr. zákoníku), případně trestný čin znásilnění (§ 185 tr. zákoníku), který se však v základní skutkové podstatě vyskytuje ojediněle. Domnívám se, že tyto trestné činy by rozhodně neměly být předmětem vyjednávání mezi obviněným a státem, který je zastoupen státním zástupcem, postih pachatele by neměl být odrazem konsenzu těchto subjektů. Pokud by měl být vyžadován něčí souhlas, tak je to rozhodně osoba poškozeného, resp. oběti – právě ta je takovým jednáním pachatele mnohdy psychicky poznamenána po zbytek svého života.

Mám však za to, že dohoda o vině a trestu by měla být zapovězena také v případě některých dalších trestných činů, zejména jde o skutkové podstaty některých trestných činů proti životu a zdraví, pokud dojde ke smrtelnému následku. Problém však souvisí se stávajícím, podle mého názoru nevhodným, plošným konceptem vymezení trestných činů, u nichž je sjednání dohody o vině a trestu povoleno. Podle stávající úpravy je možné dohodu o vině a trestu uzavřít u všech nedbalostních trestných činů a také u všech úmyslných trestných činů s horní hranicí trestní sazby do deseti let. Možnost dohodnout se o vině a trestu je vyloučena v případě zvlášť závažné trestné činnosti, kam spadá například trestný čin vraždy (§ 140 tr. zákoníku), zabití (§ 141 tr. zákoníku) či loupeže (§ 173 tr. zákoníku). Zákaz uzavřít dohodu o vině a trestu v případě těchto trestných činů odráží jejich společenskou závažnost a následné sociální odsouzení pachatelů těchto deliktů. Podle mého názoru však neexistuje důvod, proč je možnost uzavřít dohodu o vině a trestu zákonem připuštěna v případě závažných nedbalostních trestných činů jako je ku příkladu usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1, odst. 4 tr. zákoníku nebo v případě trestného činu obecné ohrožení z nedbalosti podle § 273 odst. 1, odst. 2 písm. b), odst. 4 tr. zákoníku. Za tyto trestné činy, resp. přečiny, lze v případě smrtelného následku uložit trest odnětí svobody až na *deset let*. Horní hranice trestní sazby je tedy obdobná jako v případě „zakázaného“ trestného činu loupeže v základní skutkové podstatě, kde však nemusí dojít ke společensky škodlivému následku v podobě újmy na zdraví, natož smrtelnému následku, dojít (srov. § 173 tr. zákoníku). Tento problém má však hlubší kořeny a souvisí s legislativní úpravou bipartice trestných činů, která s sebou nese související důsledky i v mnoha jiných ohledech. Proto se domnívám, že neexistuje žádný relevantní logický podklad, proč by se měl zákonodárce držet stávající plošné koncepce přípustnosti institutu dohody o vině a trestu. Mám za to, že vhodnější právní úpravu by

představovala varianta negativního jmenovitého výčtu trestných činů, u kterých je možnost sjednání dohody o vině a trestu zapovězena.

Na závěr shrnuji, že současná právní úprava přípustnosti uzavření dohody o vině a trestu u stávajícím způsobem vymezeného okruhu trestných činů je nevyhovující. Podle mého názoru není možné současný legislativní nedostatek řešit mnohokrát odborníky zmiňovaným radikálním způsobem, tj. rozšířením aplikačních možností dohody o vině a trestu na neomezený okruh trestné činnosti. Už vůbec není vhodné přistupovat k tvrdší limitaci jejího použití, tj. formou omezení přípustnosti dohody o vině a trestu na přečiny. Tím, že opět zvolíme plošnou limitaci přípustnosti dohody, problém nevyřešíme. Mám za to, že současná zákonná limitace je obecně co do typové závažnosti dostačující. Nicméně se domnívám, že by neměla zůstat ve stávající podobě a *de lege ferenda* by měla být možnost uzavřít dohodu o vině a trestu vyloučena i v případě některých trestných činů, u kterých je její uzavření podle současné právní úpravy přípustné, a to zejména v případech některých trestných činů proti životu a zdraví a dále u trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, přičemž vhodným inspirativním vzorem mohou být zahraniční právní úpravy. Východiskem pro české právní prostředí může být již vyzdvihovaná právní úprava francouzská, která obsahuje zákaz aplikace obdobného procesního institutu v případech, kdy byl spáchán trestný čin usmrcení z nedbalosti, trestný čin ublížení na zdraví, dále nově od roku 2012 též v případech jak úmyslných, tak nedbalostních trestných činů narušující lidskou integritu a trestných činů v oblasti sexuální agrese.¹⁸⁸

6.7. Nutná obhajoba v řízení o dohodě o vině a trestu

Jak již bylo uvedeno, dohoda o vině a trestu koliduje hned s několika základními zásadami trestního řízení, což vede k určitému znevýhodnění postavení obviněného v trestním řízení. Přitom obsah sjednané dohody v přípravném řízení je klíčový z hlediska konečného rozhodnutí soudu ve věci. Jednou z garancí oslabených práv obviněného při sjednávání dohody o vině a trestu, za účelem zabezpečení dobrovolnosti jeho spolupráce s trestní justicí,¹⁸⁹ je povinnost obligatorního zastoupení obviněného obhájcem

¹⁸⁸ Srov. Article 495–7 C.p.p.; dále srov. též Brňáková, S., Korbel, F.: Dohoda o vině a trestu. *Trestněprávní revue*, 2008, č. 9, s. 271 – 274.

¹⁸⁹ Srov. Rezoluci XV. Mezinárodního kongresu trestního práva. In *Revue internationale de droit pénal*, 1–2/1995, s. 39.

v přípravném řízení (§ 36 odst. 1 písm. d) tr. řádu). Právo obviněného mít obhájce a radit se s ním o způsobu obhajoby je atributem základního práva na obhajobu – tzv. formální obhajoba. Tato složka je nesmírně důležitá, neboť právě obhájce je osobou znalou práva schopnou správně zvolit způsob obhajoby, proto obhajobu, které se účastní obhájce lze, na rozdíl od tzv. materiální obhajoby, v rámci níž se obviněný hájí sám, považovat za obhajobu *kvalifikovanou*.¹⁹⁰

Abychom se mohli dále zabývat otázkou, zda je institut nutné obhajoby při řízení o dohodě o vině a trestu správným legislativním rozhodnutím, musíme proniknout do samotného esenciálního základu práva na obhajobu.

Podstata práva na obhajobu, jakožto jednoho z nejdůležitějších práv obviněného naplňujícího postulát demokratického právního státu (čl. 1 Ústavy), je široce zakotvena jak na ústavní, tak mezinárodní úrovni. Ústavním základem práva na obhajobu je čl. 40 odst. 3 Listiny, podle kterého má obviněný právo, aby mu byl poskytnut čas a možnost k přípravě obhajoby a aby se mohl hájit sám nebo prostřednictvím obhájce. Obdobu ústavní úpravy nalezneme v mnoha základních mezinárodních dokumentech – například v čl. 48 odst. 2 Listiny základních práv Evropské unie, v čl. 14 odst. 3 písm. d) Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a zejména v čl. 6 odst. 3 písm. b) a c) Úmluvy.¹⁹¹ Právo na obhajobu je součástí práva na spravedlivý proces, jehož jednotlivé atributy jsou vyjádřeny zejména v čl. 6 Úmluvy. Na tomto místě je nutné podotknout, že práva uvedená v čl. 6 Úmluvy jsou právy obhajoby jako celku, ne pouze obviněného.¹⁹² K pohledu ESLP na přítomnost obhájce v trestním řízení jakožto naplnění postulátů zaručených Úmluvou srov. kapitolu 2.

¹⁹⁰ Jelínek, J., Uhlířová, M.: *Obhájce v trestním řízení*. 1. vyd., Praha: Leges, 2011, s. 106. Navíc, rozsah oprávnění obhájce není vždy identický s rozsahem oprávnění obviněného a v určitých případech přiznává zákon práva na obhajobu pouze obhájci – tak například pouze obhájce je oprávněn být přítomen již od zahájení trestního stíhání při vyšetřovacích úkonech, jejichž výsledek může být použit jako důkaz v řízení před soudem (§ 165 odst. 2 tr. řádu), obviněnému toto právo však nenáleží.

¹⁹¹ Z povahy institutu dohody o vině a trestu plyne, že právo na obhajobu není obviněnému zachováno v takovém rozsahu, v jakému je garantováno v pojetí práva na spravedlivý proces (čl. 6 Úmluvy, čl. 36 odst. 1 a čl. 8 odst. 2 Listiny). Za pozornost stojí čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy, který obviněnému garantuje jedno specifické oprávnění, které je součástí práva na obhajobu – právo vyslyšet nebo dát vyslyšet svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výslech svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek, jako svědků proti sobě. Toto právo, které se sice uplatňuje primárně v hlavním líčení, ale jehož využitelnost není vyloučena v přípravném řízení, trestní řád obviněnému výslovně nepřiznává, nicméně i tak je s ohledem na aplikační přednost Úmluvy součástí práva obviněného na obhajobu (čl. 10 Ústavy).

¹⁹² Repík, B., *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Praha: Orac, 2002, s. 160.

Promítnutím práva na obhajobu do trestního řádu je ustanovení § 2 odst. 13 tr. řádu, které zaručuje tomu, proti němuž se trestní řízení vede¹⁹³, právo být v každém období řízení vhodným způsobem a srozumitelně poučen o právech umožňujících mu plné uplatnění obhajoby a o tom, že si za tím účelem může zvolit obhájce. Z toho vyplývá povinnost všech orgánů činných v trestním řízení umožnit mu uplatnění jeho práv.

V případech, kdy postavení obviněného je určitým způsobem znevýhodňováno a obviněný není z objektivně zjištěných okolností schopen se náležitě hájit je vyžadována obligatorní přítomnost obhájce. Nutná obhajoba je v českém trestním procesu uplatňována poměrně široce¹⁹⁴ její právní zakotvení nalezneme v ustanovení § 36 tr. řádu obsahující rozsáhlý výčet situací, kdy obviněným musí být povinně zastoupen obhájcem, včetně případu, kdy je s obviněným sjednávána dohoda o vině a trestu.

Domnívám se, že přítomnost obhájce při sjednávání dohody o vině a trestu je zcela na místě,¹⁹⁵ neboť se jedná o jednu z elementárních záruk, že práva obviněného nebudou v dohodovacím řízení zneužita. Nutná účast obhájce v případě zkrácených řízení je podporována i rezolucí XV. Mezinárodního kongresu trestního práva, která pojednává též o zkrácených řízeních a udává, že: „*podmínky těchto řízení musí být stanoveny zákonem a musí být upraveny prostředky, které zaručí, že spolupráce obviněného s trestní justicí je dobrovolná, takovým prostředkem je např. pomoc obhájce.*“¹⁹⁶

Úlohou obhájce v řízení o dohodě o vině a trestu je tak zejména garance toho, aby orgány činné v trestním řízení nevyvíjely nepřipustný tlak na obviněného a nevynucovaly žádným způsobem doznání obviněného. Velmi důležitá role obhájce spočívá v kvalifikovaném posouzení, zda návrh státního zástupce o výši trestu je, s ohledem na povahu spáchaného skutku, odpovídající či nikoli. Obhájce může na základě svých praktických zkušeností spekulovat, jak soud bude nazírat na dosud shromážděné důkazy a odhadnout tak, jak by mohlo trestní řízení, v případě, že by obviněný trval na projednání věci soudem v hlavním líčení, dopadnout, a jaký trest by byl obviněnému pravděpodobně uložen. Na základě takového zhodnocení situace může obhájce obviněnému informovaně

¹⁹³ Podle výkladového ustanovení § 12 odst. 7 tr. řádu se touto osobou nerozumí pouze obviněný, ale podle povahy věci též obžalovaný a odsouzený. Tato práva však náleží též podezřelému, proti němuž je vedeno zkrácené přípravné řízení (§ 76 odst. 6 a § 179b odst. 2 věta první tr. řádu).

¹⁹⁴ Jelínek, J., Uhlířová, M.: Obhájce v trestním řízení. 1. vyd., Praha: Leges, 2011, s. 106.

¹⁹⁵ Srov. též Jelínek, J.: Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. Bulletin advokacie. 2012, č. 10, s. 19 – 25; Kučera, P., Ptáček, M.: Několik úvah nad institutem dohody o vině a trestu v českém pojetí. Trestní právo, 2009, č. 7 – 8, s. 3 – 6.

¹⁹⁶ Revue international de droit pénal No. 1–2/1995, s. 65 – 66.

doporučit, zda bude pro obviněného výhodné podat návrh na zahájení jednání dohodě o vině a trestu nebo zda takový návrh vhodné podávat nebude. Pokud jde však o vlastní činnost obhájce, nebude se obsahově shodovat s činností, na níž je obhájce při vykonávání obhajoby zvyklý, tedy zejména vyjadřovat se k důkazům a další důkazy navrhopvat, klást dotazy, vyslýchat svědky, apod. Jeho role je omezena v podstatě jen na formální účast při vlastním sjednávání dohody, právo provádět obhajobu mu však fakticky umožněno není.¹⁹⁷ O to závažnější je, jak bude diskutováno dále, že zákon neumožňuje obviněnému, aby se obhájce v určitých odůvodněných případech vzdal. Obhájce tak hraje roli zprostředkovatele mezi obviněným a státním zástupcem a garanta při zajištění práv obviněného.

Pokud jde o vlastní procesní postup při zajištění účasti obhájce, především má obviněný právo si obhájce zvolit. Právo na svobodnou volbu obhájce zmiňuje i zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii ve svém § 2a. Nemá-li obviněný obhájce, ačkoliv je dán důvod nutné obhajoby, určí mu soud lhůtu pro jeho zvolení.¹⁹⁸ Pakliže si obviněný obhájce v takto určené lhůtě nezvolí a neučiní-li tak ani oprávněné osoby uvedené v § 37 odst. 1 tr. řádu, bude mu obhájce neprodleně ustanoven soudem (§ 38 odst. 1 tr. řádu). Po dobu, kdy obviněný obhájce nemá, ačkoliv ho má mít, je možné provádět jen úkony, které nesnesou odkladu, a dohodu o vině a trestu není v této situaci možné uzavřít.¹⁹⁹ Absence obhájce by v těchto případech naplnila důvod neschválení dohody o vině a trestu soudem (§ 314r odst. 2 tr. řádu).

Za současného legislativního stavu není zcela jasné, od jakého okamžiku je nutná přítomnost obhájce v přípravném řízení dle dikce ustanovení § 36 odst. 1 písm. d) tr. řádu vyžadována. Podá-li návrh na sjednání dohody o vině a trestu obviněný, není výslovně stanoveno, zda obhájce musí mít již v okamžiku podání takového návrhu, anebo zda je přítomnost obhájce nutná až okamžiku, kdy začne vlastní jednání o dohodě o vině a trestu.

¹⁹⁷ Někteří autoři v této souvislosti dokonce zpochybňují, že je možné takovou úlohu obhájce ještě považovat za poskytování právních služeb ve smyslu zákona o advokacii – Řeháček, J.: K otázce povinné účasti obhájce při sjednávání dohody o vině a trestu. Státní zastupitelství, 2012, roč. 10, č. 6, s. 40–43.

¹⁹⁸ Je pravidlem, že obviněný musí mít obhájce od okamžiku, kdy důvod nutné obhajoby vznikl – srov. č. 1/1979 – I Sb. rozh. tr.

¹⁹⁹ Viz. § 165 odst. 2 tr. řádu věta první *per analogiam*. Nejednalo-li by se o úkon neodkladné povahy, šlo by o závažnou vadu trestního řízení a důkaz taktovým výsledkem získaný by byl absolutně neúčinným důkazem a nebylo by jej možno v trestním řízení vůbec použít. Okolnost, že obviněný neměl v trestním řízení obhájce je též důvodem dovolání § 265b odst. 1 písm. e) tr. řádu. – podrobněji viz. Jelínek, J., Uhlířová, M.: Obhájce v trestním řízení. 1. vyd., Praha: Leges, 2011, s. 108.

Zákon se k otázce, zda je nutné podat návrh na zahájení jednání o dohodě prostřednictvím obhájce, nijak nevyjadřuje. Musíme tedy kromě dikce ustanovení § 36 odst. 1 písm. d) tr. řádu vycházet rovněž ze smyslu a účelu zákona. Jak již bylo uvedeno, smyslem zakotvení povinné účasti obhájce je, aby účinně hájil práva obviněného a poskytoval mu právní pomoc. Cílem nepochybně není zatížit obviněného náklady na obhajobu již při neformálním pokusu přimět státního zástupce k přistoupení na vyjednávání, jehož zahájení je zcela na úvaze státního zástupce (srov. kapitolu 6.4). Domnívám se, že taková podmínka by rozhodně k finanční efektivitě institutu dohody o vině a trestu nepřispěla.²⁰⁰ Proto mám za to, že důvod nutné obhajoby uvedený v ustanovení § 36 odst. 1 písm. d) tr. řádu se na podání návrhu obviněným nevztahuje. Nicméně, nebezpečím takového pojetí je, pakliže obviněný z důvodu neznalosti procesních předpisů neuváženě navrhne sjednání dohody o vině a trestu, že toto jeho nekvalifikované rozhodnutí (jelikož obhájce přítomen není), může být v dalším řízení interpretováno v jeho neprospěch. Taktika obhajoby se poté bude měnit jen těžko.

Pokud jde o okamžik, do kterého důvod nutné obhajoby trvá, resp. kdy povinnost obviněného být zastoupen obhájcem zaniká, ani tento zákon blíže nespecifikuje. Určitým vodítkem je ustanovení § 175a odst. 3, které udává, že dohodu o vině a trestu *sjednává* státní zástupce s obviněným za přítomnosti obhájce. Za použití jazykového výkladu je tak možné dospět k názoru, že přítomnost obhájce je vyžadována po celou dobu jednání o dohodě, a to až do doby, kdy taková dohoda bude perfektní („*sjednána*“), tedy do okamžiku jejího podpisu příslušnými stranami. Důvod nutné obhajoby tedy končí okamžikem podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu soudu a v dalším řízení již obhájce není třeba.

K otázce povinné přítomnosti obhájce v řízení před soudem zákon mlčí. Podle mého názoru současná právní úprava obligatorní přítomnost obhájce v řízení o schválení dohody o vině a trestu nevyžaduje, a to zejména s ohledem na ustanovení § 36 odst. 1 písm. d) tr. řádu a ustanovení § 36 odst. 4 tr. řádu. Například Šámal²⁰¹ však má za to, že důvod nutné obhajoby je dán i v soudním stadiu řízení o schválení dohody o vině a trestu a odkazuje na praxi, která uznává povinnou účast obhájce v řadě případů veřejných zasedání, v nichž je dán důvod nutné obhajoby v přípravném řízení. Mám však za to, že

²⁰⁰ Srov. Ščerba, F. a kol.: Dohoda o vině a trestu a další poznatky racionalizace trestní justice. Praha: Leges, 2012 s. 34

²⁰¹ Šámal, P. a kol.: Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd., Praha: C. H. Beck, 2013.

v případě řízení o schválení dohody o vině a trestu před soudem není možné takový závěr učinit, neboť ustanovení § 36 odst. 1 písm. d) tr. řádu mluví pouze o *sjednávání* dohody o vině a trestu. V řízení před soudem již však žádné sjednávání neprobíhá, nýbrž soud dohodu o vině schvaluje, případně činí jiná rozhodnutí. Proto, pokud měl být dán důvod nutné obhajoby i v případě řízení o schválení dohody před soudem, musel by podle mého názoru být jako důvod nutné obhajoby uveden „*řízení o schválení dohody o vině a trestu*“. Ostatně, pokud se podíváme na znění vládního návrhu z roku 2008,²⁰² účast obhájce byla navrhována i v řízení před soudem, a to prostřednictvím výslovné úpravy v § 36 odst. 4 tr. řádu. Důvodem bylo právě zachování práv obviněného *i při řízení o schválení dohody o vině a trestu*. V důvodové zprávě k nyní platné právní úpravě se uvádí téměř totožná věta, avšak s tím rozdílem, že se jedná o zachování práv obviněného *při sjednávání dohody*, tedy nikoliv i při řízení před soudem, jak tomu bylo v původním návrhu.²⁰³

Na druhou stranu musím uvést, že přítomnost obhájce v řízení před soudem je *de lege ferenda* žádoucí (srov. kapitolu 6.17.2). Není mi zcela jasné, proč se zákonodárce od povinné účasti obhájce v řízení před soudem v případě přijaté platné právní úpravy odklonil.

V neposlední řadě je nezbytné vypořádat se tím, zda ustanovení § 36 odst. 1 písm. d) tr. řádu s ohledem na finanční zátěž pro obviněné, se kterými je dohoda o vině a trestu uzavírána, neporušuje zásadu rovnosti obviněných. Vliv řízení o dohodě o vině a trestu se na rovné postavení občanů před zákonem je obsahem mnoha kritických poznámek, které se k institutu vztahují.²⁰⁴ Vzhledem k tomu, že nutná obhajoba s sebou nese další nemalé náklady, které obviněný v případě, že nemá nárok na obhajobu bezplatnou, musí hradit ze svých prostředků, vzniká určitá nerovnost mezi těmi obviněnými, kteří přistoupili na vyřízení věci prostřednictvím dohody o vině a trestu a těmi, kteří „trvalí“ na klasickém projednání jejich případu soudem v hlavním líčení. Ostatně lze předpokládat, že jak ze strany obviněných, tak ze strany státních zástupců bude zájem o uzavření dohody o vině a trestu neznatelnější v případech, kdy obviněný již obhájce má,

²⁰² Srov. bod 7 návrhu novely trestního řádu, Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, sněmovní tisk 574, V. volební období – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na – <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=574&CT1=0>.

²⁰³ Srov. odůvodnění k § 314q důvodové zprávy k zákonu č. 193/2012 Sb. – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

²⁰⁴ Srov. Musil, J.: Dohoda o vině a trestu. In Rekodifikace trestního práva procesního (aktuální problémy). Sborník č. 41. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008, s. 86.; Jelínek, J.: Dohoda o vině a trestu – novinka v českém právu. Právní rádce. 2012, č. 8, s. 91.

tj. buď si ho zvolil, anebo byl dán jiný důvod nutné obhajoby a obhájce mu byl ustanoven (zejména podle § 36 odst. 1 písm. a) a § 36 odst. 3 tr. řádu). Určitým řešením této potenciální nerovnosti (a i celkové využitelnosti institutu) by bylo umožnění obviněnému vzdání se v odůvodněných případech obligatorně ustanoveného obhájce, což však zákon v současné době neumožňuje.

K otázce vzdání se obhájce zaujal zákonodárce poněkud razantní přístup, když stanovil povinnost obviněného být zastoupen obhájcem jako postup obligatorní, ze kterého nejsou žádné výjimky. Trestní řád totiž neumožňuje, aby se obviněný obhájce při sjednávání dohody o vině a trestu vzdal. Tento postup zákonodárce je velmi zarážející přednostně vzhledem k tomu, že v jiných obdobných případech se obviněný vzdát obhájce může, tj. řízení o trestných činech, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje pět let (§ 36 odst. 3 tr. řádu), a ve zjednodušeném řízení proti zadrženému (§ 36 odst. 4 písm. a) tr. řádu), kdy podle ustanovení § 36b odst. 1 tr. řádu je umožněno konat trestní řízení proti obviněnému, který obhájce nemá, i o velmi závažných trestných činech. Proto se domnívám, že nemožnost vzdání se obhájce je v uvedených případech zcela nekoncepční a *de lege ferenda* je žádoucí, aby možnost vzdání se obhájce byla výslovně zakotvena v ustanovení § 36b tr. řádu i pro případ sjednávání dohody o vině a trestu v přípravném řízení před státním zástupcem.

Kritické poznámky autorů, kteří s nutnou participací obhájce v řízení o dohodě o vině a trestu nesouhlasí, směřují k popření hospodárnosti takového institutu. Uvádějí, že tím, že je dán důvod nutné obhajoby se zvyšují náklady na trestní řízení a řízení může být obstrukcemi ze strany obhájců protahováno. Někteří kritici také upozorňují na skutečnost, že pokud by v případě sjednávání dohody o vině a trestu nebyl dán jiný důvod nutné obhajoby, bude muset hradit náklady spojené s ustanovením obhájce státní zastupitelství ze svého rozpočtu.²⁰⁵ Nicméně pokud jde o hospodárnost nutné obhajoby, důvodová zpráva si od zavedení institutu slibuje, že takto vzniklé náklady spojené s nutnou obhajobou budou vyváženy „*očekávaným efektem snížení počtu odvolání proti rozsudku prvoinstančního soudu, neboť schválí-li soud dohodu o vině a trestu, není odvolání proti rozsudku přípustné.*“²⁰⁶ Tento argument zákonodárce ostatně potvrdila i aplikační praxe, kdy počet odvolání proti rozsudkům, kterým byla schválena dohoda o vině a trestu, lze

²⁰⁵ Basík, M.: Několik poznámek k dohodě o vině a trestu. Státní zastupitelství. 2012, č. 4, str. 55 – 57.

²⁰⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

počítat na prstech jedné ruky. V letech 2012 – 2014 nebylo podán řádný opravný prostředek ani jednou, situace pak se změnila v roce 2015, kdy statistické údaje čítají dvě takto podaná odvolání.²⁰⁷ S kritikou nutné přítomnosti obhájce se samozřejmě dá v určitém ohledu souhlasit, zejména pak v případě zkráceného přípravného řízení je argumentace obsažená v důvodové zprávě zcela nedostačující (viz kapitola 6.15). Nicméně se domnívám, že ohrožení práv obviněného v případě nepřítomnosti obhájce je výrazně větším problémem, než zmiňovaná hrozba pro hospodárnost trestního řízení.

Nakonec je vhodné připomenout, že v současné době není činnost obhájců při sjednávání dohody o vině a trestu zohledněna v právním předpise upravujícím odměny za poskytované právní služby (vyhláška č. 177/1996 Sb., advokátní tarif) a není jasné, jak má být účast obhájce na jednání o dohodě o vině a trestu v praxi účtována. Současný právní stav nenabízí jiné řešení, než účast obhájce na jednání o dohodě o vině a trestu podřadit pod § 11 odst. 1 písm. e) advokátního tarifu – účast na vyšetřovacích úkonech v přípravném řízení, každé dvě započaté hodiny.²⁰⁸ Bude-li se dohoda o vině sjednána v případě trestného činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje jeden rok, náleží obhájci 1000 Kč za jeden úkon právní služby, v případě závažnějších trestných činů, jejichž horní hranice nepřevyšuje 10 let, pak půjde o částku 1500 Kč za úkon. Otázkou je, zda takovéto ohodnocení je odpovídající časové náročnosti přípravy obhájce a jeho účasti na jednání, zvláště pak, pokud bychom odměnu obhájce srovnali se sousedním Slovenskou republikou, která na přijetí dohody o vině a trestu reagovala i v oblasti odměn obhájců²⁰⁹ a v případě, že byla dohoda o vině a trestu soudem schválena před podáním obžaloby, je částka za jeden úkon právní služby čtyřnásobná, původně dokonce šestnásobná.²¹⁰ Je nepochybné, že vyšší odměna obhájců by mohla k jejich ochotě, pod vidinou finančního zisku, radit svým klientům, aby se se státním zástupcem o vině a trestu dohodli, přispět. To by také vedlo ke zvýšení praktického

²⁰⁷ Ministerstvo spravedlnosti ČR; údaje poskytnuté na žádost autorky práce.

²⁰⁸ Jako další vyúčtovatelný úkon přichází v úvahu převzetí a příprava zastoupení nebo obhajoby na základě smlouvy o poskytnutí právních služeb (§ 11 odst. 1 písm. a) advokátního tarifu), případně je možné, aby obhájci byla přiznána odměna za další poradu s klientem přesahující 1 hodinu (§ 11 odst. 1 písm. c) advokátního tarifu), či za seznámení s výsledky vyšetřování, a to za každé 2 započaté hodiny (§ 11 odst. 1 písm. f) advokátní tarifu).

²⁰⁹ Vyhláška č. 665/2004 Z.z., o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb ve znění novely č. 232/2010 Z. z.

²¹⁰ Srov. předpis č. 649/2005 Z. z., kterým byla novelizována vyhláška č. 665/2004 Z.z., o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb ve znění novely

využití dohody o vině a trestu. Otázkou zůstává, jak moc je taková motivace v českém trestním procesu žádoucí.

6.8. Průběh sjednávání dohody o vině a trestu a její obsahové náležitosti

Samotná dohoda o vině a trestu může být sjednána již při prvním jednání, je však počítáno i s variantou, že jejímu uzavření bude předcházet jednání několik. Zákon nic o přítomnosti osob výslovně nestanoví (na rozdíl od veřejného zasedání k rozhodnutí o návrhu na schválení dohody o vině a trestu). Je nutné vycházet z ustanovení § 175a odst. 3 tr. řádu, který uvádí, že dohodu o vině a trestu sjednává státní zástupce s obviněným za přítomnosti obhájce, přičemž jednání se může účastnit i poškozený (§ 175a odst. 7 tr. řádu). Původní návrh z roku 2008²¹¹ počítal při sjednávání dohody o vině a trestu i se součinností probačního úředníka, který měl být státním zástupcem pověřen, aby vytvářel podmínky a působil směrem k jejímu uzavření. Ačkoliv byla tato nová povinnost probačního úředníka ze strany některých autorů hodnocena kladně²¹², v přijatém návrhu z roku 2011 se již neobjevila.

Pokud jde o průběh sjednávání, v praxi vyvstává jeden aplikační problém. Není totiž zcela jasné, jakou formou by mělo být písemně zachyceno vlastní jednání státního zástupce s obviněným o uzavření dohody o vině a trestu, tj. zda formou záznamu²¹³ anebo ve formě protokolu o výsledku obviněného²¹⁴. K druhé z variant se názorově přiklání jak Vrchní státní zastupitelství v Praze, tak Nejvyšší státní zastupitelství.²¹⁵ Praxe není v tomto směru zcela jednotná, lze však shrnout, že jednotlivá státní zastupitelství se spíše ztotožňují s druhým pojetím a ve více případech je vyhotovován protokol o výsledku podle § 55 odst. 1 tr. řádu.

Vlastní obsahové náležitosti dohody o vině a trestu upravuje § 175a odst. 6 tr. řádu, podle kterého dohoda o vině a trestu musí zahrnovat:

²¹¹ Návrh novely trestního řádu, Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, sněmovní tisk 574, V. volební období – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na – <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=574&CT1=0>.

²¹² Kučera, P., Ptáček, M.: Několik úvah nad institutem dohody o vině a trestu v českém pojetí. Trestní právo. 2009, č. 7 – 8, s. 3; Vantuch, P. Dohoda o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem. Trestní právo. 2009, č. 11, s. 5–13.

²¹³ Čl. 48a odst. 9 pokynu NSZ.

²¹⁴ Viz. § 55 odst. 1 tr. řádu.

²¹⁵ Zpráva o činnosti NSZ za rok 2012 – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na <http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/zprava-o-innosti>.

- *označení státního zástupce, obviněného a poškozeného, byl-li přítomen sjednávání dohody o vině a trestu a souhlasí-li s rozsahem a způsobem náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení,*
- *datum a místo jejího sepsání,*
- *popis skutku, pro který je obviněný stíhán, s uvedením místa, času a způsobu jeho spáchání, případně jiných okolností, za nichž k němu došlo, tak, aby nemohl být zaměněn s jiným skutkem,*
- *označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován, a to jeho zákonným pojmenováním, uvedením příslušného ustanovení zákona a všech zákonných znaků včetně těch, které odůvodňují určitou trestní sazbu,*
- *prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán a který je předmětem sjednané dohody o vině a trestu,*
- *v souladu s trestním zákoníkem dohodnutý druh, výměru a způsob výkonu trestu včetně délky zkušební doby a v případech stanovených trestním zákoníkem trestu náhradního, případně upuštění od potrestání, a rozsah přiměřených omezení a povinností v případě, že to trestní zákoník umožňuje a že byly dohodnuty; při dohodě o druhu a výměře trestu se přihlédne i k tomu, zda obviněný trestným činem získal nebo se snažil získat majetkový prospěch (§ 39 odst. 7 tr. zákoníku),*
- *rozsah a způsob náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, bylo-li dohodnuto,*
- *ochranné opatření, přichází-li v úvahu jeho uložení a bylo-li dohodnuto,*
- *podpis státního zástupce, obviněného a obhájce a podpis poškozeného, byl-li přítomen sjednávání dohody o vině a trestu a souhlasí-li s rozsahem a způsobem náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení.*

Z citovaného ustanovení vyplývá, že dohoda o vině a trestu musí mít písemnou formu a musí být podepsána státním zástupcem, obviněným a obhájcem. Pokud je sjednávání dohody přítomen i poškozený a souhlasí-li s rozsahem a způsobem náhrady škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, vyžaduje se také jeho podpis.²¹⁶

Jednou z obligatorních náležitostí sjednané dohody je místo jejího sepsání. Jenže

²¹⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

zákon žádné podrobnosti o místě jednání nestanoví a není tak zcela jasné, kde má ke sjednávání dohod o vině a trestu docházet. V jednoduchých případech vyjednávání, kterého se účastní pouze obviněný, jeho obhájce, státní zástupce a případně jeden nebo dva poškození dochází často k jednání v kanceláři státního zástupce příslušného státního zastupitelství. Otázkou je, jak je situace řešena v případě trestního řízení s větším počtem poškozených nebo v případě vazebně stíhaných obviněných. V této situaci sjednávání dohody o vině a trestu v kanceláři státního zástupce nepřipadá v úvahu, nabízí se proto zapůjčení prostorů justičních budov. Sídla státních zastupitelství však ne vždy korespondují s místem, kde se nachází budovy soudů, neboť v některých případech je státní zastupitelství od soudů místně odděleno.²¹⁷ Praxe ukazuje, že určitou výhodu v tomto směru mají státní zastupitelství, která disponují výslechovými místnostmi, například u Městské státního zastupitelství v Brně probíhá sjednávání dohod ve výslechové místnosti budovy státního zastupitelství či ve výslechové místnosti vazební věznice v Brně–Bohunicích.

Vzhledem k tomu, že prostory, ve kterých má docházet ke sjednávání dohod, nejsou zákonem stanovené, často pak ad hoc zvolené prostory nedisponují dostatečným technickým zabezpečením. Státní zástupci mohou mít v určitých případech zájem na tom, aby jejich vlastní vyjednávání s obviněným, jeho obhájcem a případně poškozeným bylo zachyceno na audiozáznam či videozáznam, neboť se tak mohou vyvarovat potenciálnímu nařčení z vyvíjení tlaku na obviněného, popřípadě ze žádání výhod ze strany obhajoby výměnou za jejich ochotu přistoupit na mírnější trestní postih obviněného. To ostatně potvrzují i pocity některých státních zástupců, když udávají, že se vzhledem k praktikám obhájců bojí přistupovat k jednání „mezi čtyřma očima“, neboť nemají záruku, že se takové interní jednání neobrátilo proti nim.²¹⁸

Pokud jde o vlastní materiální obsah dohody, předně musí být v dohodě o vině a trestu podrobně popsán skutek, pro který je obviněný stíhán ve smyslu ustanovení § 175a odst. 6 písm. c) tr. řádu, včetně uvedení místa, času, způsobu spáchání a dalších podstatných okolností, tak aby nemohl být zaměněn se skutkem jiným. Spáchal-li obviněný více skutků, je možné sjednat dohodu o vině a trestu jen o některém ze skutků, pro které je obviněný stíhán. Důvodem je, že postoj obviněného k jednotlivým skutkům

²¹⁷ Basík, M.: Několik poznámek k dohodě o vině a trestu. Státní zastupitelství. 2012, č. 4, s. 56.

²¹⁸ Informace získané na základě rozhovorů se státními zástupci.

a trestným činům může být rozdílný.²¹⁹ Po uzavření dohody o vině a trestu státní zástupce ty skutky, ohledně kterých obviněný neuzavřel dohodu o vině a trestu, vyloučí k samostatnému projednání a rozhodnutí a bude ohledně nich nadále konat dokazování. Zbývající část projednávané věci, ohledně níž došlo ke sjednání dohody, předloží státní zástupce návrhem na schválení dohody o vině a trestu soudu. Zákon výslovně neřeší situaci, pokud obviněný prohlásí, že spáchal skutek jen zčásti, popř. prohlásí, že spáchal skutek v celém rozsahu, ale dohoda o vině a trestu z různých důvodů uzavřena nebude. Tyto důvody mohou spočívat, kromě případů, kdy obviněný nebude mít zájem o uzavření dohody, protože se cítí nevinný a je přesvědčen, že jeho nevina bude v řádném soudním řízení prokázána, také v tom, že obviněný využije svého práva nevypovídat v přípravném řízení. Podle Jelínka dohodu o vině a trestu v takovém případě sjednat nelze a státní zástupce musí podat ohledně daného skutku obžalobu.²²⁰

Vzhledem k tomu, že podmínkou sjednání dohody o vině a trestu je ze strany obviněného pouze prohlášení o spáchání skutku, které však v sobě právní kvalifikaci neobsahuje, zákonodárce stanovil jako další povinnou obsahovou náležitost dohody právní kvalifikaci skutku, pro který je obviněný stíhán (§ 175a odst. 6 písm. f) tr. řádu). Jedná se o úpravu problematickou, neboť posouzení právní kvalifikace je otázkou právní a její posouzení tak přísluší státnímu zástupci, nikoliv obviněnému, osobě neznalé práva, který nedisponuje potřebnými právními znalostmi pro správnou aplikaci ustanovení trestního zákona.²²¹ Mám za to, že otázka právní kvalifikace nemůže být předmětem vyjednávání, resp. dohody subjektů, nýbrž jde o pravomoc svěřenou výlučně státnímu zástupci. Státní zástupce musí skutek právně posoudit dle všech ustanovení zákona, která na daný skutek dopadají, a to včetně všech okolností zvláště přitěžujících. Nedisponuje oprávněním právní kvalifikaci měnit dle dohody s obviněným, jak je tomu například ve Spojených státech amerických, kde je umožněno uzavírat dohody o právní kvalifikaci tzv. „charge bargaining“, které připouští vyjednávání i o rozsahu obvinění a obžaloba může být podána jen za trestný čin menší závažnosti.²²² Obecně lze říci, že v českém

²¹⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

²²⁰ Jelínek, J.: Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. Bulletin advokacie. 2012, č. 10, s. 19 – 25.

²²¹ Shodně např. Vantuch, P. Dohoda o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem. Trestní právo. 2009, č. 11, s. 6.

²²² Blíže k typům dohod ve Spojených státech amerických viz. kapitola 1.2.; obdobně je tomu i v Německu – k tomu srov. Musil, J.: Dohody o vině a trestu (Absprachen) v Německu. Právník 2008, č. 3, 219 – 220.

kontextu by zásadně státní zástupce neměl být nadán oprávněním měnit právní posouzení stíhaného skutku v závislosti na tom, zda obviněný se dohodou o vině a trestu bude souhlasit, či nikoliv, i přesto však v určitých případech lze připustit, že takový postup bude implicitně možný, neboť hranice mezi některými trestnými činy je s ohledem na vyžadovanou formu zavinění mnohdy neostrá. Tak například mezi pokusem trestného činu vraždy dle § 21 odst. 1, § 140 odst. 1 tr. zákoníku, u kterého obviněnému hrozí trest odnětí svobody na deset až osmnáct let, přičemž velmi často se jedná o kvalifikovanou skutkovou podstatu podle § 140 odst. 2 tr. zákoníku, kde je trestní sazba stanovena ve výši dvanácti až dvaceti let, a úmyslným ublížením na zdraví s následkem těžké újmy na zdraví dle § 146 tr. zákoníku, kde se trestní sazba pohybuje v rozmezí dvě léta až osm let, je rozdíl v trestních sazbách značný. Pokud tedy pachatel úmyslně fyzicky napadl oběť a byl-li způsoben následek ve formě těžkého ublížení na zdraví, rozdíl mezi těmito dvěma právními kvalifikacemi spočívá víceméně pouze v subjektivní stránce pachatele, tedy v tom, s čím vším byl pachatel alespoň srozuměn. Rozhraničení mezi nepřímým úmyslem (§ 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku) a vědomou nedbalostí (§ 16 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku) v trestním právu je však velmi problematická otázka, která bude záviset na konkrétních okolnostech případu a hodnocení důkazů ze strany soudu. Pokud obviněný přistoupí na sjednání dohody o vině a trestu a dosud zjištěných důkazů plyne, že se skutek stal, že je trestným činem a že jej spáchal obviněný a další důkazy svědčí o pravdivosti prohlášení obviněného – přičemž důkazy jsou v obou případech shodné až na subjektivní stránku, která se však v praxi velmi těžko prokazuje – soud již další objasňování skutkových okolností neprovádí. V takových případech není vyloučeno, že namísto soudního řízení o trestném činu vraždy bude uzavřena dohoda o totožném skutku, který bude právně posouzen podle mírnějšího ustanovení zákona, aniž by s ohledem na zásadu *in dubio pro reo* státní zástupce porušil své zákonné povinnosti.

Na problematičnosti dohody o právní kvalifikaci nic nemění ani skutečnost, že obviněný musí být povinně zastoupen obhájcem, který disponuje právním vzděláním, neboť nebude-li přes erudovanost a vyjednávací schopnosti obhájce souhlasit s právní kvalifikací obviněný, ke sjednání dohody nemůže dojít.

Součástí dohody je také navrhovaný trest, popřípadě ochranné opatření, přichází-li v úvahu. Trest musí být ve vyjednávacím stadiu v přípravném řízení stanoven tak, aby výrok mohl být beze změn převzat do výroku odsuzujícího rozsudku soudem. Musí být v

úvahy vzata všechna kritéria uplatňující se při stanovení druhu trestu a jeho výměry, která jsou příznačná pro běžný odsuzující rozsudek (§ 122 tr. řádu). Jelikož je dohoda o vině a trestu možné uzavřít i při souběhu trestných činů, může být předmětem dohody i úhrnný nebo souhrnný trest (§ 43 tr. zákoníku). V případě pokračování v trestném činu (§ 112 tr. zákoníku) lze uložit trest společný (§ 45 tr. zákoníku). K otázce sankcionování blíže viz. kapitola 6.12.

Ochranné opatření může být buď součástí dohody, nebo může státní zástupce jeho uložení soudu navrhnout i samostatně. Tak bude postupovat zejména, bude-li zapotřebí znalecké zkoumání nebo budou-li k posouzení potřeby uložení ochranného opatření zapotřebí další podklady, nebo pokud jde o uložení zabránění věci osobě odlišné od pachatele.²²³ Má-li státní zástupce za to, že jsou splněny podmínky pro uložení ochranného opatření, prokazatelně upozorní obviněného na možnost takové postupu podle § 178 odst. 2 tr. řádu, a to před uzavřením dohody o vině a trestu, neboť obviněnému hrozí další sankce, která může hrát roli při jeho rozhodování, zda na dohodu přistoupí, či nikoliv. Bez tohoto upozornění může státní zástupce návrh na uložení ochranného opatření podat jen tehdy, pokud důvody pro uložení ochranného opatření vyšly najevo až po podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu soudu.²²⁴

Dle zákonné dikce je možné, aby státní zástupce navrhl upuštění od potrestání obviněného, to povoluje ustanovení § 175a odst. 6 písm. f) tr. řádu. Předmětem dohody v takovém případě bude pouze vina obviněného, aniž by byl stanoven trest, neboť dle převažující teorie se upuštění od potrestání nepovažuje za rozhodnutí o trestu. Je nutné si uvědomit, že možnost upuštění od potrestání se v případě dohody o vině a trestu nevztahuje na všechny případy, ve kterých může být sjednána. Upustit od potrestání lze podle platné právní úpravy ve čtyřech případech. První variantu představuje ustanovení § 46 odst. 1 tr. zákoníku, podle kterého lze upustit od potrestání pouze v případě, že skutek, který obviněný spáchal, bude právně kvalifikován jako přečin, bude-li se jednat o zločin upuštění od potrestání v úvahu nepřichází. Pozitivně lze pro účely řízení o dohodě o vině a trestu hodnotit samotný hmotněprávní předpoklad upuštění od potrestání uvedený v ustanovení § 46 odst. 1 tr. zákoníku, který dopadá pouze na pachatele, který

²²³ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

²²⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

„spáchání činu lituje a projevuje účinnou snahu po nápravě, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu“. Uvedená premisa podle mého názoru vhodně vyvažuje absentující etický prvek prohlášení obviněného o spáchání stíhaného skutku, které je základní náležitostí sjednané dohody. Druhá varianta, kdy lze upustit od potrestání *pachatele, označeného jako spolupracující obviněný*, je upravena v § 46 odst. 2 tr. zákoníku Třetí možnost, která přichází v úvahu je situace, kdy „*pachatel přípravy nebo pokusu trestného činu nerozpoznal, že příprava nebo pokus ... nemohl vést k dokonání*“. Poslední variantou je upuštění od potrestání podle § 47 tr. zákoníku za současného uložení ochranného léčení (§ 99 tr. zákoníku) nebo v případě spáchání zločinu za současného uložení zabezpečovací detence (§ 100 tr. zákoníku). V úvahu připadá též podmíněné upuštění od potrestání s dohledem podle ustanovení § 48 a násl. tr. zákoníku. Domnívám, že taková právní úprava umožňující upuštění od potrestání i pro účely vyřízení trestní věci formou uzavření dohody o vině a trestu je velmi šťastným rozhodnutím zákonodárce, neboť lze-li se procesně dohodnout na uložení trestu, mělo by být možné, aby se věc v odůvodněných případech vyřídila procesně jednodušším způsobem, než je konání hlavního líčení, též tehdy, bude-li ze skutkových okolností vyplývat, že je postačující konstatování viny obviněného. Nadto, tím, že zákonodárce zvolil výslovnou právní úpravu upuštění od potrestání v § 175a odst. 6 písm. f) tr. řádu, zabránil dalším budoucím teoretickým nejasnostem, jak tomu je v případě trestního příkazu, kde dodnes není zcela jasné, zda jeho prostřednictvím upustit od potrestání lze či nikoliv.²²⁵

6.9. Prohlášení obviněného o spáchání skutku

Materiální podmínkou uzavření dohody o vině a trestu je kvalifikované prohlášení obviněného o spáchání stíhaného skutku, pokud na základě dosud opatřených důkazů a dalších výsledků přípravného řízení nejsou důvodné pochybnosti o pravdivosti jeho prohlášení (§ 175a odst. 3 tr. řádu). Taková formulace není v trestním procesu žádnou novinkou, nýbrž je českému trestnímu řádu známa z právní úpravy téměř nevyužívaného institutu narovnání (§ 309 tr. řádu).

²²⁵ Srov. například Šámal, P. a kol., Trestní zákoník I. Obecná část. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 683; a dále rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 5 Tz 177/2000 ze dne 5. 9. 2000 anebo rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 4 Tz 167/2006 ze dne 23. 1. 2007.

Domnívám se, že zákonodárcem zvolená formulace má velmi málo společného s uznáním viny, které je vlastní jak slovenské právní úpravě, tak institutu „guilty plea“ v common law, na které důvodová zpráva odkazuje jako na inspirační zdroje. Prohlášení viny neboli uznání viny, kterou zvolil například slovenský zákonodárce, je odlišným procesním institutem, který umožňuje v řízení před soudem neprokazovat všechny okolnosti rozhodné pro výrok o vině, a umožňuje tak méně formální vyřízení věci.²²⁶ Vinou totiž rozumíme souhrn širších podmínek trestní odpovědnosti, včetně podmínek objektivních.²²⁷ Přitom morální přijetí viny za své činy je podle klasických teorií zastoupených C. Beccariem nebo J. Benhtahem jedním ze zásadních způsobů nápravy pachatele a jeho začlenění do společnosti.²²⁸ Prohlášení viny v angloamerickém procesu může sloužit jako podklad pro rozhodnutí soudu, neboť zákonným zjištěním viny nemusí být jen rozsudek soudu, ale též prohlášení „guilty plea“.²²⁹ Česká koncepce institutu dohody o vině a trestu se však od takového pojetí liší, z dikce zákona totiž nijak nevyplývá, že by obligatorní podmínkou sjednání dohody o vině a trestu bylo přiznání viny ze strany obviněného, vyžaduje se pouze prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a který je předmětem sjednané dohody o vině a trestu (srov. §175 odst. 6 písm. e) tr. řádu).

Komentářová literatura ke vztahu těchto dvou rovin vyjádření obviněného uvádí, že v případě prohlášení o spáchání skutku „*nejde o prohlášení viny v celém rozsahu*.“²³⁰ Prohlášení viny v sobě tedy nutně zahrnuje i prohlášení o spáchání skutku. Důvodová zpráva se naopak uvedeným rozlišením vůbec nezabývá a pouze se omezuje na konstatování, že prohlášení obviněného o spáchání stíhaného skutku ve smyslu ustanovení §175a odst. 6 písm. e) tr. řádu není možno směřovat s doznáním obviněného.²³¹ Z toho vyplývá, že takové prohlášení obviněného nemusí zahrnovat ani

²²⁶Basík, M.: Několik poznámek k dohodě o vině a trestu. Státní zastupitelství 2012, č. 4, s. 56; srov. Repík, B.: Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo. Praha: Orac, 2002, s. 99.

²²⁷ Srov. Solnař, V., Fenyk, J., Císařová, D.: Základy trestní odpovědnosti, Podstatně přepracované a doplněné vydání, Praha: Orac, 2004, s. 264. Tomu také odpovídá současné pojetí právní úpravy trestního procesu. Předseda senátu nebo samosoudce kladou obviněnému při výslechu zpravidla otázku, zda se cítí být vinen činem uvedeným v obžalobě, jejich dotaz nesměřuje k tomu, zda obviněný spáchal skutek, pro který je stíhán. Obdobně viz. ust. § 41 odst. 1 tr. řádu. Obligatorní náležitostí odsuzujícího rozsudku je výrok, kterým se obžalovaný uznává vinným, enunciát neobsahuje uznání obviněného o spáchání skutku (srov. § 120 tr. řádu).

²²⁸ Johnstone G.: Restorative justice – Ideas, Values and Debates, 2nd ed, Oxon: Routledge, 2001, s. 110.

²²⁹ Srov. též Repík, B., Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo. Praha: Orac, 2002, s. 99.

²³⁰ Srov. Šámal, P., Gřivna, T.: Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013.

²³¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na

právní kvalifikaci skutku, ani všechny znaky skutkové podstaty, tj. též zavinění v zákonem předpokládané formě úmyslu či nedbalosti a protiprávnost.²³²

Lze tedy učinit jednoznačný závěr, že prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán nelze interpretovat ani jako doznání, ani jako uznání viny. Jde tak spíše o souhlas obviněného s následným průběhem trestního řízení, který však s předem řečenými nelze směřovat.

Negativa zákonodárcem zvoleného způsobu prohlášení obviněného jsou značná. Prohlášení o spáchání skutku totiž absolutně absentuje od sociálně-etického aspektu takového prohlášení, tedy nevyjadřuje lítost obviněného nad svým činem. Zákonodárci tak zvolil chladné prohlášení obviněného, které mu zajistí výhodnější způsob skončení jeho trestní věci, aniž by vyjádřil jakékoliv morální pokání nad svými činy.²³³ Domnívám se, že primárním cílem trestního řízení by nemělo být dosažení konsenzu o trestu, jelikož pro pachatele, který neprojeví lítost svou trestnou činností, nesplní trest svůj účel. Oslabuje se tak význam individuální i generální prevence a naplnění účelu trestu. Naopak, jak uvádí například Murphy a Hamton, reintegrativní způsob pokání vede k odpouštění a obnovení narušených společenských vztahů a dochází tak následnému naplnění účelu trestného postihu.²³⁴

Důvodová zpráva i komentářová literatura připodobňuje prohlášení obviněného,

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

²³² Doznání, které je vlastní institutu zastavení trestního stíhání (§ 307 tr. řádu), musí zahrnovat doznání ke všem zákonným znakům stíhaného trestného činu, tedy musí se vztahovat na všechny znaky skutkové podstaty, včetně zavinění v zákonem předpokládané formě úmyslu či nedbalosti a protiprávnosti, což o prohlášení o spáchání skutku neplatí. Doznání se vztahuje ke skutkovým okolnostem a nikoli k právní kvalifikaci, jak tomu bylo před přijetím novely trestního řádu z roku 2001 – srov. č. 6/1996 Sb. rozh. tr, usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 14. 9. 1995, sp. zn. 6 To 377/95, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 4. 2004, sp. zn. 5 Tdo 347/2004, č. 45/1995 Sb. rozh.tr., usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 11. 1994, sp. zn. 4 To 831/94, PR 4/1996 s. 166, rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 12. 1995, sp. zn. 2 Tzn 25/95. Postačí, že se obviněný dozná ke skutečnosti umožňující učinit závěr o tom, že se trestného činu dopustil, aniž by výslovně uvedl, že je vinen určitým trestným činem. Doznání je jedním z důkazů viny, kterou soud musí vyslovit v odsuzujícím rozsudku, přičemž předpokladem není úplné a nepochybné prokázání viny obviněného, jako je tomu v případě odsuzujícího rozsudku, ale postačí důvodné podezření ze spáchání trestného činu odpovídající stadiu trestního stíhání, v němž se věc nachází – srov. PR 10/2000 str. 468, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 6. 2000 sp. zn. 3 Tz 120/2000. Za doznání se podle ustálené judikatury považuje i výpověď obviněného, aniž by výslovně uvedl, že se cítí být vinen stíhaným skutkem, a to zejména pokud se jedná o zavinění z nedbalosti nevědomé (§ 16 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku) – srov. č. 57/2006 Sb. rozh. tr., usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 3. 5. 2005, sp. zn. 4 To 383/2005.

²³³ Srov. Jelínek, J.: Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. Bulletin advokacie. 2012, č. 10, s. 19 – 25; srov. též čl. 48a odst. 3 písm. b) pokynu NSZ, kde je, pokud jde o posouzení vhodnosti zahájení jednání o dohodě o vině a trestu, projevená lítost obviněného zohledňována v rámci chování pachatele po činu.

²³⁴ Johnstone G.: Restorative justice – Ideas, Values and Debates, 2nd ed, Oxon: Routledge, 2001, s. 110.

keré je podmínkou uzavření dohody o vině a trestu, k podmínce, která je vlastní institutu narovnání, když uvádí, že „jde o obdobu prohlášení, které obviněný činí při narovnání“²³⁵ a v případě řízení o dohodě o vině a trestu tak „postačí prohlášení obviněného, stejně jako v případě narovnání, že spáchal skutek, pro který je stíhán.“²³⁶ Jestliže však přirovnáváme prohlášení obviněného se všemi svými procesními důsledky k prohlášení, jež je podmínkou uzavření narovnání, které je také formou odklonu, je nutné mít na paměti, že tyto dva odklony jsou zásadně rozdílné povahy. Schválením narovnání věc končí v přípravném řízení na základě rozhodnutí státního zástupce, popř. v řízení před soudem, aniž by však byl soudem vynesena odsuzující rozsudek. Rozsudek schvalující dohodu o vině a trestu má naopak povahu meritorního rozhodnutí soudu. U narovnání se prohlášení obviněného vztahuje pouze na rozhodnutí upustit od dalšího stíhání a otázku viny neprejudikuje,²³⁷ na rozdíl od soudem schválené dohody o vině a trestu v podobě odsuzujícího rozsudku, jehož obligatorní náležitostí je výrok o vině (§ 212 tr. řádu). Je tedy zřejmé, že v případě vyřízení věci formou dohody o vině a trestu má prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, zásadně odlišné právní následky, než je tomu v případě narovnání. Nenacházím jediný důvod, proč tuto formulaci zákonodárce aplikuje i na řízení o dohodě o vině a trestu a přirovnává ho k institutu zcela odlišné povahy.

Domnívám se, že fundamentálním dogmatickým problémem je vůbec skutečnost, zda základem pro dohodnutou sankci může být pouhý souhlas obviněného ve formě prohlášení o spáchání stíhaného skutku. Obviněný v přípravném řízení učiní prohlášení o spáchání stíhaného skutku, kdežto ve výrokové části rozsudku, kterým se schvaluje dohoda o vině a trestu, se náhle objeví výrok o jeho vině a o uloženém trestu. Podkladem pro rozhodnutí soudu je přitom návrh na schválení dohody o vině a trestu z přípravného řízení, kdy je sice zákonem stanoveno, že samotné prohlášení obviněného není postačující a musí být vždy kriticky hodnoceno a ověřeno v porovnání s ostatními důkazy, avšak rozsah dokazování není zákonem podrobněji specifikován. Mám za to, že základní princip trestního práva, tj. *presumpce nevinny*, je tímto postupem zásadně oslaben, ne-li

²³⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

²³⁶ srov. Šámal, P., Gřivna, T.: Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013.

²³⁷ Opačný postup by byl v rozporu se zásadou presumpce nevinny, která může být prolomena výhradně rozhodnutím soudu v podobě odsuzujícího rozsudku. – srov. Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 760–761.

úplně popřen, neboť ani v řízení před soudem obviněný totiž svou vinu neprohlašuje a soud žádné jiné důkazy neprovádí (§ 314q odst. 5 tr. řádu). Z toho vyplývá, že neuzná-li obviněný svoji vinu, sankce smluvená v dohodě, i když soudně aprobovaná, postrádá svůj základ. Lze tedy logicky konstatovat, že takový postup, kdy trest je uložen bez základu v podobě viny, je v rozporu se zásadou *nullum crimen sine culpa (crimine)*.²³⁸

Proč zákonodárce nezakotvil jednodušší situaci při dokazování inspirovanou slovenskou právní úpravou či angloamerickou právní úpravou institutu „guilty plea“, na které v důvodové zprávě neustále odkazuje jako na inspirační zdroje, není zřejmé. Původní návrh novely trestního řádu z roku 2008, který nakonec nebyl přijat, používal pro prohlášení obviněného formulaci obdobnou současné slovenské právní úpravě²³⁹, kdy podmínkou sjednání dohody o vině a trestu bylo prohlášení obviněného, že se „*cítí být vinen skutkem, pro který je stíhán*.“²⁴⁰ Je škoda, že se zákonodárce takové formulace prohlášení viny nedržel i v přijatém návrhu z roku 2011. Jak uvádí Jelínek, „*jestliže zavádíme institut, který umožňuje, aby se v trestním řízení rozhodovalo nikoliv o tom, co se stalo..., ale o tom, na čem se příslušné subjekty dohodly,....potom minimálním požadavkem na obviněného by mělo být, aby alespoň uznal svoji vinu*.“²⁴¹ Mám za to, že pokud se český zákonodárce chce držet alespoň fundamentálního podkladu pro konstatování viny soudem a neodklánět se od principu presumpce nevinu je *de lege ferenda* žádoucí, aby zvolil odlišnou formulaci obsahující alespoň uznání viny. Ideálním vzorem je v tomto směru právní úprava slovenská, která vyžaduje ze strany obviněného jednak *doznání*, jednak *uznání viny*.²⁴²

Šalamounský přístup zákonodárce k dané problematice je znatelný z ustanovení § 175a odst. 7 tr. řádu věta druhá za středníkem. To nekoncepčně pracuje s pojmem prohlášení viny, když uvádí, že k „*prohlášení viny učiněném obviněným se v dalším řízení nepřihlíží*“. Zda se jedná o terminologickou nesrovnalost nebo záměr zákonodárce není zřejmé. Na druhou stranu, vzhledem k tomu, že prohlášení viny v sobě nutně zahrnuje též prohlášení o spáchání skutku, nebude tato nekonzistentní dikce způsobovat velké

²³⁸ Srov. též Repík, B., Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo. Praha: Orac, 2002, s. 99.

²³⁹ Srov. § 232 odst. 1 zákona č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok.

²⁴⁰ Návrh novely trestního řádu, Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, sněmovní tisk 574, V. volební období – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na – <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=574&CT1=0>.

²⁴¹ Jelínek, J.: Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. Bulletin advokacie. 2012, č. 10, s. 19 – 25.

²⁴² Viz. § 232 odst. 1 STP.

praktické obtíže.

Tato zákonem garantovaná nepoužitelnost prohlášení obviněného v dalším řízení představuje podle převažujících názorů významnou záruku pro obviněného. Důvodová zpráva však tento legislativní počín odůvodňuje pouze tím, že „jde o období prohlášení, které obviněný činí při narovnání, od čehož se také odvíjí i použitelnost takového prohlášení jako důkazu”.²⁴³ Pokud nedojde ke sjednání dohody o vině a trestu učiní o tom státní zástupce záznam do protokolu, který nelze použít jako důkaz (§ 175a odst. 7 věta druhá za středníkem, § 158 odst. 6 tr. řádu). Zákaz přihlížení k prohlášení obviněného však platí i v případech, kdy sice dohoda sjednána bude, ale nedojde k jejímu schválení soudem a věc se vrátí do přípravného řízení (§ 314s tr. řádu).

Není se však možné oprostít od problému, že přesto, že zákon stanoví, že k prohlášení obviněného se v dalším řízení nepřihlíží, postavení obviněného může být i tak v dalším řízení určitým způsobem oslabeno. Tomu tak může být v situaci, kdy obviněný navrhne sjednávání dohody o vině a trestu, avšak z důvodu negativního postoje státního zástupce ke sjednání dohody nedojde. Státní zástupce o skutečnosti, že ke sjednání dohody o vině a trestu nedojde, učiní záznam do spisu, který následně, v případě podání obžaloby, soud dostává v původní podobě. Soud se ze spisového materiálu dozví, zda obviněný měl na dohodnutí se o své vině a trestu zájem a učinil prohlášení o tom, že skutek, který mu je kladen za vinu, spáchal.²⁴⁴ Pro soudce bude velmi těžké oprostít se od vědomí uznání spáchání skutku ze strany obviněného, čímž je ohrožena jeho objektivita při rozhodování, zejména pak, nebude-li důkazní situace zcela jasná.²⁴⁵ Pro soudce může být velmi těžké tuto skutečnost přehlížet, lze se proto domnívat, že kategorický zákaz přihlížet k předchozímu prohlášení obviněného může zůstat pouze psaným pravidlem, které je v praxi stejně nerealizovatelné.

Není však možné přehlížet ani druhou stranu téže mince. Jestliže s prohlášením obviněného nejsou v následujícím řízení formálně spojeny žádné procesní důsledky, obviněný může navrhnout státnímu zástupci uzavření dohody o vině a trestu a učinit

²⁴³ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na – <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

²⁴⁴ Srov. § 175a odst. 7 a § 314o odst. 1 tr. řádu.

²⁴⁵ Ščerba, F. a kol.: Dohoda o vině a trestu a další poznatky racionalizace trestní justice. Praha: Leges, 2012, s. 34.

prohlášení o spáchání skutku, pouze za tím účelem, aby zjistil stanovisko státního zástupce k otázce trestu.

Vzhledem ke všem negativům současného právního stavu se domnívám, že *de lege ferenda* by bylo žádoucí, aby byl zákaz použitelnosti prohlášení obviněného v dalším řízení odstraněn. To však předpokládá, aby současná formulace v § 175a odst. 3 a § 175a odst. 6 písm. e) tr. řádu byla změněna ve prospěch prohlášení viny.

V případě, že obviněný učiní prohlášení, které splňuje na něj kladené požadavky, není vyloučeno, že v průběhu sjednávání dohody o vině a trestu obviněný změní názor a bude chtít vzít své prohlášení zpět. Zákon tuto otázku, ač pro postavení obviněného nepochybně velmi důležitou, jednoznačně neřeší. Důvodová zpráva uvádí mezi poučovacími povinnostmi orgánů činných v trestním řízení vůči obviněnému také povinnost poučit ho, že v rámci sjednávání dohody o vině a trestu prohlášení o spáchání skutku vzít nelze zpět.²⁴⁶ Mám za to, že takové pojetí však není správné. Odepření obviněnému možnosti disponovat se svým prohlášením by podle mého názoru bylo v rozporu s jeho právy na svobodné rozhodování o vzdání se práva na projednání věci v řízení před soudem. S ohledem na zachování práva na spravedlivý proces (čl. 6 Úmluvy) je nutné obviněnému umožnit dosažení standardního způsobu vyřízení jeho věci. Proto nelze učinit jiný závěr, než že zpětvzetí dřívějšího prohlášení obviněného možné je.²⁴⁷ Argumenty svědčící o možnosti volné dispozice obviněného se svým prohlášením lze vyvodit i z povahy příslušných ustanovení trestního řádu. Pokud obviněný se svým prohlášením v dalším průběhu vyjednávání nesouhlasí, s ohledem na to, že k platnému uzavření dohody je vyžadován také jeho podpis, může jednoduše odmítnout dohodu o vině a trestu podepsat (srov. § 175a odst. 6 tr. řádu). Na druhou stranu, není možné přehlížet fakt, že takový postup očividně nebude v souladu proklamovaným efektem institutu dohody o vině a trestu, totiž zrychlením trestního řízení, neboť státní zástupce „promrhá“ jednáním o dohodě svůj čas, nadto bude nezbytné zajistit přítomnost obhájce a výsledné řešení trestní věci bude v konečném důsledku spočívat stejně v konání časově náročného hlavního líčení.

²⁴⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

²⁴⁷ Srov. O 216/2002, 4 To 184/ 2002 ORAC.

6.10. Dokazování a přezkum prohlášení obviněného

Podmínkou uzavření dohody o vině a trestu je, že nejsou důvodné pochybnosti o pravdivosti prohlášení učiněném obviněným, a to na základě dosud opatřených důkazů a dalších výsledků přípravného řízení (§ 175a odst. 3 tr. řádu). Zároveň však stále platí zásada materiální pravdy, podle které ani takovéto prohlášení obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti objektivně zjistit skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti (§ 2 odst. 5 tr. řádu věta první). V jakém rozsahu by tedy dokazování při řízení o dohodě o vině a trestu mělo probíhat, není z dikce zákona jasné.

Vyvstává tak zásadní nejen teoretická, ale i praktická otázka, zda je možné se spokojit s prohlášením obviněného o spáchání stíhaného skutku bez provádění dalších důkazů anebo zda je nutné objasnit okolnosti skutku, tak jak se skutečně stal (srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 6. 2000 sp. zn. 3 Tz 120/2000).²⁴⁸ Budeme-li vycházet ze základních zásad trestního řízení obsažených v § 2 tr. řádu, pak není možné vynést odsuzující rozsudek pouze na základě prohlášení o spáchání skutku učiněného obviněným. Orgány činné v trestním řízení musí vždy nashromáždit i jiné důkazy (zásada materiální pravdy), neboť vina obviněného musí být prokázána bezpečně a o vině obviněného nemohou existovat žádné pochybnosti (zásada presumpce nevinny). Jenomže soud při řízení o dohodě o vině a trestu dokazování neprovádí, v případě nutnosti může vyslechnout obviněného a opatřit potřebná vysvětlení (§ 314q odst. 5 tr. řádu), které by však jako důkaz zpravidla sloužit neměla, neboť není možné zajistit práva obviněného garantovaná trestním řádem a Úmluvou.²⁴⁹ Jedinou procesní zárukou je v řízení před soudem povinnost předsedy senátu výslovně se dotázat obviněného, zda takové prohlášení učinil dobrovolně a bez nátlaku (§ 314 q tr. řádu).

Pokud jde o vůbec **zahájení jednání o dohodě o vině a trestu**, zmínku o skutečnostech, které musí být prokázány, obsahuje ustanovení § 175a odst. 1 tr. řádu, tj. výsledky vyšetřování musí dostatečně prokazovat závěr, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný. Rozsah poznání skutkového stavu již však trestní řád blíže neupravuje. Důvodová zpráva se omezuje na konstatování, že k sjednání dohody o vině a trestu je možné přistoupit, „pokud *budou výsledky vyšetřování (popř.*

²⁴⁸ Srov. PR 10/2000 str. 468, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 6. 2000 sp. zn. 3 Tz 120/2000.

²⁴⁹ Srov. čl 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy. Proto je také vyžadován souhlas obviněného s takovým postupem – srov. § 168 odst. 6 tr. řádu, § 211 odst. 6, tr. řádu, § 314d odst. 2 tr. řádu.

zkráceného přípravného řízení) dostatečně prokazovat závěr, že skutek je trestným činem a spáchal jej obviněný. Uzavření dohody o vině a trestu bude vyžadovat výrazně vyšší stupeň poznání o pachateli a trestném činu, než při zahájení trestního stíhání, nebude však nutné provádět vyčerpávajícím způsobem všechny dostupné důkazy, které by jinak byly potřebné pro podání obžaloby.²⁵⁰ Hranice dostatečné důkazní situace pro jednání o dohodě o vině a trestu leží podle názoru zákonodárce někde mezi poznáním, které je vyžadováno pro zahájení trestního stíhání a mezi podklady potřebnými pro podání obžaloby. Někteří autoři, například Šámal,²⁵¹ se ale domnívají, že rozsah dokazování potřebný pro schválení dohody o vině a trestu by měl být srovnatelný s tím, který je vyžadován k podání obžaloby. S tímto názorem lze polemizovat, neboť se staví proti základnímu smyslu a účelu institutu dohody o vině a trestu, tj. urychlení trestního řízení prostřednictvím zjednodušení zejména fáze dokazování.

Jde-li o **vlastní prohlášení obviněného**, které je nedílnou součástí dohody o vině a trestu, nesmí podle dikce ustanovení § 175a odst. 3 tr. řádu existovat důvodné pochybnosti o pravdivosti jeho prohlášení, a to na základě dosud opatřených důkazů a dalších výsledků přípravného řízení. Z toho plyne, že se není možné spokojit pouze s prohlášením obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, ale je nutné, aby toto tvrzení bylo podloženo dalšími důkazy. Věrohodnost prohlášení obviněného musí být potvrzována všemi okolnostmi případu a nesmí o ní existovat jakékoliv pochyby o správnosti takového prohlášení. Značný význam pro fungování dohody o vině a trestu, alespoň v částečném souladu se základními principy kontinentálního trestního řízení, mají garance, jež zabezpečují, že stanovisko obviněného je dobrovolné.²⁵² Vynucování doznání by ostatně bylo v rozporu s ústavně i mezinárodně chráněným právem zákazu sebeobviňování (*nemo tenetur se ipsum accusare*),²⁵³ přičemž judikatura ESLP v několika případech již dovodil, že nerespektování zákazu sebeobviňování může porušit právo na spravedlivý proces zakotvené v čl. 6 Úmluvy.²⁵⁴ Za tím účelem jsou na prohlášení obviněného kladeny určité náležitosti. Prohlášení o spáchání skutku učiněné

²⁵⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

²⁵¹ Srov. Šámal, P. a kol.: Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd., Praha: C. H. Beck, 2013.

²⁵² Novotný, O.: Je naše trestní právo procesní v krizi? Trestní právo. 2006, č. 7–8, s. 28–31.

²⁵³ Princip *nemo tenetur se ipsum accusare* je obsažen i v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech, jehož čl. 14 odst. 3 písm. g) uvádí, že *nikdo nemůže být nucen svědčit proti sobě nebo přiznat vinu svoji vinu*.

²⁵⁴ Například náleží Ústavního soudu ČR ze dne 23. 5. 2007 sp. zn. III. ÚS 655/06.

obviněným musí být kvalifikované, tj. musí být dobrovolné a učiněné bez jakéhokoliv donucení či nátlaku. Nadto se musí jednat také o prohlášení informované, kdy vyslovení souhlasu by mělo předcházet poučení ze strany orgánů činných v trestním řízení o podstatě a důsledcích sjednání dohody o vině a trestu (§ 91 odst. 1 tr. řádu). Při učinění prohlášení o spáchání stíhaného skutku by obviněný měl vždy být zvlášť dotázán, zda toto prohlášení učinil obviněný dobrovolně a zda rozumí obsahu obvinění a zda si je vědom následků svého prohlášení [§ 314q odst. 3 písm. b) tr. řádu]. Vystávající otázkou v této souvislosti je, zda nemůže pro obviněného již určitou hrozbu, která by byla s to ovlivnit dobrovolnost jeho souhlasu s dohodou o vině a trestu, představovat samotná skutečnost, že v případě svého negativního postoje k vyjednávání se státním zástupcem bude obviněný postaven před soud. K tomuto problému se opět vyjádřil i ESLP, který konstatoval, že soudní projednání věci představuje pro obviněného určitou hrozbu, že uložený trest bude pro něj přísný, a tudíž pro něj nevýhodný. Na obviněného je tak vyvíjen určitý nátlak, aby se soudnímu projednání věci vyhnul, a to pod pohrůzkou přísnějšího trestu. Hrozba postavení obviněného před soud tedy nepochybně obsahuje prvek donucení. Takový postup však není v rozporu s Úmluvou, neboť kam bude sahat trestní pravomoc státu spočívající v kriminalizaci a následném stíhání určitých jednání, které není výkonem některého z práv chráněných Úmluvou, je na volné úvaze daného státu.²⁵⁵ (blíže viz kapitola 2).

Jestliže za účelem garance práv obviněného zákon stanovuje určité náležitosti takového prohlášení, tak tyto záruky musí být garancemi reálnými, nesmí jít o prostředky toliko formální.²⁵⁶ V českém trestním řízení o schválení dohody o vině a trestu chybí možnost bezprostředního pozorování chování obviněného ze strany soudu. Obviněný je pouze formálně dotázán, zda prohlášení o spáchání skutku bylo učiněno svobodně a bez nátlaku (§ 314q odst. 3 písm. b) tr. řádu). V tomto ohledu by bylo podle mého názoru *de lege ferenda* vhodné, aby byla stanovena širší povinnost soudce při přezkoumávání návrhu na schválení dohody o vině a trestu. Soudce by měl obviněného vyzvat, aby podal

²⁵⁵ Rozsudek ESLP ve věci *Deweer vs. Belgie* ze dne 27. 2. 1980, stížnost. č. 6903/75, § 48 a násl.

²⁵⁶ Tomu také korespondují rozhodnutí italského ústavního soudu, který opakovaně zdůrazňoval soudní kontrolu jako prevenci proti tomu, že dohoda ("patteggiamento") nebude pouhou formalitou – viz. Chanscheng, L.: Adversary System Experiment in Continental Europe: Several Lessons from the Italian Experience, *Journal of Politics and Law*, Vol. 1, No. 4, Chongqing, China, 2008 – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na <http://ccsenet.org/journal/index.php/jpl/article/viewFile/672/649>. Z českého prostředí k tomu srov. např. Repík, B., *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Praha: Orac, 2002, s. 96.

souvislý výklad o tom, jak ke spáchání trestného činu došlo a za jakých okolností byl čin spáchán a dotázat se na všechny podstatné okolnosti případu. U každého případu musí být objasněny motivy, které obviněného k prohlášení vedly.²⁵⁷ Tímto obligatorním souvislým vyjádřením s možností přímého kladení dotazů by se podle mého názoru alespoň částečně eliminovala rizika čistě účelových doznání a potenciální nežádoucí situace, že bude odsouzen nevinný jedinec.

V opačném případě bychom se vraceli do minulosti k inkvizičním praktikám, kde korunou důkazů bylo doznání obviněného. Není pochyb, že taková situace je v demokratickém právním státu neakceptovatelná. Jenomže, jak upozorňuje Musil, požadavek na hodnocení věrohodnosti prohlášení obviněného může být jen „*zbožným přáním zákonodárce*“, neboť důkazy buď nemusí být vůbec k dispozici, nebo mohou být obsaženy v nedokonalých, málo věrohodných nebo těžko kontrolovatelných pramenech.²⁵⁸

6.11. Rizika nepravdivých doznání

Zkušenosti ze soudní praxe v zemích, kde jsou dohody zavedeny, prokazují, že ověřování pravdivosti prohlášení obviněného, tak jak bylo popsáno v předchozí kapitole, se buď vůbec nekoná nebo je zcela formální.²⁵⁹ Takové postupy jsou spojeny s rizikem vědomě nepravdivého doznání, které je ze strany obviněného učiněno ve snaze dosáhnout mírnějšího trestního postihu, a to i na cenu nespravedlivého odsouzení. Obviněný, i pokud je nevinný, ale zároveň existují nějaké důkazy v jeho neprospěch, může zvolit účelové prohlášení o spáchání stíhané skutku, aby odvrátil hrozbu vysokého trestu. V některých případech tak může přestat být pro obviněného a jeho obhajobu rozhodující, zda obviněný skutek reálně spáchal, a jeho hlavní snaha se může proměnit v pouhou minimalizaci hrozícího trestu. Je nutné mít na paměti, že taková situace nemusí být pouze teoretickou otázkou, uvědomíme-li si, že podíl obviněných činících doznání k trestným činům se v České republice odhaduje až na 50 – 55 % trestně stíhaných osob.²⁶⁰ Na hrozbu doznání nevinných upozorňuje ve své práci též Wright, podle něj došlo ve Spojených státech

²⁵⁷ Soukup J. Sebeobviňování a nepravdivá doznání, Praha: Ústav kriminalistiky Právnické fakulty UK, 1973, s. 43.

²⁵⁸ Musil, J.: Dohoda o vině a trestu. In Rekodifikace trestního práva procesního (aktuální problémy). Sborník č. 41. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008, s. 85 a násl.

²⁵⁹ Ibid.

²⁶⁰ Brňáková, S., Korběl, F.: Dohoda o vině a trestu. Trestněprávní revue. 2008, č. 9, s. 271 – 274.

amerických přípuštění „plea bargaining“ k razantnímu zvýšení hrozeb spočívajících v možném odsouzení nevinných občanů.²⁶¹

Rizikem takové úvahy jsou pak právní vědě známá tzv. nepravdivá doznání. Nepravdivým doznáním („*the False Confession*“, „*das falsche Geständnis*“) se v teorii rozumí „*akt, vzniklý za procesních podmínek, tj. v průběhu trestního stíhání, při kterém obviněný podává nepravdivou výpověď týkající se trestného činu, ze kterého je obviněn*“²⁶², tedy pro účely této práce jím rozumíme i prohlášení obviněného o spáchání skutku ve smyslu § 175a odst. 3 tr. řádu. Doznání může být vědomě nepravdivé zejména proto, že trestný čin nebyl spáchán vůbec, popř. skutek, který obviněný spáchal, vůbec není trestným činem,²⁶³ může však jednat i o případy, kdy trestný čin sice spáchán byl, ale šlo o trestný čin podstatně nižší závažnosti.²⁶⁴ Z psychologického hlediska totiž prokazatelně existuje větší tendence orgánů činných v trestním řízení hodnotit spíše stránku prokazující vinu, než nevinu.²⁶⁵ Praktickým důvodem takového jednání ze strany orgánů činných v trestním řízení může být snaha vyhnout se tomu, aby trestný čin zůstal neobjasněn.²⁶⁶

Pokud jde o vlastní psychologický motiv nevinného obviněného k učinění nepravdivého doznání, spektrum variant je poměrně široké.²⁶⁷

Prvotně, zásadní motiv pro obviněného může představovat **frustrace z jeho nejisté situace ohledně výsledku trestního řízení**, zejména pak v případě rozsáhlejšího řízení v důsledku komplikované důkazní situace. Jak uvedl Ústavní soud, „*každé trestní stíhání*

²⁶¹ Wright, R.F.: Trial Distortion and the End of Innocence in the Federal Criminal Justice, University of Pennsylvania Law Review, Vol 154: 79, 2005, s. 81 – [Cit. 30. 1. 2016] – dostupné na http://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1295&context=penn_law_review.

²⁶² Soukup J. Sebeobviňování a nepravdivá doznání, Praha: Ústav kriminalistiky Právnické fakulty UK, 1973, s. 29.

²⁶³ Takové případy se dříve s enormní četností vyskytovaly ve Spojených státech amerických, kdy obviněný uznal vinu, aniž by spáchal žalovaný skutek, nebo případy, kdy sice skutek spáchal, avšak nešlo vůbec o trestný čin. V posledních letech je však tendence odsouzení nevinných osob z tohoto důvodu klesající – viz. National Registry of Exonerations – dostupné na – <http://www.law.umich.edu/special/exoneration/Pages/about.aspx>.

²⁶⁴ Soukup J. Sebeobviňování a nepravdivá doznání, Praha: Ústav kriminalistiky Právnické fakulty UK, 1973, s. 31 a násl.

²⁶⁵ Ibid.

²⁶⁶ Ibid., s. 38.

²⁶⁷ Těchto motivů je velmi mnoho – např. krytí dalších osob, snaha mařit vyšetřování, doznání se k méně závažnému trestnému činu při současném zapírání trestného činu závažnějšího, vidina ulehčení svého postavení, snaha zalíbit se orgánům činným trestním v řízení – srov. Soukup J. Sebeobviňování a nepravdivá doznání, Praha: Ústav kriminalistiky Právnické fakulty UK, 1973, s. 65 – 83. Poslední tři z řečených vnitřních pohnutek obviněného mají pro dohodovací řízení klíčový význam a jejich pojitkem je strach z nevýhodného výsledku trestní věci pro obviněného.

*představuje významný zásah do osobního života obviněného, který může být v důsledku vedeného trestního stíhání proti němu vyloučen ze společenského života. Obviněný je vystaven velké psychické zátěži, která může v krajním případě i negativně ovlivnit zdravotní stav obviněného.*²⁶⁸ Ještě zásadnější nekonformní psychický stav může pro vazebně stíhaného obviněného představovat jeho pobyt ve vazbě. Pro takového obviněného může uzavření dohody o vině a trestu být pouhou volbou „menšího zla“, kterou ochotně vymění za cenu ukončení jeho pobytu ve vězení, i když v některých případech jen na krátkou dobu.

Závažné negativní následky může mít i **naléhání orgánů činných v trestním řízení nebo obhájce obviněného**, aby se obviněný doznal zejména proto, že jeho trestní věc je již dohodnutá se státním zástupcem a soudem.²⁶⁹ Případem nátlaku na obviněného ze strany jeho obhájce se zabýval i slovenský Ústavní soud. Stěžovatel, mimo jiné, uvedl, že při řízení o dohodě o vině a trestu byl vystaven vážnému psychickému nátlaku a manipulaci ze strany svého obhájce, který měl spolupracovat s policií bez jeho vědomí. Takové jednání pak přirovnal k formě donucení. Slovenský Nejvyšší soud zamítl žádost obviněného o povolení obnovy řízení s odkazem na skutečnost, že ze spisového materiálu žádný takový nátlak na obviněného patrný nebyl. K tomu uvedl, že předním účelem dohody o vině a trestu je *tzv. dohodnutá spravedlnost*, v rámci které má soud omezené možnosti zabývat se skutkovým stavem věci a soud sjednanou dohodu odmítne, došlo-li k závažnému porušení práv obviněného (§331 odst. 1 písm. b) STP), nadto, pokud soud považuje uzavřenou dohodu za nespravedlivou, může přistoupit k její opravě (§ 334 odst. 2 STP). Tomu tak však bude pouze v případě, že by *„cokoliv z obsahu spisového materiálu indikovalo nepřípustný nátlak na svobodu, vážnost nebo srozumitelnost vůle osoby, které se dohoda dotýká. Pouze v takových případech by soud mohl vyhodnotit, že došlo k závažnému porušení předpisů a navrhovaná dohoda by měla být odmítnuta jako zřejmě nepřiměřená.*²⁷⁰ Jedná se tak o poměrně průlomové rozhodnutí v otázce vynuceného doznání, kdy se Ústavní soud Slovenské republiky formalisticky vyslovil pro

²⁶⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 2011, sp. zn. 28 Cdo 3545/2010.

²⁶⁹ Babjak, J.: K inštitútu priznania viny v našom trestnom práve. Justičná revue. 1993, roč. 45, č. 5, s. 19; K rizikům zneužití institutu dohody o vině a trestu srov. též Pipek, J.: Oficiální nebo dalekosáhle privatizované trestní řízení, Právník 2000, str. 1165 – 1168.

²⁷⁰ Usnesení Ústavního soudu SR dne 2. 6. 2011, sp. zn. IV. ÚS 219/2011–25 – [cit 30.1. 2016] – dostupné na – https://www.ustavnysud.sk/rozhodnutia-do-r-2014#_48_INSTANCE_LJJOL8IkzKcW_%3Dhttps%253A%252F%252Fwww.ustavnysud.sk%252FSearchRozhodnutiav01%252F.

požadavek, aby donucení obviněného k uzavření dohody o vině a trestu plynulo z obsahu spisu. Zamysleme se však, je to v praxi reálné?

V úvahu přichází i motivace obviněného, proti němuž má státní zástupce usvědčující důkazy, v podobě **přislíbení mu určité výhody za podmínky, že bude vypovídat proti spolupachateli**. Obviněný je v této situaci postaven před situací označovanou jako *tzv. vězňovo dilema* známou z teorie her.²⁷¹ Hra je kooperativní pouze tehdy, pokud hráči dokáží dodržet závazky. Tedy otázkou bude důvěra obviněného ve slib státního zástupce, který mu určité výsady výměnou za jeho doznání slíbí. Vzhledem k tomu, že v českém trestním řízení nejsou kritéria při ukládání sankcí stanovena pevně zákonem, doznání obviněného může být „hrou o vysokých kartách“, kde správná taktika rozhoduje o vítězi.

Lze uvažovat také o situaci, kdy **obviněný z několika trestných činů**, bude popírat obvinění z dalšího trestného činu, jež ve skutečnosti nespáchal. Státní zástupce projeví ochotu navrhnout v případě uzavření dohody o vině a trestu nižší trest, a to pod podmínkou, že se obviněný dozná v celém rozsahu. Pod tíhou všech předchozích obvinění se může obviněný ve snaze „zalíbit se“ orgánům činným v trestním řízení úplným doznáním přiznat i k poslednímu skutku, který ve skutečnosti nespáchal.²⁷²

Konečně je nutné si uvědomit, že ze strany obviněného může jít také o **ochranu druhých osob a krytí skutečných pachatelů trestných činů**.

Významným faktorem ovlivňující četnost nepravdivých doznání může být však i **povaha trestného činu**, který je obviněnému kladen za vinu. Podle některých studií existuje větší tendence obviněných uznat svoji vinu k trestným činům, se kterými je spojeno společenské odsouzení, například půjde tedy trestné spáchané pod vlivem návykových látek, zejména alkoholu, a sexuální trestné činy.²⁷³

Významné riziko pro vznik nepravdivých doznání ze strany obviněného může představovat **hrozba přísného trestu v případném řízení před soudem**. Studie učiněná Bottomsem a McCleanem v roce 1976 prokázala, že vidina získání zásadní výhody v trestním řízení může být příčinou nepravdivého doznání ze strany obviněného, přičemž

²⁷¹ Více např. Baird, D. G., Gertner, R. H., Picker, R. C.: *Game Theory and the Law*. Cambridge: Harvard University Press, 1994.

²⁷² Soukup J. *Sebeobviňování a nepravdivá doznání*. Praha: Ústav kriminalistiky Právnické fakulty UK, 1973, s. 78.

²⁷³ Gudjonsson, G.H.: *The Psychology of Interrogations and Confessions*, Chichester, UK: John Willey and Sons, 2006, s. 184 – 185 a násl.

touto podstatnou výhodou může být právě dosažení mírnějšího trestu. Shodně bylo na experimentu vybraných žen prokázáno, že důvodem změny názorů obviněných v průběhu trestního řízení ve prospěch učinění doznání může být právě strach z vysokého trestu, který jim hrozí, pokud se nepřiznají.²⁷⁴ Této problematice se velmi podrobně věnuje v rámci své rozhodovací činnosti ESLP, kdy podle jeho názorů vyslovených v několika rozsudcích je připuštěno, aby trest očekávaný v případě klasického vyřízení věci formou hlavního líčení byl přísnější než ten, který bude obsahem dohody o vině a trestu. Navazující otázkou je, jak moc přísnější může tento trest v případě standardního vyřízení věci být, jinými slovy, kde leží poměr mezi trestem dohodnutým a trestem potenciálně soudem stanoveným v hlavním líčení? ESLP v této otázce vyslovil zásadní názor, že problémem by byla pouze situace, kdy by rozdíl mezi oběma tresty byl tak velký, že by tento rozdíl bylo možno považovat za nepatřičný tlak na obviněného, aby uznal svoji vinu, přestože by byl ve skutečnosti nevinný.²⁷⁵ Tedy, trest bude přiměřený tehdy, nebude-li možné konstatovat, že jeho výše již nekoresponduje se zásadou, že obviněný nesmí být v žádném případě ke svému přiznání donucován. Hranice donucení však již judikaturou ESLP vymezená není (blíže srov. kapitolu 2). Podíváme-li se na některé praktiky veřejných žalobců ve Spojených státech amerických, zjistíme, že v případě systému common law jsou limity, jejichž dosažení bude považováno za donucení, velmi vysoko. Není totiž tajemstvím, že prokurátoři ve Spojených státech amerických za účelem získání doznání obviněného nezřídka kdy používají hrozbu neúměrně vysokými tresty, které obviněnému mohou být soudem uloženy, nepřizná-li se v rámci dohodovacího procesu („guilty plea“). Tento problém úmyslného nadsazování právních kvalifikací („tzv. overcharging“), kdy státní zástupce formuluje původní žalobu nepřiměřeně přísně s cílem přimět obviněného k souhlasu s alternativním projednáním, je ve Spojených státech velmi častým prostředkem donucení obviněných k tomu, aby svolili s vyjednáváním vině a trestu. Jako výstižný příklad může posloužit případ, který řešil Nejvyšší soud Spojených států amerických. Proti obviněnému jménem Paul Lewis Hayes, občanu státu Kentucky, bylo vedeno trestní řízení pro trestný čin užití padělaného platebního prostředku, za tento čin hrozil dle zákona trest odnětí svobody v délce dvou až deseti let. Prokurátor učinil návrh, že pokud se obviněný přizná svoji vinu ze spáchání

²⁷⁴ Ibid.

²⁷⁵ Částečné rozhodnutí ve věci Babar Ahmad a ostatní vs, Spojené království ze dne 6. července 2010, § 168, stížnost č. 24027/07.

skutku („plea guilty“), navrhne v rámci dohodovacího řízení („plea bargaining“) u soudu trest odnětí svobody ve výměře pěti let. Pokud by obviněný na dohodu nepřistoupil, podal by prokurátor obžalobu pro závažnější obvinění zahrnující skutečnost, že je obviněný recidivistou, přičemž by obviněnému při projednání jeho věci před soudem („trial“) hrozil obligatorní trest odnětí svobody na doživotí. Obviněný na návrh prokurátora nepřistoupil a v řízení před soudem byl uznán vinným a byl skutečně odsouzen k trestu odnětí svobody na doživotí. Soud se držel principu, že postup prokurátora, při kterém během dohodovacího řízení hrozil obviněnému vysokým trestem, pokud se během vyjednávání ke skutku nepřizná, neporušuje právo obviněného na spravedlivý proces („due proces“). Soud takový případ za donucení obviněného nepovažoval a rozhodl v neprospěch obviněného i přes to, že oponentní stanoviska některých soudců upozorňovala na jasný cíl prokurátora – jeho pomstychtivost, neboť prokurátor sám přiznal, že jediným důvodem pro jeho nový návrh, který obsahoval trest odnětí svobody na doživotí, byla snaha odradit obviněného, aby uplatnil své právo na řádný proces před soudem²⁷⁶

Není pochyb o tom, že nepravdivá doznání jsou velmi nebezpečným rizikem pro možnost vzniku justičních omylů. Pokud se podíváme na statistické údaje ve Spojených státech amerických, kde se obdobný institut „guilty plea“ uplatňuje ve velkém měřítku, zjistíme, že podle Národního registru nespravedlivých odsouzení („National Registry of Exonerations“)²⁷⁷, bylo v roce 2013 následně zproštěno viny 15 osob odsouzených na základě přiznání viny („guilty plea“), což tvoří 17 % všech nespravedlivě odsouzených osob. Takové případy se v minulosti vyskytovaly s mnohem menší četností, od roku 2008 došlo k dvojnásobnému nárůstu následně očištěných osob, které byli odsouzeni na podkladě „guilty plea“.²⁷⁸ Tyto případy se bohužel vyskytují v americkém právním prostředí stále častěji. V roce 2014 došlo k následnému zproštění viny u 47 osob, které byli odsouzeni na podkladě uznání viny, což tvoří rekordních 38 % ze všech nespravedlivě odsouzených.²⁷⁹ Problémy dohodovacího řízení ve Spojených státech

²⁷⁶ Viz. Rozsudek Nejvyššího soudu Spojených států amerických ve věci *Bordenkircher vs. Hayes* z roku 1987.

²⁷⁷ The National Registry of Exonerations – (cit. 8. 10. 2015) – dostupné na – <http://www.law.umich.edu/special/exoneration/Pages/about.aspx>.

²⁷⁸ Zpráva Národního registru: Exonerations in 2013 – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na – https://www.law.umich.edu/special/exoneration/Documents/Exonerations_in_2013_Report.pdf; je nutné si uvědomit, že údaje zahrnují pouze známé případy.

²⁷⁹ Zpráva Národního registru: Exonerations in 2014 – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na – http://www.law.umich.edu/special/exoneration/Documents/Exonerations_in_2014_report.pdf; je nutné si uvědomit, že údaje zahrnují pouze známé případy.

amerických není s to zmírnit ani přítomnost obhájce, podle slov jednoho dlouholetého amerického prokurátora „mazání medu kolem úst obviněným a nadsazování právních kvalifikací za účelem vytvoření půdy pro vyjednávání představuje zbytečné divadelní představení, při němž jsou obhájci vystaveni mylné domněnce, že disponují právními dovednostmi, které ve skutečnosti nemají.“²⁸⁰

Otázkou je, zda je v českém právním prostředí institut nutné obhajoby schopen eliminovat všechna tato rizika plynoucí z možnosti nepravdivých doznání obviněného. Obhájce je ve smyslu § 41 odst. 1 tr. řádu povinen pečovat o to, aby byly v řízení náležitě a včas objasněny všechny skutečnosti, které obviněného zbavují viny nebo jeho vinu zmírňují. Obhájce je zároveň povinen prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta a řídit se jeho pokyny (§ 16 zákona č. 85/1996 Sb, o advokacii). Obhájci však není dovoleno, aby bez souhlasu klienta ověřoval pravdivost nebo úplnost skutkových informací poskytnutých klientem (čl. 6 odst. 3 etického kodexu České advokátní komory). Lze se proto domnívat, že přítomnost obhájce není dostatečnou garancí a obhájce není žádnými prostředky schopen rizikům čistě účelových jednání svých klientů zamezit.

6.12. Dohodnutý trest

6.12.1. Chybějící hmotněprávní úprava sankcionování

Jestliže jsme se v předchozích kapitolách zabývali negativními důsledky kolize institutu dohody o vině a trestu s mnoha procesními zásadami trestního práva, nyní se zaměříme na její nesoulad se zásadou hmotněprávní. V českém právním řádu absolutně absentuje provázání procesní úpravy řízení o dohodě o vině a trestu s hmotněprávní úpravou sankcionování v trestním zákoníku a stanovená nejsou ani základní rámcová pravidla, která by měla být při stanovení sankce v dohodě o vině a trestu zohledňována. Chybí tedy zákonný postup, který by, pokud jde o druh, výměru nebo způsob výkonu trestu, umožňoval zvýhodnit obviněné, kteří se se státním zástupcem dohodnou. Přitom podle důvodové zprávy má být jednou z hlavních výhod tohoto institutu pro obviněného právě skutečnost, že jeho ochota spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení bude odměněna shovívavostí při určení druhu trestu a jeho výměry, který by měl být mírnější

²⁸⁰ Bowen, M. D.: Calling Your Bluff: How Prosecutors and Defense Attorneys Adapt Plea Bargaining Strategies to Increased Formalization, Justice Quarterly, Vol. 26, Issue 1, March 2009. s. 9.

než trest uložený soudem v případě standardního průběhu trestního řízení.²⁸¹ Tak tomu podle současného znění zákona není a nabízí se proto otázka, zda nemůže v tomto směru docházet k určité nerovnosti v přístupu k obviněným.

Jedinou zákonnou zmínku o podobě sankcionování v procesní rovině nabízí ustanovení § 314r odst. 2 tr. řádu, které uvádí, že soud dohodu o vině neschválí, je-li nesprávná nebo nepřiměřená z hlediska druhu a výše navrženého trestu. Vodítka, která by udávala, jaký trest bude z hlediska řízení o dohodě a vině a trestu *přiměřený* je v současné době nutné dovozovat z obecných pravidel pro ukládání trestů stanovených v § 39 a násl. tr. zákoníku. Systém trestních sankcí v České republice ponechává soudcům a zejména státním zástupcům v řízení o dohodě o vině a trestu značný prostor uvážení při výběru vhodné sankce, primární podíl na stanovení trestu v případě vyřízení věci formou dohody o vině a trestu má však státní zástupce. Z dikce ustanovení § 39 a násl. upravujících hmotněprávní hlediska ukládání sankcí však jednoznačně plyne, že ke kritériím ukládání trestních sankcí má přihlížet soud. Taková úvaha principiálně nemá spadat na státního zástupce, neboť jen soud je oprávněn rozhodovat o vině a trestu (čl. 90 Ústavy, čl. 40 odst. 1 Listiny). Zachování soudního monopolu při rozhodování v otázkách viny a trestu je v případě řízení o dohodě o vině a trestu dovozováno z ingerence soudu při jejím přezkumu (§ 314o a násl. tr. řádu). Na druhou stranu, není možné se vyhnout konstatování, že soud trest fakticky nestanovuje, neboť rozhodnutí soudu se omezuje na konstatování přiměřenosti či nepřiměřenosti (§ 314r odst. 2 tr. řádu) dohody z hlediska sjednaného trestu. Taková konstrukce s sebou samozřejmě přináší nemalé aplikační problémy. Ty částečně shrnuje Musil, když uvádí, že „*trestněprocesní úprava si přivlastňuje „legitimaci“ ke stanovení zvláštního kritéria pro výměru trestu, aniž by však dostatečně určitým způsobem stanovila, „jak konkrétně má být honorováno prohlášení viny“*“. Podle současného právního stavu je pozice obviněného, který se zúčastní vyjednávání o jeho vině a trestu se státním zástupce, naprosto shodná s pozicí obviněného, který zájem o uzavření dohody o vině a trestu nemá.

Prohlášení obviněného o spáchání stíhaného skutku bude možné zohlednit v rámci základních kritérií²⁸² ukládání trestů obsažených v § 39 tr. zákoníku, který udává, že „*při*

²⁸¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na – <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>

²⁸² V rámci individualizace trestání lze vymezit obecná hmotněprávní kritéria pro stanovení druhu trestu a jeho výměry, která se při ukládání trestů uplatní a další pomocná kritéria, jež je možné použít jen v určitých

stanovení druhu trestu a jeho výměry se přihlédne k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, osobním, rodinným, majetkovým a jiných poměrům pachatele, k jeho dosavadnímu způsobu života a k možnosti jeho nápravy.“ Domnívám se, že v případě dohody o vině a trestu bude příznivý postoj pachatele patrně možné zohlednit při hodnocení jeho dosavadního způsobu života a možností jeho nápravy, nikoliv v rámci povahy a závažnosti spáchaného činu. Není totiž možné, aby následné prohlášení, které ani nemusí mít znaky upřímné lítosti nad pachatelovými činy, mohlo ovlivnit závažnost jeho předcházejícího protiprávního jednání.²⁸³

Ustanovení § 39 odst. 3 tr. zákoníku dále udává, „*že při stanovení vhodného trestu soud dále přihlíží k polehčujícím a přitěžujícím okolnostem.*“ Prohlášení učiněné obviněným při sjednávání dohody o vině a trestu, že spáchal skutek, který mu je kladen za vinu, ve smyslu §175a odst. 3 tr. řádu, do výčtu polehčujících okolností v § 41 tr. zákoníku po přijetí předmětné novely trestního řádu zařazeno nebylo. Nadto, současný právní stav nepovažuje za výslovně uvedenou polehčující okolnost ani doznání obviněného. Na druhou stranu, určitá forma uznání viny, či doznání je předpokladem aplikace polehčujících okolností dle § 41 písm. k) až n) tr. zákoníku, které však nedopadají přímo na případ, kdy se obviněný prohlásí v rámci řízení o dohodě o vině a trestu, že spáchal stíhaný skutek. Zbývá tedy jediné řešení, a sice, že s ohledem na demonstrativní povahu výčtu polehčujících okolností uvedených v ustanovení § 41 tr. zákoníku lze prohlášení obviněného o spáchání stíhaného skutku považovat toliko za polehčující okolnost nepojmenovanou. Taková právní úprava je však zjevně nedostačující, neboť nenaplnuje základní cíl institutu dohody o vině a trestu – žádným určitým a jasně daným způsobem nepřivileguje obviněného, který projeví snahu „ulehčit práci“ orgánům činným v trestním řízení formou svolení k uzavření dohody o vině a trestu. Přitom jasnost a určitost trestních norem je nezbytným atributem zaručujícím rovné nakládání s pachateli a zabraňující svévoli při aplikaci práva.²⁸⁴

případech a jejich funkce je spíše doplňková. Základními vodítky pro ukládání trestů jsou povaha a závažnost činu, osobní poměry pachatele a možnost jeho nápravy. Dále soud přihlédne k polehčujícím (§ 41 tr. zákoníku) a přitěžujícím okolnostem (§ 42 tr. zákoníku) a dále ke zvláštním podmínkám při ukládání jednotlivých druhů trestů. Tato jsou doplňována dalšími kritérii, která se uplatní jen v určitých případech, ve kterých to zákon dovoluje. Soud v další fázi zejména zkoumá zda nejsou dány podmínky pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody (§ 58 tr. zákoníku), mimořádného zvýšení trestu odnětí svobody (§ 59 tr. zák.) či zda není vhodné využít institutu upuštění od potrestání (§ 46 a násl. tr. zákoníku).

²⁸³ Lata, J.: Účel a smyslu trestu, Praha: LexisNexis CZ, 2007, s. 83.

²⁸⁴ Musil, J.: Dohoda o vině a trestu. In Rekodifikace trestního práva procesního (aktuální problémy). Sborník č. 41. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008, s. 86.

Konečně je nutné poznamenat, že při zvažování vhodné trestní sankce není možné rezignovat na účel trestu. Sám Ústavní soud vyslovil názor, že účinnost trestního postihu klesá v závislosti na délce doby, která uplyne mezi spácháním trestného činu a jeho projednáním v trestním řízení,²⁸⁵ přičemž mírnější, ale rychleji uložená a vykonaná sankce může mít lepší individuálně i generálně preventivní účinek.²⁸⁶ Pokud jde o funkci, kterou má trestní sankce splňovat, existuje mnoho faktorů, které soudci musí vzít v úvahu, aby došlo k naplnění účelu trestu.²⁸⁷ Nicméně hlavním motorem pro rozhodování soudů měla být ochrana společnosti před pachateli trestných činů a s tím související možnost nápravy pachatele, tedy jak individuální prevence, tak generální prevence, neboť „*trest je prostředkem státního donucení, který stát užívá k ochraně zájmů chráněných trestním zákonem, ochraně společnosti před trestnými činy a jejich pachateli.*“²⁸⁸ Ve Spojených státech amerických, kde je dohodami o vině a trestu řešena naprostá většina trestních věcí, byl proveden výzkum týkající se faktorů, které soudci zvažují při volbě vhodného trestu. V této studii, která zkoumala činnost 17 soudců a 982 dospělých pachatelů, bylo zjištěno, že hlavním kritériem při ukládání sankcí byla v celých 36 % případů právě náprava pachatele a v 34% případů jiné aspekty generální prevence.²⁸⁹

6.12.2. Další důvod mimořádného snížení trestu odnětí svobody?

Důvodová zpráva²⁹⁰ uvádí, že za účelem zvýhodnění obviněných, kteří projeví snahu procesně ulehčit vyřešení trestní věci státnímu zástupci, tím, že přistoupili na uzavření dohody o vině a trestu, lze využít možnosti mimořádného snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby podle § 58 tr. zákoníku Mezi důvody postupu

²⁸⁵ Srov. nález Ústavního soudu ČR ze dne 31. 3. 2005, sp. zn. I ÚS 554/04.

²⁸⁶ Tento názor zastává např. Lata, J.: Účel a smyslu trestu, Praha: LexisNexis CZ, 2007.

²⁸⁷ Srov. např. Walker, N.: Why punish?. Oxford: Oxford University Press, 1991. V historii se vyvinuly a promíjely různé koncepce, který smysl trestání viděly v různě odlišných aspektech – teorie absolutní vycházející z myšlenky „*punitur, quia peccatum est*“ – trestá se proto, aby nebylo páčáno zlo, teorie relativní prosazující rehabilitační účinek trestu, kdy trest je léčením pachatele (polepšování zločince), a preventivní účinek trestu (ochranu společnosti), přičemž v současnosti se prosazují teorie smíšené kombinující prvek odplaty i nápravu zločince – K tomu srov. Jelínek, J. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. Praha: Leges, 2010, s. 347 a násl.; podrobně například Lata, J.: Účel a smyslu trestu, Praha: LexisNexis CZ, 2007.

²⁸⁸ Jelínek, J. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. Praha: Leges, 2010, s. 349.

²⁸⁹ V 17 % případů pak byla zvažována represivní funkce trestního postihu, v 9 % případů speciální prevence a ve 4% případů šlo o faktor zbavení osobní svobody. Adler, F. Mueller, G. O. W., Laufer, W.: Criminology. New York: McGraw–Hill, 1991, s. 354 – 355.

²⁹⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na – <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

podle § 58 tr. zákoníku však nenalezneme o řízení o dohodě o vině a trestu jedinou zmínku.²⁹¹ V takovém legislativním pojetí lze opět spatřovat určitou nedůslednost zákonodárce k otázce sankcionování tím, že žádný způsobem nepřivileguje obviněné, kteří na sjednání dohody přistoupili. Domnívám se však, že aplikace ustanovení § 58 tr. zákoníku zůstává pouze snovou myšlenkou zákonodárce, která není s to nahradit chybějící hmotněprávní úpravu, a to hned z několika důvodů.

Prvotně je nutné připomenout, že trest v případě uzavření dohody o vině a trestu nestanovuje soud, jako je tomu ve standardním řízení kulminujícím obligatorním hlavním líčením.²⁹² Trest jakožto v zásadě obligatorní náležitost dohody určuje státní zástupce po domluvě s obviněným. Podíváme-li se na dikci ustanovení § 58 tr. zákoníku, jasně z něj vyplývá, že o mimořádném snížení trestu odnětí svobody může, popř. musí, po zvážení relevantních okolností rozhodnout soud. Mám za to, že mimořádné snížení trestu odnětí svobody podle ustanovení § 58 tr. zákoníku představuje pro státní zástupce institut, který je běžně spojován s činností soudu, nejde o typický postup pro státního zástupce v přípravném řízení, proto lze také předpokládat, že státní zástupci v rámci sjednávání dohody o vině a trestu nebudou tuto hmotněprávní variantu často využívat.

Za druhé, pokud se podíváme na jednotlivé případy, ve kterých může soud takto snížený trest uložit, v případě dohody o vině a trestu přichází snížení trestu bez jakýchkoliv dalších podmínek pouze podle ustanovení § 58 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, pokud by „*použití trestní sazby odnětí svobody zákonem stanovené bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné vzhledem k okolnostem případu a k dosažení nápravy pachatele by postačil trest kratšího trvání*“. Okolnosti případu se však v plném rozsahu při vyřízení věci formou dohody o vině a trestu neobjasňují, neboť dokazování je v přípravném řízení značně omezeno (k tomu blíže kapitola 6.10), soud pak dokazování, až na výjimky, vůbec neprovádí a jeho činnost ani ke zjištění všech okolností případu nesměřuje, nýbrž se omezuje na přezkum pravdivosti prohlášení obviněného učiněného podle § 175a odst. 3 tr. řádu. Proto se domnívám, že ani tento jediný obecný důvod mimořádného snížení trestu odnětí svobody nepřichází ve většině případů, kdy je sjednávána dohoda o vině a trestu, v úvahu.

Samozřejmě, ustanovení § 58 tr. zákoníku nabízí i další možnosti jak může být trest

²⁹¹ Srov. znění ustanovení § 58 tr. zákoníku

²⁹² Stanovení druhu trestu a jeho výměry není obligatorní náležitostí obžaloby viz – § 177 a násl. tr. řádu.

mimořádně snižen, a to:

- odsuzuje-li pachatele, který napomohl zabránit trestnému činu, jenž jiný připravoval nebo se o něj pokusil, jestliže vzhledem k poměrům pachatele a povaze jím spáchané trestné činnosti má za to, že lze dosáhnout nápravy pachatele i trestem kratšího trvání (§ 58 odst. 2 tr. zákoníku),
- odsuzuje-li pachatele za přípravu, pokus nebo pomoc k trestnému činu a vzhledem k povaze a závažnosti jednání by použití trestní sazby odnětí svobody zákonem stanovené bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné a lze-li dosáhnout nápravy pachatele i trestem kratšího trvání (§ 58 odst. 5 tr. zákoníku),
- jednal-li pachatel v právním omylu (za podmínek ustanovení § 58 odst. 6 tr. zákoníku), a dále
- v případě vybočení z mezí okolností vylučujících protiprávnost (§ 58 odst. 6 tr. zákoníku).

Nutno však podotknout, že se jedná o specifické případy, které opět neumožňují žádným způsobem zvýhodnit obviněného, který se byl se státním zástupcem ochoten dohodnout o těch, kteří jsou za stejné jednání odsouzeni v hlavním líčení.

Nalezení správného řešení problému jakým způsobem nastavit pravidla sankcionování obviněných, kteří uzavřeli dohodu o vině trestu upraveno je nelehkým úkolem. Jako inspirace poslouží komparativní exkurz k řešením, která zvolily zahraniční právní řády.

Francouzská úprava pro tzv. zkrácené řízení s předběžným uznáním viny („*la comparution sur reconnaissance préalable de culpabilité*“) neobsahuje žádná specifická pravidla. Umožňuje uložení jakéhokoliv trestu s tím omezením, že trest odnětí svobody nesmí převyšovat 1 rok nebo polovinu zákonné trestní sazby.²⁹³ Aby žalobce motivoval obviněného k udělení souhlasu, obvykle navrhne mírnější trest, než který by obviněnému hrozil při klasickém projednání věci soudem, nicméně mnoho obviněných nemá přehled o obvyklém trestu.²⁹⁴

Polské trestní právo zná specifický institut tzv. dobrovolného podrobení se trestu („*zgoda na dobrowolne poddanie się karze karnym*“), v rámci takového postupu pak

²⁹³ Článek 495–8 C.p.p.

²⁹⁴ Srov. Zeman, P. a kol.: Zkrácené formy trestního řízení – možnosti a limity. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2013, s. 23.

může být obviněnému, s jeho souhlasem, uložen mírnější trest. Podle okolností lze uplatnit i mimořádné snížení trestu odnětí svobody či dokonce podmíněně, či nepodmíněně od potrestání upustit.²⁹⁵

Španělsko zná institut zjednodušeného soudní řízení založeného na dohodě stran, v rámci kterého se veřejný žalobce a obviněný mohou dohodnout na trestu, který může být snížen o jednu třetinu, aniž by se konalo hlavní líčení.²⁹⁶ Vyšetřující soudce dohodu při splnění všech zákonných předpokladů schválí, přičemž uložený snížený trest nesmí přesahovat 2 roky odnětí svobody.²⁹⁷

V Itálii je v případě uzavření dohody o vině a trestu („*patteggiamento*“) výměra trestu, po zvážení všech polehčujících a přitěžujících okolností, obligatorně snížena o jednu třetinu.²⁹⁸

Ve Spojených státech amerických mohl být podle Federálních pravidel pro ukládání trestů („*Federal Sentencing Guidelines*“) ²⁹⁹ trest dohodnutý na základě guilty plea snížen až o jednu čtvrtinu. Tyto dříve závazná pravidla pro ukládání trestů byla rozhodnutím Nejvyššího soudu Spojených států amerických ve věci *Booker vs. United States* v roce 2005, které navazovalo na předchozí rozhodnutí *Blakely vs. Washington* z roku 2004, derogována na pravidla doporučujícího charakteru a závazná již nejsou.

V Anglii a Walesu taktéž existují přesně stanovená pravidla pro postup snížení trestu v rámci „*guilty plea*“, který je obvykle snižován o jednu čtvrtinu až jednu třetinu.³⁰⁰

Konečně, ve Slovenské republice je otázka sankcionování řešena tak, že uzavření dohody o vině a trestu obviněným je důvodem fakultativního mimořádného snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby o jednu třetinu (srov. § 39 odst. 4 STZ), přičemž výjimku tvoří taxativně uvedené závažné trestné činy, za které je možné uložit

²⁹⁵ viz. čl. 335 K.P.K.; srov. Boratyńska, K. T. a kol.: *Criminal plea bargains in the English and the Polish administration of justice systems in the context of the fair trial guarantees*, Białystok : Temida 2, 2011, s. 55.

²⁹⁶ viz. čl. 795 L.E.C.

²⁹⁷ Více viz Zeman, P. a kol.: *Zkrácené formy trestního řízení – možnosti a limity*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2013, s. 20–37.

²⁹⁸ čl. 444. 1 C.P.P. , srov. Freccero, S., P.: *An Introduction to the new Italian Criminal Procedure*. American Journal of Criminal Law, Volume 21, 1994, s. 374.

²⁹⁹ United States Sentencing Commission, *Guidelines Manual*, Nov. 2015, Chapter 6. a násl. – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na – <http://www.ussc.gov/sites/default/files/pdf/guidelines-manual/2015/GLMFull.pdf>.

³⁰⁰ Sentencing Guidelines Council, *Reduction in Sentence for a Guilty Plea* – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na https://www.sentencingcouncil.org.uk/wpcontent/uploads/Reduction_in_Sentence_for_a_Guilty_Plea_-_Revised_20071.pdf; Srov. Štěpán J.: *některé rysy trestního řízení ve Spojených státech amerických*. Právo a zákonnost. 1991. č. 5, s. 291 – 303.

trest ve výměře 20 let a výše. V úvahu přichází i upuštění od potrestání pachatele (§ 232 odst. STP). Není však vyloučeno, že soud v případě schválení dohody o vině a trestu uloží trest pod danou dolní hranicí pouze za předpokladu, že současně budou naplněny i jiné důvody mimořádného snížení trestu odnětí svobody, například pokud dojde ke schválení dohody o vině a trestu soudem s pachatelem, který se dopustil jen přípravy trestného činu nebo významnou měrou přispěl k objasňování trestného činu ve prospěch organizované zločinecké skupiny apod.

Mezi českými autory se někdy objevují názory, že český zákonodárce by se měl inspirovat právní úpravou slovenskou, která je pojetí dohodovacího řízení v českém procesu nejbližší. Často se tak navrhuje, aby byl § 58 tr. zákoníku udávající důvody mimořádného snížení trestu odnětí svobody obohacen o nový institut, a sice možnost mimořádného snížení trestu odnětí svobody v případě, že byla uzavřena dohoda o vině a trestu. Tyto úvahy jsou samozřejmě relevantní. Nelze než souhlasit, že chybějící hmotněprávní úprava sankcionování je nepochybně velmi závažným nedostatkem české právní úpravy. Není však možné bez dalšího uvažovat tak, že úprava sankcionování obsažená ve slovenském právním řádu, která z důvodu posílení jistoty obviněného v otázce mírnější sankce zvyšuje využitelnost institut v praxi, bude mít stejné účinky i v České republice. Je nutné si uvědomit, že slovenský trestní zákon je charakteristický svou přísností trestních sazeb (například za trestný čin úkladné vraždy obdobný našemu ust. § 140 odst. 2 tr. zákoníku je stanovena trestní sazba 20 – 25 let, v případě kvalifikované skutkové podstaty jde pak o 25 let až doživotí).³⁰¹ Je tak zřejmé, že slovenský právní řád poskytuje dostatek prostoru pro aplikaci mimořádného snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici, což se s ohledem na stanovené dolní hranice trestních sazeb v případě českého trestního zákoníku takto jednoznačně říci nedá. S účelem trestu totiž úzce souvisí otázka spravedlnosti trestu a není-li trestní sankce adekvátní, má to vliv na její účinnost. Trest uložený pachateli by neměl být ani přísnější, ale ani mírnější, než je nutné k ochraně společnosti před následky protiprávního jednání.³⁰² Domnívám se, že v českém právním prostředí není vhodné příslušné trestní sazby bez dalšího snižovat. Vezmeme-li v úvahu, že dohoda o vině a trestu nemůže být v českém trestním řízení

³⁰¹ Srov. například § 144 nebo § 145 STZ, kde za trestný čin úkladné vraždy obdobný našemu ust. § 140 odst. 2 tr. zákoníku, je stanovena trestní sazba 20 – 25 let, v případě kvalifikované skutkové podstaty jde pak o 25 let až doživotí.

³⁰² Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část, Zvláštní část. 2. vyd. Praha: Leges, 2010, s. 355.

uzavřená v řízení o zvlášť závažných zločinech, což ve Slovenské republice lze, v kategorii přečinů a úmyslných trestných činů s horní hranicí nepřevyšující deset let jsou ve většině případů dolní hranice trestu odnětí svobody u jednotlivých trestných činů dostatečně nízké na to, aby zaručily, že nepodmíněný trest odnětí svobody bude ukládán pouze výjimečně. U všech trestných činů, jejichž konkrétní výměra trestní sazby po zvážení všech kritérií pro ukládání trestní sankcí (§ 39 a násl. tr. zákoníku) včetně okolností polehčujících (§ 41 tr. zákoníku) a přitěžujících (§ 42 tr. zákoníku) nepřevyšuje tři léta, je možné výkon trestu odnětí svobody podmíněně odložit (§ 81 tr. zákoníku). Toto komplexní alternativní opatření lze tak využít u nejširšího okruhu trestných činů včetně kategorie trestných činů, jejichž horní hranice převyšuje pět let, neboť základním kritériem zde není typová závažnost činu. Domnívám se tedy, že u většiny trestných činů, ohledně kterých může být dohoda o vině a trestu uzavřena, bude ustanovení § 81 tr. zákoníku aplikováno, neboť uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody u trestných činů, u nichž horní hranice trestní sazby odnětí svobody nepřevyšuje pět let, je možné pouze za předpokladu, že „by vzhledem k osobě pachatele uložení jiného trestu zjevně nevedlo k tomu, aby pachatel vedl řádný život.“ Do této kategorie trestných činů, jejichž horní hranice nepřevyšuje pět let, spadá přibližně 57 % všech trestných činů obsažených ve zvláštní části tr. zákoníku.³⁰³ Vyloučíme-li pak z celkového počtu trestných činů vyjmenovaných ve zvláštní části tr. zákoníku zvlášť závažné zločiny, dostáváme se u trestných činů, i kterých přichází v úvahu uzavření dohody o vině a trestu, na procentuální hranici mnohem vyšší.

Tuto úvahu dokládají statistické údaje Ministerstva spravedlnosti. Pokud se podíváme na trestní sankce, které jsou v řízení v případě, že došlo k uzavření dohody o vině a trestu, v českém právním řádu ukládány, zjistíme, že postupu podle § 81 tr. zák. umožňujícího uložení podmíněného trestu odnětí svobody, příp. postupu podle § 84 tr. zákoníku, kdy byl nad pachatelem při uložení podmíněného trestu odnětí svobody stanoven dohled, bylo využito v celých 84,5 % případů. Nepodmíněný trest odnětí svobody byl pachatelům, kteří uzavřeli dohodu o vině a trestu, uložen pouze v 7,5 % případů. Ze statistických údajů rovněž vyplývá, že ve velké části případů je trest ukládán právě na samé dolní hranici trestní sazby stanovené za daný trestný čin ve zvláštní části tr. zákoníku (kompletní přehled statistických údajů viz příloha č. 2 a příloha č. 3).

³⁰³ Ščerba, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě, 2. vyd., Praha: Leges, 2014, s. 40.

Konečně, v případě spáchání přečinu lze pak za podmínek § 42 tr. zákoníku uvažovat o upuštění od potrestání.

Z výše uvedeného vyplývá, že české trestní právo nabízí bohatý systém alternativ, jak ochotu obviněného vedoucí k odlehčení trestní justice odměnit. Na druhou stranu, opět se dostáváme do nežádoucího stavu, kdy procesní způsob vyřízení trestní věci bude mít vliv na hmotněprávní skladbu trestů, čímž se odkláňáme od prvotního účelu trestního řízení, jehož cílem je, mimo jiné, spravedlivé potrestání pachatelů trestných činů (§ 1 odst. 1 tr. řádu).³⁰⁴ Mám za to, že úprava nové možnosti (fakultativního) mimořádného snížení trestu odnětí svobody po vzoru Slovenské republiky současnou situaci zásadním způsobem neovlivní. Nicméně *de lege ferenda* považuji za vhodné, aby bylo prohlášení o spáchání skutku při sjednávání dohody o vině a trestu alespoň výslovně zařazeno do výčtu polehčujících okolností v ustanovení § 41 tr. zákoníku, neboť taková právní úprava zajistí, že v případě, že se obviněný podvolí sjednání dohody o vině a trestu, jeho pozice bude výhodnější oproti obviněnému činící doznání v rámci standardního procesu. Pozitivum stanovení takového hmotněprávního pravidla lze shledávat v posílení jistoty obviněného a jeho obhajoby, tím, že jim bude dána „zákonná naděje“ dosažení o něco mírnějšího trestu.

6.13. Návrh na schválení dohody o vině a trestu

Návrh na schválení dohody o vině a trestu je, podobně jako obžaloba či návrh na potrestání, rozhodnutí státního zástupce *sui generis*. Podáním návrhu na schválení dohody o vině a trestu se mění procesní postavení státního zástupce, který již není

³⁰⁴ Procesní způsob rozhodnutí by neměl mít vliv na povahu a závažnost spáchaného činu, možnost nápravy pachatele a jeho poměry, tj. na základní hmotněprávní kritéria pro ukládání trestů, neboť všechny druhy řízení v trestním řádu jsou rovnocenné – srov. Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P. Alternativní řešení trestních věcí v praxi, Praha : C. H. Beck, 2000, s. 18. Nicméně nedávná historie českého trestního procesu svědčí o opaku, tedy, že procesní vyřízení věci má v českém trestním procesu nemalý vliv na výběr vhodné sankce. Stačí, když se podíváme na institut trestního příkazu, který se postupně stal velmi častým způsobem skončení trestních věcí. Vzhledem k omezené možnosti uložení jednotlivých trestů vyřízení věci formou trestního příkazu zásadním způsobem ovlivňuje skladbu trestů, které jsou pachatelům trestných činů ukládány, neboť ve velké části trestních věcí je uložen jen takový trest, jehož uložení trestním příkazem není zákonem vyloučeno (srov. § 314e odst. 2 TR) – Srov. např. Ščerba, F.: Procesní alternativy a jejich vliv na využívání trestů, Sborník z konference Dny práva, 2012. – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na – https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/trestnepravniaalternativy/ScerbaFilip.pdf. Obdobně tomu je i ve většině případů, kdy je uzavřena dohoda o vině a trestu, protože stát přistoupí na uložení mírnější sankce tomu obviněnému, který se státním zástupcem bude spolupracovat a dohodu uzavře.

dominus litis, a stává se stranou v řízení před soudem. Byla-li dohoda o vině a trestu uzavřena, podá státní zástupce návrh na její schválení soudem. Jeho opis doručí obviněnému, jeho obhájci a též poškozenému, uplatnil-li řádně svůj nárok na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení (§ 175a odst. 7 tr. řádu). Návrh na schválení dohody o vině a trestu se obviněnému doručuje do vlastních rukou (§ 64 odst. 1 písm. a) tr. řádu). Neovládá-li obviněný český jazyk, musí mu být návrh písemně přeložen do jazyka, kterému rozumí, (§ 28 odst. 2 tr. řádu).

Zákon oproti náležitostem samotné dohody o vině a trestu poněkud nekonzistentně neupravuje náležitosti samotného návrhu na schválení dohody o vině a trestu. To je vzhledem k tomu, že takový návrh je postaven na roveň obžaloby, resp. návrhu na potrestání, poněkud zarážející. S ohledem na chybějící speciální úpravu je zajímavou teoretickou otázkou, zda se uplatní obecná ustanovení o náležitostech podání (§ 59 tr. řádu) a postačí tak obecný přípis, jehož přílohou bude sjednaná dohoda o vině a trestu. Nabízí se totiž i použití analogie k jiným podáním, např. tedy k obžalobě či k návrhu na potrestání, který však nemusí obsahovat odůvodnění. Z analogické aplikace ustanovení trestního řádu by plynulo, že návrh na schválení dohody sjednané ve zkráceném přípravném řízení a dohody sjednané ve vyšetřování se bude lišit, neboť první z nich nebude obsahovat odůvodnění.³⁰⁵ Trestní řád tento problém neosvětluje a v ustanovení § 175b tr. řádu stanovuje pouze omezení rozsahu návrhu na schválení dohody o vině a trestu, který musí vycházet z uzavřené dohody o vině a trestu a nesmí přesahovat její sjednaný rozsah. Nedošlo-li k dohodě o náhradě škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, státní zástupce na tuto skutečnost v návrhu soud upozorní (§ 175b odst. 1 tr. řádu).

K návrhu je samozřejmě třeba připojit sjednanou dohodu a další písemnosti, které mají význam pro rozhodnutí ve věci, tedy zejména trestní spis, protokol o jednání o vině a trestu a samotnou uzavřenou dohodu o vině a trestu.

Jak se aplikační praxe státních zastupitelství s formální stránkou návrhu na schválení dohody o vině a trestu v budoucnu vypořádá, zůstává zatím nejasnou otázkou, neboť v současné době, bezmála tři a půl roku po zavedení institutu do českého trestního procesu, je praxe v tomto ohledu velmi nekonzistentní. Zejména není státním zástupcům

³⁰⁵ Jelínek, J., Říha J., Sovák Z., Rozhodnutí ve věcech trestních: se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů. 3. aktualizované a přepracované vydání podle právního stavu k 1. 2. 2015. Praha: Leges, 2015.

zcela jasné, jak by měl být formulován souhlas obviněného se sjednanou dohodou, tj. zda ve formě „*obviněný prohlásil, že se dopustil skutku (spáchal skutek)...*“ a „*souhlasil...*“ s navrženým trestem, příp. rozsahem a způsobem náhrady škody, *anebo* zda klasickou formou typickou pro odsuzující rozsudek, tedy „*obviněný uznává se vinným, že..*“. Dále není praktikujícím státním zástupcům zřejmé, jak by měl znít vlastní požadavek na rozhodnutí soudu, tj. zda se navrhuje, aby soud vydal odsuzující rozsudek včetně jeho navrhovaného znění³⁰⁶ nebo zda petit návrhu obsahuje „pouze“ formulaci „*uznává vinným*“ bez návrhu na vydání odsuzujícího rozsudku. Jednotlivá státní zastupitelství se ve svém přístupu k formulaci návrhu na schválení dohody o vině a trestu zásadním způsobem liší, nicméně se domnívám, že vzhledem k tomu, že návrh na schválení dohody o vině a trestu je podkladem pro rozhodnutí o vině a trestu obviněného s povahou odsuzujícího rozsudku, bylo by žádoucí, aby se praxe sjednotila níže uvedeným směrem.

Při formulaci petitu návrhu je tedy nutné mít na paměti, že se jeho prostřednictvím soudu navrhuje, aby schválil předmětnou dohodu a na základě této dohody vydal odsuzující rozsudek, ve kterém uvede výrok o schválení dohody a též výrok o vině a o trestu, případně ochranném opatření, v souladu s dohodou o vině a trestu (§ 314r odst. 4 tr. řádu). Nejvhodnější postup proto bude, aby státní zástupce v návrhu soudu navrhl 1. *aby soud schválil uzavřenou dohodu o vině a trestu*, která bude tvořit přílohu takového návrhu a 2. *na základě dohody o vině a trestu vydal odsuzující rozsudek*, jehož znění bude obsahem návrhu (kompletní vzory viz. příloha 1). Tímto způsobem by byly vyřešeny formulační obtíže a bylo zajištěno, že soud vysloví vinu obviněného a stanoví mu trest na základě dostačujícího podkladu.

Pokud jde o procesní stádium řízení, ve kterém může státní zástupce návrh na schválení dohody o vině a trestu podat, nabízí se v zásadě tři možnosti. Návrh na schválení dohody o vině a trestu může státní zástupce podat, po sjednání dohody o vině a trestu s obviněným v přípravném řízení, včetně rozšířeného přípravného řízení (§ 168 a násl. tr. řádu), dále též po sjednání dohody o vině a trestu ve zkráceném přípravném řízení vedeném proti podezřelému dle § 179 b odst. 5 tr. řádu (viz. kapitola 6.15), anebo v rámci předběžného projednání obžaloby soudem podle § 186 písm. g) tr. řádu (viz. kapitola 6.16). V současné době není možné, aby byla dohoda o vině a trestu sjednána v řízení

³⁰⁶ Tuto formulaci používá např. Okresní státní zastupitelství Brno–venkov nebo Obvodní státní zastupitelství Praha 2.

před soudem během hlavního líčení, nejzazším okamžikem, kdy je možné dohodu o vině a trestu sjednat je totiž nařízení hlavního líčení,³⁰⁷ což je poněkud problematické. Zákon v současné době taktéž nepřipouští, aby dohoda o vině a trestu byla sjednána poté, co samosoudce rozhodne trestním příkazem, proti němuž státní zástupce nebo obviněný podá odpor. V případě zrušení trestního příkazu v důsledku podaného odporu není možné postupovat podle ustanovení § 314c odst. 1 písm. d), neboť po včasném podání odporu se trestní příkaz ruší a samosoudce ve věci nařídí hlavní líčení.³⁰⁸

Konečně je třeba se vypořádat s otázkou, za jakých okolností je možné od dohody o vině a trestu odstoupit. Státnímu zástupci dává zákonodárce široký prostor pro odvolání jeho souhlasu s dohodou, neboť může podle ustanovení § 314o odst. 5 tr. řádu vzít návrh na schválení dohody o vině a trestu zpět až do chvíle, kdy se soud odebere k závěrečné poradě. Jedná se o projev dispoziční zásady, která je projevem zásady obžalovací. Zpětvzetím návrhu na schválení dohody o vině a trestu se věc vrací do přípravného řízení (§ 314o odst. 5 tr. řádu). Obviněnému však zákon žádné takové výslovné oprávnění nepřiznává a s touto možností nepočítá. I zde však platí, co již bylo řečeno o dispoziční obviněného se svým prohlášením (srov. kapitola 6.9). S ohledem na zachování práva na spravedlivý proces (čl. 6 Úmluvy) by znemožnění obviněnému disponovat s návrhem na schválení dohody o vině a trestu bylo v rozporu s jeho právy na svobodné rozhodování o vzdání se práva na projednání věci v řízení před soudem. Z hlediska autonomie obviněného a jeho práva na svobodné rozhodování je nutné mu toto právo přiznat. Obviněný sice může zvrátit schválení dohody o vině a trestu v rámci projednání návrhu ve veřejném zasedání, kdy se ho soud podle ustanovení § 314q odst. 3 tr. řádu obligatorně musí dotázat, zda sjednané dohodě rozumí, zda prohlášení o spáchání skutku učinil dobrovolně, bez nátlaku a zda jsou mu známy důsledky sjednání dohody. Nedostatek zákonné úpravy však spatřuji v tom, že odvolání souhlasu zákon, jakožto důvod neschválení dohody o vině a trestu, výslovně neuvádí. Podle názoru některých autorů lze připustit, že absence dobrovolnosti souhlasu by byla důvodem neschválení dohody soudem z důvodu, že je nesprávná (§ 314r odst. 2 tr. řádu).³⁰⁹ Domnívám se však, že *de lege ferenda* by bylo vhodné, kdyby možnost obviněného odstoupit od návrhu na schválení dohody o vině a trestu výslovně obsahoval trestní řád.

³⁰⁷ Šámal, P., Gřivna, T.: Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013.

³⁰⁸ Ibid.

³⁰⁹ Král, V.: Dohoda o vině a trestu v návrhu novelizace trestního řádu. Právní rozhledy. 2008, č. 20, s. 2.

6.14. Ochrana zájmů poškozeného

Zákonodárce v rámci řízení o dohodě o vině a trestu neopomíjí ani zájmy poškozeného, již od začátku řízení o dohodě o vině a trestu na ně klade zvláštní důraz³¹⁰ a prohlubuje prvky restorativní justice v českém trestním procesu (viz kapitola 4). Důsledkem uzavření institutu dohody o vině a trestu pro poškozeného je tak nejen jeho lepší postavení v otázce finanční satisfakce, ale rovněž i morální zadostiučinění spojené s prohlášením obviněného, že daný skutek spáchal.

Státnímu zástupci se ukládá zvláštní povinnost, aby o sjednávání dohody o vině a trestu vyrozuměl též poškozeného, pokud již předtím neprohlásil, že se vzdává svých procesních práv. Zároveň je státní zástupce povinen upozornit poškozeného na možnost uplatnit jeho nárok na náhradu škody, nemajetkové újmy v penězích, jež mu byla trestným činem způsobena, nebo na vydání bezdůvodného obohacení, které bylo na jeho úkor získán při nejpozději prvním sjednávání dohody o vině a trestu (§ 175a odst. 2 tr. řádu).

Poškozený však vlastnímu jednání o dohodě o vině a trestu nemusí být přítomen. Důvodem jeho nedostavení se může být, že svůj nárok jednoduše uplatňovat nechce, důvody však mohou také spočívat v tom, že poškozený nechce být znovu vystaven přítomnosti obviněného. Za tím účelem trestní řád poškozenému umožňuje, aby svůj nárok uplatnil již dříve a nedostaví-li se poškozený k samotnému jednání o dohodě, ač byl řádně vyrozuměn, může s obviněným o uplatněném nároku jednat státní zástupce, a to v rozsahu do jeho uplatněné výše (175 odst. 5 tr. řádu). Tím se však státní zástupce dostává do pozice „kvazizmocněnce“ poškozeného, aniž by byl vyřešen jejich vzájemný „mandátní“ vztah. Krajní limitací pro vyjednávací pozici státního zástupce je výše nároku uplatněná poškozeným, minimální výše náhrady škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení již však není ničím omezená. Uvědomíme-li si dále, že oprávnění státního zástupce jednat jménem poškozeného o jeho nároku s obviněným je postupem fakultativním (srov. dikci § 175a odst. 5 věta poslední), je otázkou, do jaké míry bude státní zástupce schopen nestranně zájmy poškozeného reprezentovat. Došlo-li by k pochybení ze strany státního zástupce, zákon vůbec neřeší důsledky situací, kdy by poškozenému vznikla v důsledku nedostatečného hájení jeho zájmů ze strany státního

³¹⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

zástupce škoda. Důvodová zpráva³¹¹ se k tomuto blíže nijak nevyjadřuje a jen stroze uvádí, že „by státní zástupce měl usilovat“ o dohodu s obviněným až do výše uplatněného nároku. Taková vágní formulace svědčí o tom, že zákonodárce negativní důsledky takového oprávnění státní zástupce vůbec nezvažoval.

Dostaví-li se poškozený k jednání o dohodě o vině a trestu, má právo se vyjádřit zejména k rozsahu a způsobu náhrady škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení. Zákon výslovně neudává, že by se měl poškozený vyslovit rovněž k otázce viny a trestu, ale z demonstrativní povahy ustanovení § 175a odst. 5 věty první tr. řádu lze dovodit, že i takové oprávnění poškozenému náleží. K otázce viny a trestu se poškozený vyjádřit může, nicméně takové vyjádření není pro sjednání dohody o vině a trestu rozhodné a státní zástupce není takovým vyjádřením vázán.³¹²

Poškozený se může zúčastnit i řízení před soudem, ve kterém dohoda o vině a trestu uzavřená s obviněným a státním zástupcem schvalována. Ve veřejném zasedání konaném o návrhu a schválení dohody o vině a trestu umožní soud poškozenému, je-li přítomen, aby se vyjádřil (§ 314q odst. 4 tr. řádu). Postoj poškozeného může mít vliv na rozhodnutí soudu, zda sjednanou dohodu o vině a trestu schválí či neschválí (§ 314r odst. 2 tr. řádu). Pokud nebude výše náhrady škody v dohodě o vině a trestu ujednána, například proto, že příslušné subjekty nedošly ke konsenzu o výši, rozhodne o nároku poškozeného soud, a to na základě spisového materiálu, pokud je jím skutkový stav spolehlivě prokázán. Není-li tomu tak odkáže soud poškozeného se svým nárokem na řízení ve věcech občanskoprávních. Takový postup by však neměl být podle vůle zákonodárce pravidlem. Jak uvádí důvodová zpráva, odkázání poškozeného se svým nárokem na řízení ve věcech občanskoprávních by tedy mělo být spíše výjimkou, neboť „je vždy třeba usilovat o dosažení konsenzu o rozsahu a způsobu náhrady škody.“³¹³

Přestože v mnoha odborných dílech³¹⁴, stejně jako důvodové zprávě k předmětné novele trestního řádu se proklamuje důraz na zachování práv poškozeného a možnost účelnějšího prosazování jeho zájmů, je nutno podotknout, že procesní postavení

³¹¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

³¹² Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

³¹³ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

³¹⁴ Srov. například Šámal, P. a kol.: Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd., Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2260.

poškozeného v řízení o dohodě o vině a trestu není výrazným způsobem posíleno, naopak v mnoha ohledech je velmi slabé (k tomu srov. též kapitolu 4).

Často tak mohou být poškození s postupem, kdy bude s obviněným sjednána dohoda o vině a trestu nespokojení, přičemž jejich negativní postoj se může opírat o pocity, že škoda či újma mu způsobená byla přehlížena nebo že obviněný vyvážl ze své protiprávní činnosti moc snadno.³¹⁵ V této souvislosti se nabízí otázka, zda by dohodovací řízení nemělo být podmíněno souhlasem poškozeného. Otázka obecného charakteru, zda odklon má být užit jen v podobě finančního narovnání s obětí, či naopak postačí jen souhlas oběti k takovému postupu bez toho, aby došlo k úplnému vypořádání následků trestného činu, představovala názorovou dělící linii účastníků Mezinárodní kongresu trestního práva v Káhiře v roce 1984. Státy skandinávských zemí, stejně jako Nizozemské království, připomínaly, že limitace použití odklonu jen na případy urovnání sporů s poškozeným prostřednictvím satisfakce jeho majetkových nároků by použitelnost odklonů zužovalo jen na bagatelní trestnou činnost (zejména v oblasti majetkových trestných činů a trestných činů v oblasti dopravy).³¹⁶ Lze souhlasit s názory, že v případě posílení role poškozeného v podobě stanovení podmínky jeho svolení s uzavřením dohody o vině a trestu by bylo zaručeno, že obviněný bude motivován alespoň nějakým způsobem k náhradě škody.³¹⁷ Je však třeba si uvědomit, že cílem poškozeného nemusí být jen dosažení materiální satisfakce, nýbrž jeho zájem může spočívat v sociálním odsouzení obviněného ve standardním veřejném hlavní líčení.³¹⁸ Bude-li se poškozený chtít s obviněným dohodnout, nabízí se v případě méně závažné trestné činnosti možnost uzavření narovnání. Nevidím důvod, proč bychom v českém trestním procesu měli mít dva procesní instituty obdobné povahy podmíněné souhlasem poškozeného. Domnívám se, že vyžadování souhlasu poškozeného by opět šlo proti základnímu smyslu institutu, tj. zjednodušení trestního řízení, a mohlo představovat již poslední hřebíček do rakve institutu jménem dohoda o vině a trestu v českém právním řádu. O tom ostatně svědčí situace kolem téměř nevyužívaného institutu narovnání.

³¹⁵ Bergman, P., Berman – Barrett, S. J.: *The Criminal Law Handbook – Know Your Rights, Survive the System*. 5th ed. Berkeley : Nolo, 2003, s. 20/10.

³¹⁶ Association Internationale de Droit Pénal, viz. Palovský, T.: *Iniciativy mezinárodních organizací k odklonům v trestním řízení*, Státní zastupitelství č. 9, 2010, str. 14.

³¹⁷ Šabata, K., Růžička, M.: *Dohoda o vině a trestu de lege ferenda v České republice a možnosti využití slovenské právní úpravy*. Státní zastupitelství. 2009, č. 6, s. 6 – 14.

³¹⁸ Jelínek, J.: *Dohoda o vině a trestu – novinka v českém právu*. Právní rádce. 2012, č. 8, s. 50.

6.15. Dohoda o vině a trestu ve zkráceném přípravném řízení

Možnost sjednat dohodu o vině a trestu není vyloučena ani v případě, že se proti podezřelému vede zkrácené přípravné řízení, přičemž trestní řád umožňuje lhůtu pro jeho skončení za účelem sjednání dohody o vině a trestu prodloužit až o třicet dnů (§ 179f odst. 2 písm. a) tr. řádu). Jak uvedl Jelínek, možnost sjednání dohody o vině a trestu ve zkráceném přípravném řízení lze považovat za „zřejmý legislativní omyl“, ³¹⁹ neboť dochází nejen k popření hlavního cíle zavedení nového institutu, ale i samotné základní zásady trestního řízení, tj. principu rychlosti a hospodárnosti (§ 2 odst. 4 tr. řádu).

Smyslem zkráceného přípravného řízení je rychlé vyřízení méně závažných trestních věcí, kdy jsou skutkové okolnosti prokázány dostatečným způsobem tak, aby bylo obviněného možno postavit ve lhůtě dvou týdnů před soud, popř. kdy byl podezřelý zadržen při činu nebo bezprostředně po jeho spáchání (§ 179a odst. 1, 179b odst. 4 tr. řádu). Tato lhůta pro skončení zkráceného přípravného řízení může být standardně, v odůvodněných případech, prodloužena nejvýše o deset dnů. V případě sjednání dohody o vině a trestu lze uvedenou lhůtu prodloužit dokonce o trojnásobnou dobu, aniž by takový počín zákonodárce odůvodňoval jakýkoliv racionální základ. Mám za to, že připuštěním sjednání a uzavření dohody o vině a trestu v těchto případech dochází k popření samotné podstaty zkráceného přípravného řízení, jehož benefitem je právě vyřízení věci v co nejkratší možné lhůtě.

Další nevýhodou aplikace dohody o vině a trestu ve zkráceném přípravném řízení lze spatřovat ve skutečnosti, že státní zástupce nebude ke sjednání dohody o vině a trestu nijak motivován. Jeho ochota přistoupit k jednání o dohodě o vině a trestu bude minimalizována neodůvodněnou náročností procesního postupu už při přípravování podmínek pro samotné zahájení jednání. Státní zástupce totiž musí předvolat obviněného, potýkat se situacemi, kdy se obviněný na předvolání jednoduše nedostaví, dále má povinnost vyrozumět jeho obhájce a všechny mu známé poškozené, zajistit místo, kde sjednání dohody dojde, apod. Všechny tyto povinnosti státní zástupce však nemá, rozhodne-li se podat obžalobu, příp. návrh na potrestání. Zkrácené přípravné řízení se tak stane administrativně náročnou záležitostí, kdy oproti zpracování návrhu na potrestání, který je velmi zjednodušeným úkonem (např. nevyžaduje odůvodnění), se bude státní

³¹⁹ Jelínek, J.: Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. Bulletin advokacie. 2012, č. 10, s. 19 – 25.

zástupce účastník vyjednávacího procesu s obviněným a vypracovávat o mnoho složitější návrh na schválení dohody o vině a trestu.

K nevhodnosti umožnění sjednání dohody o vině a trestu ve zkráceném přípravném řízení přispívá i stanovení sjednání dohody jako důvodu nutné obhajoby (§ 36 odst. 1 písm. d) tr. řádu), neboť není zcela jasné, zda by i v případě sjednání dohody ve zkráceném přípravném řízení měl být obviněný povinně obhájcem zastoupen. Z povahy věci je však nezbytné povinnost nutné obhajoby analogicky vztáhnout i na podezřelého ve zkráceném přípravném řízení, což ze zkráceného přípravného řízení činí nejen administrativně, ale i finančně náročnou záležitost.

Nelze než shrnout, že náklady spojené s nutnou obhajobou, a časová náročnost takového postupu činí z možnosti sjednat dohodu o vině a trestu ve zkráceném přípravném řízení prakticky nevyužitelný institut. O zjevném pochybení zákonodárce svědčí i nesčetné kritické poznámky autorů, které jsou vedeny tímto směrem. Značnou vypovídající hodnotu mají i statistické údaje, které jen potvrzují fakt, že praktické využití dohody o vině a trestu ve zkráceném přípravném řízení není nijak markantní. Nezbyvá tedy než souhlasit se značnou kritikou této alternativy prosazující názor, že, *de lege ferenda* by bylo žádoucí, aby možnost uzavření dohody o vině a trestu byla zachována pouze ve standardním a rozšířeném přípravném řízení.

Tabulka č. 4: Využití dohody o vině a trestu ve zkráceném přípravném řízení v ČR

	2012	2013	2014	2015
Celkový počet podaných návrhů na schválení DVT	20	113	86	91
z toho ve zkráceném přípravném řízení	5	15	7	6
% návrhů ve zkráceném přípravném řízení	25,00%	13,27%	8,14%	6,59%

Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR; tabulka vytvořená autorkou práce.

6.16. Možnost sjednání dohody o vině a trestu po podání obžaloby

K uzavření dohody o vině a trestu však může dojít i po skončení přípravného řízení. Jestliže má obviněný po podání obžaloby státním zástupcem zájem o sjednání dohody o vině a trestu, může prostřednictvím svého obhájce podat soudu návrh na nařízení

předběžného projednání obžaloby (§186 písm. g) tr. řádu). Takový návrh musí být dostatečně odůvodněn s uvedením důvodů, proč by vzhledem k okolnostem bylo vhodné sjednat dohodu o vině a trestu. Takto může obviněný postupovat zejména v případě, že jednání o dohodě o vině a trestu v přípravném řízení sice proběhlo, avšak k jejímu sjednání nedošlo. Není však vyloučeno, aby obviněný podal návrh i v případě, že v přípravném řízení odmítl učinit prohlášení o spáchání skutku a toto prohlášení chce učinit dodatečně, jelikož se chce vyhnout projednání věci v hlavním líčení.³²⁰ Předseda senátu návrh obviněného přezkoumá, dotáže se na stanovisko obviněného a státního zástupce, v případě jejich kladného vyjádření vrátí věc státnímu zástupci do přípravného řízení za účelem sjednání dohody o vině a trestu a k podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu stanoví státnímu zástupci přiměřenou lhůtu. V tomto směru je však značně nepraktické, že po sjednání dohody o vině a trestu v přípravném řízení bude muset státní zástupce podat návrh soudu. Takový postup bude pro státního zástupce představovat zvýšenou administrativní zátěž a lze očekávat, že jeho ochota vyjednávání s obviněným nebude velká. Vhodným řešením tohoto problému by mohlo po vzoru slovenské právní úpravy *de lege ferenda* být, že věc bude vrácena do přípravného řízení pouze tehdy, bude-li s takovým postupem státní zástupce souhlasit.

Podá-li státní zástupce v této určené lhůtě návrh na schválení dohody o vině a trestu soudu, postupuje soud podle ustanovení vztahujících se k řízení o schválení dohody o vině a trestu soudem (§ 314o až § 314s tr. řádu).

Uzavřít dohodu o vině a trestu po podání obžaloby je možné i z podnětu soudu. Má-li soud za to, že by měla být sjednána dohoda o vině a trestu, nařídí za tím účelem předběžné projednání obžaloby. Ovšem takový postup soudu lze vykládat i jako snahu soudu subjekty k dohodě donutit.³²¹ V takovém případě dochází k popření svobodné vůle smluvních stran, což by dle občanskoprávních hledisek smluvních vztahů způsobovalo neplatnost smlouvy. Není tak možné, aby tomu v trestních věcech bylo jinak, nehledě na to, že neměly-li strany vůli dohodu uzavřít v přípravném řízení, lze očekávat, že k uzavření dohody po vrácení věci soudem do přípravného řízení nedojde znovu.

³²⁰ Vantuch, P.: K možnosti sjednat dohodu o vině a trestu po podání obžaloby. *Trestní právo*. 2013, č. 9–10, s. 9 – 16.

³²¹ Srov. Jelínek, J.: Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*. 2012, č. 10, s. 19 – 25; Šabata, K., Růžička, M.: Dohoda o vině a trestu *de lege ferenda* v České republice a možnosti využití slovenské právní úpravy. *Státní zastupitelství 2009*, č. 6, s. 6 – 14; Basík, M.: Několik poznámek k dohodě o vině a trestu. *Státní zastupitelství 2012*, č. 4, s. 57.

Na druhou stranu, z praktického hlediska připadá v úvahu využití této možnosti například v případě rozsáhlé trestné činnosti s velkým počtem obviněných a skutků, což je předmětem složitého dokazování, anebo v případě, kdy bude trestní věc jednoho z obviněných vyloučena k samostatnému projednání. Příkladem, kdy byla dohoda v tomto procesním stádiu řízení uzavřena, je případ evidovaný na jednom z pražských obvodních státních zastupitelství, kdy se jednalo o rozsáhlou trestnou činnost s velkým počtem obviněných. Někteří obvinění raději přistoupili na rychlejší vyřízení jejich věci formou dohody, neboť nechtěli, aby se trestní řízení proti nim vedlo dlouhou dobu. Jiný příklad z činnosti obvodních státních zastupitelství v Praze je situace, kdy soud nařídil předběžné projednání obžaloby podle § 186 písm. g) tr. řádu poté, co vedení proti obviněné bylo vyloučeno ze společného řízení z důvodu její nemoci. V mezidobí byli zbývající obvinění pravomocně odsouzeni. Z důvodu zachování hospodárnosti trestního řízení soud dospěl k závěru, že by ve věci bylo vhodné sjednat dohodu o vině a trestu, neboť v opačném případě by trestní řízení trvalo značně dlouhou dobu.

K možnosti sjednání dohody o vině a trestu po předběžném projednání obžaloby je proto třeba zaujmout rezervovaný postoj. Podle současné právní úpravy je okamžik předběžného projednání obžaloby poslední možností jak pro obviněného, tak pro státního zástupce, kdy lze dohodu o vině a trestu uzavřít. Je nutné však mít na paměti, že předběžné projednání obžaloby je fakultativní stadium trestního řízení, a tudíž tato nejzazší možnost nebude v mnoha trestních věcech přicházet v úvahu.

Velmi závažným nedostatkem současné právní úpravy je, že po nařízení hlavního líčení již obdobně postupovat nelze (s výjimkou případu, kdy dojde k vrácení věci státnímu zástupci podle § 221 tr. řádu), což například v případě řízení o dohodě o vině a trestu ve Slovenské republice možné je (§ 225 odst. 3 STP). S možností uzavření dohody o vině a trestu v hlavním líčení počítá věcný záměr nového trestního řádu jak z roku 2008, tak i původní z roku 2004,³²² podle kterého předseda senátu, popř. Samosoudce vyzve obžalovaného po poučení o jeho právech, aby se vyjádřil k obsahu obžaloby, a to zejména k otázce, zda se cítí vinen či nevinen. Obžalovaný, který takto svou vinu prohlásí a není obžalován ze zvláště závažného zločinu, může podat soudu návrh na vydání odsuzujícího rozsudku včetně stanovení konkrétního trestu, ochranného opatření, příp. rozhodnutí o

³²² Ministerstvo spravedlnosti ČR: Věcný záměr nového trestního řádu z roku 2004, s. 108, Věcný záměr nového trestního řádu z roku 2008, s. 104 – dostupné z: <http://portal.justice.cz>.

náhradě škody. Jestliže státní zástupce i poškozený, který uplatnil nárok na náhradu škody, s takovým návrhem obžalovaného souhlasí a zároveň účelu řízení již bylo dosaženo přesto, že hlavní líčení nebude provedeno v celém rozsahu, může soud návrh obžalovaného na vydání odsuzujícího rozsudku přijmout. Soud následně vydá odsuzující rozsudek bez provedení dokazování nebo jen s omezeným rozsahem dokazování, např. jen ohledně výše škody, a to za předpokladu, že okolnosti spáchání trestného činu nevzbuzují pochybnosti. Takové pojetí je mnohem vhodnější, neboť se lze domnívat, že existuje vyšší tendence obviněných přiznávat svou vinu až ve chvíli, kdy jsou vystaveni veřejnému projednání věci před soudem. *De lege ferenda* je proto nutné souhlasit s oprávněnými požadavky ze strany odborné veřejnosti, a to sice, aby možnost uzavřít dohodu o vině a trestu byla přenesena též do řízení před soudem.³²³

6.17. Řízení o schválení dohody o vině a trestu před soudem

Po podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu následuje řízení před soudem, který uzavřenou dohodu buď schválí, anebo učiní jiný úkon směřující k vyřízení trestní věci. Zákonodárce tento druh řízení zařadil mezi zvláštní způsoby řízení (§ 314o a násl. tr. řádu) a princip, podle kterého je trestní stíhání před soudem přípustné jen na základě obžaloby nebo návrhu na potrestání podaných státním zástupcem, byl doplněn o nový způsob vyřízení věci na podkladě návrhu na schválení dohody o vině a trestu. Ingerencí soudu při řízení o návrhu na schválení dohody o vině a trestu je naplněn postulát, že pouze soud může rozhodovat o vině a trestu za trestné činy (čl. 90 Ústavy, čl. 40 odst. 1 Listiny). Význam soudního přezkumu dohody o vině a trestu zdůraznil v jednom ze svých rozhodnutí i ESLP.³²⁴ V případě České republiky je nicméně role soudu v řízení o schválení dohody o vině a trestu spíše pasivní a postavení soudu je, oproti průběhu hlavního líčení, výrazně oslabeno, jelikož soud návrhem není vázán a dohodu může neschválit jen z předem uvedených důvodů.

³²³ Shodně například Jelínek, J.: Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. Bulletin advokacie. 2012, č. 10, s. 19 – 25.

³²⁴ Rozsudek ESLP ve věci *Natsvlshvili and Togonidze vs. Georgia* ze dne 29. 4. 2014, § 95, stížnost č. 9043/05.

6.17.1. Přezkum návrhu na schválení dohody o vině a trestu soudem

Návrh na schválení dohody o vině a trestu předseda senátu přezkoumá z podobných hledisek, jako se přezkoumává obžaloba. Pro přezkoumání návrhu na schválení dohody o vině a trestu zákon nestanovuje žádnou lhůtu, nabízí se však analogie k ustanovení § 181 odst. 3 tr. řádu³²⁵, které upravuje obecně lhůtu pro učinění úkonu ve věci ze strany předsedy senátu. Po přezkoumání dohody a spisového materiálu předseda senátu:

- nařídí veřejné zasedání k rozhodnutí o návrhu na schválení dohody o vině a trestu,
- návrh bez dalšího odmítne pro závažné procesní vady, anebo
- nařídí předběžné projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu (srov. § 314p tr. řádu).

Předseda senátu usnesením **odmítne návrh na schválení dohody** v případě zásadních procesních vad, zejména nejsou-li dodrženy práva obviněného při učinění jeho prohlášení o spáchání skutku a neměl-li obviněný při sjednávání dohody obhájce. Tyto důvody odmítnutí návrhu se částečně kryjí s důvody pro neschválení dohody o vině a trestu (srov. § 314r odst. 2 tr. řádu a výklad dále). Nadto jsou naprosto shodné s důvody, pro které může senát odmítnout návrh na schválení dohody o vině a trestu v rámci jeho předběžného projednání. Takový počín zákonodárce lze interpretovat tak, že umožnil odmítnout návrh na schválení dohody o vině a trestu již při jeho přezkoumání předsedou senátu, aby nebylo vždy nutné nařizovat předběžné projednání takového návrhu (§ 134p tr. řádu), pokud již z jeho podstaty bude zřejmé, že návrh trpí závažnými vadami. Zřetelně se zde tak projevuje snaha zákonodárce dodržet zásadu rychlosti a hospodárnosti trestního řízení.

Předseda senátu musí v odůvodnění usnesení o odmítnutí návrhu uvést konkrétní vady nebo skutková zjištění, která byla důvodem odmítnutí návrhu. Proti tomuto usnesení má k dispozici obviněný i státní zástupce jako opravný prostředek stížnost, která má odkladný účinek. V okamžiku, kdy usnesení o odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu nabude právní moci (viz. § 140 odst. 1 písm. b) tr. řádu), se věc vrací do přípravného řízení. Závaznost takového úkonu předsedy senátu pro státního zástupce není zákonem výslovně řešena, neboť zákonodárce nestanovil, jako v případě vrácení věci

³²⁵ Šámal, P. a kol.: Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd., Praha: C. H. Beck, 2013.

k došetření podle § 191 odst. 1, § 221 odst. 3 nebo § 260 tr. řádu, že by měl být státní zástupce vázán tím, v jakém směru je třeba návrh doplnit a které skutečnosti je třeba objasnit, popř. které úkony je třeba provést. Na druhou stranu, státní zástupce může po odmítnutí návrhu ze strany soudu sjednat novou dohodu o vině a trestu (§ 314s věta druhá), což svědčí ve prospěch závaznosti odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu pro konkrétní případ, kdy dohoda byla odmítnuta. Pokud by však soud měl stejné námitky i k nově sjednané dohodě, bude postupovat stejně jako v prvním případě a dohodu znovu odmítne. Pokračuje-li vazba obviněného v přípravném řízení, nesmí spolu s vazbou již vykonanou přesáhnout maximální lhůty trvání vazby v přípravném řízení (§ 314s tr. řádu).

Pokud jde o **předběžné projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu**, jedná se o období předběžného projednání obžaloby (§ 185 a násl. tr. řádu), a tudíž se důvody předběžného projednání návrhu na schválení v zásadě, až na výjimky, kryjí s důvody předběžného projednání obžaloby. Zákodárce jako důvod nařízení předběžného projednání návrhu však nestanovil skutečnost, která je důvodem předběžného projednání obžaloby, a sice že nejsou v dostatečném rozsahu objasněny základní skutkové okolnosti. Postup zákonodárce je v tomto směru logický, neboť k uzavření dohody o vině a trestu se nevyžaduje, aby byly všechny skutkové okolnosti prokázány vyčerpávajícím způsobem, jak je tomu třeba v případě podání obžaloby (srov. kapitolu 6.10). Nicméně potom není zcela jasné, proč zákonodárce v zásadě shodný důvod, tj. nesoulad dohody o vině a trestu se skutkovým stavem, stanovil důvodem neschválení dohody ze strany soudu (srov. § 314r odst. 2 tr. řádu). Taková úprava je poněkud v rozporu s proklamovaným úsilím o urychlení trestního řízení, k čemuž má nový institut sloužit.

Pokud jde o vlastní skutečnosti odůvodňující předběžné projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu, předseda senátu nařídí předběžné projednání návrhu státního zástupce, má-li za to, že věc patří do příslušnosti jiného soudu, věc má být postoupena jinému orgánu (§ 171 odst. 1 tr. řádu) nebo jsou, podle ustanovení § 314p odst. 1 c) tr. řádu, dány okolnosti odůvodňující zastavení trestního stíhání (§ 172 odst. 1 tr. řádu) nebo jeho přerušování (§ 173 odst. 1 tr. řádu), anebo okolnosti odůvodňující podmíněné zastavení trestního stíhání (§ 307 tr. řádu) nebo schválení narovnání (§ 309 tr. řádu). V posledním ze zmíněných důvodů nařízení předběžného projednání návrhu na

schválení dohody o vině a trestu je znatelná vůle zákonodárce postavit dohodu o vině a trestu spíše na roveň obžaloby, než odklonů v trestním řízení, kdy důvodem nařízení předběžného projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu je případná aplikace jiných odklonů. Na rozdíl od obžaloby je však dohoda o vině a trestu alternativním řešením trestních věcí stejně jako odklony uvedené v posledním z důvodů předběžného projednání návrhu v § 314p odst. 1 písm. c) tr. řádu. Předběžné projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu se koná, obdobně jako předběžné projednání obžaloby, v neveřejném zasedání, nicméně považuje-li to předseda senátu pro rozhodnutí soudu za potřebné, může nařídit předběžné projednání návrhu ve veřejném zasedání. Záměr zákonodárce v tomto směru není zcela jasný, ale patrně se lze opět přiklonit k takové interpretaci, že umožnění předběžného projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu odráží snahu zákonodárce dohodu o vině a trestu co nejvíce přiblížit obžalobě.³²⁶

Konečně, neshledá-li předseda senátu po přezkoumání návrhu na schválení dohody o vině a trestu důvody pro jeho odmítnutí nebo pro nařízení předběžného projednání takového návrhu, **nařídí obligatorně veřejné zasedání** k projednání návrhu na schválení dohody o vině s trestu.

6.17.2. Veřejné zasedání ke schválení dohody o vině a trestu

Postup soudu při přípravě veřejného zasedání, zajištění přítomnosti osob ani vlastní projednání návrhu se nijak specificky neodlišuje od obecných ustanovení o veřejném zasedání (§ 232 a násl. tr. řádu). Předseda senátu k veřejnému zasedání k rozhodnutí o návrhu na schválení dohody o vině trestu předvolá obviněného, vyrozumí jeho obhájce a též poškozeného, má-li však poškozený zmocněnce, vyrozumí pouze jeho. Na rozdíl od ostatních osob, zákon v případě obviněného stanovuje, že jeho přítomnost je nutné zajistit formou předvolání, nepostačí jej tedy vyrozumět o konání veřejného zasedání. Předvolání je třeba doručit obviněnému podle § 64 odst. 1 písm. a) tr. řádu do vlastních rukou, přičemž náhradní doručení podle § 64 odst. 4 tr. řádu je vyloučeno. V případě, že by se obviněný dobrovolně k veřejnému zasedání nedostavil, je možné jeho přítomnost zajistit pomocí zajišťovacích institutů, tedy využít uložení pořádkové pokuty (§ 66 tr. řádu), předvedení (§ 90 tr. řádu) či v krajním případě přichází v úvahu i vazební stíhání (§ 67

³²⁶ Jelínek, J.: Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. Bulletin advokacie. 2012, č. 10, s. 19 – 25.

písm. a) tr. řádu). V nepřítomnosti obviněného není s ohledem na ustanovení § 314q odst. 1 tr. řádu možno veřejné zasedání provést.

Po zahájení veřejného zasedání státní zástupce přednese návrh na schválení dohody o vině a trestu, v němž stručně uvede obsah sjednané dohody (§ 314q odst. 3 tr. řádu). Následně předseda senátu vyzve obviněného, aby se ke sjednané dohodě vyjádřil. Obviněný má *možnost*, nikoliv však *povinnost*, se k návrhu na schválení dohody o vině a trestu souvisle vyjádřit, přičemž jde vlastně o obdobu monologické části vyjádření jako při výslechu obviněného, ve které by se však obviněný měl zaměřit zejména na popis skutku, který spáchal a na uvedení důvodů, pro které na sjednání dohody o vině a trestu přistoupil.³²⁷ Hlavní činnost soudu spočívá, kromě kontroly splnění zákonných předpokladů sjednání dohody, zejména ve funkci určitého garanta nad zachováním práv obviněného v průběhu sjednávání dohody. Vyličení podstatných skutečností ze strany obviněného by mělo pro soud představovat skutečnost, na základě níž se tvoří úsudek o tom, zda prohlášení obviněného bylo učiněno dobrovolně (srov. kapitolu 6.10). Jestliže tuto povinnost obviněného současný trestní řád nezná, musí předseda senátu vždy výslovně formou dotazů na obviněného ověřit, zda rozumí podstatě sjednané dohody, zda jsou mu známy všechny důsledky jejího sjednání, včetně toho, že se vzdává projednání věci v plném rozsahu, a zda při jejím sjednávání byla dodržena jeho práva, tedy zejména, že k prohlášení viny nebyl nijak donucován (§ 314q odst. 3 tr. řádu).³²⁸

Podle důvodové zprávy je však hlavní garancí dodržení zákonných podmínek při sjednávání dohody přítomnost obhájce obviněného při sjednávání dohody.³²⁹ Nicméně mám za to, že význam přítomnosti obhájce není možné přeceňovat, a to hlavně vzhledem k tomu, že důvod nutné obhajoby je dán pouze v přípravném řízení, kdy je dohoda sjednávána. Přítomnost obhájce v řízení před soudem o schválení dohody o vině a trestu není v současné době obligatorní. Zde nezbyvá než souhlasit s kritikou autorů.³³⁰ Musíme si uvědomit, že v přípravném řízení trestní věc, na rozdíl od některých jiných odklonů, nekončí a je to právě soud, který má za úkol prověřit zejména správnost takové dohody a

³²⁷ Šámal, P. a kol.: Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd., Praha: C. H. Beck, 2013.

³²⁸ Srov. též důvodovou zprávu k zákonu č. 193/2012 Sb. – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

³²⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

³³⁰ Jelínek, J.: Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvislicí. Bulletin advokacie. 2012, č. 10, s. 19 – 25.

dobrovolnost prohlášení obviněného (§ 314q odst. 3 tr. řádu) a pouze soud může již sjednanou nespravedlivou dohodu zvrátit. Navíc z časového hlediska by již účast obhájce na veřejném zasedání k rozhodnutí o schválení dohody o vině a trestu byla, v porovnání s jeho součinností v předsoudním stadiu řízení, zanedbatelná. Jestliže už zákonodárce stanovil, oproti právní úpravě slovenské či německé, nutnou součinnost obhájce v řízení o dohodě o vině a trestu, není důvod, aby ji omezoval účastí obhájce pouze na část řízení. Z těchto důvodů mám za to, že přítomnost obhájce je *de lege ferenda* žádoucí i při řízení o schválení dohody o vině a trestu před soudem.

Dokazování soud neprovádí, považuje-li to za potřebné, může vyslechnout obviněného a opatřit potřebná vysvětlení (§ 314q odst. 5 tr. řádu). To však neodpovídá zásadám českého trestního procesu, neboť podle současného právního stavu leží zodpovědnost za výsledek řízení na straně soudu (§ 2 odst. 5 věta poslední tr. řádu). Jako vhodné by se jevilo, aby zákonodárce v souladu s doporučením Doporučení Výboru Ministrů Rady Evropy R (87) 18³³¹ *de lege ferenda* alespoň výslovně stanovil možnost odstoupení od dokazování v případě těch skutečností, na jejichž existenci se státní zástupce a obviněný shodnou³³², tedy jakousi obdobu upuštění dokazování v případě řízení před samosoudcem (§ 314d odst. 2 tr. řádu).³³³

Předpokladem rozhodnutí ze strany soudu je totožnost skutku³³⁴ uvedeného v návrhu na schválení dohody o vině a trestu, neboť soud může rozhodovat o skutku v rozsahu uvedeném v dohodě o vině a trestu. Na rozdíl od rozhodování formou rozsudku na podkladě obžaloby (§ 220 odst. 3 tr. řádu) je však soud vázán i právní kvalifikací skutku, stejně jako návrhem trestu či ochranného opatření. Soud rozhoduje o návrhu jako o celku a nemůže některou část dohody změnit. Pokud však soud s vybranými skutečnostmi obsaženými v dohodě nesouhlasí, může ji ze zákonem stanovených důvodů neschválit.

³³¹ Doporučení Výboru Ministrů Rady Evropy R (87) 18 ze dne 14. 9. 1987.

³³² Srov. Ščerba, F. a kol.: Dohoda o vině a trestu a další poznatky racionalizace trestní justice. Praha: Leges, 2012, s. 48.

³³³ Je sice pravdou, že na část případů, ve kterých je možno uzavřít dohodu o vině a trestu lze aplikovat dané ustanovení, ale vzhledem k možnostem vyřízení předmětných věcí formou jiných odklonů, nebude počet takto řešených věcí formou dohody o vině a trestu velký. Naopak, dohoda o vině a trestu bude vzhledem k možnostem státního zástupce nejčastěji uzavírána právě v těch případech, kdy není možno využít podání návrhu na potrestání ve zkráceném přípravném řízení, a tudíž v převážné části případů nebude možné citované ustanovení využít.

³³⁴ Blíže viz. Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 592 a násl.

Soud o schválení dohody rozhoduje odsuzujícím rozsudkem, ve kterém uvede výrok o vině a trestu, případně ochranném opatření, v souladu s dohodou o vině a trestu (§ 122 tr. řádu). Nicméně dle ustanovení § 120 odst. 4 tr. řádu je v případě řízení o dohodě o vině a trestu součástí rozsudku též výrok o schválení takové dohody. Soud rovněž rozhodne o nárocích poškozeného a převezme do výroku rozsudku výrok o náhradě škody v souladu s dohodou, došlo-li v dohodě k plnému uspokojení nároků poškozeného (§ 314r odst. 4 tr. řádu). Rozsudek o schválení dohody o vině a trestu nabude ve většině případů právní moci již vyhlášením, neboť možnost podání opravných prostředků je výrazně limitována. Lze se domnívat, že velmi často se strany práva na odvolání vzdají bezprostředně po vyhlášení rozsudku, popř. ve lhůtě k tomu určené, a ve většině případů tak bude vyhotovován zjednodušený rozsudek ve smyslu ustanovení § 129 odst. 2 tr. řádu.

Je-li obviněný ve vazbě a soud zároveň nerozhodl o propuštění obviněného na svobodu, pokračuje vazba v přípravném řízení, která však nesmí spolu s vazbou již vykonanou překročit maximální lhůty vazby v přípravném řízení (§ 72a odst. 1 až 3). Měli soud za to, že jsou dány podmínky pro aplikaci jiných odklonů, popř. jiného postoupení věci příslušnému orgánu či jsou dány důvody zastavení trestního stíhání, postupuje podle § 314r odst. 5 tr. řádu.

6.17.3. Neschválení dohody o vině a trestu ze strany soudu

Významnou garancí práv obviněného je možnost neschválení dohody o vině a trestu ze strany soudu v případech, kdy proces sjednávání dohody o vině byl zatížen procesními vadami, a jsou porušeny záruky, které zajišťují obviněnému, že jeho věc bude projednána ve férovém a spravedlivém procesu. Soud se dostává do určité kasační role, která se v rámci trestního řízení neobjevuje ani v případě mimořádných opravných prostředků, natož pak v rámci řízení prvostupňového.³³⁵ Možnosti neschválení dohody o vině a trestu soudem jsou poměrně široké, neboť soud může uzavřenou dohodu neschválit ve čtyřech případech:

- dohoda je nesprávná nebo nepřiměřená z hlediska souladu se skutkovým stavem,
- dohoda je nesprávná nebo nepřiměřená z hlediska navrženého trestu,

³³⁵ Aulický, P.: Dohoda o vině a trestu, Státní zastupitelství. 2012. č. 3, s. 32 – 35.

případně ochranného opatření,

- dohoda je nesprávná z hlediska rozsahu a způsobu náhrady škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení,
- bylo-li zjištěno, že došlo k závažnému porušení práv obviněného při jejím sjednávání.

Prvním důvodem neschválení dohody soudem je, že taková **dohoda je nesprávná nebo nepřiměřená z hlediska zjištěného skutkového stavu**. Nesprávnost skutkových zjištění může spočívat zejména v tom, že obsah dohody neodpovídá tomu, co se ve skutečnosti stalo. Podle zásady materiální pravdy (§ 2 odst. 5 tr. řádu věta první) však musí být skutkový stav zjištěn tak, aby o něm nebyly důvodné pochybnosti. Institut dohody o vině a trestu je však se zásadou materiální pravdy v kolizi, neboť obviněný tím, že souhlasí s dohodou o vině a trestu, se vzdává plnohodnotného prokazování všech skutečností. Zákon tedy nepočítá s tím, že by všechny skutkové okolnosti měly být prokázány do největších podrobností (srov. kapitolu 6.10). Proto bude v praxi tento důvod neschválení spíše dopadat na případy, kdy sjednaná dohoda po skutkové stránce neodpovídá obsahu spisu. Pozitivním rysem potom je, že soud může využít tohoto důvodu neschválení v případě chybné právní kvalifikace skutku³³⁶, neboť ta je podstatnou součástí sjednané dohody a soud ji nemůže v otázce právního posouzení nijak modifikovat. Problematickým aspektem je však pojem *nepřiměřenost*, neboť ta se týká spíše otázky sankcionování, nikoliv skutkových zjištění a právní kvalifikace, která vychází ze zákonných znaků.³³⁷ V otázce nepřiměřenosti skutkových zjištění tak citovaný důvod neschválení dohody ze strany soudu částečně splývá s druhým důvodem jejího neschválení, tj. nesprávnost nebo nepřiměřenost trestu, popř. ochranného opatření.

Soud dohodu dále neschvává v případech, kdy v dohodě **navržený trest, případně ochranné opatření, nebude správný nebo přiměřený z hlediska jeho druhu a výše**. Zákon již však nestanovuje kritéria přiměřenosti. Proto soud musí, stejně jako státní zástupce při vyjednávání o trestu v přípravném řízení, vycházet z obecných pravidel ustanovení § 39 a násl. tr. zákoníku. Jenomže základní podstatou institutu dohody o vině a trestu je legitimní očekávání obviněného, že jeho součinnost s orgány činnými v trestním řízení bude odměněna příznivějším trestem, ačkoliv s tímto účelem

³³⁶ Král, V.: Dohoda o vině a trestu v návrhu novelizace trestního řádu. Právní rozhledy. 2008, č. 20, s. 2.

³³⁷ Šámal, P. a kol.: Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd., Praha: C. H. Beck, 2013; Ščerba, F. a kol.: Dohoda o vině a trestu a další poznatky racionalizace trestní justice. Praha: Leges, 2012, s. 46.

hmotněprávní úprava nekoresponduje (srov. kapitolu 6.12). O nesprávnost trestu by se nepochybně jednalo v případech, kdy by stanovený trest byl v rozporu se zákonem a došlo by tak k popření zásady zákonnosti trestních sankcí. Tomu tak bude tehdy, bude-li v dohodě obsažen trest, který přesahuje maximální možnou hranici jeho výměry stanovenou zákonem nebo trest, jehož uložení při daném skutkovém stavu a právní kvalifikaci vůbec zákon nepřipouští. Možnost neschválení dohody z tohoto důvodu je tak jistou obranou proti námitce „*obchodování se spravedlností*“ a tvorbě *třídní justice*.³³⁸

Třetí z důvodů neschválení dohody soudem souvisí s premisou, že zájmy poškozeného je nutné respektovat a chránit v maximální možné míře. Také proto může soud sjednanou dohodu neschválit i v případě, kdy je taková **dohoda nesprávná nebo nepřiměřená z hlediska rozsahu a způsobu náhrady škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení**. Nesprávnost dohody lze v tomto ohledu spatřovat zejména v případě, kdy nedojde k plnému uspokojení vznesených nároků poškozeným. Tak tomu bude předně tehdy, nebude-li povinnost nahradit škodu poškozenému v dohodě vůbec sjednána. Může se však jednat i o případy, kdy nárok poškozeného hájil státní zástupce dle ustanovení § 175 odst. 5 tr. řádu věta poslední (srov. kapitolu 6.14).³³⁹

Poslední důvod neschválení dohody soudem představuje v podstatě zbytkovou kategorii, kdy **práva obviněného byla porušena jiným způsobem než v předcházejících případech**. Nejde o jakékoli porušení práv obviněného, ale jen o porušení jeho práv takovým způsobem, který brání schválení dohody. Podle důvodové zprávy se bude jednat zejména o situaci, kdy prohlášení obviněného bylo jakýmkoliv způsobem vynucováno nebo o případ, kdy obviněný nebyl při sjednávání dohody zastoupen obhájcem (§ 36 odst. 1 písm. d) tr. řádu).³⁴⁰ Absence přítomnosti obhájce je však již důvodem odmítnutí návrhu při jeho přezkumu a taktéž v rámci jeho předběžného projednání (srov. §314o odst. 1 tr. řádu a § 314p odst. 3 písm. f) tr. řádu).

V případě, že soud dohodu o vině a trestu z některého z uvedených důvodů nechválí, vrátí věc usnesením do přípravného řízení. Státnímu zástupci i obviněnému zákon proti rozhodnutí soudu přiznává opravný prostředek, kterým je stížnost, jež má

³³⁸ Musil, J.: Dohoda o vině a trestu. In Rekodifikace trestního práva procesního (aktuální problémy). Sborník č. 41. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008, s. 91–93.

³³⁹ Ščerba, F. a kol.: Dohoda o vině a trestu a další poznatky racionalizace trestní justice. Praha: Leges, 2012, s. 53

³⁴⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

odkladný účinek (§ 314r odst. 2 tr. řádu).

Soud však může, aniž by učinil rozhodnutí podle § 314r odst. 2 tr. řádu, k uzavření dohody pouze vznést výhrady a oznámit je státnímu zástupci a obviněnému. Ti mohou následně navrhnou nové znění dohody o vině a trestu, v němž budou vytýkané vady odstraněny, přičemž za tímto účelem může soud odročit veřejné zasedání na určitou dobu (§ 314r odst. 3 tr. řádu). Touto možností je však popřen elementární účel fungování institutu dohody o vině a trestu, tj. zrychlení a zhospodárnění trestního řízení. Zákon totiž počet jednání nijak neomezuje a v krajním případě může být veřejné zasedání takto odročeno třeba dvacetkrát. Nepředloží-li státní zástupce soudu nové znění dohody o vině s trestu ve stanovené lhůtě, soud bude postupovat obdobně jako v případě nechválení dohody, tedy vrátí věc usnesením státnímu zástupci do přípravného řízení. To však nevylučuje, aby byla dohoda o vině a trestu sjednána znovu (§ 314s tr. řádu).

6.18. Přípustnost opravných prostředků

Zákon nedůsledně řeší také otázku možnosti podání opravných prostředků proti rozsudku, kterým byla dohoda o vině a trestu schválena. Proti takovému rozsudku může obviněný podat odvolání pouze v případě, pokud by se soud odchýlil od uzavřené dohody obsažené v návrhu na její schválení. Zákon tedy právo obviněného podat odvolání nezapovídá, nicméně jeho možnosti značně limituje. Právo na odvolání proti rozsudku je garantováno i na mezinárodní úrovni v čl. 2 Protokolu č. 7 k Úmluvě, podle kterého jsou výjimky z tohoto práva přípustné, kromě jiného, také v případě méně závažných trestných činů určených zákonem.

Možnost podání odvolání je další zárukou obviněného, že budou jeho práva plně dodržována. Jedná se o prostředek druhotné povahy, neboť, jak uvádí důvodová zpráva, právní úprava dohody o vině a trestu již obsahuje záruky zabránění zneužití tohoto institutu.³⁴¹ Otázkou však je, zda všechny pochybení vedoucí k porušení práv obviněného skutečně podléhají přezkumu v prvostupňovém řízení. Zásadní pochybení ze strany orgánů činných v trestním řízení by měla být odstraněna prostřednictvím soudem konaného veřejného zasedání (srov. § 314r odst. 2 tr. řádu), avšak pokud dojde k takovým podstatným pochybením ze strany soudu, odvolání nebude možné podat. Důvodem

³⁴¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

odvolání je totiž pouze nesoulad schvalujícího rozsudku s vlastním obsahem dohody, což například nezaručí přezkum odsuzujícího rozsudku v případě, kdy obviněný nebyl při sjednávání dohody zastoupen obhájcem, avšak soud tuto skutečnost opominul a dohodu o vině a trestu přesto schválil. Mohou však nastat i taková pochybení, kdy rozhodoval nesprávně obsazený soud, vyloučený soudce nebo jiná závažná procesní pochybení by naplňovala důvody dovolání, které slouží právě k nápravě právních vad.³⁴² Jenomže jestliže v těchto případech zákon obviněnému nepřiznává možnost podat odvolání, je možnost podání dovolání pojmově vyloučena (§ 265 a tr. řádu). Jediným prostředkem obrany obviněného by v těchto případech byla stížnost pro porušení zákona, kterou je však oprávněn podat pouze ministr spravedlnosti. V úvahu přichází též ze zákonem stanovených důvodů obnova řízení, která se však omezuje na nápravu vad skutkových, nikoliv právních (§ 277 a násl. tr. řádu).

Problematickým aspektem řízení o opravných prostředcích je určení oprávněných osob k podání odvolání, neboť tyto trestní řád nedefinuje. Právo napadnout rozsudek soudu, kterým byla schválena dohoda o vině a trestu, odvoláním náleží samozřejmě obviněnému. Toto právo zákon výslovně přiznává i poškozenému, který může rozsudek napadnout pro nesprávnost výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení, ledaže v dohodě o vině a trestu s rozsahem a

³⁴² § 265b odst. 1 tr. řádu:

Dovolání lze podat, jen je-li tu některý z následujících důvodů:

- a) ve věci rozhodl věcně nepřislušný soud, nebo soud, který nebyl náležitě obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát nebo rozhodl soud vyššího stupně,
- b) ve věci rozhodl vyloučený orgán; tento důvod nelze použít, jestliže tato okolnost byla tomu, kdo podává dovolání, již v původním řízení známa a nebyla jím před rozhodnutím orgánu druhého stupně namítnuta,
- c) obviněný neměl v řízení obhájce, ač ho podle zákona mít měl,
- d) byla porušena ustanovení o přítomnosti obviněného v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání,
- e) proti obviněnému bylo vedeno trestní stíhání, ačkoliv podle zákona bylo nepřípustné,
- f) bylo rozhodnuto o postoupení věci jinému orgánu, o zastavení trestního stíhání, o podmíněném zastavení trestního stíhání, o schválení narovnání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí,
- g) rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení,
- h) obviněnému byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo mu byl uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byl uznán vinným,
- i) bylo rozhodnuto o upuštění od potrestání nebo o upuštění od potrestání s dohledem, aniž byly splněny podmínky stanovené zákonem pro takový postup,
- j) bylo rozhodnuto o uložení ochranného opatření, aniž byly splněny podmínky stanovené zákonem pro jeho uložení,
- k) v rozhodnutí některý výrok chybí nebo je neúplný,
- l) bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g), aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v písmenech a) až k).

způsobem vypořádání svých nároků souhlasil a tato dohoda byla soudem schválena v podobě, s níž souhlasil. Odvolání tak může být poškozeným podáno i proti výroku o náhradě škody, pokud nebyl obsažen v dohodě a pokud o náhradě škody rozhodl soud podle spisového materiálu (§ 314r odst. 4 tr. řádu). Jiné oprávněné osoby k podání opravného prostředku však trestní řád nevyjmenovává. Není tak zcela jasné, zda právo podat odvolání náleží rovněž státnímu zástupci, neboť možnost podání opravných prostředků je v případě řízení o dohodě o vině a trestu omezena na nápravu zneužití institutu ve vztahu k obviněnému. Z dikce ustanovení § 246 tr. řádu obecně upravující okruh osob oprávněných napadnout rozsudek soudu prvního stupně odvoláním jasně plyne, že státní zástupce je oprávněn napadnout rozsudek pro nesprávnost kteréhokoliv výroku. Může podat odvolání jak ve prospěch obviněného, tak v jeho neprospěch, totéž platí ve vztahu k poškozenému.³⁴³ Lze se tak přiklonit k závěru, že státní zástupce je oprávněnou osobou k podání odvolání i v případě rozsudku, kterým byla schválena dohoda o vině a trestu. Nicméně, odvolání ze strany státního zástupce přichází v úvahu pouze tehdy, kdy schvalující rozsudek soudu není v souladu s dohodou o vině a trestu, a dále v případě chybějícího výroku o náhradě škody poškozenému (§ 245 odst. 1 tr. řádu, § 314r odst. 4).

Česká právní úprava nepředstavuje v nejasných možnostech podání opravného prostředku výjimku, výslovná definice okruhu oprávněných osob k podání opravných prostředků není vlastní ani slovenské právní úpravě (v případě Slovenské republiky jde o dovolání a povolení obnovy řízení), kde se zatím neefektivně snaží problém řešit judikatura slovenského Nejvyššího soudu, která však v tomto směru není vůbec jednotná.³⁴⁴

Omezené možnosti podání odvolání lze v českém trestním procesu hodnotit pozitivně, zejména pak s ohledem na způsobilost naplnění základního cíle institutu, tj. urychlení trestního řízení a obřemenění trestní justice. V praxi se totiž již vyskytly případy, kdy soud v rozsudku opomenul učinit výrok o schválení dohody o vině a trestu podle ustanovení § 120 odst. 4 tr. řádu. V případě neomezené možnosti podat odvolání ze strany obviněného by však již tato skutečnost naplnila odvolací důvod, tj. že výrok nebyl učiněn (§ 246 odst. 2 tr. řádu). Je proto zřejmé, že v souladu s proklamovaným

³⁴³ Srov. Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 3 vydání. Praha: Leges, 2013, s. 628.

³⁴⁴ Viz například usnesení Nejvyššího soudu SR ze dne 23. 10. 2007, sp. zn. 2 Tdo 32/2007, usnesení Nejvyššího soudu SR ze dne 25. 6. 2008, sp. zn. 3 Tdo 23/2008.

cílem dohody přispět v co největší míře ke zrychlení trestního řízení, je nutné, aby možnost podat odvolání byla omezena. Otázkou k zamyšlení do budoucna však zůstává, zda by bylo žádoucí stanovení dalšího důvodu odvolání, jak navrhuje Ščerba, který by se vztahoval k závažným procesním vadám³⁴⁵, tedy například k absenci přítomnosti obhájce při sjednávání dohody a na případy, kdy rozhodoval vyloučený soudce apod. Podle současné právní úpravy má tuto úlohu plnit prvostupňový soud prostřednictvím svých kasačních oprávnění (§ 314r odst. 2 tr. řádu), což se zdá být postačující, neboť vlastní dobrovolnost postoje obviněného k uzavření dohody o vině a trestu a další podmínky její aplikace by měly být z důvodu efektivnosti řešeny v prvoinstančním řízení (viz. znění návrhů *de lege feranda* v kapitole 6.10), a to zejména vzhledem k tomu, že elementárním smyslem institutu dohody o vině a trestu je urychlení trestního procesu, jehož délka se však řízením o opravných prostředcích značně prodlužuje. Domnívám se, že pokud již zákonodárce byl ochoten upustit od prokazování toho, co se ve skutečnosti reálně stalo, a přiklonil se k možnosti, aby výsledek trestního řízení závisel na dohodě obviněného, resp. jeho obhájce a státního zástupce, legitimně se očekává, že žádná ze stran nepřistoupí k dohodě proti své vůli a případné procesní vady nebudou představovat zásah do práv obviněného neúměrný povaze institutu dohody o vině a trestu, neboť ten se svým dobrovolným prohlášením o spáchání stíhaného skutku vědomě vzdává práva na podání odvolání. Přesto zákonodárce ponechal určitou možnost rozsudek, kterým byla schválena dohoda o vině a trestu, napadnout opravným prostředkem, v případech, kdy dojde k pochybení na straně soudce a dohodu schválí ve znění odlišném od toho, na čem se smluvní strany dohodly. S ohledem na schopnost institutu dohody o vině a trestu plnit své základní cíle v podobě urychlení a zjednodušení trestního řízení se domnívám, že tato alternativa by měla být interpretována jako krajní varianta, nemělo by se jednat o pravidlo, které se bude do budoucna ještě rozšiřovat o nové důvody podání odvolání. Ostatně i zahraniční právní úpravy se k limitaci možností podat opravný prostředek ze strany obviněného staví obdobně. Například ve Slovenské republice je vyloučena možnost odvolání se proti rozsudku, kterým byla dohoda o vině a trestu schválena, a dovolání lze podat jen tehdy, pokud bylo zásadním způsobem porušeno právo obviněného na obhajobu.³⁴⁶

³⁴⁵ Ščerba, F. a kol.: Dohoda o vině a trestu a další poznatky racionalizace trestní justice. Praha: Leges, 2012, s. 42.

³⁴⁶ Viz. § 334 odst. 4 STP a § 371 odst. 1 písm. c) STP.

Takovému pojetí odpovídají i statistické údaje Ministerstva spravedlnosti, kdy za celou dobu fungování institutu až do roku 2015 nebyl rozsudek schvalující dohodu o vině a trestu opravným prostředkem napadnut ani jednou. V roce 2015 došlo k posunu a z celkových 50 soudně schválených dohod o vině a trestu bylo podáno odvolání ve dvou případech.³⁴⁷

6.19. Dohoda o vině a trestu v řízení proti právnickým osobám

Dle dikce zákona není výslovně vyloučeno, aby dohoda o vině a trestu byla uzavřena v řízení proti právnické osobě. Subsidiární použitelnost tr. řádu na řízení proti právnickým osobám je dána ustanovením § 1 odst. 2 ZTOPO, podle kterého se tr. řád použije v případě, že „zákon nestanoví jinak a nevylučuje-li to povaha věci“.

V ZTOPO nenajdeme o aplikaci institutu dohody o vině a trestu na právnické osoby jedinou zmínku, nezbyvá tedy než zvažovat, co zákonodárce mínil onou *povahou věci*. Z povahy ustanovení § 1 odst. 2 ZTOPO plyne, že ustanovení tr. řádu se užije subsidiárně, není-li to vyloučeno specifickými odlišnostmi fyzických osob od osob právnických.³⁴⁸ Nicméně je nutné poznamenat, že samotná subsidiární aplikace tr. řádu představuje, zejména díky dikci zákona pracující s pojmem *povaha věci*, velmi problematický aspekt nejen ve vztahu k samotné dohodě o vině a trestu, nýbrž k mnoha dalším institutům trestního procesu.

Předně je nezbytné uvést, že trestní odpovědnost právnických osob je založena na konceptu tzv. přičitatelnosti, kdy právnické osobě jsou přičítána jednání, která jejím jménem, v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti učinily fyzické osoby vyjmenované v § 8 odst. 1 ZTOPO. Je však nezbytné mít na paměti, že trestní odpovědnosti právnické osoby a jejímu stíhání nebrání skutečnost, že se nepodařilo zjistit, která konkrétní osoba za právnickou osobu v daném případě jednala (§ 8 odst. 3 ZTOPO). Trestní odpovědnost právnické osoby je absolutně nezávislá na trestní odpovědnosti osoby fyzické. Byl-li trestný čin spáchán společným jednáním více osob, z nichž alespoň jedna je osoba právnická, odpovídá každá z nich, jako by trestný čin spáchala sama (§ 9 odst. 3 ZTOPO).

Právnická osoba je definována v ustanovení § 20 odst. 1 OZ jako organizovaný

³⁴⁷ Ministerstvo spravedlnosti ČR, údaje poskytnuté na žádost autorky práce.

³⁴⁸ Hrušáková, M.: Možnosti a meze odklonů v trestním řízení proti právnickým osobám, Resorativna justícia a alternativné tresty v teoretických súvislostiach. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie Praha: Leges, 2014, s. 169.

útvár, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná. Jak uvedl Nejvyšší soud, jde o uměle vytvořený konstrukt, jemuž není dovoleno osobní jednání, ale musí za něho jednat jeho zástupci.³⁴⁹ V trestním řízení mezi právnickou osobou a fyzickou osobou nepanuje rovné procesní postavení.³⁵⁰

Podstatou dohody o vině a trestu je dohoda mezi obviněným a státním zástupcem, která má být uzavřena na základě osobního jednání těchto osob. V případě řízení proti právnickým osobám je osobní jednání však pojmově vyloučeno, neboť za právnickou osobu činí úkony v trestním³⁵¹ řízení osoba od právnické osoby odlišná, přičemž úkony této konající osoby se považují za úkony stíhané právnické osoby samotné. Fundamentální otázkou pro řízení o dohodě o vině a trestu je vztah této jednající fyzické osoby uvedené k samotné obviněné – právnické osobě. Dle § 34 odst. 1 ZTOPO je osobou oprávněnou činit úkony za právnickou osobu ten, kdo je k tomu oprávněn v řízení před soudem dle o.s.ř.³⁵², přičemž spektrum možných osob je poměrně široké. Vyloučeno je, aby za právnickou osobu v trestním řízení jednala osoba, která má postavení obviněného, svědka, poškozeného či znalce v téže trestní věci (§ 34 odst. 4 ZTOPO). K zastupování právnické osoby v trestním řízení by měla být vybrána osoba, která se na trestné činnosti nepodílela. Lze tak pochybovat, že jakákoliv z uvedených nevinných osob bude na osudu právnické osoby zainteresována natolik, aby byla kompetentní učinit doznání, které by bylo možno považovat za autonomní jednání ze strany obviněné osoby právnické. Zvláště pak vezmeme-li v úvahu, že touto osobou může být krom osob majících určité postavení v hierarchické struktuře právnické osoby i její řadový zaměstnanec. Domnívám se, že při materialistickém výkladu musíme nutně dospět k závěru, že právnická osoba prohlášení o spáchání skutku, které je podmínkou

³⁴⁹ srov. č. 25/2014 Sb. rozh. tr., usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 9. 2014, sp. zn. 5 Tz 41/2014.

³⁵⁰ Hrušáková, M.: Možnosti a meze odklonů v trestním řízení proti právnickým osobám, Resorativna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostiach. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie Praha: Leges, 2014, s. 170.

³⁵¹ Současná právní úprava totiž vychází z teorie fikce, což implikuje to, že právnická osoba není svéprávná a může jednat pouze v zastoupení (viz § 161 a násl. OZ).

³⁵² Ustanovení § 21 o.s.ř. uvádí, že za právnickou osobu jedná:

(1) Za právnickou osobu jedná

a) člen statutárního orgánu; tvoří-li statutární orgán více osob, jedná za právnickou osobu předseda statutárního orgánu, popřípadě jeho člen, který tím byl pověřen; je-li předsedou nebo pověřeným členem právnická osoba, jedná vždy fyzická osoba, která je k tomu touto právnickou osobou zmocněna nebo jinak oprávněna, nebo

b) její zaměstnanec (člen), který tím byl statutárním orgánem pověřen, nebo

c) vedoucí jejího odštěpného závodu, jde-li o věci týkající se tohoto závodu, nebo

d) její prokurista, může-li podle udělené prokury jednat samostatně.

uzavření dohody o vině a trestu, prostřednictvím nezainteresované fyzické osoby učinit nemůže. Nadto, pokud vyvstal v průběhu trestního řízení důvod zakládající trestní stíhání fyzické osoby, která v předchozím řízení již za právnickou osobu jednala, a tato osoba by nadále za právnickou osobu jednat nemohla, je zásadní otázkou, zda původní prohlášení učiněné vyloučenou fyzickou osobou není neúčinné a tedy procesně nepoužitelné. Tento problém zákon žádným způsobem neřeší.³⁵³

Stejně tak je diskutabilní skutečnost, nakolik je možné bez dalšího mandát této jednající osoby vztahovat k otázce náhrady škody poškozenému. Lze se setkat s názory, že mandát jednající osoby není možno bez dalšího na tuto okolnost rozšiřovat.³⁵⁴

Nadto, zárukou dostatečné právní erudovanosti osob jednajících v řízení proti právnické osobě nebude ani obligatorní přítomnost obhájce, neboť ustanovení o nutné obhajobě v § 36 odst. 1 písm. d) tr. řádu se nepoužijí (viz. § 35 odst. 2 ZTOPO). To však samozřejmě nevylučuje, aby si obviněná právnická osoba obhájce zvolila, přičemž k volbě je oprávněna osoba, která za právnickou osobu může činit úkon v trestním řízení. Dohoda o vině a trestu tak může být sjednávána například se zmocněncem nebo opatrovníkem právnické osoby, jejichž zájmy však nesmí být v rozporu se zájmy právnické osoby. Dostatečnou zárukou, že práva obviněné právnické osoby nebudou v řízení o dohodě o vině a trestu zneužita, však přítomnost těchto osob nedává a ve srovnání s obviněnou fyzickou osobou bude postavení právnické osoby podstatným způsobem oslabeno. Na druhou stranu, požadavek obligatorní přítomnosti obhájce je výslovně stanoven v ustanovení § 175a odst. 3 tr. řádu, které uvádí, že „*dohodu o vině a trestu sjednává státní zástupce s obviněným za přítomnosti obhájce*“. Otázkou je, zda při doslovném výkladu tohoto ustanovení nebude přítomnost obhájce vyžadována i v případě, že je dohoda o vině a trestu uzavírána s právnickou osobou. Domnívám, se že za použití teleologického výkladu lze dospět k závěru, že úmysl zákonodárce směřoval k vyloučení nutné obhajoby ve všech případech, které připadají v úvahu (§ 35 odst. 2 ZTOPO), neboť ta je vymezena výlučně ve vztahu k právům fyzické osoby a právnické

³⁵³ Hrušáková, M.: Možnosti a meze odklonů v trestním řízení proti právnickým osobám, Resorativna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostiach. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie Praha: Leges, 2014, s. 177.

³⁵⁴ Vidrna, J.: Některé procesní aspekty zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. In Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osoby v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, s. 245.

osoby nemají na nutnou obhajobu nárok.³⁵⁵ Je tak spíše projevem nedůslednosti zákonodárce, že předmětná ustanovení tr. řádu a ZTOPO nekorespondují. S ohledem na nepatrný časový odstup přijímání těchto dvou zákonů je z krajního pohledu též myslitelné, že zákonodárce s aplikací institutu dohody o vině a trestu v řízení proti právnickým osobám nepočítal.

Další teoretický náznak zapovídající uzavření dohody o vině a trestu s obviněnou právnickou osobou spatřuji ve skutečnosti, že trestní odpovědnost právnických osob je založena na konceptu kolektivní viny. Potrestání právnické osoby nepostihuje pouze skutečné viníky, ale i nevinné členy korporace. Svolení těchto osob ke sjednání dohody o vině a trestu se však nevyžaduje. Dochází tak k potlačení resocializačního účinku trestu, neboť ten postihuje primárně osoby právnickou osobu reprezentující a její zaměstnance, tedy osoby od právnické osoby odlišné.

Ačkoliv důvodů proč by dohoda o vině a trestu neměla být v řízení proti právnickým osobám uplatňována nalezneme bezpočet, justiční praxe se k uzavírání dohod o vině a trestu staví přívětivě. Aplikaci odklonů ve vztahu k právnickým osobám připustil i Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 17. 9. 2014, kterým zamítl stížnost pro porušení zákona podanou ministryní spravedlnosti. Předmětem stížnosti byl předně právě nesprávný výklad doznání u právnické osoby ve vztahu k podmíněnému zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 písm. a) tr. řádu, které bylo učiněno v rámci společného řízení s obviněnou fyzickou a vztaženo k obviněné právnické osobě s tím, že je možné za doznání jakožto podmínku aplikace podmíněného zastavení trestního stíhání považovat doznání té fyzické osoby, od jejíhož jednání je odvozena trestní odpovědnost právnické osoby. Ministryně spravedlnosti argumentovala ustanovením § 34 odst. 4 ZTOPO, které vylučuje, aby osoba, která je obviněným, poškozeným nebo svědkem v téže věci, činila úkony v trestním řízení vedeném proti právnické osobě. Nejvyšší soud se s tvrzením ministryně spravedlnosti neztotožnil a naopak dal za pravdu argumentaci státního zástupce, který podporoval svá tvrzení tím, že při jiném výkladu by došlo k nerovnosti mezi obviněnými fyzickými osobami na straně jedné a obviněnými právnickými osobami na straně druhé. Nejvyšší soud tedy judikatorně posvětil tezi, že doznání požadované předmětným ustanovením § 307 odst. 1 tr. řádu bude v řízení o

³⁵⁵ Jelínek, J. Herzceg, J.: Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou. Praha: Leges, 2012, s. 173.

přečinu vedeném jak proti fyzické osobě, tak i proti právnické osobě, jejímž jménem obviněná fyzická osoba měla přečin spáchat, naplněno tím, že doznání učiní tato obviněná fyzická osoba (§ 8 odst. 1 ZTOPO). Dále uvedl, že souhlas s podmíněným zastavením trestního stíhání takové právnické osoby však obviněná fyzická osoba vyjádřit nemůže, k tomu je naopak zákonem zmocněná pouze osoba oprávněná v trestním řízení vedeném proti právnické osobě činit úkony ve smyslu § 34 odst. 1, odst. 2 nebo odst. 5 ZTOPO.³⁵⁶

Mám za to, že naznačené problémy aplikace institutu dohody o vině a trestu v řízení proti právnickým osobám s tímto rozhodnutím ještě vyeskalují. Možnost vyřízení trestní věci právnické osoby uzavřením dohody o vině a trestu je velmi diskutabilní, a to i přesto, že subsidiární použití ustanovení o konání alternativních způsobů řízení je dle názoru Nejvyššího soudu plně relevantní. Jedinou výhodou takového postupu lze podle mého názoru spatřovat v zamezení průtahům v trestním řízení, které mají, v některých případech stíhání právnických osob specifickou povahu, tj. zejména tehdy, byla-li mezi spáchaným činem a uložením trestu určitá časová prodleva, během níž došlo k obměně podstatné části personální základny právnické osoby.³⁵⁷ Jak již bylo mnohokrát řečeno, na zásadu rychlosti trestního řízení však nelze pohlížet izolovaně a není tak možné opustit od základních předpokladů aplikace dohody v trestním řízení, tj. kvalifikované osobní prohlášení obviněného. Domnívám se, že *de lege ferenda* by bylo žádoucí vyzdvihnout také sociálně-etický charakter institutu dohody o vině a trestu, který může být znatelný pouze u fyzických osob, tj. osob nadaných smysly, a vyjmout z jejího aplikačního dopadu případy, kdy obviněným je osoba právnická.

O zjevné nevhodnosti vztahování možnosti uzavřít dohodu o vině a trestu na případy trestního řízení vedeného proti právnickým osobám svědčí i mizivá praktická využitelnost tohoto prostředku na řešení trestních věcí právnických osob, kdy za celou dobu fungování institutu v českém právním řádu byly podle dostupných údajů Ministerstva spravedlnosti schváleny pouze tři dohody o vině a trestu v řízení proti právnickým osobám.

³⁵⁶ Viz. č. 25/2014 Sb. rozh. tr., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 9. 2014, sp. zn. 5 Tz 41/2014.

³⁵⁷ Viz. Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná a zvláštní část. 4. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 369.

Tabulka č. 5: Aplikace dohody o vině a trestu v řízení proti právnickým osobám v jednotlivých letech

Právnické osoby	2012	2013	2014	2015
Celkový počet stíhaných	18	48	139	200
Návrhy na schválení DVT	0	0	2	1
% návrhů na DOVT ze stíhaných	0,00%	0,00%	1,44%	0,50%
počet schválených DOVT soudem	0	0	1	2

Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR; tabulka vytvořená autorkou práce.

6.20. Shrnutí návrhů de lege ferenda

Pro fungování dohody o vině a trestu v českém právním řádu byly stanoveny podmínky, které se po několika letech účinnosti institutu v praxi ukázaly v některých ohledech ne zcela vhodným a efektivním legislativním řešením. V této části stručně shrnuji názory, které byly vysloveny v předešlých kapitolách:

1. S ohledem na povahu některých společensky škodlivých jednání v oblasti života a zdraví a v oblasti sexuálního života jedince by aplikační dosah dohody o vině a trestu co do okruhu trestných činů měl být znovu promyšlen. *De lege ferenda* se nabízí zavedení konkrétního výčtu trestných činů, u nichž bude zakázáno dohodu o vině a trestu sjednat, tento výčet by měl kromě případů zvlášť závažných zločinů rovněž zahrnovat některé další trestné činy proti životu a zdraví a většinu z trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti.
2. S ohledem na to, že nejsou stanovena ani základní pravidla pro sjednávání dohody v přípravném řízení, bylo by *de lege ferenda* žádoucí stanovit, že pokud se obviněný k výzvě státního zástupce k možnému zahájení jednání o dohodě o vině a trestu nevyjádří, popř. se k jednání v určeném čase a místě nedostaví, má se za to, že s jednáním o dohodě o vině a trestu nesouhlasí.
3. Vzhledem k tomu, že zahájení jednání o dohodě o vině a trestu je fakultativní rozhodnutí státního zástupce, které může být uplatňováno selektivně vůči obviněným, *de lege ferenda* by bylo vhodné, aby obviněný mohl požádat soud o přezkoumání důvodů pro nepřijetí dohody o vině a trestu státním zástupcem.
4. Z důvodu zachování autonomie obviněného při dispozici se svým prohlášením je *de*

lege ferenda žádoucí, aby byla možnost obviněného odstoupit od návrhu na schválení dohody o vině a trestu výslovně zařazena mezi ustanovení trestního řádu.

5. S ohledem na zachování práv obviněného v řízení o schválení dohody o vině a trestu před soudem, by bylo *de lege ferenda* žádoucí, aby byl zaveden nový důvod nutné obhajoby v ustanovení § 36 tr. řádu, jehož obsahem bude povinné zastoupení obviněného obhájcem v řízení o schválení dohody o vině a trestu soudem.
6. S ohledem na nutnost flexibilní reakce na konkrétní podmínky, za nichž bude dohoda o vině a trestu uzavírána, by bylo *de lege ferenda* žádoucí, aby se obviněný mohl povinně ustanoveného obhájce v odůvodněných případech vzdát a tato možnost byla pro řízení o dohodě o vině a trestu výslovně zakotvena v ustanovení § 36b tr. řádu.
7. Z důvodu chybějícího sociálně-etického rozměru vyřízení trestní věci uzavřením dohody o vině a trestu by bylo *de lege ferenda* žádoucí, aby podmínkou uzavření dohody o vině a trestu bylo prohlášení obviněného obsahující uznání viny.
8. Pakliže by bylo postupováno podle návrhu obsaženého v bodě 7. výše, bylo by s ohledem na procesní využitelnost prohlášení obviněného rovněž *de lege ferenda* vhodné, aby byl zákaz použitelnosti prohlášení obviněného v dalším řízení odstraněn.
9. S ohledem na neprovázanost procesní úpravy institutu dohody o vině a trestu s hmotněprávní úpravou ukládání trestů v trestním zákoníku je *de lege ferenda* žádoucí, aby výčet polehčujících okolností uvedený v ustanovení § 41 tr. zákoníku byl doplněn o novou pojmenovanou okolnost vztahující se k uzavření dohody o vině a trestu.
10. Z důvodu zachování principu rychlosti a hospodárnosti trestního řízení je *de lege ferenda* vhodné, aby možnost uzavřít dohodu o vině a trestu byla vyloučena ve zkráceném přípravném řízení a tato procesní varianta byla zachována pouze tehdy, vede-li se standardní nebo rozšířené přípravné řízení.
11. S ohledem na stávající neefektivnost postupu, kdy strany projeví zájem uzavřít dohodu o vině a trestu v hlavním líčení, je *de lege ferenda* žádoucí, aby možnost vyřízení trestní věci formou uzavřením dohody o vině a trestu byla přenesena též do řízení před soudem, který hlavní líčení za účelem uzavření takové dohody na stanovenou dobu přeruší, s tím, že věc může být za účelem sjednání dohody o vině s trestu vrácena do přípravného řízení pouze tehdy, bude-li s takovým postupem státní zástupce souhlasit. Stejnou možnost, tj. vyslovit souhlas s vrácením věci do přípravného řízení, by měl mít státní zástupce též tehdy, dospěje-li soud k závěru, že

by bylo vhodné mezi stranami uzavřít dohodu o vině a trestu, v rámci předběžného projednání obžaloby.

12. Z důvodu garance, že souhlas obviněného s uzavřenou dohodou o vině a trestu je skutečně dobrovolný, by bylo *de lege ferenda* vhodné, aby byla stanovena širší povinnost soudce při přezkoumávání návrhu na schválení dohody o vině a trestu. Vyžadováno by mělo být, aby obviněný podal souvislý výklad o tom, jak ke spáchání trestného činu došlo a za jakých okolností byl čin spáchán, za tím účelem by pak měl být soudem dotázán na všechny podstatné okolnosti případu.
13. S ohledem na nejasný rozsah dokazování v řízení o dohodě o vině a trestu by *bylo de lege ferenda* vhodné, aby byl požadavek prokazování skutkového stavu v přípravném řízení specifikován. Z důvodu zachování procesních pravidel při dokazování by bylo rovněž žádoucí, aby trestní řád pro řízení o schválení dohody o vině a trestu v řízení před soudem alespoň výslovně stanovil možnost odstoupení od dokazování těch skutečností, na jejichž existenci se státní zástupce a obviněný shodnou, tedy jakousi obdobu upuštění dokazování v případě řízení před samosoudcem (§ 314d odst. 2 tr. řádu).
14. Z důvodu zjevné sociálně-etické nevhodnosti vyjednávání o vině mezi státním zástupcem a obviněnou právnickou osobou, jejíž trestní odpovědnost je postavena na jiných principech odlišných o trestní odpovědnosti osob fyzických, by bylo *de lege ferenda* vhodné, aby bylo výslovně stanoveno, že v řízení proti právnickým osobám dohodu o vině a trestu sjednat nelze.
15. Konečně, z důvodu neuspokojivé odměny pro obhájce za činnost, kterou při sjednávání dohody o vině a trestu vyvíjí, je *de lege ferenda* vhodné, aby jejich odměna byla přesně určena a konkrétně uzpůsobena povaze jejich účasti při sjednávání dohody o vině a trestu.

Musím však konstatovat, že uvedené návrhy možné novelizace nejsou jediným možným řešením, které by mohlo vést k dosažení očekávaných výsledků tohoto stěžejního institutu českého trestního procesu. Obávám se, že zásadním problémem, který se prolíná dlouhou řadou kritických poznámek ze strany odborníků a který úzce souvisí problémem nevyužívání dohod o vině a trestu v praxi, je skutečnost, že institut dohody o vině a trestu byl zakotven do českého trestního procesu, který se nachází ve stávající, novelizované podobě. Mám za to, že o zavedení takového procesního institutu mělo

být spíše uvažováno až v rámci rekodifikace procesního práva, která by měla český proces posunout směrem k adversálnímu charakteru trestního řízení, ve kterém by dohoda o vině a trestu našla svůj legitimní procesní podklad. Tímto by podle mého názoru byly odstraněny nejzásadnější nedostatky, které jsou v současné době u institutu dohody o vině a trestu spatřovány, tj. že absolutně neodpovídá základním zásadám českého trestního procesu. Rovněž mám za to, pokud jde o využitelnost institutu v praxi, že velmi jednoduchým řešením, které by s sebou neneslo některé navrhované legislativní požadavky, je zavedení formálního důkazního břemene pro činnost státního zástupce, který by napříště musel pečlivě zhodnotit, zda možnost vyřízení trestní kauzy uzavřením dohody o vině a trestu s obviněným nepředstavuje výhodnější variantu, než pokoušet své štěstí u soudu při podání obžaloby. Domnívám se, že „pokrokové“ principy, které jsou vlastní řízení o dohodě o vině a trestu, najdou jen těžko své uplatnění v právním řádu, jehož trestní procesní řád existuje v původní podobě z roku 1961 s velkým množstvím nekonzistentních novelizací.

Závěr

Pomalý výkon spravedlnosti je celoevropským problémem a v poslední době předně diskutovaným tématem. Trestní spravedlnost v současné době volá po zpřísnění trestní politiky, neboť nové společenské jevy si vyžadují odpovídající reakce ze strany legislativy jednotlivých států. Celoevropským trendem je zpříšňování podmínek trestní odpovědnosti, jež s sebou nese potřeba kriminalizace některých nových podob společensky nebezpečných jednání. Vedle tohoto nastoleného trendu existují i směry usilující o změnu chápání trestní politiky, tyto směry si kladou za cíl odlehčit dosavadní represivní pojetí trestní spravedlnosti s důrazem na využití alternativních forem trestního postihu. Takové názorové proudy nachází postupně uplatnění v mnoha evropských právních řádech včetně České republiky. V roce 2012 byly v českém trestním procesu prolomeny stávající základní principy trestního řízení a alternativní formy trestního řízení byly obohaceny o novou variantu procesního postupu, jehož podstatou je dohoda stran o otázkách, jejichž zodpovězení doposud zůstávalo výlučným oprávněním soudu. Institut dohody o vině a trestu byl do českého právního řádu promítnut bez širších tematických debat, výsledkem takového legislativního počínu je implementace institutu s takovými procesními podmínkami, které nejsou známé právním řádům států, kde se dohodovací řízení úspěšně uplatňuje. K neúkornému právní situaci v České republice klady nepřidává ani současný stav polovičaté rekodifikace trestního práva, kdy původní normy procesního práva nejsou provázeny s jejich hmotněprávním protějškem.

V úvodu jsme si položili otázku, zda je dohoda o vině a trestu vhodným a efektivním nástrojem k řešení trestních věcí v České republice. Jestliže zákonodárce v důvodové zprávě uvádí, že by institutu dohody o vině a trestu měl efektivně doplnit stávající možnosti vyřízení trestních věcí odklony nebo vydáním trestního příkazu, pak tyto proklamované cíle institut dohody o vině trestu nenaplnil. Z praktických zkušeností plyne, že k realizaci dohod o vině a trestu se přistupuje ve velmi zanedbatelném množství trestních případů, a to především v těch trestních věcech, u nichž byl dán důvodný předpoklad delšího soudního řízení a většího rozsahu dokazování. Uvedenému kritickému shrnutí svědčí rovněž fakt, že trestní řád nabízí státnímu zástupci mnoho efektivnějších způsobů řešení jednodušších trestních věcí. Složitost postupu pro státního zástupce při sjednávání dohody o vině a trestu spolu s omezeními použitelnosti prohlášení obviněného v dalším řízení činí z dohody o vině a trestu značně neefektivní institut.

Obhájci zase nejsou dostatečně motivováni, aby sjednávání dohod o vině a trestu státním zástupcům navrhovali. Konstrukce dohody o vině a trestu v českém právním prostředí nadto opomíjí zájmy poškozeného, kterému není přiznáno postavení obligatorního signatáře dohody. Restorativní cíle zavedení tohoto institutu tak zůstávají u planých přání odborné veřejnosti, možná právě proto zákonodárce zvolil název dohoda o vině a trestu a vyhýbá se přesnému pojmenování institutu jako dohody o vině, trestu, náhradě škody, nemajetkové újmy a vydání bezdůvodnému obohacení. Zjednodušeně řečeno, ani jedna ze stran trestního řízení nemá v současné době mnoho důvodů, proč institut dohody o vině a trestu využívat. Pasivní přístup k zahájení jednání o dohodách o vině a trestu tak představuje s ohledem na výše uvedená tvrzení komplexní problém a vzhledem k negativním důvodům na obou stranách, tj. jak obhajoby, tak obžaloby, nabývá povahy „začarovaného kruhu.“

Jestliže jsme si v úvodní části této práce položili otázku, jaká opatření je možné učinit za účelem zvýšení efektivity kontroverzního procesního institutu, odpověď je nabídnuta v následujících řádcích. Chce-li zákonodárce zvýšit využitelnost jakéhokoliv procesního institutu v praxi, potom stimulem k zamyšlení pro zákonodárce by mělo být, co vlastně činí institut efektivním. Na sjednávání dohody o vině a trestu se podílí tři hlavní subjekty – státní zástupce, obviněný a jeho obhájce a soud. Pro státního zástupce bude institut efektivní, pokud mu ulehčí práci v přípravném řízení, zejména ulehčí průběh náročného procesu dokazování a usnadní tak průběh celého trestního řízení. Pro obhájce bude efektivní, pokud a) jeho klient dosáhne mírnějšího postihu, nebo b) bude-li to pro obhájce finančně výhodné. Pokud jde o soud, pro něj bude efektivní takový institut, který mu umožní obejít procesní náročnost nařízení hlavního líčení. Lze konstatovat, že v současné době je institut dohody o vině a trestu s nastíněnými tezemi v rozporu, neboť na státního zástupce jsou prostřednictvím tohoto procesního způsobu kladeny nové požadavky, které jsou nesrovnatelně náročnější s předpoklady podání obžaloby, dále není upraveno, jak má být při ukládání trestních sankcí odměněno prohlášení obviněného, ani odměna obhájců není řízení o dohodě o vině a trestu uzpůsobena a podle současného advokátního tarifu je velmi nízká. Jediným subjektem, pro nějž je dohoda o vině a trestu za platného právního stavu cenným institutem, je soud, jehož činnost byla v podstatě přenesena na státního zástupce.

Závěrem lze jednoznačně říci, že dohoda o vině a trestu by mohla být mnohem

méně problematickým institutem, kdyby se s jejím přijetím počkalo na právní úpravu, která bude jejím východiskům uzpůsobena. Zásady trestního procesu upravené v současném trestním řádu již dávno neodpovídají současnému vývoji a stavu trestního práva. Tato neprovázanost právní úpravy svědčí o tom, že institut dohody o vině a trestu měl být do české právního řádu zaveden až při plánované rekonstrukci trestního práva procesního. Je tedy nutné se znovu zamyslet nad samou podstatou institutu a pojetím jeho základních atributů. Z dosavadních zkušeností justiční praxe je zřejmé, že bez výraznějších legislativních změn tento institut zůstane jen slepou procesní uličkou.

Resumé (ČJ)

Dohoda o vině a trestu je jedním z nejkontroverznějších institutů trestní spravedlnosti. Inspiračním zdrojem české právní úpravy byl princip tzv. vyjednávané spravedlnosti (tzv. plea bargaining) známý z angloamerického systému common law. Jedním z hlavních cílů zavedení dohody o vině a trestu bylo odbřemenění orgánů činných v trestním řízení a zjednodušení trestního řízení zejména v oblasti dokazování. Do českého procesu byly promítnuty prvky charakteristické pro adversální řízení typické pro angloamerický systém práva za současného potlačení inkviziční zásady, která je charakteristická pro trestní systémy kontinentálních právních řádů. Institut dohody o vině a trestu vnáší do českého trestního procesu nové prvky, tedy konsenzus stran formou dohody, které jsou známé právu soukromému. Výsledný právní stav je charakteristický svou nekonvenčností, neboť právě vstupní podmínky aplikace dohody o vině a trestu staví tento institut proti dosud uznávaným zásadám českého trestního procesu. Pozornost této práce byla zaměřena jednak na zkoumání současného legislativního stavu a na hledání východisek a řešení, která nabízí právní řády jiných kontinentálních států, kde se institut dohody o vině a trestu efektivně uplatňuje.

Práce je rozčleněna do šesti kapitol. První kapitola se zabývá systémovými a ideovými východisky dohodovacího řízení a shrnuje důvody, proč je postupně původně angloamerický institut dohody o vině a trestu do mnoha právních řádů systémů kontinentálního práva. Druhá kapitola nabízí shrnutí cenné mezinárodní judikatury a představuje dohodovací řízení z pohledu Evropského soudu pro lidská práva. Třetí kapitola se věnuje právní úpravě dohody o vině a trestu v jiných právních řádech kontinentální Evropy, přičemž hlavní pozornost je věnována právní úpravě v sousední Slovenské republice. Čtvrtá kapitola odkrývá restorativní charakter institutu dohody o vině a trestu. V páté kapitole je čtenáři nabídnut vhled do legislativní historie a představen proces implementace institutu do českého právního řádu, včetně uvedení kladných ohlasů a kritických poznámek, které tento proces vzbuzoval na poli odborné veřejnosti. V šesté kapitole se autorka zevrubně věnuje platné právní úpravě institutu v trestním řádu a současně poukazuje na rizika, který současný legislativní stav přináší. Autorka upozorňuje na konkrétní legislativní nedostatky, které pak shrnuje do několika poznámek de lege ferenda.

Resumé (EN)

The Agreement on Guilt and Punishment presents one of the most controversial institutes of criminal justice. The inspiration for establishing the new procedural institute was drawn from common law institute of “Plea Bargaining”. The aim of implementing the new legal institute was mainly to ease the workload in criminal justice system and speed up the criminal proceedings, particularly by simplifying the process of gathering evidence. The Czech criminal process has been enriched with distinctive elements which are typical for adversarial proceedings in Anglo–Saxon legal systems while the inquisitorial principle, a characteristic feature of continental systems of law, has been suppressed at the same time. The institute enhances the Czech criminal proceedings by implementing such elements which are characteristic for private law, particularly the agreement of contracting parties. As the result of such legislative initiative, current legislation is unconventional, and due to the institute’s procedural conditions of application highly inconsistent with almost all fundamental principles of Czech criminal proceedings. This thesis examines the legislation in operation on the one hand, and concentrates on searching for legislative solutions regarding the institute applied in other continental law systems on the other hand

The thesis is divided into six chapters. The introductory chapter deals with systematic and ideological foundations of plea bargaining and summarizes the reasons why the originally Anglo–Saxon institute has been progressively implemented to many continental legal systems across Europe. Second chapter offers the summary of valuable international case law and presents the plea bargaining process from the view of European Court of Human Rights. Third chapter focuses on legislation related to the Agreement on Guilt and Punishment in other continental law jurisdictions laying stress on the legislation of neighboring Slovak Republic. Fourth chapter introduces restorative character of the institute and focuses on restorative justice approach. Fifth chapter presents the legislative history and the process of implementation of the institute to the Czech criminal proceedings including the summary of numerous legal professional’s both critical and positive comments on the new procedural institute. Sixth chapter is dedicated to the legislation in operation in the Criminal Procedure Code and refers to the problematic issues of the institute. In conclusion, the author points out shortcomings of legislation in operation which are summarized into several proposals *de lege ferenda*.

Seznam použité literatury

Učebnice a komentáře

Adler, F. Mueller, G. O. W., Laufer, W.: Criminology. New York: McGraw–Hill, 1991.

Bergman, P., Berman – Barrett, S. J.: The Criminal Law Handbook – Know Your Rights, Survive the System. 5th ed. Berkeley : Nolo, 2003.

Čentěš J. a kol.: Trestné právo procesné. Všeobecná a osobitná časť. 2. vyd. Šamorín: Heuréka, 2012.

Ivor, J. a kol.: Trestné právo procesné. 2. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer (Iura Edition), 2010.

Fourmet, F.: Procédure pénale. 13. édition. Brusel: Larcier, 2012.

Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 3 vydání. Praha: Leges, 2010.

Jelínek, J. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. Praha: Leges, 2010.

Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná a zvláštní část. 4. vyd. Praha: Leges, 2014.

Stefani, G., Levasseur, G., Bouloc, B.: Droit pénal général. 17e éd. Paris: Dalloz, 2000.

Čentěš, J. a kol.: Trestný zákon. Velký komentář. 2. aktual. vyd., Bratislava: Eurokodex. 2015.

Jelínek, J. Herzceg, J: Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou. Praha: Leges, 2012.

Šámal, P. a kol.: Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd., Praha: C. H. Beck, 2013.

Šámal, P. a kol., Trestní zákoník I. Obecná část. Komentář. 2 vydání. Praha: C.H. Beck, 2012.

Monografie

Baird, D. G., Gertner, R. H., Picker, R. C.: Game Theory and the Law. Cambridge: Harvard University Press, 1994.

Boratyńska, K. T. a kol.: Criminal plea bargains in the English and the Polish administration of justice systems in the context of the fair trial guarantees, Białystok : Temida 2, 2011.

Čírtková, L.: Forezní psychologie, Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2004.

D'Ascoli, S.: Sentencing in International Criminal Law: The UN ad hoc Tribunals and Future Perspectives for the ICC (Studies in International and Comparative Criminal Law), 1. ed., Oxford: Hart Publishing, 2011.

Gudjonsson, G.H.: The Psychology of Interrogations and Confessions,Chicester, UK: John Willey and Sons, 2006.

Jelínek, J., Uhlířová, M.: Obhájce v trestním řízení, 1. vyd., Praha : Leges, 2011.

Jelínek, J., Říha J., Sovák Z., Rozhodnutí ve věcech trestních: se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů. 3. aktualizované a přepracované vydání podle právního stavu k 1. 2. 2015. Praha: Leges, 2015.

Johnstone G.: Restorative justice – Ideas, Values and Debates, 2nd ed, Oxon: Routledge, 2001.

Lata, J.: Účel a smysl trestu, Praha: LexisNexis CZ, 2007.

Molek, P.: Právo na spravedlivý proces. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012.

Musil, J.: Rychlost trestního řízení – ústavněprávní aspekty. In Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám. 1. vyd., Praha: ASPI, 2008.

Repík, B., Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo. Praha: Orac, 2002.

Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P. Alternativní řešení trestních věcí v praxi, Praha: C. H. Beck, 2000.

Soukup J. Sebeobviňování a nepravdivá doznání, Praha: Ústav kriminalistiky Právnické fakulty UK, 1973.

Solnař, V., Fenyk, J., Císařová, D.: Základy trestní odpovědnosti, Podstatně přepracované a doplněné vydání, Praha: Orac, 2004.

Šámal, P.: Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému, Praha: Codex Bohemia, 1999.

Ščerba, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2011.

Ščerba, F. a kol.: Dohoda o vině a trestu a další poznatky racionalizace trestní justice. Praha: Leges, 2012.

Trestní justice v Německu: fakta a čísla. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006.

Walker, N.: Why punish?. Oxford: Oxford University Press, 1991.

Zeman, P. a kol.: Zkrácené formy trestního řízení – možnosti a limity. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2013.

Zehr, H.: Úvod do restorativní justice. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003.

Časopisecké články, příspěvky ve sbornících

Auklický, P.: Dohoda o vině a trestu. Státní zastupitelství. 2012, č. 3.

Babjak, J.: K inštitútu priznania viny v našom trestnom práve. Justičná revue. 1993, roč. 45, č. 5.

Basík, M.: Několik poznámek k dohodě o vině a trestu. Státní zastupitelství. 2012, č. 4.

Barošová, L.: Konanie o dohode o vine a treste a jeho vplyv na skrátenie trestného konania. Policajná teória a prax. 2006, roč. 14.

Bowen, M. D.: Calling Your Bluff: How Prosecutors and Defense Attorneys Adapt Plea Bargaining Strategies to Increased Formalization, Justice Quarterly, Vol. 26, Issue 1, March 2009.

Brňáková, S., Korbel, F.: Dohoda o vině a trestu. Trestněprávní revue. 2008, č. 9.

Damaška, M.: Negotiated justice in International Criminal Courts, 2 Journal of International Criminal Justice. 2002.

Čentěš, J., Magvašiová, A.: K aplikácii inštitútu konania o dohode o vine a treste. Trestněprávní revue. 2008, č. 1.

Freccero, S., P.: An Introduction to the new Italian Criminal Procedure. American Journal of Criminal Law, Volume 21, 1994.

Filičko, M.: Dohoda o vine a treste. *Justičná revue*. 2006, roč. 58, č. 8 – 9.

Horká, K.: Věcný záměr nového trestního řádu – odklony a dohodovací řízení. *Státní zastupitelství*. 2011, č. 3.

Hrušáková, M., Jiříček, P.: Dohoda o vině a trestu z pohledu obhajoby. In Ščerba, F. a kol.: *Dohoda o vině a trestu a další poznatky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012.

Hrušáková, M.: Možnosti a meze odklonů v trestním řízení proti právnickým osobám, Resorativna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostiach. *Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie Praha: Leges, 2014.*

Jalč, A.: K niektorým aspektom dohodovacieho konania v trestnom konaní. *Trestněprávní revue*. 2011, č. 4.

Jelínek, J.: Dohoda o vině a trestu – novinka v českém právu. *Právní rádce*. 2012, č. 8.

Jelínek, J.: Zásada rychlosti trestního řízení – bilance a perspektivy. *Kriminalistika*. 2008, č. 4.

Jelínek, J.: Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*. 2012, č. 10.

Jelínek, J.: Nad poslední (osmdesátou třetí) novelou trestního řádu a osmou novelou trestního zákoníku. *Kriminalistika*. 2012, č. 4.

Jelínek, J.: Trestní příkaz jako forma odklonu v trestním řízení. In Jelínek, J.(ed.): *Alternativní řešení trestních věcí. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2015, trestní sekce*. Praha: Leges, 2015.

Karajawski, K.: Prosecution and Prosecutors in Poland: In Quest of Independence, Crime and Justice: A Review of Research, Vol. 4, 2012.

Král, V.: Dohoda o vině a trestu v návrhu novelizace trestního řádu. *Právní rozhledy*. 2008, č. 20.

Kučera, P., Ptáček, M.: Několik úvah nad institutem dohody o vině a trestu v českém pojetí. *Trestní právo*. 2009, č. 7 – 8.

Lengyelová, J.: Dohoda o vine a treste – minulosť, prítomnosť a budúcnosť jej právnej úpravy v Slovenskej republike. *Trestní právo*. 2012, č. 12.

Lichnovský, V.: K otázce ukládání sankcí v rámci dohody o vině a trestu. Trestní právo., 2014, Roč. 18, č. 3.

Lobotka, A.: Dohoda o vině a trestu a její vztah k účelu trestu. Právní rozhledy. 2012, č. 19.

Novotný, O.: Je naše trestní právo procesní v krizi? Trestní právo. 2006, č. 7 – 8.

Magvašiová, A., Čentěš, J.: K aplikácii inštitútu konania o dohode o vine a treste. Trestněprávní revue. 2008, č. 1.

Musil, J.: Dohody o vině a trestu (Absprachen) v Německu. Právník. 2008, roč. CXLVII, č. 3.

Musil, J.: Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení, Kriminalistika. 2008, č. 1.

Musil, J.: Dohody o vině a trestu (Absprachen) v Německu. Právník. 2008, č. 3.

Palovský, T.: Iniciativy mezinárodních organizací k odklonům v trestním řízení, Státní zastupitelství č. 9, 2010.

Pipek, J.: Oficiální nebo dalekosáhle privatizované trestní řízení. Právník. 2000, č. 12.

Prokeinová, M.: Mimoriadne zníženie trestu v konaní o dohode o vine a treste. Justičná revue. 2009, č. 4.

Protivinský, M., Kratochvíl, V.: Jsou dohody v trestním řízení přípustné a nutné? Kriminalistika. 2004, č. 3.

Rajnič, M.: Skutočnosti, ktoré zvažuje prokurátor pri konaní o dohode o vine a treste. Justičná revue. 2008, č. 10.

Řeháček, J.: K otázce povinné účasti obhájce při sjednávání dohody o vině a trestu. Státní zastupitelství. 2012, roč. 10, č. 6.

Svrček, L.: Dohoda o vině a trestu po roce v českém trestním procesu aneb je tento institut v praxi (ne)využíván. Státní zastupitelství. 2014, č. 6.

Sladký, J.: Zkrácené přípravné řízení. Státní zastupitelství. 2009, č. 12.

Suchý, O.: Odklon v trestním řízení. Právník. 1991, č. 3.

Syrový I.: Nárok na dohodu o vine a treste, Justičná revue 2008, č. 12.

Šabata, K., Růžička, M.: Dohoda o vině a trestu de lege ferenda v České republice a možnosti využití slovenské právní úpravy. Státní zastupitelství. 2009, č. 6.

Šámal, P.: Úvahy nad zjednodušenými formami trestního řízení (diversion) de lege ferenda. Časopis pro právní vědu a praxi. 1994, č. 4.

Ščerba, F.: Odklon jako sankční opatření. Trestněprávní revue. 2009, č. 2.

Štěpán, J.: Některé rysy trestního řízení ve Spojených státech. Právo a zákonnost. 1991, č. 5.

Válková, H., Sotolář, A.: Restorativní justice – trestní politika pro 21. století? Trestní právo. 2000, č. 1.

Vantuch, P.: K možnostem sjednání dohody o vině a trestu. Trestní právo. 2012, č. 12.

Vantuch, P.: Dohoda o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem, Trestní právo. 2009, č. 11.

Vantuch, P.: K možnosti sjednat dohodu o vině a trestu po podání obžaloby. Trestní právo. 2013, č. 9 – 10.

Vantuch P., Nový návrh na dohodu o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem, Trestní právo. 2011, č. 9.

Vantuch, P.: K návrhu na prohlášení obžalovaného o vině. Trestní právo. 2006, č. 12.

Vidrna, J.: Některé procesní aspekty zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. In Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osoby v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013.

Vogel, M., E.: The Social Origins of Plea Bargaining: Conflict and the Law in the Process of State Formation, 1830–1860, 33 Law & Soc'Y Review. č. 161, 1999.

Vráblová, M.: Niekoľko poznámok k historicky najmladšiemu odklonu v slovenskom trestnom konaní – dohode o vine a treste. Trestněprávní revue. č. 7, 2007.

Internetové zdroje

Conway, C. A.: Speede Trial: The path to protecting the rights of citizens and defendants. Příspěvek z 11. konference, University of Florida – dostupné na – http://www.law.ufl.edu/pdf/academics/centers/cgr/11th_conference/Anne_Conway_SP_EEDYTRIAL.pdf.

Wright, R.F.: Trial Distortion and the End of Innocence in the Federal Criminal Justice, University of Pennsylvania Law Review, Vol 154: 79, 2005. – dostupné na http://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1295&context=penn_law_review

Grivna, T.: Základní zásady trestního řízení ve světle rekodifikace trestního řádu, PRÁVNÍPROSTOR.CZ. – dostupné na – <http://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/zakladni-zasady-trestniho-rizeni-ve-svetle-rekodifikace-trestniho-radu>.

Wright, R.F.: Trial Distortion and the End of Innocence in the Federal Criminal Justice, University of Pennsylvania Law Review, Vol 154: 79, 2005 – dostupné na – http://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1295&context=penn_law_review.

Šcerba, F.: Procesní alternativy a jejich vliv na využívání trestů, Sborník z konference Dny práva, 2012 – dostupné na – https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/trestnepravniaalternativy/ScerbaFilip.pdf.

Changsheng, L.: Adversary System Experiment in Continental Europe: Several Lessons from the Italian Experience, Journal of Politics and Law, Vol. 1, No. 4, Chongqing, China, 2008 – dostupné na – <http://ccsenet.org/journal/index.php/jpl/article/viewFile/672/649>.

Judikatura

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 5. 2007 sp. zn. III. ÚS 655/06.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 31. 3. 2005, sp. zn. I ÚS 554/04.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 5. 11. 1996, sp. zn. I. ÚS 5/96.

Nález Ústavního soudu SR ze dne 6.3.2012, sp. zn. III. ÚS 220/2011–53.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 19. 1. 2005 sp. zn. I. ÚS 641/04.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 24. 11. 2005 sp. zn. II. ÚS 168/05.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 16. 1. 2004 sp. zn. I. ÚS 600/03.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 11. 1998 sp. zn. IV. ÚS 358/98.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 4. 2004, sp. zn. 5 Tdo 347/2004,

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 12. 1995, sp. zn. 2 Tzn 25/95 (PR 4/1996 s. 166).

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 6. 2000 sp. zn. 3 Tz 120/2000 (PR 10/2000 str. 468).

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 3. 5. 2005, sp. zn. 4 To 383/2005 (č. 57/2006 Sb. rozh. tr.).

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 11. 1994, sp. zn. 4 To 831/94 (č. 45/1995 Sb. rozh. tr.)

Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 14. 9. 1995, sp. zn. 6 To 377/95 (č. 6/1996 Sb. rozh. tr.).

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 6. 2000 sp. zn. 3 Tz 120/2000 (PR 10/2000 str. 468).

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 9. 2014, sp. zn. 5 Tz 41/2014 (č. 25/2014 Sb. rozh. tr.).

Usnesení Ústavního soudu SR ze dne 2. 6. 2011, sp. zn. IV. ÚS 219/2011–25.

Usnesení Nejvyššího soudu SR ze dne 30.10.2013, sp. zn. 5 Tdo 47/2013.

Rozsudek Nejvyššího soudu SR ze dne 6.9.2012, sp. zn. 5 Tdo 51/2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu Spojených států amerických ve věci Bordenkircher vs. Hayes ze dne 18. 1. 1987.

Zákony a jiné právní předpisy

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (sdělení FMZV č. 209/1992 Sb.), ve znění pozdějších protokolů.

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2 ze dne 16. 12. 1992, o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky (č. 2/1993 Sb.), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 418/2011, o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů.

Kodeks postępowania karnego; Polský trestní řád ze dne 6. 6. 1997.

Zákon č. 300/2005 Z. z., Trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů.

Schweizerische Strafprozessordnung, Švýcarský trestní řád ze dne 5.10.2007.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Codice di Procedura Penale; Italský trestní řád ze dne 24. 10. 1988.

Ley de Enjuiciamiento Criminal; Španělský trestní řád ze dne 14. 9. 1882.

Code de procédure pénale; Francouzský trestní řád ze dne 31. 12. 1957.

Pokyn obecné povahy Nejvyššího státního zástupce č. 8/2009, o trestním řízení, ve znění pokynu obecné povahy č. 7/2012 – dostupné na – http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/POP/trest/1_SL_902-205_2.pdf

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti SR č. 619/2005 Z. z., o podmienkach a postupe prokurátora pri konaní o dohode o uznaní viny a prijatí trestu.

Ostatní

Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. R(87)18, o zjednodušení trestního řízení, ze dne 14. 9. 1987 – dostupné na – <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=608011&SecMode=1&DocId=694270&Usage=2>

Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. – dostupné na – <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

Návrh novely trestního zákoníku a návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, Poslanecká sněmovna PČR, sněmovní tisk 746 – dostupné na – <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&t=746>.

Návrh novely trestního řádu, Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, sněmovní tisk 574, V. volební období – dostupné na – <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=574&CT1=0>

Návrh novely trestního řádu, Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, sněmovní tisk 510, VI. volební období – dostupné na – <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>

Sněmovní tisk 510/2, část č. 1/2, Pozměňovací a jiné návrhy k tisku č. 510/0 – dostupné na – <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=510&ct1=2>

Ministerstvo spravedlnosti ČR: Věcný záměr nového trestního řádu z roku 2004 – dostupné z: <http://portal.justice.cz>.

Věcný záměr nového trestního řádu z roku 2008 – dostupné z: <http://portal.justice.cz>.

Usnesení ústavně právního výboru Poslanecké sněmovny PČR z 62. – 63. schůze, dne 14. – 20. 4. 2005, č. 175 – dostupné na – <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=746&ct1=3>.

Usnesení ústavně právního výboru Poslanecké sněmovny PČR z 53. schůze, dne 4. března 2009, č. 135 – dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=574&ct1=1>.

Usnesení ústavně právního výboru Poslanecké sněmovny PČR z 39. schůze dne 18. 1. 2012, č. 102 – dostupné na – <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=1>.

Stejnopisecký zápis z 36. schůze Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR ze dne 13. 3. 2012 – dostupné na – <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/036schuz/36-1.html#25>

Rezoluce XV. Mezinárodního kongresu trestního práva.

Circulaire du 2 septembre 2004. Le Garde des Sceaux, Ministre de la Justice.

Revue international de droit pénal No. 1–2/1995.

United States Sentencing Commission, Guidelines Manual, Nov. 2015 – dostupné na – <http://www.ussc.gov/sites/default/files/pdf/guidelines-manual/2015/GLMFull.pdf>.

Sentencing Guidelines Council, Reduction in Sentence for a Guilty Plea – dostupné na – https://www.sentencingcouncil.org.uk/wpcontent/uploads/Reduction_in_Sentence_for_a_Guilty_Plea_-_Revised_20071.pdf;

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Nápad agend na státní zastupitelství v ČR³⁵⁸

Nápad na státní zastupitelství v agendě trestní v jednotlivých letech	2011	2012	2013	2014	2015
Nápad na OSZ v agendě trestní	107946	105230	110122	107332	99461
Nápad na KSZ v agendě trestní	21666	21001	18835	18429	18597

Tabulka č. 2: Vyřízení věcí okresními soudy v ČR³⁵⁹

Vyřízení věcí okresními soudy	2012 ³⁶⁰	2013	2014	2015
celkem vyřízeno trestních věcí	95365	100191	97309	89 020
vyřízeno trestním příkazem	50450	60842	55689	45 387
vyřízeno podmíněným zastavením trestního stíhání	1891	2007	2004	1 856
vyřízeno narovnáním	71	79	71	46
vyřízeno schválením dohody o vině a trestu	8	72	70	65
podíl schválených dohod o vině a trestu na vyřízení trestních věcí	0,01%	0,07%	0,07%	0,07%

Tabulka č. 3: Nápad agend u okresních soudů v ČR³⁶¹

Nápad agend u okresních soudů	2012	2013	2014	2015
Celkem věcí	81801	85612	84359	75 696
z toho obžaloby	28388	25448	25176	31 993
z toho návrhy na schválení DVT	20	113	85	90

³⁵⁸ Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR; tabulka vypracována autorkou práce.

³⁵⁹ Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR tabulka vytvořená autorkou práce. Údaje za rok 2012 – 2014 viz. Statistický přehled soudních agend za rok 2012, za rok 2013 a za rok 2014 – [cit. 30. 1. 2016] – dostupné na – <http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>.

³⁶⁰ Dohoda o vině a trestu byla do českého procesu zavedena až ke dni 1.9. 2012, tudíž procentuální využitelnost institutu za rok 2012 odpovídá zlomku jednoho kvartálu.

³⁶¹ Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR; tabulka vytvořená autorkou práce.

Tabulka č. 4: Využití dohody o vině a trestu ve zkráceném přípravném řízení v ČR³⁶²

	2012	2013	2014	2015
Celkový počet podaných návrhů na schválení DVT	20	113	86	91
z toho ve zkráceném přípravném řízení	5	15	7	6
% návrhů ve zkráceném přípravném řízení	25,00%	13,27%	8,14%	6,59%

Tabulka č. 5: Aplikace dohody o vině a trestu v řízení proti právnickým osobám v jednotlivých letech³⁶³

Právnické osoby	2012	2013	2014	2015
Celkový počet stíhaných	18	48	139	200
Návrhy na schválení DVT	0	0	2	1
% návrhů na DOVT ze stíhaných	0,00%	0,00%	1,44%	0,50%
počet schválených DOVT soudem	0	0	1	2

³⁶² Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR; tabulka vytvořená autorkou práce.

³⁶³ Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR; tabulka vytvořená autorkou práce.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Vzory – dohoda o vině a trestu, návrh na schválení dohody o vině a trestu a výzva státního zástupce k možnosti zahájení jednání o dohodě o vině a trestu³⁶⁴

Příloha č. 2: Schválené dohody o vině a trestu podle paragrafů v letech 2013, 2014 a 2015

Příloha č. 3: Přehled uložených trestů a trestných činů u schválených dohod v letech 2013, 2014 a 2015

³⁶⁴ Vzory vychází z předlohy poskytnuté Obvodním státním zastupitelstvím pro Prahu 2.

Klíčová slova – Key words

Dohoda o vině a trestu – Agreement on Guilt and Punishment

Vyjednávání o vině – Plea Bargaining

Odklon v trestním řízení – Diversion in a Criminal Proceedings

Příloha č. 1: Vzory – dohoda o vině a trestu, návrh na schválení dohody o vině a trestu a výzva státního zástupce k možnosti zahájení jednání o dohodě o vině a trestu

Vzor č. 1 – Dohoda o vině a trestu

Okresní (Krajské) státní zastupitelství v

ZT.../KZV...

Dohoda o vině a trestu podle § 175a trestního řádu

Podle § 175a trestního řádu uzavřeli dnev hod. v sídle Okresního (Krajského) státního zastupitelství v níže uvedení účastníci

státní zástupce Okresního (Krajského) státního zastupitelství v JUDr. (dále jen „státní zástupce“)

obviněný, nar., zaměstnání jako, bytem, (dále jen „obviněný“)
zastoupený přítomným obhájcem: JUDr., advokát, se sídlem AK

za přítomnosti (*alternativně bez jeho přítomnosti*) **poškozeného:**, (dále jen „poškozený“)

tuto

dohodu o vině a trestu:

I.

Předmět dohody

Obviněný je na základě usnesení policejního orgánu Policie ČR, Krajského ředitelství, Územní odbor SKPV, ze dne ČTS: o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 trestního řádu stíhán pro skutek spočívající v tom, že
(*zde je třeba uvést přesný popis skutku, který musí být v souladu s popisem skutku v usnesení o zahájení trestního stíhání*),

tedy

(*uvede se právní věta, uplatní se hlavní zásady pro formulaci právních vět v obžalobě nebo návrhu na potrestání*)

čímž spáchal

(*uvede se označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován, a to jeho zákonným pojmenováním, uvedením příslušného ustanovení zákona a všech zákonných znaků včetně těch, které odůvodňují určitou trestní sazbu*).

II.

Prohlášení obviněného

Obviněný prohlašuje, že spáchal skutek uvedený v bodě I, který je předmětem této dohody o vině a trestu.

III.

Prohlášení státního zástupce

(1) Státní zástupce prohlašuje, že výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se skutek uvedený v bodě I stal, že tento skutek je trestným činem kvalifikovaným v bodu I, že jej spáchal obviněný, že na základě dosud opatřených důkazů a dalších výsledků přípravného řízení nejsou pochybnosti o pravdivosti prohlášení obviněného uvedeného v bodu II.

(2) Státní zástupce prohlašuje, že poškozený výslovně neuvedl, že se vzdává procesních práv, která mu zákon jako poškozenému výslovně přiznává, a že uplatnil návrh na náhradu škodu ve výši Kč, jež mu byla způsobena jednáním obviněného popsáním v bodě I. *(nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, které bylo na jeho úkor získáno).*

Fakultativně (§ 175a odst. 4 trestního řádu):

(3) Jelikož obviněný nesouhlasí s ujednáním, aby bylo dohodnuto i ochranné opatření, přestože lze mít důvodně za to, že jsou splněny zákonné podmínky pro uložení ochranného opatření, upozorňuje státní zástupce, že může návrh na uložení ochranného opatření učinit též samostatně.

IV.

Trest

Státní zástupce a obviněný se dohodli na uložení trestu obviněnému podle § trestního zákoníku, a to na Obviněný souhlasí s uložení tohoto trestu soudem.

(uvede se druh, výměra a způsob výkonu trestu včetně délky zkušební doby a v případech stanovených trestním zákoníkem trestu náhradního, případně upuštění od potrestání, a rozsah přiměřených omezení a povinností v případě, že to trestní zákoník umožňuje a že byly dohodnuty).

V.

Rozsah a způsob náhrady škody

(1) Obviněný prohlašuje, že svým jednáním popsáním v bodě I. způsobil poškozenému škodu v celkové výši Kč, a zavazuje se poškozenému tuto škodu uhradit v plné výši *(případně lze též požadovat úroky z prodlení ve stanovené výši od určeného okamžiku).* Obviněný dále uvádí, že škodu poškozenému dosud neuhradil.

(2) Přítomný poškozený prohlašuje, že souhlasí s rozsahem a způsobem náhrady škody, k jejíž úhradě se obviněný zavázal v odstavci 1. *(uvede se rozsah a způsob náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, bylo-li dohodnuto, popř. se poškozený odkáže na řízení ve věcech občanskoprávních)*

(2) Státní zástupce jménem nepřítomného poškozeného, který řádně a včas uplatnil nárok na náhradu škody vůči obviněnému v tomto řízení, prohlašuje, že souhlasí s rozsahem a způsobem náhrady škody, k jejíž úhradě se obviněný zavázal v odstavci 1.

(za poškozeného se může s obviněným o rozsahu a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení až do výše uplatněného nároku dohodnout státní zástupce, uplatnil-li poškozený nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení, avšak není-li jednání o dohodě a vině přítomen).

VI.

Ochranné opatření

Státní zástupce a obviněný se dohodli na uložení ochranného opatření obviněnému podle § trestního zákoníku, a to na Obviněný souhlasí s uložением tohoto ochranného opatření soudem. *(uvede se druh ochranného opatření)*

VII.

Závěrečná ujednání

(1) Tato dohoda podléhá schválení soudem podle § 314r odst. 4 trestního řádu a v případě, že bude schválena, bude podkladem pro výrok rozsudku o vině a trestu, o ochranném opatření a o náhradě škody. Návrh soudu, aby rozhodl o skutku, jeho právní kvalifikaci, trestu a ochranném opatření v rozsahu uvedeném v této dohodě o vině a trestu, jakož i o nároku na náhradu škody, podá státní zástupce.

(2) Obviněný prohlašuje, že rozumí sjednané dohodě o vině a trestu, že je mu zřejmé, co tvoří podstatu skutku, který se mu klade za vinu, i tomu, jaká je jeho právní kvalifikace a jaké sazby trestní zákon stanoví za trestný čin, který je v tomto skutku spatřován, že prohlášení v bodě II učinil dobrovolně a bez nátlaku, že byl poučen o svých právech na obhajobu, že jsou mu známy všechny důsledky sjednání dohody, zejména že se vzdává práva na projednání věci v hlavním líčení, a že proti rozsudku, kterým soud schválil dohodu o vině a trestu, lze podat odvolání pouze v případě, že takový rozsudek není v souladu s dohodou o vině a trestu, jejíž schválení státní zástupce soudu navrhl.

(3) Tato dohoda je vyhotovena ve stejnopisech, z nichž po jednom obdrží státní zástupce, obviněný, jeho obhájce a poškozený.

V dne

.....
státní zástupce

.....
obviněný

Přítomni:

.....
poškozený

.....
obhájce

Vzor č. 2 – Návrh na schválení dohody o vině a trestu

Okresní (Krajské) státní zastupitelství v

Okresnímu (Krajskému) soudu

ZT.../KZV...

.....

Návrh na schválení dohody o vině a trestu

Státní zástupce Okresního (Krajského) státního zastupitelství v podle § 175b odst. 1 trestního řádu podává v trestní věci obviněného, stíhaného pro přečin/zločin podle § trestního zákoníku, návrh na schválení dohody o vině a trestu, která byla uzavřena v sídle Okresního (Krajského) státního zastupitelství v dne v hod. mezi státním zástupcem a obviněným, zastoupeným přítomným obhájcem a za přítomnosti poškozeného (*uvede se, byl-li přítomen sjednávání dohody o vině a trestu*).

Vzhledem k výše uvedenému a s odkazem na ustanovení § 314r odst. 1 trestního řádu

n a v r h u j i,

aby Okresní (Krajský) soud v podle § 314r odst. 4 trestního řádu

I. Schválil dohodu o vině a trestu, která byla uzavřena v sídle Okresního (Krajského) státního zastupitelství v dne v hod. mezi státním zástupcem a obviněným, zastoupeným přítomným obhájcem a za přítomnosti poškozeného (*uvede se, byl-li přítomen sjednávání dohody o vině a trestu*) (dále jen „dohoda o vině a trestu“).

II. Na základě dohody o vině a trestu vydal tento odsuzující rozsudek:

Obviněný nar., zaměstnáním, bytem

uznává se vinným,

že

(*uvede se přesný a výstižný popis skutku, který musí být v souladu s popisem skutku v usnesení o zahájení trestního stíhání*),

tedy

(*uvede se právní věta, uplatní se hlavní zásady pro formulaci právních vět v obžalobě nebo návrhu na potrestání*),

čímž spáchal

(uvede se označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován, a to jeho zákonným pojmenováním, uvedením příslušného ustanovení zákona a všech zákonných znaků včetně těch, které odůvodňují určitou trestní sazbu),

a odsuzuje se

podle § trestního zákoníku k trestu

(uvede se druh, výměra a způsob výkonu trestu včetně délky zkušební doby a v případech stanovených trestním zákoníkem trest náhradní, případně upuštění od potrestání, a rozsah přiměřených omezení a povinností v případě, že to trestní zákoník umožňuje a že byly dohodnuty).

Podle § trestního řádu je obviněný povinen nahradit poškozenému škodu způsobenou trestným činem, a to zaplacením peněžité částky ve výši

(uvede se rozsah a způsob náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, bylo-li dohodnuto)

(resp. ve zbytku svého nároku poškozeného odkáže na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem, anebo poškozeného odkáže s celým svým nárokem na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem).

Podle § trestního zákoníku se obviněnému ukládá

(uvede se druh ochranného opatření)

V dne

Příloha:

- trestní spis
- protokol o jednání o vině a trestu
- dohoda o vině a trestu

Státní zástupce OSZ (KSZ)

Vzor č. 3 – Výzva státního zástupce k možnosti zahájení jednání o dohodě o vině a trestu

Okresní (Krajské) státní zastupitelství v

ZT .../KZV...

*obviněnému
adresa*

*resp. též obhájci obviněného
adresa*

Věc: Výzva k možnosti zahájit jednání o dohodě o vině a trestu podle § 175a trestního řádu

Usnesením policejního orgánu Policie ČR, Krajského ředitelství, Územního odboru SKPV, ze dne ČTS: je proti Vám vedeno trestní stíhání (Vašemu klientovi) pro přečin/zločin podle § trestního zákoníku.

Po přezkoumání trestního spisu jsem zjistil, že dosavadní výsledky dokazování odůvodňují zahájení jednání o dohodě o vině a trestu státním zástupcem podle § 175a odst. 1 trestního řádu.

Vzhledem k uvedenému Vás žádám ve lhůtě do o sdělení, zda souhlasíte se zahájením jednání o dohodě o vině a trestu. V případě Vašeho souhlasu se zahájením jednání Vám bude podle § 175a odst. 2 trestního řádu oznámen čas a místo tohoto jednání.

V dne

Státní zástupce OSZ (KSZ)

**Příloha č. 2: Schválené dohody o vině a trestu podle paragrafů
v letech 2013, 2014 a 2015**

Schválené dohody o vině a trestu podle paragrafů v roce 2013	
§	počet
143	2
146	2
147	1
148	1
171	1
189	2
192	1
199	2
205	1
206	6
209	6
212	1
240	4
248	1
251	1
254	3
257	1
260	1
274	2
279	1
283	2
325	1
326	1
329	1
348	2
353	1
358	4
Schválené dohody o vině a trestu podle paragrafů v roce 2013	
Starý trestní zákon	
§	počet
250	1

Schválené dohody o vině a trestu podle paragrafů v roce 2014	
§	počet
143	1
147	1

Schválené dohody o vině a trestu podle paragrafů v roce 2014	
175	3
184	1
187	3
192	1
193	1
199	1
201	2
205	2
206	3
209	5
211	1
228	1
230	1
251	1
256	2
270	1
272	1
274	2
276	3
283	2
284	1
285	1
299	1
325	1
329	2
331	1
332	2
348	1
354	1
356	1
358	1
373	1
Schválené dohody o vině a trestu podle paragrafů v roce 2014	
Starý trestní zákon	
§	počet
128a	1
148	1
158	1
250	1

Schválené dohody o vině a trestu podle paragrafů v roce 2015	
§	počet
143	2

Schválené dohody o vině a trestu podle paragrafů v roce 2015	
146	2
148	1
175	5
181	1
185	1
187	1
192	1
199	3
201	1
205	1
206	4
209	6
210	1
211	2
221	1
233	1
234	2
240	2
254	1
260	1
283	6
285	1
337	2
340	1
353	2
358	2
Schválené dohody o vině a trestu podle paragrafů v roce 2015	
Starý trestní zákon	
§	počet
125	1
148	1

Příloha č. 3: Přehled uložených trestů a trestných činů u schválených dohod v letech 2013, 2014 a 2015

odsouzený §	druh trestu	délka trestu (v měsících nebo částka v Kč)	délka zkušební doby (v měsících)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)
Rok 2013									
212/4 a 260/1	peněžitý trest	70 000,-	x	x	x	x	x	x	x
189/2a	PO	24	48	peněžitý trest	350 000,-	propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty	x	x	x
283/1	PO s dohledem	36	60	peněžitý trest	30 000,-	propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty	x	x	x
205/4c a 206/1	PO	36	48	x	x	x	x	x	x
199/2d a 279/3b a 353/2c	PO s dohledem	24	48	peněžitý trest	15 000,-	propadnutí věci nebo jiné	x	ZČ v soukromém podnikání	36

odsouzený §	druh trestu	délka trestu (v měsících nebo částka v Kč)	délka zkušební doby (v měsících)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)
Rok 2013									
						majetkové hodnoty			
240/2c	PO	24	36	x	x	x	x	x	x
348/1	PO	3	12	x	x	x	x	x	x
348/1	NEPO s dozorem	12	x	propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty	x	x	x	x	x
192/3b	PO	24	18	x	x	x	x	x	x
206/4d	PO	24	30	x	x	x	x	x	x
143/2	PO	18	30	zákaz řízení motorových vozidel	18	x	x	x	x
248/3c a 254/1	PO	24	60	ZČ v soukromém podnikání	60	peněžitý trest	20 000,-	x	x
274/1	zákaz řízení motorových vozidel	12	x	peněžitý trest	25 000,-	x	x	x	x
240/2c	peněžitý trest	40 000,-	x	x	x	x	x	x	x
209/4d	PO	30	36	x	x	x	x	x	x

odsouzený §	druh trestu	délka trestu (v měsících nebo částka v Kč)	délka zkušební doby (v měsících)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)
Rok 2013									
199/2d	PO s dohledem	30	30	x	x	x	x	x	x
209/4d a 250/3b*	PO	36	30	peněžitý trest	50 000,-	x	x	x	x
240/2c	PO	30	36	x	x	x	x	x	x
189/1	PO	10	24	propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty	x	x	x	x	x
254/1	PO	6	14	x	x	x	x	x	x
209/4b	PO	30	36	x	x	x	x	x	x
146/3 a 358/1	PO	24	24	x	x	x	x	x	x
325/2a a 326/1a a 358/2a	PO	18	36	propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty	x	x	x	x	x
206/4d	PO	24	24	ZČ v ostatních odvětvích	30	x	x	x	x

odsouzený §	druh trestu	délka trestu (v měsících nebo částka v Kč)	délka zkušební doby (v měsících)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)
Rok 2013									
206/4d	PO s dohledem	36	60	ZČ v ostatních odvětvích	48	x	x	x	x
254/1	PO	6	14	x	x	x	x	x	x
274/1	peněžitý trest	12 000,-	x	zákaz řízení motorových vozidel	18	x	x	x	x
251/1	PO	7	24	propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty	x	x	x	x	x
283/1	PO	24	48	propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty	x	x	x	x	x
171/1	NEPO s ostrahou	7	x	x	x	x	x	x	x
257/1d	PO	12	24	peněžitý trest	115 000,-	propadnutí věci nebo jiné	x	x	x

odsouzený §	druh trestu	délka trestu (v měsících nebo částka v Kč)	délka zkušební doby (v měsících)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)
Rok 2013									
						majetkové hodnoty			
209/4d	PO	30	48	x	x	x	x	x	x
209/4d	PO	36	60	x	x	x	x	x	x
147/2	PO	8	16	zákaz řízení motorových vozidel	14	x	x	x	x
329/2a a 206/4d	PO	36	60	x	x	x	x	x	x
358/1	PO	8	20	x	x	x	x	x	x
240/2c	PO	24	36	x	x	x	x	x	x
209/4d	PO	33	42	ZČ v ostatních odvětvích	18	x	x	x	x
148/3c	PO	24	48	peněžitý trest	30 000,-	x	x	x	x
143/2	PO	24	36	zákaz řízení motorových vozidel	42	x	x	x	x
206/4d	PO	30	36	ZČ v ostatních odvětvích	60	x	x	x	x

odsouzený §	druh trestu	délka trestu (v měsících nebo částka v Kč)	délka zkušební doby (v měsících)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)
Rok 2013									
358/1 a 146/3	PO	24	30	x	x	x	x	x	x

* starý trestní zákon

odsouzený §	druh trestu	délka trestu (v měsících nebo částka v Kč)	délka zkušební doby (v měsících)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)
Rok 2014									
272/1 a 283/1	NEPO s ostrahou	48		propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty	x	x			
283/1	PO s dohledem	24	48	propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty	x	x			

odsouzený §	druh trestu	délka trestu (v měsících nebo částka v Kč)	délka zkušební doby (v měsících)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)
Rok 2014									
285/1 a 284/1 a 348/1	PO	12	36	vyhoštění	36	propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty			
325/2a	PO	10	30	x	x	x			
299/2	PO	9	24	peněžitý trest	120 000,-	x			
256/2a a 329/1b a 128a/2a* a 158/1a*	PO	27	12	peněžitý trest	50 000,-	x			
256/2a a 329/1a	PO	24	24	x	x	x			
148/3c*	PO	15	30	x	x	x			
187/1 a 201/3b	PO	24	36	x	x	x			
187/1 a 192/2 a 201/3b a 193/1	PO	30	42	x	x	x			

odsouzený §	druh trestu	délka trestu (v měsících nebo částka v Kč)	délka zkušební doby (v měsících)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)
Rok 2014									
332/2b a 274/2a	PO	12	24	zákaz řízení motorových vozidel	24	x			
147/2	PO	18	24	zákaz řízení motorových vozidel	40	x			
331/2	PO s dohledem	18	36	x	x	x			
228/1 a 205/2	NEPO s ostrahou	12	x	x	x	x			
143/2	PO	24	24	zákaz řízení motorových vozidel	36	x			
276/2a	PO	14	18	x	x	x			
206/4d	PO	28	40	x	x	x			
276/2a	PO	14	18	x	x	x			
251/1	peněžitý trest	20 000,-	x	ZČ v soukromém podnikání	36	x			
175/1 a 354/1c a 184/1	PO	12	24	x	x	x			

odsouzený §	druh trestu	délka trestu (v měsících nebo částka v Kč)	délka zkušební doby (v měsících)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)
Rok 2014									
373/3b	NEPO s dozorem	12	x	x	x	x			
270/3b	PO	36	36	propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty	x	x			
187/1 a 175/1 a 230/2a	PO	24	36	x	x	x			
211/5c a 250b/3*	PO	24	36	x	x	x			
274/1	peněžitý trest	30 000,-	x	zákaz řízení motorových vozidel	30	x			
276/2b a 205/1b	PO	18	30	propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty	x	x			
199/2d a 175/2c	PO s dohledem	36	48	propadnutí věci nebo jiné	x	x			

odsouzený §	druh trestu	délka trestu (v měsících nebo částka v Kč)	délka zkušební doby (v měsících)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)
Rok 2014									
				majetkové hodnoty					
358/2a	OPP	220	x	x	x	x			
209/4a	PO	36	48	propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty	x	x			
209/3	upuštění od uložení souhrnného trestu	x	x	x	x	x			
209/4a	PO	24	36	x	x	x			
209/4a a 356/3a	PO	36	48	propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty	x	x			
332/2b	PO	12	24	propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty	x	x			

odsouzený §	druh trestu	délka trestu (v měsících nebo částka v Kč)	délka zkušební doby (v měsících)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)
Rok 2014									
209/4d	PO	36	60	x	x	x			
206/4d	PO s dohledem	36	60	ZČ v soukromém podnikání	60	x			
206/4d	PO s dohledem	30	54	x	x	x			

* starý trestní zákon

odsouzený §	druh trestu	délka trestu (v měsících nebo částka v Kč)	délka zkušební doby (v měsících)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)	další trest	další trest
Rok 2015							
260/4c	PO	31	48	zákaz činnosti v soukromém podnikání	60	x	x
340/2c	NEPO s dozorem	6	x	vyhoštění	36	x	x
283/1	PO s dohledem	18	42	propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty	x	x	x
283/1	PO s dohledem	18	42	propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty	x	x	x
209/3	PO	12	20	x	x	x	x
206/3	PO	12	18	x	x	x	x
283/1 a 337/1a	NEPO s dozorem	20	x	propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty	x	propadnutí náhradní hodnoty	zákaz řízení motorových vozidel
192/4b	PO	24	36	propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty	x	x	x
143/2	PO	24	24	zákaz řízení motorových vozidel	20	x	x

odsouzený §	druh trestu	délka trestu (v měsících nebo částka v Kč)	délka zkušební doby (v měsících)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)	další trest	další trest
Rok 2015							
240/2c	PO	30	42	vyhoštění	36	x	x
206/3	PO	15	36	x	x	x	x
175/2c a 146/1	PO	30	36	x	x	x	x
240/2c	PO	32	48	propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty	x	vyhoštění	36
234/3	PO	36	48	x	x	x	x
211/5c	PO	36	48	x	x	x	x
332/2b a 274/1	PO	24	36	zákaz řízení motorových vozidel	18	propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty	peněžitý trest
211/5c	PO	26	30	x	x	x	x
209/1	peněžitý trest	15 000,-	x	x	x	x	x
199/2d a 221/1	PO	24	30	x	x	x	x
233/2 a 205/1a	PO	3	44	x	x	x	x
283/1	PO s dohledem	17	36	propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty	x	x	x
283/1	PO s dohledem	17	36	propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty	x	x	x

odsouzený §	druh trestu	délka trestu (v měsících nebo částka v Kč)	délka zkušební doby (v měsících)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)	další trest	další trest
Rok 2015							
187/1 a 201/3b a 358/1 a 175/1	PO s dohledem	36	36	x	x	x	x
285/3	PO s dohledem	10	24	peněžitý trest	20 000,-	propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty	x
206/4d a 254/2	PO	34	48	peněžitý trest	250 000,-	zákaz činnosti v soukromém podnikání	48
337/1g	NEPO s dozorem	6	x	propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty	x	x	x
206/4d a 209/3	PO	30	48	x	x	x	x
185/1	PO	12	24	x	x	x	x
143/2	PO	24	48	zákaz činnosti jiné ve zdravotnictví	48	x	x
199/2d a 175/2c	PO s dohledem	36	48	x	x	x	x
199/2d	PO s dohledem	30	36	x	x	x	x
175/1	PO	6	18	x	x	x	x
209/4d	PO	30	42	x	x	x	x
199/2d	PO s dohledem	36	60	x	x	x	x
210/4 a 146/1	PO s dohledem	24	36	x	x	x	x
148/3c	PO	24	36	x	x	x	x

odsouzený §	druh trestu	délka trestu (v měsících nebo částka v Kč)	délka zkušební doby (v měsících)	další trest	délka (v měsících nebo částka v Kč)	další trest	další trest
Rok 2015							
353/2d	peněžitý trest	50 000,-	x	x	x	x	x
175/2c a 353/2c	PO	24	24	propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty	x	x	x
283/1	NEPO s dozorem	36	x	propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty	x	x	x
234/3 a 209/3	PO	36	48	x	x	x	x
175/1 a 358/2a	obecně prospěšné práce	200	x	x	x	x	x
209/3 a 211/4 a 181/1a	PO	36	60	x	x	x	x
148/3c a 125/1*	PO	24	36	x	x	x	x

* starý trestní zákon